SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

K DĚJINÁM PRAHY

VIII.

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ K DĚJINÁM HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

VYDÁVÁ

OBEC HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

PRACÍ MĚSTSKÉHO ARCHIVU

ZA REDAKCE

UNIV. PROF. PhDr. VÁCLAVA VOJTÍŠKA

ARCHIVÁŘE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

DÍL VIII.

V PRAZE 1938

NÁKLADEM DŮCHODŮ OBCE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

TISKEM PRAŽSKÉ MĚSTSKÉ TISKÁRNY

OBSAH.

Jiří Čarek:

O pečetech českých knížat a králů z rodu Přemyslova.

Z nejpřednějších úkolů české sfragistiky je zajisté povinnost studovati pečeti českých panovníků a jejich vývoj. Dosud však zůstává tento úkol stále nesplněn. Nemáme dosud díla, které by pojednávalo o tomto odvětví sfragistiky soustavně, díla, jakého se dostalo na příklad pečetem císařů a králů římských od Heffnera a zejména Posseho[1]) nebo pečetem rakouským,[2]) ani nemáme prací jednajících o pečetech některé dynastie, jakých se v literatuře německé sfragistiky nalezne několik. Do jisté míry, dosti značné, může tento nedostatek nahraditi právě kniha Posseho, jež podávajíc všechen vývoj, musí bráti zřetel i na pečeti českých králů, kteří byli současně i králi říše římské. Tím se dostalo zpracování době Lucemburků[3]) a Habsburků, a zbývá, mimo stoleté období od smrti Zikmundovy do nastoupení Ferdinanda I., ještě doba nejstarší před r. 1310. Je to doba pro českou sfragistiku velmi významná, doba počátku pečetí u nás a doba nejsvobodnějšího jejich vývoje naproti pozdějším časům, kdy je většinou panovníkova pečeť předně symbolem císaře a teprve v druhé řadě symbolem moci českého krále.

K této době se vztahuje toliko článek V. Krále z Dobré Vody „O středověkých pečetech" (Časopis Spolec. přátel starož. čes. II. a násl.), který ovšem podává jen stručné a nepřesné popisy některých pečetí českých panovníků a jejich obrazy, často nesprávně kreslené. Cena této práce je tedy nevelká. Ještě méně však poučí Dudíkova stať, uveřejněná pod honosným nadpisem „Sphragistik Mährens . . ." v časopisu Adler 1873. Podává vlastně jenom výčet markrabských pečetí zachovaných v zemském archivu moravském, aniž by byl doplněn obrazem. V rámci po-

---

[1]) C. Heffner, Die deutschen Kaiser- und Königssiegel (Würzburg 1875); O. Posse, Die Siegel der deutschen Kaiser und Könige I.—V. (Dresden 1909—13).

[2]) K. v. Sava, Die Siegel der österreich. Regenten, Mittheilungen d. k. k. Centralkommission 1864 a násl.

[3]) Posse popisuje tu i pečeti krále Jana, ač nebyl panovníkem v Německu, ovšem podává je neúplně.

všechných poznámek o pečetech českých panovníků vůbec přináší některé poznatky K. K r o f t a v článku „Pečeť“ v Ottově slovníku naučném XIX.[4]) Toť vše, co se vztahuje přímo k pečetem Přemyslovců. Vedle uvedených prací obsahují některá díla zmínky o pečetech našich panovníků, avšak jen jako věc vedlejší, nikoliv vlastně k účelům sfragistickým. Tak již D o b n e r v „Annales Hageciani“ (Praha, 1762—86), v „Monumenta histor. Bohemiae“ (Praha, 1764—85) doplňuje své poznámky obrazy; podobně P u b i č k a v „Chronologische Geschichte Böhmens“ (Praha, 1770—1807). K těm možno připojiti i rozpravy, pojednávající o zobrazování sv. Václava na pečetech, jako je K a l o u s k o v a „Obrana knížete Václava Svatého“ (Praha, 1901) nebo článek v Památkách archeol. VII. 1868. Tyto práce nejdou arci do detailu a podstaty věci.

Teprve v nové době při práci o českém diplomatáři byl G. F r i e d r i c h nucen se seznámiti s vývojem pečetí Přemyslovců, ale poznámky u jednotlivých listin v „Codexu dipl. Bohemiae“ (I. II. Praha, 1904—1912) nemohou pro stručnost i svůj účel podati nic, než popis jednotlivých pečetí. A obrazový doplněk, „Acta regum“, pro omezený počet ukázek rovněž nestačí, aby podal úplnou řadu v reprodukci. Obě tyto publikace ostatně nás opouštějí, prozatím již na poč. XIII. století.

Tato práce je proto založena výhradně na studiu originálů pečetí, zachovaných v různých našich archivech, zejména pražských, a mezi nimi na prvém místě stojí archiv ministerstva vnitra sbírkou listin zrušených klášterů, archiv kláštera řádu rytířů maltézských a kapituly pražské. Z moravských archivů první je archiv zemský. Vedle těchto mnohé jiné archivy klášterní i městské poskytly listinný materiál, spadající do tohoto období.[5])

Hodlaje pojednati o pečetech českých panovníků z rodu Přemyslova, nechci se omeziti na česká knížata a krále, nýbrž obrátil jsem pozornost i k pečetem markrabí moravských, které úzce souvisí s královskými pečetmi českými, ale i k pečetem českých panovnic a markraběnek moravských, neboť i tyto jest přibrati k úplnosti, třebaže nutno pojednati o nich v samostatné řadě pečetí ženských.

I.

Zpečetěná listina je, jak známo, všeobecně ve středověku užívaný druh písemností k pojištění právního pořízení. I v Čechách byla obecně užívána králem, duchovními i světskými osobami i korporacemi. Avšak není tomu tak od počátku středověku. Čím dále zpět, tím byl užší okruh těch, kdož listiny vydávali, a ve starším středověku nenalézáme zpečetěných listin českých vůbec. Až do XII. století nutno se obrátiti, hledáme-li mezi písemnostmi českých panovníků zpečetěné listiny. Že se tak pozdě

[4]) Literatura, zabývající se otázkou rubní pečeti svatováclavské a mincovní formou, bude zmíněna na příslušném místě.

[5]) Všem pánům, kteří mi vyšli s ochotou vstříc při shromažďování materiálu k této práci, vyslovuji tímto srdečný dík. Především však děkuji p. prof. Dr. V. V o j t í š k o v i za jeho zájem o moji práci a za pomoc při studiu listin, kterouž mi bylo umožněno poznati i některé památky nesnadno přístupné.

u nás objevují pečeti knížecí nebo královské, není jenom snad proto, že je ze starších listin příliš málo dochováno, vždyť není tomu tak jen v Čechách, nýbrž i v sousedních zemích, ba vlastně v celé Evropě. Vysvětlení tohoto stavu nenalézáme v našich památkách, ale podá nám je vývoj soukromých listin v zemích německých.[6])

Stará instituce listin, přijatá Germány od Římanů, netrvala dlouho v původní hodnotě. Záhy nastal značný pokles její ceny veřejnoprávní, který přivodila především neznalost písma. Středověcí lidé neznali čísti, jak uměli kdysi občané římští, a proto ztrácela pro ně písemnost na důležitosti a váha se přenášela na symbolické vyjádření právního skutku, jako je podání ruky, odevzdání klíče, hroudy země atd. před veškerou obcí, na veřejných soudech a shromážděních lidu. Hlavní příčinou úpadku listin byl však nedostatek dovednosti psací, a tedy nemožnost potvrzovati listiny vlastnoručním podpisem, jak se dálo ve starověku. Tím pozbývaly soukromé listiny základního prostředku pověřovacího a jejich hodnověrnost mohla pak býti dotvrzována jen písmem textu, na kterém bylo možné poznati ruku určitého, známého písaře. Tento prostředek měl však platnost jen tam, kde byla zřízena instituce přísežných písařů, požívajících veřejné důvěry, jako byli veřejní notáři, k nimž se strany obracely o sepsání listin nebo o zlistinění svých pořízení. Takových písařů však ve střední Evropě tehdy nebylo. Za těchto okolností se soukromým listinám nedostávalo prostředků, kterými by bylo možné doložiti jejich pravost, nedostávalo se jim průkaznosti, a proto se jejich význam rychle tratil. Na jich místo nastupovalo ústní svědectví osob při právním pořízení přítomných.

Je pochopitelné, že se za takového stavu upouštělo od zachovávání přísných forem listinných, a tak se stával z listiny brzy pouhý záznam o právním pořízení, sloužící spíše jen za podporu paměti svědků. Tyto záznamy — akty — zhotovoval obecně sám příjemce, neboť to byl pravidelně církevní ústav, jehož členové, duchovní, byli jediní, kdož ve středověku byli písma znalí. Nešlo-li o církevní ústav, spokojovaly se strany pravidelně symbolickým vyjádřením na veřejném foru a pamětí svědků. Takové byly poměry v IX. a X. století. Jediné listiny té doby vydávala kancelář císařská a papežská. Tak zv. soukromé listiny nenalézáme; jsou jen pouhé akty, jichž se málo užívalo, neboť jejich význam byl nepatrný za života svědků a po jich vymření pozbývaly vlastně významu úplně. Mnohá právní pořízení zůstávala proto bez písemných svědectví. Nejhlubší pokles listin představovaly knihy tradiční, které mnohdy jen zaznamenávaly právní čin a jména svědků. Jejich vznik je přímo v aktech a ve stručných záznamech, které bývaly psány na volné listy jednotlivě, pak i několik aktů na jediný list pergamenu; tyto listy někdy bývaly dodatečně svazovány do knih. Do tradiční knihy se zapisovaly postupně záznamy přímo, bez předchozího vydávání aktů; listinná forma zmizela tak úplně.

Teprve v době tohoto velikého úpadku listin uvědomili si lidé důležitost písemných svědectví, požívajících veřejné důvěry i na časy budoucí, kdy možnost výpovědi svědků přestávala, písemností, jaké jim představovala privilegia císařská, která v monogramu nalezla jistou náhradu podpisu a kterým pečeť vždy dodávala bezpečné hodno-

[6]) Nejlepší poučení o vývoji soukromých listin v Německu nalezneme v díle O. Redlicha, Die Privaturkunden des Mittelalters (München u. Berlin 1911); bylo hlavním pramenem následujícímu výkladu.

věrnosti. Odtud vycházela snaha získati soukromým listinám podobnou průkaznost, a po určité době nejistoty a hledání se ujímalo napodobením císařské kanceláře užívání pečetí. Ojediněle již v X. století je viděti, že vydavatelé přitiskovali pečeti k listinám, ale teprve pomalu se zvyklost šířila. A teprve XI. století přineslo obecnější užívání listin pečetí pověřených v nejvyšších kruzích duchovních i světských. Stále však trvalo omezené užívání listinných svědectví, neboť symbolické úkony v přítomnosti veřejnosti nejčastěji stranám dostačovaly k úplné právní jistotě.

Takové tedy poměry byly v Německu, jež bylo pochopitelně vzorem i pro obdobné formy u nás. Že tomu tak skutečně je, potvrdil G. Friedrich v rozpravě „O zakládací listině kapituly Litoměřické" (Rozpravy Čes. akademie, tř. I. roč. IX. 1901), kde ukázal, že tato listina knížete Spytihněva je skutečně nepověřený akt, jaký byla i listina knížete Břetislava klášteru na Sázavě, o které se zmiňuje sázavský pokračovatel Kosmův. A tak je jasné, že nelze u nás hledati knížecí pečeti před druhou polovinou XI. století. Jsou-li skutečně nějaké zpečetěné listiny knížecí, které se hlásí do starší doby, poznáváme v nich falsa původu mnohem mladšího. Pravé pečeti české nalézáme až na listinách, jichž vydavatelem byl kníže, později král Vladislav I. Počátek užívání pečetí k pověřování panovnických listin je sice u nás staršího data, ale není dokumentován dochovaným originálem.

Kdo první z **českých panovníků** užíval vlastní pečeti, byl král **Vratislav I.**, který už zpečetil listiny vydané nově založené kapitule vyšehradské. Jeho pečeť však není zachována v originále. Listiny kapitulního archivu na Vyšehradě k r. 1088[7]) jsou falsa, podle Friedricha, XII. a XIII. století, a pečeti je pověřující jsou rovněž padělané. Přihlédne-li se blíže, pozná se, že tři z nich jsou zhotoveny patrně jedním typářem, kdežto čtvrtá listina, mladší, byla zpečetěna později jiným pečetidlem, zcela zřejmě mladším. Přes to všechny zachovávají týž ráz. Jejich obrazem je panovníkova osoba, sedící na trůně ozdobeném zvířecími hlavami. Král v pravici drží žezlo. Po pravé straně se spatřují na třech shodných exemplářích dvě osmicípé hvězdy; byly-li také na čtvrtém otisku, nelze říci, neboť je v této polovině velmi porušen. Opis, oddělený na všech pečetech od pole prostou linií, je u obou typů různý. První, zastoupený třemi otisky, má znění:

+WRATIZLAVS·DEI·GRACIA REX BOEMOR

Tak úplně však ta slova nikde nenalezneme, neboť opis je všude poškozen. Druhý typ má opis podobného znění, panovníka však označuje ještě knížetem:

WPATISIAVS · DI · G////////n ОR DV/

Pečeti jsou oválné, o stejných rozměrech, 45×42 mm, z černého vosku, přitištěné k listinám.[8])

[7]) Codex dipl. Boh. I. č. 387.

[8]) Kreslený obraz se nalezne u Dobnera, Annales Hageciani V. str. 590, kde je pečeť listiny B₂ a C (podle Friedricha); obraz listiny viz Šplíchal, Paměti obce Vršovické (Praha 1902) str. 14.

Uvedené popisy svědčí, že tyto pečeti, ač falsa, zachovávají určitou podobu společnou. Touž podobu měla i pečeť při listině kláštera opatovického, hlásící se do r. 1073. Listina je ztracená, ale její fotografie je uložena v paleografické sbírce university Karlovy. Je ovšem i s pečetí falsum, ale poněvadž pečeti na listinách obou vzdálených klášterů jsou si podobny, je nejvýš pravděpodobné, že oba falsátoři měli týž vzor, totiž pravou pečeť Vratislavovu. Proto již G. Friedrich v Codexu dipl. Boh. označil pečeť za napodobeninu skutečného originálu.[9]) Že předlohou byl originál, ukazuje i forma trůnu, jehož nohy mají podobu zvířecích spárů a opěry po stranách podobu zvířecích hlav; k této formě, na jiných pečetech naprosto neobvyklé, přivedl falsátora právě asi vzor na originále, neboť jinak by napodobil jistě trůn, jak by jej nalezl na pečetech jiných panovníků. Touž formu trůnu, jakou rozeznáváme nejen u listin vyšehradských, nýbrž i na pečeti listiny opatovické, nalezl jsem i v korunovačním evangeliáři téhož krále Vratislava i na jiných současných malbách. Shoduje se tedy tvar také s XI. stoletím. Originál, který byl předlohou falsům vyšehradským i falsu opatovickému, je nepochybně první pečeť českých panovníků. Až potud bylo užíváno jen nepověřených aktů, které i nadále zůstávaly nejčastější formou zlistinění až do poloviny XII. století vedle vzácných poměrně listin zpečetěných. Že právě Vratislav I. to je, kdo přinesl tuto instituci do Čech, souvisí patrně s jeho velkým významem politickým, snad přímo s přijetím královské koruny; ač možná, že užíval pečeti již jako kníže, lze-li míti označení „dux" na jedné pečeti za hodnověrné.[10])

Že se stále převahou užívalo nepověřených aktů, způsobuje, že nemáme pečetí Vratislavových nástupců až do samé poloviny XII. století. Ani o Vladislavu I. nelze říci nic určitého, neboť až do doby Soběslava I. není vůbec knížecích listin.[11]) O Soběslavu I. víme bezpečně, že pečeti užíval, ač se nezachovala v originále. Nelze se tedy nic domýšleti o její formě a obrazu. Svědčí nám o ní toliko listina z r. 1130 (Cod. dipl. Boh. I. 111), daná kapitule vyšehradské, jejíž koroborace mluví o přitištění pečeti.[12]) Teprve Soběslavův nástupce **Vladislav II.** zanechal několik listin zpečetěných, které projevují užívání několika pečetí.

---

[9]) Pochybnosti Kossovy (Kritische Bemerkungen zu Friedrichs Codex dipl., Prager Studien aus dem Gebiete der Geschichtswissenschaft XVI. 1911) o správnosti rozměrů pečeti na fotografii nemají váhy, neboť není tu třeba klásti důraz tak na samotné rozměry, jako na shodný, neobvyklý tvar pečeti; mimo to nalezneme i zcela zřetelné stopy podobného obrazu na fotografii opatovické listiny. Ze slov Kossových je zřejmé, že psal o pečeti, kterou sám nikdy nespatřil. Totéž lze říci i o poznámce Bresslauově (Internationale Beziehungen im Urkundenwesen, Archiv für Urkundenforchung VI. 1918) a Bauerově (Čes. časop. histor. XXXVII. 1931, str. 313), kteří prostě opakují Kossovo odmítnutí.

[10]) Tak V. Novotný (České dějiny I. 2., Praha 1913, str. 142) předpokládá, že Vratislav asi již před královskou korunovací dal vyšehradské kapitule listinu pověřenou knížecí pečetí.

[11]) Listina Vladislavova, k r. 1115, sama již falešná, nese padělanou pečeť, která však není v souvislosti s nějakým originálem téhož knížete.

[12]) Listina není podle Friedricha zachována v originále, nýbrž v kopii na způsob originálu, zhotovené brzy po vydání listiny samé. O původnosti textu koroborace není třeba pochybovati, neboť nebylo by důvodu vsunovati příslušná slova do listiny, tím spíše nebyla-li časová vzdálenost od vydání listiny velká, a tedy ještě v paměti lidské, že pečetěno dříve nebývalo. Úprava listiny ukazuje, že pečeť měla býti skutečně přitištěna v pravém rohu, jak byla patrně i na originále. Dnes visí při listině pravá pečeť Soběslava II.

Nejstarší pečeť z nich je přitištěna k nedatované listině, kterou G. Friedrich (Codex dipl. Boh. I. 157) klade do let **1146—8.**[13]) Pečeť, která je dnes rozdělena, byla přitištěna v levém dolním rohu pergamenu; její líc nesl pečeť panovníkovu, rub pečeť olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka. Vladislavova pečeť, nejstarší to originál panovnické pečeti české, nese obraz sedící postavy, která v pravici drží kopí s praporcem, levicí podpírá vysoký štít s puklou, viditelný ovšem jen z polovice. Kolem hlavy je svatozář; jde tedy o obraz sv. Václava, nikoliv o podobu knížete. Opis je mezi prostými liniemi; praví:

+PAX · SC̄I · WACEZLAI · IN · MANV · DVCIS · VADISLAVS

Pečeť je kulatá, o průměru **80** mm. Táž pečeť prý byla již na listině, kterou G. Friedrich (Cod. dipl. Boh. I. 155) klade do let **1142—8**; praví tak v poznámce o zpečetění této listiny. Dnes se však pečeť při listině, uložené v Národním museu, již nespatřuje, a není známo, kde by byla. O zpečetění svědčí křížový řez v levém rohu pergamenu.[14]) Fragment pečeti nalézáme na listině z roku **1160**, kterou král Vladislav potvrzuje statky hradištskému klášteru.[15]) V pravém dolním rohu pergamenového listu je přitištěna, značně porušená, pečeť z přirozeného vosku, která nese opět sedící postavu a zbytky opisu, odděleného linií, z něhož zůstala jen písmena: // N C E //; ta by snad mohla býti doplněna na Wencezlaus. Poloha písmen a zejména jejich přílišná vzdálenost navzájem nedovoluje mysliti na obvyklou legendu pečetí krále Vladislava; i menší rozměry pečeti (sotva **6** cm v průměru) svědčí, že se neshoduje s ostatními pečetmi královskými. Jde tedy nejspíše o nějaký zcela odlišný typ panovníkovy pečeti, náleží-li vpravdě králi Vladislavovi. Fragment je však neveliký a ne dost zřetelný, pročež nelze bezpečně rozhodnouti.

Nový typ Vladislavovy pečeti (**II.** typ), první pečeť královskou, přináší listina z téhož roku (**1160**), uložená dnes ve státním archivu v Drážďanech.[16]) Pečeť, přitištěná vpravo dole, je kulatá, průměru **80** mm. Je dvoustranná, mincová. Odtud tedy počíná tento charakteristický znak českých pečetí panovnických, který přečkal dynastii, jež jej vytvořila, a zasáhl i do ciziny. O původu této formy pojednáme v následující kapitole. Druhý typ Vladislavovy pečeti nese tedy v aversu obraz panovníka v královském oděvu s korunou, poněkud podobnou koruně německých králů na jejich pečetech. Sedě na trůně bez opěradla, drží v obou rukou liliovitá žezla. Opis, zase mezi liniemi, praví

+WLADIZLAUS · DEI · GRA · ////MORV̄ · REX

[13]) Obraz listiny se nalezne v Acta regum č. 2. Obraz pečeti viz Dobner, Annales Hagec. VI. str. 647, Novotný, České dějiny I. 2. str. 808.

[14]) Táž pečeť byla snad připevněna i k falsu plaského kláštera k r. 1146, jak svědčí obraz u Pubičky IV. str. 312. Možná však, že jde o dobré napodobení originálu. Dnes je pečeť ztracená.

[15]) Codex. dipl. Boh. I. 208. Obraz listiny mají Acta regum č. 3. Obraz pečeti u Dobnera, Monumenta IV. tab. I. 35.; zdá se, že tehdy byla ještě lépe zachována.

[16]) Codex. dipl. Boh. I. 210. Obraz listiny v Acta regum č. 4.; pečeť s obou stran u Novotného, České dějiny I. 2. str. 917.

Na reversu se spatřuje na trůně sedící sv. Václav s mřežovaným praporcem, gonfanonem, v pravici a s normanským štítem, okrajem i puklou opatřeným, v levici. Opis, stejné úpravy jako v aversu, má formu obvyklou u starší pečeti:

+PAX · REGIS · WLADIZLA[I] · IN MhN[S] · SCI · WENCEZLAI

Listina z r. 1165, zachovaná v státním archivu v Mnichově, nese zase nový typ (III. typ) pečeti.[17]) Je to první přivěšená pečeť českého původu. Podobá se značně předešlé. Líc nese obraz krále s insigniemi, tedy majestát; jeho pravice drží velké žezlo, levice pozdvihuje malý kříž. Legenda, linií omezená, zní:

+WLADIZLAWƧ DEI GR //OЄMORV̄ REX

Na rubu je obraz sv. Václava s praporcem a štítem; legenda se čte:

//PAX RЄGIS WLADI//LAI IN MhN//SCI W////////

Průměr pečeti měří 81 mm. Jiný typář (IV. typ) byl otištěn při pečetění listin pro špitál sv. Jana Jerusalemského.[18]) Jsou to dvě listiny, první nedatovaná, kladená G. Friedrichem do let 1158—69, druhá z r. 1169. Obě nesou přivěšenou pečeť z černého vosku, měřící 85 mm v průměru. Obraz je zase v celku týž. V aversu sedí král v řasnatém oděvu na trůně; na hlavě má korunu téhož zvláštního tvaru, jako dříve, v rukou malá žezla liliovitá. Opis v linii zní:

WLADIΣLAWƧ////// BOЄMORV REX

Počátek opisu leží níže než na vrchu pečeti, jejž zaujímá R slova rex. Revers se shodným obrazem sv. Václava nese legendu:

+PAX RЄGI//////////N MhИS SCI WЄNCЄΣLAI

Poslední typ pečeti krále Vladislava I. (typ V.) představuje pečeť při listině rajhradského kláštera z r. 1169 (Cod. dipl. Boh. I. 247): je to vlastně listina Vladislavova syna, knížete Fridricha, jenom zpečetěná králem. Pečeť je velmi podobná předešlé, od níž se liší vlastně jen jinou polohou písmen legendy, jež zní:

WLADIΣLAWƧ DЄI GRA BOЄM// RЄX

v aversu, kdež opět počíná níže než na vrchu pečeti, a v reversu praví:

//PAX RЄGIS · WLADIΣLAI · IN MhИS SCI WЄNCЄ////[19])

[17]) Cod. dipl. Boh. I. 227. Obraz lícní strany viz Acta regum č. 5.

[18]) Cod. dipl. Boh. I. 245, 246. Obraz pečeti má D o b n e r, Annales Hagec. VI. str. 647; P u b i č k a, Chronolog. Geschichte IV. str. 374; K r á l, O středověkých pečetech, Čas. Spol. přátel starož. čes. III. (1895) str. 76 (omylem udává Národní museum za místo uložení); J. H a m r š m í d, Pečeti čes. vladařů s obrazem sv. Václava z let 1169—1199, Čas. katol. duchovenstva LXIX. 1928 str. 998. Špatný obraz reversu podává K a l o u s e k, Obrana knížete Václava Sv. str. 124, S e d l á č e k, Hrady a zámky VIII. (Praha 1891) str. 26, Památky archeol. VII. str. 482.

[19]) R. K o s s vyslovil pochybnost, zda není nutno počítati ještě jeden typ Vladislavových pečetí, totiž pečeť listiny litomyšlského kláštera z r. 1167. Jde tu o omyl, o kterém se ještě zmíním v poslední kapitole.

Vladislavův nástupce, **Soběslav II.**, užíval po všechnu dobu panování okrouhlé pečeti, průměru 85 mm,[20]) která má na obou stranách zcela shodný obraz sedící postavy s mřežovaným praporcem v pravici a s vysokým štítem, zdobeným puklou a okrajem, v levici. Na lícní straně spatřujeme v této postavě knížete, jak svědčí opis, oddělený jakýmsi primitivním perlovcem a na vnější straně omezený linií:

+·SOBEZLAVS · DEI GRATIA BOEMORVM DVX

Na straně rubní ukazuje svatozář kol hlavy, že je tu podoba sv. Václava. Tak i opis ve stejné úpravě jako na líci:

+ SANCTVS WENCEΣLAVS DVX·

Tato pečeť je přitištěna k listinám v r. 1175, 1177, 1174—8; při listině z r. 1178 je přivěšena hedvábím.[21])

Kníže **Fridrich** užíval pečeti, která poněkud proměňuje obraz lícní strany. Panovník se zobrazuje stojící, kdežto dosud vždy seděl na trůně; není již oblečen v řasnatý plášť, nýbrž ve zbroji. Tak se spatřuje již na pečeti Fridrichově, která ověřuje oba exempláře nedatované listiny pro plaský klášter (Cod. dipl. Boh. I. 301). Dochovaly se jen fragmenty z obou pečetí, avšak dobře je zachována hned na listině z r. 1184 témuž klášteru určené. Její avers, měřící 81 mm v průměru, nese, jak řečeno, podobu knížete oblečeného v drátěnou košili, jenž v pravici drží praporec, gonfanon, levicí podpírá štít s puklou. Opis v liniích praví:

+FRIDERICVS · DEI · GRACIA · DVX · BOEMORVM

Revers stejné velikosti nese obvyklý obraz sv. Václava na trůně s korouhví a štítem. Opis podržuje staré znění:

+PAX · DVCIS · FRIDERICI · IN · MANV · SCI · WENCEZLAI

Tuto pečeť lze viděti i na dalších listinách z let 1184—88,[22]) a to již téměř vždy přivěšenou; jediný případ je výjimka. V jediném exempláři je zachován typ (II.) přivěšený k listině z r. 1188 (Codex dipl. Boh. I. 320), jenž zcela podržel podobu předešlé pečeti.[23]) Avers nese obraz stojícího panovníka s opisem:

+FRIDERICVS · DEI · GRACIA · DVX · BOE[MORV]M

I revers je stejný co do obrazu a opis stejného textu:

+P[AX DVC]IS FRIDERICI · IИ · MAИV · SCI · WEИCEZLAI

[20]) Rozdíl od průměru, udávaného Friedrichem (Cod. dipl. Boh. I. 278), vznikl tím, že Friedrich neměřil celou plochu, nýbrž jen průměr vnější linky kol legendy; ta však není zcela na okraji ryté plochy typáře.

[21]) Táž pečeť byla připevněna k listině Soběslava I. k r. 1130 (Cod. dipl. Boh. I. 111). Obraz pečeti: Pubička, Chronolog. Geschichte IV. str. 441; Dobner, Beobachtungen über d. Ursprung des böhm. Wappenschildes, Abhandl. einer Privatgesellschaft IV. 1779 tab. V. Num. I. Fotografické obrazy: Acta regum č. 1., 6., 7.; Kalousek, Obrana kníž. Václava Sv. str. 125—6; Urbánek, K české pověsti královské, Čas. Spol. přát. starož. čes. XXIII. (1915) str. 14 (jen avers).

[22]) Codex dipl. Boh. I. 305, 310—12, 318. Friedrich pokládá pečeti na těchto listinách za jiný typ než první dvě z r. 1184 (Codex č. 301, 304), ale po srovnání obou nemohu uznati tento názor a docházím k přesvědčení, že jde vesměs o otisky jednoho typáře. Obraz pečeti: Dobner, Monumenta IV. tab. I.; Pubička, Chronol. Geschichte IV. str. 460; Král, O středověkých pečetech, Čas. Spol. přátel starož. čes. III. str. 78; Acta regum č. 8., 9.

[23]) Obraz: Acta regum č. 10.

Jenom provedení se v detailu poněkud různí a opisy se liší polohou a tvarem písmen (Є - E, N - И). Rozměry pečeti jsou též o málo větší předešlé; průměr činí 85 mm.[24])

Pečeti Fridrichova nástupce, knížete **Otty,** zachovaly se jen dvě. První je při listině, jejíž vydavatelkou je kněžna Helicha, manželka Ottova; její pečeť, k níž se vrátíme při popisu pečetí českých panovnic, je v aversu, kdežto v reversu je otištěn líc pečeti knížete, z kteréž se ovšem zachovala jen polovina. Představuje zase postavu knížete ve zbroji s praporcem a štítem, podobnou jako na pečeti Fridrichově. Z opisu v liniích zůstala jenom část:

+ OTTO ////// OEMORVM[25])

Lépe je dochována druhá pečeť (II. typ), položená datem listiny k 25. říjnu 1190 (Cod. dipl. Boh. I. 326).[26]) Je dvoustranná; avers, měřící 85 mm, nese týž obraz jako u prvé. Prostý opis v liniích zní:

+ OTTO · DI GRA DVX · BOЄM

Revers o málo menší (81 mm) nese sedící podobu sv. Václava s opisem:

+ PAX OTTOИIS · IИ MAИV S VЄИCЄSLAI

Obě pečeti však nejsou téhož typu, jak se omylem domnívá Friedrich v Codexu dipl. Boh. I., rozdíl obou je jasně patrný již v legendě obou pečetí; jde tedy o dva různé typy pečetí knížete Otty.

Nyní by se měla obrátiti pozornost k pečeti Přemysla I., které užíval, když se ujal r. 1192 na krátko vlády v Čechách, ale bude snad lépe spojiti její popis s ostatními pečetmi Přemyslovými a obírati se dříve pečetmi jeho strýce a bratra.

Jindřich Břetislav, biskup pražský a v letech 1194—7 také kníže český, užíval obyčejně pečeti, jejímž aversem byla biskupská pečeť a rubem pečeť knížecí. Tento revers má celkem podobu lícní strany pečetí Fridrichových;[27]) kníže stojí s korouhví v pravici, opíraje levici o štít zdobený lemem a puklou. Opis této pečeti je v liniích a praví:

+ HEINRICVS · DI · GRA · BOEMORVM DVX

Tato pečeť, čítající v průměru asi 86 mm, je zachována na listině dané plaskému klášteru 30. září 1194 a pak na falsu hlásícím se k r. 1195 (Cod. dipl. Boh. I. 411), k němuž byla s pravé listiny přenesena. Listina z r. 1194 (Cod. dipl. Boh. I. 348) však nenese pečeť toho způsobu, jak jsme řekli; její obě strany jsou odděleny a visí na pergamenových proužcích vedle sebe. Zato na ní ještě visí, rovněž odděleně, pečeť, v které bývá spatřován vlastní revers knížecí pečeti. Obrazem této pečeti je stojící postava sv. Václava s mitrou na hlavě, s korouhví i štítem v rukou. Prostý opis mezi perlovcem a linií zní:

+ SCS WЄNCЄZLAVS DVX

Pečeť je značně menší aversu, jen 79 mm v průměru.[28]) Ještě jedna listina biskupa-

---

[24]) Pečeť Kossem připomínaná je patrně falsum; o tom viz poznámku v poslední kapitole.

[25]) Listina z 15. června 1189 (Cod. dipl. Boh. I. 322).

[26]) Obraz pečeti: Dobner, Monumenta IV. tab. II.; Acta regum č. 11. (revers).

[27]) Obraz pečeti: Dobner, Annales Hagec. VI. str. 647; Král v Čas. Spol. př. starož. čes. IV. (1896) str. 22; Acta regum č. 12.

[28]) Friedrich v Codexu dipl. Boh. omylem vynechal v opisu DVX. Obraz pečeti: Acta regum č. 12. — Otázkou po skutečném významu této pečeti a výkladem jejího samostatného přivěšení budeme se zabývati v příští kapitole.

knížete Jindřicha nese pečeť složenou z biskupské a knížecí (II. typ). Je to listina z r. 1194 (Codex dipl. Boh. I. 349); její revers je však zhotoven jiným typářem než ostatní. Obrazem je shodný s pečetí prve popsanou, ale v opisu se projevuje rozdíl obrácením písmeny E. Čte se:

+ HƎINRICVS · DĪ · GRĀ · BOEMORVM DVX

Tato pečeť jest poslední pečeť, jež udržuje Fridrichem zavedený obraz stojící postavy knížete.

Pečeť biskupova nástupce na českém trůně, **Vladislava III.**, zachovala se jen v podobě nepatrné trosky při listině kláštera v Kladrubech, dnes uložené v archivu ministerstva vnitra. Z fragmentu je patrné, že v obrazu byl jezdec; z opisu zbylo jen šest písmen, nepochybně jména knížete: [..WLA] DAZAVS///////. Jak asi pečeť vyhlížela, ukazuje falešná pečeť na jméno Vladislava I. k r. 1115, jejíž avers je zřejmě napodobením pravé pečeti Vladislava III.; vidíme jezdce v přílbě, obráceného k pravé straně, s korouhví a vysokým štítem bez ozdob. Této pečeti Vladislav III. užíval jako český kníže; když se ujal Moravy, odstoupiv bratru český trůn, pořídil si novou pečeť, kterou uvedeme při ostatních pečetech markrabských.

Po krátkých obdobích těchto knížat vidíme na českém trůně opět, a tentokrát trvale **Přemysla I.** Je však se dříve třeba vrátiti k jeho prvé vládě v r. 1192—3, kterou jsme výše pominuli. Z doby krátkého toho panování pozůstaly čtyři listiny, opatřené knížecí pečetí; jsou to však vesměs listiny cizích vydavatelů, k nimž Přemysl dal přivěsiti pečeť jen na svědectví a utvrzení. Líc mincové pečeti přináší nový obraz do české sfragistiky — jezdce.[29]) Spatřuje se tu jezdec vpravo obrácený v přílbě, s praporcem v pravici a štítem v levici. Štít, jímž je kryto tělo jezdce, je mandlovitý a nese po prvé erbovní znamení, orlici vpravo hledící. Opis, oddělený jen linií od pole, je velmi prostý:

DVX · PREMISL

Rubní strana zachovala obvyklý obraz sv. Václava s korouhví a štítem, sedícího na trůně; opis, vůbec neomezený, praví jen:

SANCTVS WENCESLAVS.

Rozměr obou stran je 59 mm. Tento typ je od počátku první, který přináší erbovní znamení na štítě knížete. Praporec nenese dosud znamení, neboť je to ještě gonfanon; na něj znak nebýval kladen, ač je různým způsobem zdoben (nejčastěji u našich pečetí mřežováním).

Když se Přemysl I. ujal znovu vlády v Čechách, užíval snad krátký čas nějaké pečeti knížecí, ale po brzké královské korunovaci se vrátil k staršímu, trůnnímu typu pečeti (II. typ). Proto pečeť, která visí při listině špitálu sv. Jana Jerusalemského,

[29]) Pokládám tuto stranu za lícní, třebaže pečeť bývá obráceně upevňována (jak ji i O. Bauer popisuje). Činím tak proto, že obraz světcův je vždy na rubu mincovních pečetí našich panovníků, a lze tedy patrně i v tomto případě míti svatováclavskou stranu za rubní. Obrácení je snad spíš omylem, jako na příklad při listině z r. 1188 je přivěšena pečeť knížete Fridricha obráceně, ač jindy bývá vždy knížecí postava na straně lícní. Obraz pečeti: Král, O středověkých pečetech v Čas. Spol. př. starožit. čes. IV. str. 48; Kalousek, Obrana kníž. Václava Sv. str. 129; Šimák, Kronika československá I. 2. str. 254.

kladené Friedrichem do r. 1198—9 (Codex dipl. Boh. II. 6), má v aversu obraz panovníka v královském hávu na trůně, s liliovým žezlem v pravici a říšským jablkem v levici.[30]) Koruna, spočívající na jeho hlavě, má však jinou formu, než bývala dříve, stejně tak i trůn je proveden bohatěji a honosněji, a možno v tom pozorovati vliv pečetí králů německých; i pohyb panovníkovy osoby je podobný. Na lícní stranu Přemysl klade však staré heslo, jež bývalo obyčejně kol obrazu sv. Václava. Čte se mezi liniemi:

+ PAX · REGIS OTACARI · INMANV · SCI · WENCESLAI

Revers nese opět sedící postavu sv. Václava provedení značně jednoduššího, nežli má lícní strana. Opis v linkách praví:

+ SANCTVS · WENCESLAVS · BOEMORVM DVX

Pečeť měří 70 mm v průměru. Tohoto typu Přemyslova nemáme však zachováno více otisků. Již na listině z července 1201 (Cod. dipl. Boh. II. 22) visí fragment pečeti sice podobné, avšak přece různé (III. typ). Její zachovalý otisk pověřuje listinu pražské kapituly (Cod. dipl. Boh. II. 57 klade ji do 1202—7).[31]) Má rozměr 71 mm. Líc nese stejný obraz krále v plném majestátu a opis v liniích je týž, jen jednotlivé písmeny připadly na místa poněkud jiná vzhledem k obrazu. Revers právě tak nese týž obraz, opis:

+ SANCTVS · WENCEZLAVS · BOEMORVM · DVX

Touto pečetí je pověřena řada listin Přemysla I. od července 1201 až do března 1223.

Do období, v němž bylo užíváno III. typu Přemyslova, náleží i dva exempláře velkého privilegia kostelům a klášterům, daného r. 1222, které jsou uloženy v archivu rytířů maltézských; nesou však pečeti, které se poněkud liší od obvyklého typu. Friedrich (Cod. dipl. Boh. II. 227) přehlédl tuto okolnost a v poznámce o zpečetění uvádí, že je na nich pečeť III. typu, tím spíše, že jiné dva exempláře téže listiny v kapitulním archivu nesou skutečně obvyklý typ. Obě odchylné pečeti však činí dojem pečetí hodných důvěry, takže není důvodu k podezření. Všimneme-li si ještě falešných pečetí při listinách z r. 1222 v archivu kapituly vyšehradské a jiné v archivu kapituly pražské (Cod. dipl. Boh. II. č. 377, 231), vidíme velkou podobnost. Obojí tato falešná pečeť je odlišná od III. typu, obě však mezi sebou mají právě v tom určité shody.[32]) Srovnáme-li tato falsa s oběma pečetmi r. 1222, poznáme, že odchylky od obvyklého typu jsou rázu podobného. Je jasné, že taková shoda žádá přinejmenším jedinou předlohu, kterouž při různých církevních ústavech mohla býti jen pravá pečeť zvláštního typu. Proto zmíněné dvě pečeti archivu maltézského, jež činí zcela dobrý dojem, můžeme bez rozpaků pokládati za originály nového typu (IV. typ). Ještě na jedné listině lze však nalézti takovou pečeť. Je to listina z r. 1225, daná témuž rytířskému řádu (Cod. dipl. Boh. II. č. 270). Friedrich si povšiml jejích odchylek, a také proto, že se vyskytla v době, kdy je už užíván nový typ, pro-

---

[30]) Obraz pečeti: Acta regum č. 14; H a m r š m í d, Čas. katol. duchovenstva LXIX. 1928 str. 998.

[31]) Obraz pečeti: P u b i č k a, Chronol. Geschichte IV. 2. str. 137; Acta regum č. 15., 23., 25.

[32]) Význačné odchylky od III. typu jsou: hrot kopí Václavova je proti písmeně V (u III. typu D), žezlo Přemyslovo proti L (III. typ — Z) a j. Obraz i text legendy je jinak zcela stejný jako u typu Přemyslova.

hlásil ji falsem. Pečeť se však shoduje s oběma pečetmi, jež jsme poznali pravými, a lze tedy i obě pečeti z r. 1225 míti originály. Tím se objevuje nový typ pečetí Přemyslových, Friedrichovi neznámý, jenž byl užíván vedle známých typů, současně s typem III. a V. Zachovány máme otisky z let 1222 a 1225.

Poslední typ pečeti Přemyslovy (V. typ), jímž se pečetilo od r. 1224, je značně honosněji proveden.[33]) Pečeť málo větší předešlé (průměr lícní strany měří 74 mm, rubní 73 mm) nese obraz, jehož základ je týž, ale jeho úprava zcela jiná. V aversu se zase spatřuje král na trůně s jakousi korunou, spíše čapkou, na hlavě, v královském oděvu, s žezlem a jablkem v rukou. Trůn, na němž král sedí, je proveden ozdobnějším způsobem, než tomu bylo dosud. Legenda zachovala staré znění:

+ PAX · REGIS · OTACARII · IN MANV · SCI · WENCESLAI,

ale má poněkud jiný ráz a je omezena na vnější straně jen perlovcem, na vnitřní straně pak velkým perlovcem, linií, a uvnitř je ještě kruh sestavený z poloobloučků. Právě tak i rubní obraz sv. Václava je proveden pečlivěji. Sedě na trůně, drží v pravici praporec a levicí, v níž tentokráte drží ještě palmovou ratolest, opírá se o trojhranný štít; na něm je znak orlice vpravo hledící. Opis, vně omezený opět perlovcem, uvnitř perlovcem, kruhem poloobloučků a linkami, zní:

+ SANCTVS · WENCESLAVS · BOEMORVM · DVX

Této pečeti, jíž je po prvé užito na listině pro klášter sv. Jiří v Praze 11. října 1224, Přemysl I. upotřeboval až do své smrti.

Přemyslovy pečeti, jak jsme viděli, chtějíce být honosnějšími, jakožto symboly dědičného království, napodobovaly v některém směru pečeti císaře německého. Avšak s tím se Přemysl nespokojil. Chtěl se císaři vyrovnati, a proto zavedl v české kanceláři pečetění slavnostních listin zlatou bulou. Jeho doba je jediné období, kdy český král, právě ve smyslu své královské moci, pečetil zlatem. Později zlaté buly Lucemburků nebyly symbolem královské moci české, nýbrž královské moci římské, nebo moci císařské. Jen Přemysl I. proslavil svou vládu touto zvyklostí, jedinečnou ve střední Evropě.

Čtyři písemnosti jsou známy, které nesly zlatou bulu Přemyslovu; byl to list papeži Inocenci III. asi z r. 1199 (Cod. dipl. Boh. II. 8), jehož originál se nezachoval, list papeži Honoriovi III., kladený Friedrichem (Cod. dipl. Boh. II. 149) do r. 1217, dále bylo buly užito při listině z 26. srpna 1222 (Cod. dipl. Boh. II. 239), která je také ztracená, a nejposléze v privilegiu kláštera v Břevnově z 24. července 1224 (Cod. dipl. Boh. II. 259). Zlaté buly jsou tedy dnes známy toliko dvě, starší v archivu vatikánském, mladší v archivu břevnovského kláštera. Obě se v mnohém liší. První zachovává celkem podobu současné pečeti Přemyslovy III. typu.[34]) Nese tedy v aversu obraz sedícího krále v řasnatém rouchu s pláštěm. V rukou drží král žezlo a jablko. V liniích se vine opis:

PAX REGIS OTACARI IN MANV SCI WENCEXLAI

[33]) Obraz pečeti: Dobner, Monumenta VI. tab. III.; Pubička, Chronol. Geschichte IV. 2. str. 137, 263; Dobner, Beobachtungen über d. Ursprung des böhm. Wappenschildes, Abhandlungen einer Privatgesellschaft IV. 1779 tab. VI. Num. III.; Památky archeolog. VII. str. 483; Kalousek, Obrana knížete Václava Sv. str. 130; Acta regum č. 27, 30; Stejskal, Sv. Václav (Praha 1925) str. 193—4.

[34]) Obraz buly: Acta regum č. 20.

Rub nese obraz sedícího sv. Václava s korouhví v pravici a štítem s puklou v levici. Opis, opět v linkách, zní:

+ SANCTVS · WENCEZIAVS BOEMORVM · DVX

Její průměr je menší než pečetí voskových, jenom 61 mm. Mladší bula (1224) se podobá poslední pečeti Přemyslově.[35]) Líc nese krále v majestátu zcela podobného provedení jako na oné pečeti. Opis, omezený vně perlovcem, na vnitřní straně hrubším perlovcem a linkami, má znění podobné:

+ PAX REGIS OTACARI · IN MANV SCI WENCESLAI

Rubní strana má obraz sv. Václava s korouhví v pravici a palmou v levici, opřené o štít se znamením orlice. Podobně upravený opis praví:

+ SANCTVS · WENCESLAVS · BOEMORVM · DVX

Provedení této buly je značně umělejší než u buly z r. 1217; je též větší, blížíc se spíše rozměru poslední pečeti Přemyslovy, s níž se v obrazu shoduje (měří 75 mm).

Václav I., nástupce a syn Přemysla I., užíval již za otcova života vlastní pečeti, a to již jako kníže plzeňský a budyšínský i jako mladší král od r. 1228. Z prvého období, kdy byl držitelem údělu někdy Děpolticů, máme jedinou jeho pečeť, kterou přivěsil r. 1224 na svědectví k privilegiu kláštera břevnovského vedle zlaté buly svého otce a ještě jiných pečetí. Václavova pečeť je okrouhlá, průměru 80 mm. V jejím poli je jezdec v přílbě vpravo obrácený, s praporcem v pravici. Levicí držený štít, který kryje prsa, nese znamení orlice. Opis praví:

+ WENCEZLAVS : DEI : GRA : PILSNENSI//////////IS · DVX

Po korunovaci 6. února 1228 Václav užíval pečeti s titulem mladšího krále (II. typ). Zachovala se jen ve dvou exemplářích z r. 1228 a 1229.[36]) Je to kulatá pečeť, jednostranná, mající 74 mm v průměru, v mnohém podobná prvé pečeti. V jejím poli je jezdec vpravo obrácený, ve zbroji, s přílbou i praporcem. Trojhranný štít se znamením orlice kryje mu prsa. Pod jezdcem i za jeho zády je položena šesticípá hvězda. Opis, vroubený na okraji linií, uvnitř perlovcem a linií, zní:

+ WENCEZLAVS · DEI · GRĀ · I[VNI]OR · REX · BOEMORV

Po nastoupení na otcův trůn Václav I. si nepořídil vlastního pečetidla, nýbrž dal si prostě přerýti opis posledního typáře Přemyslova a užíval ho dále, až do smrti (III. typ).[37]) Proto vidíme řadu listin nesoucích tuto pečeť, vždyť jí král Václav pečetil po plných 23 let. Rubní strana Přemyslovy pečeti byla ponechána ve starém stavu, na líci upravena toliko legenda:

+ PAX · REGIS : WENCEZLAI · IN · MANV · SANCTI · WENCEZLAI

Jinak v úpravě nic nezměněno.

---

[35]) Obraz buly: Novotný, České dějiny I. 3. str. 592.

[36]) Obraz pečeti má: Král, Čas. Spol. přátel star. čes. IV. str. 49; Sedláček, Hrady a zámky XI. (Praha 1897) str. 49; Acta regum č. 30.

[37]) Obraz této pečeti přináší: Pubička, Chronolog. Geschichte IV. 2. str. 263; Král, Čas. Spol. přátel star. čes. IV. str. 50; Sedláček, Hrady a zámky XI. str. 37, VIII. str. 1 (jen líc); Kalousek, Obrana knížete Václava Svatého str. 131.

Právě tak jako Václav I. měl i jeho syn Přemysl vlastní pečeť za otcova živobytí. Již od jara 1247 pověřoval jako markrabě moravský písemnosti jednostrannou pečetí (I. typ), stejné velikosti, jako byla první pečeť Václavova. Spatřuje se tu jezdec vpravo cválající, s kbelíkovou přílbou na hlavě, s praporcem a trojúhelníkovým štítem v rukou. Štít nese obraz dvouocasého lva. Opis, položený mezi dva perlovce, praví:

+ S PREMISL · FILII · REG·BOEMOR · Z · MARhIOIS · MORAVIE

Není to po prvé, co se objevuje na panovnické pečeti znak lva, jak později uvidíme, byl již na pečeti markraběte Vladislava Jindřicha i Přemysla, a tato pečeť, rovněž vlastně markrabská, je tedy již třetí. Skutečná královská pečeť s obrazem dvouocasého lva je teprve následující pečeť Přemyslova, která přijala na líc obraz pečeti markrabské. Novou tuto pečeť (II. typ) Přemysl si zavedl, když byl zvolen na podzim roku 1251 vévodou rakouským a štýrským. Tato pečeť se spatřuje již na listině z konce r. 1251.[38]) Je okrouhlá, větší předešlé (86 mm průměru). Je dvoustranná. V aversu je týž jezdec se lvem na štítě, jako u předešlé; legenda opět mezi perlovci:

+ PREMIZL · DEI · GRACIA · IVVENIS · REX · BOEMOR

Rubní strana nese obraz téhož ozbrojeného jezdce, ale jeho trojhranný štít nese místo lva erb rakouského břevna. Legenda, opět mezi perlovci, zní:

+ OTACHARVS·DEI GRACIA · DVX · AVSTRIE:ET · STIRIE

Jak patrno, vyznačuje tu první strana moc Přemyslovu v českých zemích, druhá je symbolem jeho hodností rakouských. Tato pečeť se pak nalezne na všech listinách z příštích let, a užívalo se jí, i když se Přemysl stal r. 1253 skutečným panovníkem českým, po smrti svého otce, až do konce r. 1261, kdy byl 25. prosince korunován na českého krále. K formám obrazu této pečeti nutno poznamenati, že stojí pod vlivem pečetí rakouských, ba, že přímo navazuje na pečeti Přemyslova předchůdce.

Po královské korunovaci si Přemysl II. pořídil honosnou pečeť majestátní (III. typ), která visí po prvé na listině z 13. ledna 1262 v archivu kapituly pražské (Regesta II. č. 342). Je zase dvoustranná, 102 mm v průměru. Její avers je právě pečeť majestátní. Král sedí na trůně bez opěradla, zdobeném růžičkami a gotickými kružbami, na hlavě nese korunu, v pravici liliovitě zakončené žezlo, v levici říšské jablko. Spodek trůnu a hlava panovníkova se žezlem zasahují do vnitřního kruhu dvouřádkové legendy. Tu omezuje, jak uvnitř a na vnější straně, tak i obě řádky navzájem odděluje perlovec mezi jemnými liniemi. Její znění je:

+ * S' * OTAKARI * SIVE * PREMIZLAI * QVINTI * REGIS *
BOEMOR * MARChIONIS | MORAVIE * FILII * WENZ-EZLAI
* REGIS * QVARTI

---

[38]) Nedatovaná listina, Regesta Boh. et Mor. I. 1270. Obraz tohoto typu: Dobner, Abhandlungen einer Privatgesellschaft IV. 1779 tab. V. Nr. IV.; Pubička, Chronol. Geschichte IV. 2. str. 449; Sedláček, Hrady a zámky XI. str. 37 (jen líc); Král, Čas. Spol. přátel starož. čes. IV. str. 87 (líc); Sava, Die Siegel d. öster. Regenten, Mitth. d. k. k. Centralkommission 1864 str. 260—261; Chytil-Friedl, Kříž Přemysla Otakara II. (Praha 1931) tab. XIII.; Novotný, České dějiny I. 4. tab. III. (obrázky obou stran přehozeny); Dějepis výtvarného umění v Čechách I. (Praha 1931) str. 384.

Revers je typ jezdecký. Přemysl II. tedy nadobro opustil starý, dlouho užívaný typ svatováclavský, aby jej nahradil obrazem, který v sousedních zemích byl obvyklý a stal se v nich symbolem vyšší šlechty, zejména suverénních vládců. Panovník v něm sedí na koni vpravo cválajícím, jehož tělo je všechno zakryto bohatou čabrakou. Král v přílbě, která je po prvé ozdobena klenotem orlího křídla, drží v pravici praporec, stále ještě gonfanon. Jeho prsa kryje štít s erbem českého lva. Také koňova čabraka nese erby: na šíji koně je umístěn znak rakouského břevna, pod ním na vlající čabrace vidíme orlici, nepochybně znak markrabství moravského, za sedlem je erb Štýrska. Legenda, dvouřádková, je přerušena hlavou a nohama koně; horní část vnitřního pásu zabírá cele králova korouhev. Mezi třemi perlovci v linkách čteme:

+ * S*OTAKARI * DEI * GRA * REGIS BOEMOR * QVINTI * MORAV * MARChIONIS * | AVSTRIE * - 7 * STIRIE * D-VCI-S

Při této pečeti se též po prvé objevuje exergue, t. j. nápis na obrubě, hraně mincové pečeti, obyčej, oblíbený zejména ve Francii, ve střední Evropě však dosti vzácný. Na obrubu Přemysl položil staré heslo, jež bývalo v opisu svatováclavské strany panovnických pečetí:

+ PAX * OTAKARI * REGIS * QVINTI * SIT * IN ANV *SANCTI * WENZEZLAI *

Vroubí jej dva jemné perlovce. Tato korunovační pečeť se zachovala, pokud známo, v pěti exemplářích, vesměs z ledna 1262. Když nalezneme další listiny, zachované v originálu, z 15. července téhož roku, je tu již pečeť poněkud rozdílná.[39]) Tato pečeť však vznikla jen malým pozměněním starého typu III., proto si musíme býti vědomi souvislosti (typ III.a). Ke změně došlo asi proto, že si král přál na rubu pečeti, který byl vyjádřením zejména rakouských hodností, také jich zdůraznění v obrazu. Proto byl přeryt jezdcův štít a na toto význačné místo byl položen erb rakouského břevna, kdežto na jeho dřívější místo, na čabrace, byl vryt erb českého lva; jinak pečeť zůstala nezměněna, jen orlí křídlo klenotu bylo opraveno a málo zvětšeno.[40]) Takto upravené pečeti užívala kancelář Přemyslova až do jara 1264. Naposledy se objevuje typ III.a v březnu 1264, a při listině z 12. května téhož roku v archivu kapituly vyšehradské je již přivěšena pečeť jiná (IV. typ).[41]) Její líc je jako u předešlé, pečetidla této strany se užívalo dále, ale k němu byl zhotoven nový revers, v náhradu za starý, patrně pro poškození opuštěný. Nový revers pečeti, o málo větší starého (104 mm), nese týž obraz jako dřívější, ale provedení je krásnější, elegantnější: běžící kůň má silnější pohyb, kopí panovníkova praporce je skloněno víc kupředu. Praporec sám je mnohem větších rozměrů; jeho šířce nestačí již pruh vnitřní řádky legendy a vystupuje tedy do pečetního pole. I jeho délka je větší. Jeho kraje jsou ozdobeny hvězdami, právě tak, jako všechna vlající čabraka, jež nese tytéž znaky

---

[39]) Obraz pečeti: Pubička, Chronol. Geschichte IV. 2. str. 449; Král, Čas. Spol. přátel starož. čes. IV. str. 88; Sava, Die Siegel d. öster. Regenten str. 261—262; líc pečeti: Sedláček, Hrady a zámky VIII. str. 30, 62; rub pečeti: Sedláček, Hrady a zámky VIII. str. 51; Král, Heraldika (Praha 1900) str. 185.

[40]) Exergue stejně se užívá, není však vždy; u mnohých otisků chybí.

[41]) Sava, Die Siegel d. österreich. Regenten str. 263; Chytil-Friedl, Kříž Přemysla Otakara II. tab. XIV., XV. 1. (líc); Novotný, České dějiny I. 4. tab. IV. (chybná data užívání).

jako na pečeti předešlé. Legenda, omezená perlovci mezi liniemi, má stejné znění, avšak rozdělení je jiné i některé písmeny:

+ * S'OTAKARI * DEI*GRA * REGIS * BOEMOR * QVINTI * MORAV * MARCHIONIS * AVST-RIE * 7 * STIRIE * D-VCI-S

Exergue zůstává týž, jako před r. 1264. Pečeť této formy se užívala v Přemyslově kanceláři až do jara r. 1270.

K zavedení nové pečeti (V. typ) dalo podnět nové rozsáhlé rozšíření Přemyslovy moci získáním korutanských zemí po smrti vévody Oldřicha. Tak se sice stalo již v říjnu 1269, ale ještě v únoru pečetil král listinu, určenou klášteru velehradskému, pečetí starou. Trvalo patrně nějaký čas, než byl nákladný nový typář pořízen. Po prvé nalézáme novou pečeť na listině z 21. srpna 1270 pro klášter hradištský. Tento typ byl opravdu honosným symbolem veliké moci českého krále. Již jeho neobvyklé rozměry — 117 mm v průměru — svědčí o vynikajícím postavení majitele; je si třeba uvědomiti, že ani současné pečeti císařské nedosahovaly takových rozměrů. Líc nové pečeti byl majestátní;[42]) král s korunou na hlavě, liliovitým žezlem v pravici a jablkem v levé ruce, sedí na bohatém trůně, pokrytém polštářem, s vysokým, ozdobným opěradlem. Po pravé straně leží štít s dvouocasým lvem, po levé štít s orlicí, patrně moravskou. Opis, do něhož obraz zasahuje, je položen mezi trojí perlovec v jemných liniích. Ve dvojí řádce se čte:

S : OTAKARI * DEI * GRACIA * QVINTI * REGIS * BOEMORVM * MARCHIONIS * MO|RAVIE * DVCIS * KARINTI-E * Z * DOMINI * EGRE *

Rub nese obraz jezdce v plném pohybu. Ozbrojen je mečem, štítem i praporcem, který je skloněn jako k útoku. Tentokrát není to již gonfanon, nýbrž banderium, a proto je vyznačen znakem českého lva. Štít nese znak rakouského břevna. Přilba, pokrytá body, je zdobená křídly, která se nápadně zvětšila. Na čabrace králova koně, poseté hvězdami, jsou čtyři erby. Na koňově šíji je znak korutanský — štít svisle půlený, v jehož pravé půli se spatřují tři kráčející lvi, v levé břevno, pod tímto erbem je znak orlice vpravo hledící, snad znak Moravy, za sedlem je erb vévodství štýrského a pod ním opět orlice, pravděpodobně kraňská. Legenda, stejně položená do dvou řádek, zní:

+ * S * OTAKARI * DEI * GRACIA * DVCIS * AVSTRIE * 7 * STIRIE * DOMINI * CAR|NIOLE * 7 * MAR-CHIE * PORTVSNA-ONIS *

Ovšem, i tato velká pečeť má exergue v stejné úpravě, podobného znění:

+ * PAX * OTACARI * QVINTI * REGIS * BOEM * SIT * IN * MANIBVS * SANCTI * WENCEZLAI *

Ani při tomto typu není však jeho užívání pravidelné; velmi často chybí. Této pečeti užíval Přemysl II. až do začátku května r. 1277. Když se Přemysl, zrazen Vítkovci

[42]) Obraz pečeti: Král, Čas. Spol. přát. star. čes. V. str. 68—69; Heraldika str. 185 (revers); Šimák, Kronika československá I. 2. str. 358, 366; Sava, Die Siegel d. österreich. Regenten str. 264—265; Sedláček, Hrady a zámky VIII. str. 31 (revers); Chytil-Friedl, Kříž Přemysla Otakara II. tab. XVI., XV. 2. (líc); Novotný, České dějiny, I. 4. tab. VI.

a stísněn císařem Rudolfem, musil r. 1276/7 vzdáti alpských zemí, musil ovšem opustiti tuto pečeť, neboť vyjadřovala všechny starší tituly, o které byl připraven, a dal si zhotoviti novou pečeť, která odpovídala jeho zmenšené moci (VI. typ). Ještě naposled 6. května pečetil úmluvy s císařem starou honosnou pečetí, omlouval se však, že užívá staré pečeti, protože dosud nemá nového typáře, a prohlašoval, že si nečiní nároku na žádný z titulů, které na pečeti jsou uvedeny, mimo královský a markrabský moravský.[43]) Brzy poté však si pořídil novou pečeť, a ta skutečně vyjadřuje jen tyto dva tituly. První a nejkrásnější otisk její známe z archivu kláštera břevnovského na listině, hlásící se datem již k 1. květnu 1277. Viděli jsme však svrchu, že ještě 6. května se Přemysl omlouval nehotovostí nového typáře. Vysvětlení je nasnadě, tím spíše, že máme ještě druhý exemplář téže listiny, zpečetěný velkým majestátem, užívaným do května 1277. Pořízení se stalo 1. května, avšak vyhotovení dvou listin trvalo nějaký čas, proto prvá byla zpečetěna dosud užívaným pečetidlem a druhá, později dohotovená, pověřena už po květnu 1277 novým typářem.[44]) Je to pečeť skoro stejné velikosti jako předešlá (119 mm). Avers nese obraz krále s korunou na hlavě, žezlem v pravici a říšským jablkem v levici, an sedí na trůně; po jeho pravé straně leží štít s českým lvem, po levé znak moravský. Opis, omezený perlovcem v jemných linkách, jenom v jedné řádce, praví:

+ S : OTAKARI · DEI · GRACIA · QVĪTI · REGIS :
BOEMORVM : ET · MORAVIE · MARCHION̄S

Revers zobrazuje cválajícího jezdce v plné zbroji. Jeho štít však nese erb dvouocasého lva, právě tak je český lev na praporci a na dvou štítcích na čabrace. Druhé dva štítky nesou znamení moravské orlice. Legenda, opět omezená perlovci v liniích, se čte:

+ S : OTAKARI : DEI : GRACIA · QVINTI : REGIS
BOEMORVM : ⁊ · MORAVIE · MARCHIONIS

Jen na několika málo listinách se nalezne tato pečeť, jíž Přemysl II. užíval v posledním roce své slavné a nakonec tak smutné vlády.

Z následující doby po smrti Přemyslově až do r. 1283 jsou zachovány jen listiny vydané královnou Kunhutou nebo Ottou, markrabětem braniborským, jakožto poručníkem nedospělého Václava. Otto ovšem pověřoval listiny svojí pečetí markraběcí, jak to vidíme na příklad na listině z 6. ledna 1281 pro klášter ve Zlaté Koruně. Teprve když se mladistvý král **Václav II.**, osvobozen, navrátil do Čech, byly vydány listiny v jeho jméně. První pečeť Václava II., užívaná po dosti dlouhou dobu — až do r. 1297 — vyjadřuje jasně okolnost, že král nebyl dosud korunován. Proto se na ní nespatřuje král v plném majestátu, nýbrž na lícní straně je zobrazen prostovlasý mladý muž, anebo spíše hoch, hezké tváře, sedící na ozdobném trůně;[45]) místo insignií drží v pravici nahý meč a levá ruka spočívá na prsou. Po levém boku je v poli pečeti

[43]) Regesta II. č. 1074.

[44]) Obraz téhož břevnovského otisku: Chytil-Friedl, Kříž Přemysla Otakara II., tab. XVII.; jiný: Novotný, České dějiny I. 4. tab. VIII.

[45]) Obraz pečeti, líc: Král, Čas. Spol. přátel star. čes. IV. str. 122; Sedláček, Hrady a zámky VIII. str. 86; rub: Dějepis výtvar. umění I. str. 384.

položen štít s erbem českého lva. Dvouřadý opis je omezen vně, uvnitř i mezi oběma řádkami perlovcem mezi linkami; zní:

+ WENCEZLAUS · SECUNDVS · DEI · GRACIA · OTAKARI · REGIS · QVONDAM · FI|LIUS : DOMINVS ET ER - ES · REGNI · BOEMIE

Rubní strana je typu jezdeckého, vyjadřujíc hodnost markrabskou. Král je zobrazen v odění na koni, s mečem po boku, s přílbou a velikým složeným křídlem v klenotu. Pravice třímá praporec, který nese český erb, levice drží štít s orlicí moravskou. Čabraka nemá ani znaků ani jiných ozdob. Opis ve stejné úpravě, jako na líci, zní:

+ WENCEZLAVS SECVNDVS DEI GRA OTAKARI REGIS QVONDAM FILIVS · DOMINVS · E|T HERES MARC-H-IONATVS MORA-VIE

Rozměry této pečeti nejsou příliš odlišné od posledních pečetí Přemyslových; líc měří 119 mm v průměru, rub 120 mm. Když byl Václav II. 2. června 1297 slavně korunován, zaměnil pečeť (II. typ). Nového typáře užíval, jak se zdá, hned od své korunovace, neboť je známa již z 22. července listina zpečetěná tímto majestátem.[46]) Avers této pečeti nese obraz krále na trůně v plném majestátu s korunou, žezlem i jablkem. Po stranách leží znaky, po pravici erb českého lva, vlevo šachovaná orlice moravská. Legenda ve dvou řádkách, omezená perlovci v linkách, zní:

+ WENCEZLAVS * SECVNDUS * DEI * GRATIA * REX * BOEMIE * DVX * CRACOVIE * |ET SANDOMERIE MARCHIO ⁑ Q3 MORAVIE ⁑

Rubní strana nese obraz jezdce v rytířské zbroji, jeho přílba je ozdobena obvyklým klenotem, praporec nese znak českého lva, štít znamení šachované orlice moravské. Na koňově čabrace jsou umístěny tři znaky, a to na šíji koně český znak, pod ním šachovaná orlice moravská a za sedlem opět znak orlice s půlměsícem přes prsa; je to nepochybně orlice polská. Legenda stejné úpravy jako na líci praví:

+WENCEZLAVS * SECVNDUS * — *DEI * GRATIA * REX * BOEMIE * DVX * CRACOUIE|ET * SANDOMERIE * MARCHIO ⁑ Q3 MORAUIE *

Rozměry jsou 118 mm průměru.

Po korunovaci na polské království dal si Václav II. poříditi novou pečeť (III. typ), aby jí nahradil dřívější typ, jenž vyjadřoval jen hodnost vévody krakovského a sandoměřského. V aversu této nové pečeti[47]) vidíme panovníkovu postavu s královskými insigniemi, sedící na bohatém, gotickém trůně. Po obou stranách leží znaky, český lev po pravé straně, po levé orlice. Opis v jediné řádce, omezený po obou stranách perlovci mezi liniemi, zní:

+WENCEZLAVS * SECVNDVS * DEI * GRACIA * BOEMIE * ET * POLONIE * REX

---

[46]) Obraz pečeti: Dobner, Monumenta IV. tab. VI.; Pubička, Chronol. Geschichte IV. 2. str. 560.

[47]) Obraz rubu: Král, Čas. Spol. přátel star. čes. IV. str. 122; Šimák, Kronika českoslov. I. 2. str. 542; obraz lícní strany nikde nenalezneme.

Rub nese jezdeckou podobu krále-rytíře, jehož helma je ozdobena známým klenotem velikých křídel. Na praporec je položen český erb, na štít erb polské orlice. Čabraka nese tři znaky: český, moravský a polský. Opis v jedné řádce se čte:

+WENCEZLAVS * SECVNDV-S * DI * GRACIA * BOEMIE * ET * POLONIE * REX.

Rozměry pečeti jsou přibližně tytéž jako u předešlých typů. Tato pečeť nebyla pořízena hned po korunovaci, nýbrž po nějakou dobu bylo nutno užívati ještě starého typáře (ještě 3. března 1301); nový III. typ se spatřuje po prvé na listině z 23. března 1301 v archivu kláštera břevnovského.

Mimo tyto velké pečeti ještě se zachovala zpráva o malém sekretu Václava II. Tento prstenový sekret byl asi podobného vzhledu jako sekret jeho manželky Guty. Otisk, pokud známo, se nedochoval; byly jím jistě pečetěny jen písemnosti přechodného významu, které nebyly pečlivě uchovávány, a proto časem zničeny. Jediná zmínka se zachovala ve formuláři, kde se hovoří o listu prstenem zpečetěném, který král poslal biskupu pražskému.[48])

Václav III., jsa ještě za otcova života zvolen králem uherským, užíval příslušné královské pečeti. Když se po otcově smrti ujal vlády v Čechách, podržel ještě krátký čas uherskou pečeť, vytýkaje, že tak činí jen proto, že dosud nemá nové pečeti české. Užil jí ještě 8. srpna 1305 naposledy;[49]) odtud upotřeboval již nového typu českého. Nalezneme jej sice už na listině datované 19. července 1305, v Královci uložené, avšak jde patrně o listinu, jejíž vyhotovení trvalo delší dobu, a proto, když byla pečetěna, byla již česká pečeť zavedena; její datum se vztahuje k samotnému právnímu pořízení. Tato pečeť Václava III. není nic jiného, než starý typář III. typu Václava II., na němž byla opravena legenda a místo „secundus" položena číslovka „tercius". Jinak byla pečeť ponechána nezměněna. Tohoto pečetidla užíval pak Václav III. až do své brzké smrti 4. srpna 1306; je to tedy poslední pečeť českého krále z rodu Přemyslova.

* *
*

Z pečetí **markrabí moravských** před r. 1306 mnoho se nám nezachovalo. Jen dva z markrabat zanechali listiny, Vladislav Jindřich a Přemysl.

Vladislav Jindřich, bratr krále Přemysla I., užíval vlastní pečeti markrabské, když se po odstoupení s českého trůnu ujal Moravy, neznáme však listin ze začátku jeho vlády. Teprve z 31. prosince 1213 je zachována listina zpečetěná markraběcí pečetí, jakou spatřujeme i na dalších listinách Vladislavových.[50]) Pečeť je jednostranná, okrouhlá, o průměru 75 mm. Nese obraz jezdce vlevo obráceného, který v pravici drží praporec, v levici štít; jím si kryje prsa. Na tomto štítu po prvé se

---

[48]) Regesta II. 2535 a Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně, vyd. Jan B. Novák (v Praze 1903) str. 2.

[49]) Regesta II. č. 2051.

[50]) Obraz: Dobner, Monumenta IV. tab. I.

objevuje znamení lva; je to první znak lva na českých pečetech vůbec. Poněvadž jezdec je zobrazen s pravé strany, je viditelná jen polovice štítu, který drží před svou hrudí, a nelze říci, má-li lev dva ocasy či nikoliv. Legenda, oddělená ozdobným kruhem, je přerušována nohama koně. Z písmen je zajímavé „C" provedené neobvyklou hranatou formou. Opis praví:

+ HЄINRICVS · D-Є-I · GRACIA · MA-RCHIO MORAVIЄ

Markrabě Vladislav II. měl rovněž vlastní pečeť, která byla přivěšena k listině z 11. května 1225 (Cod. dipl. Boh. II. 269), nezachovala se však. Teprve na písemnostech jeho nástupce Přemysla se zachovaly pečeti markrabské. **Přemyslovy** listiny známe arci v originále až od r. 1233.[51]) První z nich, z 21. ledna 1233, nese jen zlomek pečeti. Je to jediný otisk starší jeho pečeti a ještě značně porušený. Má neobvyklou formu — štítovou. Lze tu rozeznati vzpřímeného lva; tedy opět markrabská pečeť ne s erbem moravským, nýbrž českým.[52]) Erb orlice nalezneme teprve na druhém typu Přemyslově, kterého užíval při všech svých listinách od dubna 1233. Je to okrouhlá pečeť o průměru 78 mm; v ní je markrabě zobrazen na koni, ve zbroji, s praporcem a mandlovým štítem, na němž je znamení orlice vpravo hledící — znak markrabství moravského. Opis je oddělen od pole pečeti perlovcem mezi liniemi, vně je omezen jenom perlovcem. Čte se:

+ PRЄMIZL : DЄI : GRACIA : ⴇARChIO : MORAVIЄ

Tuto pečeť Přemysl podržel až do své smrti 16. října 1239.

Tím jsou vlastně vypsány všechny markrabské pečeti, neboť markrabí Vladislav III. nezanechal listin. Zbývá pak pečeť jeho nástupce Přemysla II., později českého krále, jeho pečeť byla však popsána spolu s ostatními jeho pečetmi královskými, neboť s nimi svým obrazem úzce souvisí.

* *
*

Nejen čeští panovníci, nýbrž i jejich manželky, **české kněžny a královny**, měly vlastní pečeti k pověřování písemností. Kněžny si jen ojediněle pořizovaly zvláštní pečeť a spokojovaly se ve svých záležitostech listinami zpečetěnými knížetem. Přece se však již z r. 1188 (Cod. dipl. Boh. I. 318) zachovala pečeť kněžny Alžběty, manželky knížete Fridricha. Pečeť je okrouhlá, nevelká 36 mm v průměru — a nese obraz sedící kněžny se žezlem v ruce.[53]) Opis, oddělený linií, je velmi prostý:

+ ЄLISABETH

[51]) Srovnej G. Friedrich, O kanceláři a listinách markrabí morav. Vladislava a Přemysla (Věstník Král. č. spol. nauk 1896) str. 8—9.

[52]) Srovnej V. Vojtíšek, K otázce erbu českého krále, Čas. Národního musea 1931 str. 52.

[53]) Friedrich na právě uv. místě str. 290 se domnívá, že snad kněžna klečí. To je však vyloučeno, třeba by se tak na prvý pohled snad zdálo; nikdy, pokud známo, není zobrazena klečící postava zpředu. I Friedrichovi se tato věc asi zdála podivnou, a proto položil do závorky otazník. Je to však nepochybné, že kněžna je zobrazena právě tak, jako později jiné panovnice, sedící. Svědčí tomu i jakýsi polštář, na němž sedí, i okolnost, že drží v ruce žezlo. Obraz: Dobner, Annales Hagec. VI. str. 647.

Tato pečeť, jež byla kdysi přivěšena i u listiny kněžny Alžběty, dané špitálu sv. Jana Jerusalemského z r. 1186, je zajímavá i upevněním spolu s pečetí knížecí na témže proužku pergamenu. Druhá kněžna, jejíž pečeť je známa, je **Helicha**, manželka knížete Otty. Její pečeť visí na listině z 15. června 1189.[54]) Kněžna ji nepověřila sama, nýbrž spolu se svým manželem, jehož pečeť je přitištěna na druhé straně pečeti kněžniny. Tato je oválná, rozměru 55×48 mm. Obrazem je kněžna sedící na stolci, se žezlem v pravici; levá ruka je položena na prsou. Opis pečeti, mezi linie položený, je porušen; můžeme čísti:

+ ELY/// VCISSA BOEMIE

Z královen již **Konstancie**, druhá manželka Přemysla I., užívala vlastní pečeti. Zachovala se po prvé na listině kláštera hradištského z r. 1201 (Cod. dipl. Boh. II. 21). Je oválná, zašpičatělá, její rozměry jsou 77×56 mm. Vidíme na ní královnu na trůně v řasnatém šatě, držící v levici žezlo a v pravici říšské jablko. Legenda mezi liniemi zní:

+ SIGILL CONSTANCIE DEI GRACIA BOEMORVM REGINE

Táž pečeť visí ještě při dvou listinách z r. 1207 a 1219 (Cod. dipl. Boh. II. 75, 188). Listina kláštera plaského z r. 1229 nese opět pečeť královny Konstancie, ale tentokráte je to již jiný typ (II. typ). Pečeť má týž tvar, velikost 82×58 mm.[55]) Obrazem je opět královna na trůně sedící, s korunou na hlavě a žezlem v levici; pravice leží na prsou. Opis je omezen vně perlovcem mezi liniemi, uvnitř mezi liniemi vystupuje ozdobný rámec. Čteme:

+SIGILLVM CONSTANCIE·DEI GRACIA BOEMORVM·REGINE

Této pečeti Konstancie užívala i po smrti svého manžela až do r. 1240, kdy zemřela. Manželka krále Václava I., **Kunhuta** Štaufská, měla, pokud známo, jedinou pečeť. Byla to pečeť oválná, zašpičatělá, o rozměrech asi 93×55 mm. V jejím poli je zase zobrazena královna na trůně se žezlem v pravé ruce. Opis je omezen na vnitřní straně linií a perlovcem, vně toliko linií. Znění, složené z různých exemplářů, vesměs poškozených, praví:

+ SIGILLVM KVNIGVN DIS DEI GRACIA BOEMORVM REGINE

Marketa, první manželka Přemysla II., dala své pečeti zase formu okrouhlou, jaké sama užívala již dříve jako královna německá. Její pečeť,[56]) kterou si zavedla po sňatku s Přemyslem, je známa s jediného exempláře v archivu kláštera břevnovského (ze 6. prosince 1260). Má průměr 80 mm. V jejím obrazu vidíme panovnici, sedící na ozdobném trůně; v pravici asi drží žezlo. Opis, oddělený perlovcem, zní:

MARGARETA · DI · GRA · DVCISSA · ASSTR · 7 · STIR · MARCHI : MORAS

Jak z opisu vysvítá, původ pečeti spadá do doby 1251—53, kdy Marketa, jako manželka Přemyslova, byla markraběnkou moravskou, ještě však ne královnou, neboť

[54]) Obraz listiny: G. Seeliger, Urkunden u. Siegel III. Privaturkunden. Bearbeitet v. O. Redlich u. L. Gross (Leipzig, Berlin 1914) tab. V.

[55]) Obraz: Acta regum č. 30.

[56]) Obraz: Posse, Die Siegel d. deutschen Kaiser u. Könige I. tab. 32. — V textu je opis chybně přepsán.

Václav I. ještě žil. Marketa však podržela tuto pečeť, jak vidíme z data listiny, po všechnu dobu svého pobytu v Čechách. Druhá Přemyslova manželka, **Kunhuta,** vyměnila dvě pečeti za svého života. Měla pečeť asi od počátku kralování. První její doklad se nalezne na listině z **15.** července **1262** pro kapitulu vyšehradskou. Je kulatá, o průměru 72 mm. Na trůně, zdobeném růžičkami, sedí královna s korunou na hlavě, s lilií — snad žezlem — v pravici; levice spočívá na prsou. Opis je položen do dvou řádek, omezených perlovci mezi linkami. Vysvětluje:

* S' * CHUNE GVNϽ * DI * GRA * BOEM * REGIE *
AVSTR * 7 * STIR | * DVCISSE * MARC-HION * MORAVIE

Na rubu této pečeti bývá někdy po třech otiscích prstu neb nějakého oblého předmětu, jindy však je vytištěn malý sekret královnin. Je okrouhlý a měří **20** mm v průměru. Obrazem má korunovanou hlavu královny zpředu. Opis drobných písmen je mezi jemnými perlovci. Praví:

\+ S CHVNEGVNDIS · REGINE · BOHEMIE

Samostatně, pokud víme, sekretu užito není. Pečeť je zachována v několika málo exemplářích, avšak byla patrně královnou užívána až do r. **1277**, kdy byl Přemysl nucen vzdáti se zemí rakouských. Nový typ (II.) pečeti královny Kunhuty nalezneme na listinách, vydaných královnou po smrti Přemyslově,[57]) po prvé **9.** října **1278.** Pečeť je okrouhlá, **95** mm v průměru; nese na ozdobném trůně sedící královnu, jež v pravici drží jablko, zatím co levice spočívá na prsou. Opis, omezený perlovcem mezi liniemi, není zcela znám, lze jej jen naznačiti:

\+CVNEGVNDIS · DI GRA · REGINA · BOEM · ////////////// ONA

Rub je bez sekretu, opatřen obyčejně dvěma otisky prstů nebo oblého, kovového předmětu.

Pečetí královny **Guty,** manželky Václava II., zachovalo se velmi málo. Velká její pečeť ověřuje listinu zámeckého archivu v Jindřichově Hradci z r. **1291** a listinu z **19.** září **1296** pro klášter starobrněnský.[58]) Je okrouhlá, o průměru **84** mm. Nese obraz královny, sedící na trůně. Na hlavě má korunu, v ruce lilii. Její řasnatý šat je sepiat na ramenou štítky se znakem českým a moravským. Dole pod trůnem jsou dvě běžící zvířata, snad psi. Legenda mezi perlovci zní:

\+ GVTA · DEI · GRACIA · REGN-I · BOEMIE · ET ·
MARChION | ISSA · M-ORAVIE

Konec legendy, jíž nestačilo místo na okraji, je položen volně do pole pečeti po obou stranách hlavy královniny. Pečeť z **19.** září **1296** má na rubu vtištěný ještě kulatý sekret královnin. Ten se však vyskytuje též samostatně na listině z **20.** února **1288.** Zobrazena je na něm korunovaná hlava zpředu. Mezi dvěma perlovci čte se prostý opis:

· SECRETVM MEVM

[57]) Obraz: Král, Čas. Spol. přátel starož. čes. IV. str. 89; Šimák, Kronika českoslov. I. 2. str. 542.

[58]) Obraz: Král, Čas. Spol. přátel starož. čes. IV. str. 123; Sedláček, Hrady a zámky V. (Praha 1887) str. 185; Šimák, Kronika českoslov. I. 2. str. 542; Soupis památek XIV. (Praha 1901) str. 106.

Průměr sekretu je jen 23 mm. Je to jistě pečeť prstenová. Pečeť **Alžběty Rejčky**, druhé manželky Václava II. a poté manželky Rudolfovy, známe až z doby jejího vdovství. Tato krásná pečeť je okrouhlá, průměru 76 mm. V rámci, sestaveném ze čtyř polokruhů, sedí královna na nádherném trůně, ozdobeném kružbami a architekturou; její pravice spočívá na prsou, levice drží říšské jablko. V cípech, které zůstaly mezi rámcem a legendou, jsou čtyři štítky. Prvý nese erb dvouocasého lva, druhý a třetí orlici polskou a moravskou a poslední erb lva jednoocasého; tento dlužno asi míti za erb Rudolfa Habsburského. Legenda mezi perlovci vysvětluje:

+ S' · ЄLIZABЄT · DЄI · GRACIA · BOЄMIЄ · ЄT · POLONIЄ · BIS · RЄGINЄ

Na rubu této pečeti přirozeného vosku je vtištěn sekret z vosku barevného, který byl užíván nejen jako contrasigillum, nýbrž i samostatně. V museu města Hradce Králové je uložena Alžbětina listina vydaná už r. 1308, pověřená jediné sekretem z vosku přirozené barvy. Průměr sekretu čítá 31 mm. Zase je na něm korunovaná hlava zpředu. Opis v perlovcích praví:

+ S ЄLIZABЄT DЄI GRA BOЄMIЄ ЄT POLO RЄGI

Obojí pečetí, kterou je zpečetěn i testament královnin, Alžběta pečetila asi po sňatku s Rudolfem, neboť je na ní, jak řečeno, patrně erb habsburský, starší pečeť se však nezachovala.

Z **markraběnek** víme o Hedvice, manželce Jindřicha Vladislava, a Markétě, manželce Přemyslově, že užívaly pečetí. Pečeť **Hedviky** se zachovala v archivu města Brna na listině z 27. dubna 1218. Na zelených nitích visí pečeť špičatě oválná, v jejímž poli se spatřuje markraběnka, sedící na trůně. V pravici drží žezlo a levici položila na prsa. V liniích je opis:

+ HЄI DWIGIS MARChIONISSA · MORAUIE.

Rozměry pečeti měří 70×55 mm. Podobná byla i pečeť markraběnky **Markety**, zachovaná v jediném otisku, značně poškozeném, na listině z r. 1235 (Regesta I. č. 886). Na lněných nitích visí pečeť téhož obrazu; z legendy zbývá:

//////DEI · GRACIA · MARChIONISS////////

Jiných pečetí markraběnek před r. 1306 není, neboť Gertruda, manželka Vladislava III., asi neměla markrabské pečeti,[59]) a pečeť Markety, manželky Přemysla II., byla popsána při pečetech královen, poněvadž jí Marketa užívala i jako královna.

II.

Vývoj přemyslovských pečetí, jak jej poznáváme od konce XI. stol., není zcela jednotný; zahrnuje v sobě vlastně dvě hlavní období, obrazem pečetí zřejmě vyznačená: období počátků a prvého rozvoje pečetí, kdy se z původní pečeti jednostranné vyvíjel typ knížecí — svatováclavský, a druhé období charakterisované pečetí majestátní — jezdeckou. Hranicí obou je, tak jako v mnohém

[59]) Známe jen její pečeť jako vévodkyně rakouské. Její obraz podává Hohenlohe Waldenburg, Sphrag. Aphorismen (Heilbronn, 1882) č. 208. Její forma je jiná, než jaká byla obvyklá u pečetí moravských markraběnek. V kulaté pečeti je Gertruda korunovaná světicí.

jiném směru, nastoupení Přemysla II. na český trůn. Přemysl II. přinesl české říši nové postavení ve světovém významu, a tím i nové snahy, nové myšlenky. Pochopitelně se i symbolu jeho moci při pověřování písemností, jakým byla pečeť, dostávalo nového způsobu po vzoru ciziny, kdežto dřívější doba si vedla samostatněji. Ze staršího období zajímaly a zajímají hlavně dva charakteristické rysy panovnických pečetí českých, totiž okolnost, že naše pečeti jsou mincovní, a pak význam obrazu sv. Václava, kterážto věc souvisí s otázkou t. zv. zemské pečeti. Obojí je vlastně velmi úzce spojeno a spolu musí býti řešeno.

Počátky užívání pečetí lze hledati, jak bylo výše ukázáno, za vlády prvého krále českého Vratislava, který svojí pečetí přináší typ majestátní, t. j. pečeť s obrazem krále, vyznačeného insigniemi, na trůně. Je to typ v cizině hojně užívaný na pečetech králů; je tedy zcela pochopitelné, že i Vratislav sáhl k tomuto způsobu vyjádření vlastní osoby. Vladislav II. v době knížecí měl pečeť s obrazem sv. Václava. Původ této formy knížecí pečeti s obrazem světce je ovšem těžko vykládati: tkví nepochybně ve velké úctě k světci z rodu Přemyslova, hledati snad vzor pro tuto myšlenku v cizině bylo by nesnadné.[60]) Po korunovaci si Vladislav I. zavedl pečeť dvoustrannou se svým obrazem v královském majestátu na líci a se sv. Václavem na rubu. Tím vznikl typ, jenž se pak trvale ujal a stal se symbolem českých panovníků až do 1253. Ovšem knížata nemohla užívati pečeti majestátní, a proto bylo potřebí změny. Soběslav II. vyhověl nutnosti tím, že dal sedící postavě do rukou lenní korouhev a štít; je to krok k definitivní úpravě knížecího typu, která se stala za Fridricha. Ten položil do pole pečeti obraz stojícího knížete ve zbroji s lenní korouhví a štítem, jaký byl pravidlem i na pečetech knížat německých, ponechávaje při tom rubní stranu nezměněnu. Při této formě zůstalo až do r. 1197 s výjimkou krátké první vlády Přemysla I., který se pokusil svou první pečetí přinésti k nám cizí typ jezdecký, ovšem jen pro lícní obraz, zatím co rub zůstal stejný. Když se po druhé ujal trůnu, vrátil se k starému typu královské pečeti české, k pečeti majestátní — svatováclavské a jí zůstal věren po všechen život. Václav I., užívaje posledního typáře Přemyslova, podržel pochopitelně touž formu. Teprve jeho smrtí přichází změna.[61])

Je jasné, že se již od r. 1160 užívá v české kanceláři pečeti mincovní, to jest takové, která jsouc dvoustranná má obě strany stejné velikosti. Původ této formy není snadno nalézti. Rozhlédneme-li se po sousedních zemích, ba po celé Evropě, shledáme sice dosti hojné užívání mincovních pečetí, avšak skoro vesměs v mladších dobách. První mincovní pečeti v Evropě — mimo buly — známe z jižní Italie, kde vévodové salernští, beneventští a kapujští užívali již v X. století pečetí mincových.

[60]) Bresslau, Internationale Beziehungen im Urkundenwesen des Mittelalters (Archiv für Urkundenforschung VI. 1916 str. 64) soudí právě podle obrazu, že tu nejde o osobní pečeť panovníkovu, nýbrž o pečeť zemskou, přirovnávaje její obraz k obrazu pečetí kapitulních. Jistá podoba tu je, avšak myslím, že není v tom dosti důvodu pro předpoklad, že v kapitulních pečetech je původ světcova obrazu na našich pečetech, právě tak, jako není důvodu k jiným závěrům, jaké Bresslau dále učinil. Podoba kapitulních pečetí jistě není o mnoho vhodnější pro pečeť zemskou než pro osobní královu.

[61]) Prvé pečeti Václavovy jsou ovšem jiné, jsou to pečeti králevice; i po korunovaci vyjadřují, že se mu ještě nedostalo moci panovnické v plné míře (odtud asi i orlice na štítě místo českého lva, symbolu moci královské). Srv. Vojtíšek, K otázce erbu čes. krále, uv. m., str. 54.

O sto let později vidíme takové pečeti v Anglii, kde Vilém Dobyvatel a Eduard III., snad již i Knut Veliký, zavedli užívání mincovní pečeti, jež se ujala a udržela až do doby nejnovější.[62]) Snad se současně objevují mincové pečeti i v Dánsku, ve XII. stol. již hojněji ve Švédsku a ojediněle i ve Francii za Ludvíka VII., v Norsku až v XIII. století. Stejně i střední Evropa užívá tohoto způsobu až v XIII. stol. Tak v Rakousích se mincovní pečeť po prvé objevuje za Leopolda VI., uherští králové jí počínali užívati v XIII. stol., stejně Polsko a porůznu i některá knížata severoněmecká. Jsou tedy české pečeti ve střední Evropě něco zvláštního, jsou první případ užívání, zatím co okolní státy přijímají mincovní pečeť mnohem později, jistě někde pod českým vlivem; u císařských pečetí se tak stalo až za Zikmunda. Starší bylo tedy užívání mincovní pečeti jen v jižní Italii, v Anglii a v Dánsku. Asi do současné doby spadá ojedinělý případ v kanceláři francouzské.

Je samozřejmé, že na zavedení mincovních pečetí u nás nemohl působiti vliv malých vévodství jihoitalských. Ani vliv Anglie nebo Dánska není možno dobře předpokládati. Známe sice české mince, které prozrazují, že napodobují anglické denáry, mince je však věc zcela jiného druhu, která majíc sama hodnotu stříbra, mohla obchodem procházeti celou Evropou, i do končin nejvzdálenějších, bez nejmenších přímých styků, jaké by bylo nutno předpokládati při importu zpečetěné listiny, kteráž jsouc projevem právního činu, byla by projevem blízkého právního styku. A jinak si nelze představiti napodobení cizího vzoru, než že byl po ruce vzor v originále. Ani s Francií nebylo vztahů, které by umožnily podobný vliv; ostatně sotva by tak působilo ojedinělé užití mincovní pečeti ve francouzské kanceláři. Avšak nejen vzdálenost, bránící právnímu spojení, činí nemožným mysliti na cizí vliv, nýbrž i forma těchto západních i severských pečetí mincových, neboť tyto pečeti vesměs vyjadřují dvěma stranami různá panství teritoriální, dvojí moc, spojenou v jedné osobě, jaké ovšem české pečeti neodpovídají. Tak je tomu zprvu v Anglii, kde Vilémova pečeť vyjadřovala panství normanské a královskou korunu anglickou, ve Švédsku, kde líc jmenuje krále Švédů, rub vévodu Gotů, i ve Francii (Francorum rex — dux Aquitanorum). Jde tedy vždy vlastně o dvě pečeti různých zemí, personálně spojených, jako tomu bylo později i v zemích rakouských.[63]) Tento způsob spojení v mincovní pečeť najdeme u českých panovníků až za Přemysla II., kdy svatováclavská strana byla nahrazena jezdeckou pečetí, vyjadřující vedle královské moci české právě tituly zemí alpských. Těmto pečetem se podobají mincovní pečeti západoevropské i tím, že jsou obvykle majestátní — jezdecké; již jejich obrazem je ovšem vyloučena souvislost s pečetí svatováclavskou. Jen některé z mladších pečetí anglických opouštěly obvyklý obraz jezdecký, jak lze poznati u Eduarda III., jehož majestát zobrazuje na líci i na rubu krále na trůně se stejným opisem: „Sigillum Eadwardi Anglorum basilei". Ani s touto

---

[62]) O těchto datech nejlépe nás poučí Ewald, Siegelkunde (München, Berlin 1914) str. 163 a Bresslau, Internationale Beziehungen, uv. m., str. 55—65; tento se právě domnívá, že již Knut asi užíval mincovní pečeti. Práce Bauerova v Čes. časop. histor. XXXVII. 1931 str. 310 nsl. k těmto věcem nepřináší nic nového, čerpajíc ze článku Bresslauova.

[63]) Tedy nejsou to prostě dvě osoby, ať již fysické či právnické, jak praví Bauer. Má to jistý význam, neboť pro dvojí území je mincovní forma dosti pochopitelná, u našich pečetí je však jiný případ.

pečetí nelze ovšem počítati v otázce pečeti svatováclavské.[64]) Stojí tedy české pečeti úplně osamocené, a je otázka, odkud myšlenka dvoustranné pečeti přišla. Jedinými pečetmi dvoustrannými, které k nám přicházely, byly papežské buly; mohlo by se tedy mysliti na napodobení bul, avšak jakýkoli jejich přímý vliv je nemyslitelný. Nebylo by si lze představiti, že napodobení buly, na jejíž lícní straně je toliko papežovo jméno, na reversu pak hlavy apoštolů Petra a Pavla, přivedlo k formě majestátní na jedné a svatováclavské na druhé straně. Ani na vliv císařských bul nelze mysliti, neboť jejich líc téměř do konce XII. stol. nesl obraz poprsí císařova, rub pak obvyklý obraz města Říma. Větší podobnost mohli bychom viděti v rubní ražbě bul byzantských, které by mohly obrazem Krista na trůně a nápisem Κύριε βοήθε. poněkud upomínati na rub našich pečetí. Avšak bližší jejich vztah je příliš málo pravděpodobný.

Nejeví se tedy mincovní pečeť česká výsledkem vlivu cizího, a proto je nutné pátrati po jiném důvodu k zavedení této formy. Tím se však dostáváme k otázce t. zv. **zemské pečeti sv. Václava.** Řešením této otázky se zabývalo již několik pracovníků. Původ mincovní formy byl hledán v různém právním významu obou stran pečeti, jejíž rub byl některými považován za zvláštní pečeť zemskou. S tímto názorem vystoupil R. Koss, který jej vyslovil v práci „Kritische Bemerkungen zu Friedrichs Codex diplomaticus“ (Prag 1911), a po něm Bresslau v rozpravě „Internationale Beziehungen im Urkundenwesen des Mittelalters“ (Archiv für Urkundenforschung VI. 1918). Nejnověji pojednal o věci, právě v tomto smyslu, O. Bauer v čl. „O původu dvojstrannosti české pečeti panovnické“ v Čes. časop. histor. XXXVII. 1931. Naproti tomu jiní tento názor neuznávají, vyslovili však pochybnosti spíše jen příležitostně, aniž věnovali této otázce zvláštní studii. K těm, kdož odmítají ztotožnění rubní strany se zemskou pečetí, náleží i V. Novotný, jenž se výslovně v tom smyslu vyjádřil v Českých dějinách I. 3.[65]) Ze všech těchto prací je nejvýznamnější nejnovější studie, O. Bauera, která se obírá otázkou o sobě, vycházejíc při tom z širšího základu.[66]) Proto je třeba podrobněji se zabývati především touto prací, o ostatních bude zmínka jen na svém místě.

Podle Bauerova názoru je rubní strana panovnických pečetí samostatnou pečetí soudní, obecnou pečetí zemskou. Podle toho se mincovní pečeť skládá z osobní pečeti panovníkovy a ze zvláštní pečeti soudní neboli zemské, která po r. 1253, když rubní stranu zaujala pečeť jezdecká, má pokračování v pečeti zemského soudu, jejíž pečetidlo je dodnes zachováno a uloženo v archivu ministerstva vnitra. Je to typář

[64]) Bresslau, Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien I. (Leipzig, 1889) str. 942 se zmiňuje ještě o mincovní pečeti opata Gerarda v Metách r. 1145. Je však možné vysloviti nejistotu o této zprávě, víme-li, že nejstarší českou pečeť Bresslau mylně zná již od knížete Břetislava (1045). Ostatně, i kdyby opatova pečeť byla pravá, nelze si mysliti, že by český král hledal vzor v pečetech vzdáleného opatství. — Možnost, že rytec, jistě cizinec, byl povolán právě z krajin, kde se užívalo mincových pečetí, mám za pravdě nepodobnou. Některé detaily těchto pečetí ukazují spíše k císařské kanceláři jako vzoru, snad tedy je možné hledati zhotovitele v krajích německých.

[65]) Upozorňuji tu právě na Bauerův omyl, zmiňuje se o názoru V. Novotného v jiném smyslu, než jak jej v Českých dějinách uv. sv. str. 13 nalézáme.

[66]) Tam také nalezne čtenář přehled ostatních prací.

s obrazem sv. Václava ve zbroji s korouhví a štítem se znamením orlice. V kruhu svatozáře je kol hlavy: S WENCEZLAVS; jméno Wencezlaus je i vedle pásky, kterou drží světec v pravici, a na níž je nápis: CITAT AD IVDICIVM Opis pečeti vysvětluje, že jde o:

+S.IVSTICIE:TOCIVS:TERRESCI WENCESLAI DVCIS BOEM

Je to tedy pečetidlo zemského soudu, možno říci pečeť celé země, tak jako zemský soud byl forum celé země, forum stavů, kteří značili vlastně všechen český národ a celou zemi.[67]) V tomto vývoji, kdy soudní, zemská pečeť bývá nejprve spojována s pečetí panovnickou, později je osamocena, obráží se, jak praví Bauer, vývoj osamostatňování země; „dříve panovník a soud (země) jsou jedno tělo, v druhé polovici 13. století se rozestupují a země se počíná osamostatňovati". Všechen názor O. Bauer zakládá jednak na listině Jindřicha Břetislava z r. 1194 a na listu Přemysla I. papeži (r. 1219), jednak, a hlavně, na výkladu legendy rubní pečeti, totiž slova „mír". Obě jmenované písemnosti vedly již dříve k označování rubní pečeti zemskou, výklad legendy je však novinka, kterouž je právě názor Bauerův ostře odlišen od názoru staršího. Bauer si všímá smyslu legendy. Upozorňuje zcela správně, že základem panovnické moci bylo zachování míru, jak vnějšího, mezistátního, tak i vnitřního, t. j. pořádku v zemi. V tomto smyslu je třeba chápati termín „pax" v rubní legendě. Panovník se dovolává pomoci sv. Václava při plnění vládních povinností. Bauer však jde ještě dále; poněvadž zachování vnitřního míru předpokládá právní řád, jehož orgánem je královský soud, je tato rubní pečeť vlastně pečetí soudní. Je tedy nakonec termín „pax" vyložen ve smyslu soudního míru, řádu, který je vložen do rukou světcových. Pečeť sama byla, jak se Bauer domnívá, původně pečetí královského soudu, a dříve se jí užívalo jako pečeti citační; teprve později, když se ujalo vydávání listin, byla připojována i k listinám až do r. 1253; tehdy část soudní moci královské přešla na zvláštní zemský soud, a tím se objevila i nová pečeť tohoto soudu, zatím co svatováclavská pečeť byla zrušena. S tím ovšem Bauer ještě spojuje ztotožňování soudu a země k němu hledící, a tedy i soudní pečeti s pečetí zemskou. Tímto ztotožněním se zemskou pečetí Bauer konečně došel velmi blízko k názoru, který vyslovil kdysi R. Koss. Tento vycházeje od obou jmenovaných listin (z r. 1194 a 1219), prohlásil panovnickou pečeť českou za spojení dvou pečetí: osobní panovníkovy a obecné pečeti zemské, která je vyjádřením účasti českých velmožů při právním skutku. Tato pečeť se podobá pečetem kapitulním, které jsou připojovány vedle pečeti biskupovy na biskupských listinách, jestliže jednají o jmění kostela, aby vyjádřily souhlas kapituly s právním pořízením. V tomto pojetí se Bauer staví proti Kossovi. Koss předpokládá, nebo lépe, právě z této pečeti usuzuje na velký vliv českých velmožů v královských věcech. Bauer ho ovšem neuznává možným ve XII. století, kdy se první pečeti svatováclavské objevují. Proto zamítá pojetí zemské pečeti ve smyslu symbolu velmožů a má pečeť toliko za soudní, kdysi citační královského soudu, která se stala, právě jakožto pečeť soudní, zároveň pečetí zemskou, země sv. Václava.

[67]) Obraz: Dobner, Beobachtungen über d. Ursprung d. böhm. Wappenschildes, Abhandl. einer Privatgesellschaft IV. 1779 str. 253; Král, Čas. Spol. př. star. čes. III. str. 42; Sedláček, Hrady a zámky VIII. str. 33; Kalousek, Obrana knížete Václava Svatého str. 133; Seyler, Geschichte der Heraldik (Nürnberg, 1885-9) tab. 2.

V Bauerově studii vidíme na prvý pohled určitou nejasnost, to jest právě toto ztotožňování pečeti soudní a zemské. Původ toho je zřejmý, vždyť pozdější pečeť zemského soudu jmenujeme často prostě pečetí zemskou, a tou skutečně byla; zemský soud, splývající někdy téměř se sněmem, který byl vlastně representantem, symbolem stavovské moci, stavějící se záhy protiváhou vedle krále, byl skutečně instituce, která mluvila za celou zemi, a její pečeť lze proto pokládati symbolem země. Lze-li však podobný smysl přikládati ve XII. stol. pečeti, která je podle Bauera symbolem královského soudu, u níž sám zdůrazňuje proti Kossovi, že jí nelze míti za „pečeť povýtce stavovskou"?[68]) Uvidíme, že se Bauer dopouští určité nedůslednosti v pojímání významu pečeti osobní a neosobní. Praví-li Bauer na str. 322, že nebylo neosobních pečetí, protože pečeti „představovaly vždycky nějakou osobu, ať již fysickou či právnickou", mate tu zřejmě pojem právní osobnosti s pojmem osoby fysické, neboť je samozřejmé, že pečeť měla svého majitele, tedy svoji právní osobnost, kterou na písemnosti vyznačovala, a v tom smyslu byla každá osobní, ať již náležela osobě fysické, ústavu církevnímu nebo soudu a zemi.[69]) Klade-li však jinde (str. 321—322, 324) královu pečeť „osobní" v protivu k svatováclavské pečeti, k pečeti soudní nebo zemské, má tu termín zřetelně jediné význam fysické osoby, kdežto druhá pečeť, jako protiva prvé, tedy neosobní, by značila osobnost právnickou. Jak si tedy Bauer představuje v tomto druhém smyslu pečeť, kterou klade naproti královĕ pečeti osobní? Všimněme si, jak ji sám charakterisuje. Je to pečeť soudní, „která je zároveň představitelkou veškeré soudní i vládní moci", je pak na ní patrné, že „dříve panovník a soud (země) jsou jedno tělo" a po r. 1253 se rozestupují. Zdá se, že tu Bauer míní pečeť soudu královského, s osobou královou „v jedno tělo" splývajícího, tím spíše, že naproti Kossovi zdůrazňuje, že nejde o pečeť stavovskou; snad něco podobného, jako byly později pečeti dvorského soudu římských císařů.[70]) Praví-li na str. 321, že se legenda i obraz dobře nehodí na osobní pečeť panovníkovu, zato na legitimaci komorníka, pohánějícího k soudu, je patrné, že ji pokládá za citační pečeť královského soudu. V tom případě je ovšem držitelem této soudní pečeti vlastně král sám a nikoli velmožové, jak to souhlasí s Bauerovým odmítnutím Kossova pojetí; ale pak nelze ji dobře klásti proti královĕ osobě jako pečeť zemskou, když je projevem téže osoby. O. Bauer nemůže tedy, chce-li zůstati důsledným, pokládati rubní pečeť za zvláštní pečeť zemskou, neboť země a králův soud nejsou tak úzce spojeny jako pozdější soud zemský, stavovský, a země, t. j. vlastně čeští velmožové-stavové, kteří na tom soudě zasedali. Pečeť králova soudu, kterou nevládli velmoži, nýbrž sám král, značila by

[68]) Všimněme si hned, že zamítá-li Bauer smysl vyznačení účasti velmožů, staví se tím sám proti listu Přemysla I. (1219), který je vlastním základem všem výkladům o pečeti zemské, totožné s rubní svatováclavskou, neboť tento list výslovně uvádí účast velmožů za důvod připojení pečeti.

[69]) Ani u Dluhosche (Jahrbuch der Philosophischen Fakultät der deutschen Universität in Prag, 1924-25, str. 11) nelze v tomto smyslu chápati neosobní „Staatssiegel", jak by se snad Bauer, podle svých slov, domníval.

[70]) Tyto pečeti ovšem nalézáme až v polovině XIII. století (viz Ewald, Siegelkunde str. 198, Posse, Die Siegel der deutschen Kaiser u. Könige I. tab. 32. a násl.), a byla by snad příliš smělá domněnka, že bylo něco podobného v Čechách již počátkem XII. století; leda snad pečeť citační.

spíše jen krále v soudní funkci, jsouc tu projevem královské vůle, nikoliv vůle země, stejně jako „osobní" pečeť lícní. Právě tak, ztotožňuje-li se král a země (jedno tělo), je osobní pečeť již sama také zemskou, a naopak zemská by byla i pečetí osoby královy. Kdyby však měla býti rubní pečeť pokládána za skutečnou pečeť zemskou, „sigillum commune regni Boemie" (1219), byla by to nesporně pečeť jiného významu, odpovídající asi té formě, o jaké mluví Koss v Kritische Bemerkungen zu Friedrichs Codex. A tu právě nelze Kossovi dáti za pravdu, nejen ve smyslu zemské pečeti stavovské, nýbrž i v teorii o různém právním smyslu v obou stranách pečeti.

Především je myslím jisté, že nelze činiti již od počátku rozdíl právního významu od pečeti lícní; a měl-li by se v tomto rozlišení smyslu pečeti nalézti důvod k mincovní formě, bylo by právě tu na počátku nutné předpokládati již právní rozlišení. Ve skutečnosti, všimneme-li si pečetí krále Vladislava, objeví se, že již první jeho pečeť, jednostranná, nesla obraz sv. Václava. Kdybychom chtěli ve smyslu Kossově předpokládati, že tato pečeť nevyznačovala osobu královu, nýbrž zemi, nebyla by tato listina vůbec zpečetěna panovníkem, ač koroborace pečeť knížete oznamuje, kdežto o jiné pečeti, snad zemské, zmínky tu není. Je tedy nesporné, že tu nutno viděti skutečnou pečeť Vladislava II.[71]) Pak ovšem není dobře možné již po dvanácti letech (1160) rubní stranu královské pečeti, která nese týž obraz i opis, míti za zemskou pečeť, nikoliv královskou. Tím padá možnost výkladu o původu mincovních pečetí na tomto základě, neboť právě tam, kde tyto počínají, není obraz sv. Václava zvláštním symbolem zemským proti osobě královĕ. Nelze tedy mysliti, že spojením samostatné pečeti královské a pečeti zemské na dvě strany jednoho voskového kotouče byla sestavena jedna pečeť, jejíž právní podklad byl pro každou stranu jiný. Avšak je také nanejvýš pochybné, zda můžeme podobné rozlišení právního významu předpokládati v době pozdější. Že čeští panovníci (mimo biskupa-knížete Jindřicha, který obyčejně užíval pečeti biskupské-knížecí) vždy užívají pečeti s rubním obrazem sv. Václava, přináší s sebou velká úcta k tomuto světci rodu, aniž žádá snad výkladu právního smyslu; vždyť obraz sv. Václava byl tak hojně užíván i v jiných případech. Jsou dvě listiny, které se zdají svědčiti, že Kossův názor odpovídá skutečným poměrům, avšak je nutné jejich mluvu dříve přezkoušeti, než jim přiznáme takový význam, jaký v nich Koss nalezl, učiniv je základem svého výkladu. Koss od nich vyšel, aby rubní pečeť vyložil za projev souhlasu velmožů, za pečeť české země.[72]) Je to především list Přemysla I. papeži Honoriovi III. r. 1219 (Cod. dipl. Boh. II. 172), kde je výslovná zmínka vedle vlastní pečeti panovníkovy i o pečeti království českého, totiž sv. Václava, která vyjadřuje účast zemských pánů. Žel, tento list není zachován v originále, a nevíme, jakým způsobem byl zpečetěn. Avšak to, co v tomto případě bylo předpokládáno, viděli Koss i Bauer dokázáno v listině biskupa-

---

[71]) Výklad Bresslauův (uv. m. str. 64), že česká pečeť knížecí, vyznačená obrazem sv. Václava, původně vůbec nebyla pečeť osobní, nýbrž zemská, není pravděpodobný, neboť první česká pečeť krále Vratislava pro majestátní formu nemůže býti vyložena ve smyslu pečeti neosobní. Bresslau ovšem, po vzoru Kossově, tuto pečeť prostě odmítl. — Naskýtá se i otázka, lze-li koncem XI. a počátkem XII. stol. mysliti na podobné pojetí poměru panovníka k jeho knížetství.

[72]) Bauer přijal prostě tyto písemnosti za základ, aniž by se jimi dále obíral, přehlédnuv patrně, že mohou býti a byly vykládány různým způsobem.

knížete Jindřicha z r. 1194 (Cod. dipl. Boh. I. 348), kde je pečeť vévody Břetislava Jindřicha oddělena od zemské pečeti, pečeti sv. Václava.[73])

Všimněme si jí tedy blíže! Je to knížecí listina, nesoucí celkem čtyři pečeti: první je biskupská, druhá knížecí — kteréž obě bývají za tohoto vévody pravidelně spojeny ve formu mincovou — vedle nich visí pečeť kostela pražského s obrazem sv. Vojtěcha a poslední pečeť s obrazem sv. Václava. Byl by tu tedy jediný příklad, kdy obě strany panovnické pečeti jsou rozděleně k listině přivěšeny. To by na pohled skutečně potvrzovalo zvláštní význam pečeti sv. Václava, i když právě při této listině koroborace o nějaké pečeti zemské mlčí, označujíc ji i s kapitulní pečetí jen za „sigillum sanctorum patrum Wencezlai atque Adalberti". Avšak jsou i jiné výklady. V. V o j t í š e k (v universitních čteních) věc vysvětluje tak, že se tu hledá protiváha k oběma pečetem duchovenským tím, že obě strany byly odděleny a přivěšeny tak, aby obě byly viditelny, a že snad vyjadřují oddělené pečeti nepomíjející moc biskupskou a knížecí proti pečetem osobním. Důležitá je, myslím, pro tento případ také okolnost, že pečeti knížete-biskupa, vyjadřujíce dvojí tuto moc, nesou obvykle na jedné straně pečeť biskupskou, na druhé pečeť knížecí, kdežto tu byly odděleny. Společným užíváním pečeti biskupské a knížecí se ujal názor, že tyto dvě pečeti nutně náleží k sobě. Když pak listina z r. 1194 byla pečetěna i svatováclavskou pečetí, působilo asi obvyklé užití pečeti knížecí-biskupské tak, že ten, kdo listinu pečetil, nepřihlédl k tomu, že svatováclavská pečeť vlastně náleží ke knížecí, že je jejím pravým reversem. Není asi nutné se domnívati, že jediný tento případ dosvědčuje, že bylo obvyklé užívati rubní pečeti svatováclavské také samostatně, jako pečeti zemské. Mimo to odporuje tomu ještě časová vzdálenost od doby Vladislavovy. Jestliže jsme viděli, že r. 1160 při počátku mincovní pečeti české neměla svatováclavská strana zvláštního významu, je těžké si představiti, že by se byl za pouhých 34 let její smysl tak proměnil.

Pokusil-li jsem se právě vyložiti, že ani samostatné přivěšení rubní strany nemusilo by svědčiti zvláštnímu právnímu významu této pečeti, jsou ještě jiné okolnosti, které způsobují, že nelze právě této listině přiznati rozhodující váhu v otázce samostatného významu rubní pečeti svatováclavské. Všimneme-li si pozorněji této svatováclavské pečeti z r. 1194, pozorujeme určité rozdíly od obvyklého rubu. Svatý Václav je na ní zobrazen stoje, ač jindy sedí na trůně, v rukou má štít a praporec, hlavu však kryje mitra. Povšimneme-li si i velkého rozdílu velikosti od pečeti knížecí (86 : 79, shoduje se spíše s pečetí kostela pražského), s níž by ani dobře nemohla činiti mincovní pečeť, vznikne pochybnost, lze-li skutečně spatřovati v úpravě tak odlišné obvyklou rubní stranu pečeti knížecí, zejména víme-li, že Jindřich Břetislav toho rubu jindy neužíval, či máme před sebou zcela jinou, samostatnou pečeť, která by po případě mohla býti skutečnou pečetí zemskou. Odpovídala by jistě lépe slovům „videlicet sancti Wencezlai" (r. 1219), než rubní strana ostatních pečetí panovnických. Zodpověděti bezpečněji tuto otázku, jež by problém rozřešila, není ovšem z tohoto jediného případu možné, rozumím-li však dobře slovům V. N o v o t n é h o (České dějiny I. 3. str. 13), došel také k podobné myšlence.

[73]) Koss, Kritische Bemerkungen str. 76: „das Siegel Herzog Břetislaw Heinrichs [illegible] von dem Landessiegel — dem Siegel des Hei'. Wenzels."

Tato listina tedy nemůže dokázati správnost názoru Kossova; mohou se však ještě uvésti důvody, proč jej přijmouti nelze. Tak hned fakt, že se rubní pečeť proměňuje velmi často, vždy, když líc je zaměňován novou pečetí. Jak je možné vysvětliti to, že neosobní, obecná pečeť zemská je zavrhována a zaměňována vždy, když se mění osoba nebo prostě druhá, osobní pečeť? Důvod při změně osoby je ovšem jasný, je to jméno v legendě. Pak je však podivné, že na obecnou pečeť zemskou byla dána legenda, která se tak úzce váže k panovníkově osobě. Uvádíme-li později, že rubní legenda je Bauerem označována nevhodnou částí osobní pečeti knížecí, zdá se nám, že — jak jsme si právě uvědomili — je ještě méně vhodná pro pečeť obecnou, zemskou. Nejzávažnjší však argument proti názoru, že rubní pečeť svatováclavská je pečetí zemskou, pokládal bych okolnost, že náhle rokem 1253 mizí obraz sv. Václava a je prostě nahrazen obrazem jezdce v rytířském odění. Tento fakt nebude dosti dobře možno vysvětliti ani podle Bauera, tím, že soudní moc královská přešla v té době na nově zřízený soud zemský. Právní funkce rubní pečeti by tímto přecházela na pečeť orgánu, který přijal vykonávání spravedlnosti, tedy na pečeť zemského soudu, která by v této době měla vznik. Byla-li však rubní pečeť právně samostatným symbolem, a při tom stále užívána podle vlastní pečeti panovníkovy, vlastně při všech listinách,[74]) značí to, že při těchto písemnostech nedostačovala k právní jistotě a platnosti toliko pečeť knížecí nebo královská, právě tak, jako nedostačovala na příklad pečeť biskupova k právní platnosti listiny, šlo-li o majetek kostela, a bylo nutné vyznačiti souhlas kapituly přivěšením její pečeti. Jestli však byl takový stav před r. 1253, bylo by třeba tohoto pověřování listin zemskou pečetí tím spíše v pozdější době, kdy se domáhala šlechta většího vlivu. Ve skutečnosti však naopak vidíme, že obraz sv. Václava s pečeti zmizel, ale neobjevuje se nikde jeho náhrada, nová, samostatná pečeť zemská; pečeť zemského soudu není její náhrada, neboť není ani jediného příkladu, kdy by pověřovala nějakou listinu vedle pečeti královské. Byla pravděpodobně ponejvíce užívána jako „sigillum citacionis“ a pohánělo se jí k zemskému soudu, soudíme-li podle nápisu na pásce v pravici sv. Václava. K pověřování písemností bývala užívána asi velmi zřídka, proto máme její otisk zachován jen v jediném, porušeném exempláři na listině z r. 1284.[75]) Zmizela-li tedy zcela rubní pečeť s obrazem sv. Václava, aniž by byla nahrazena novou pečetí zemskou, je zřejmé, že nebylo ani nutností ani obyčejem pověřovati panovnické listiny zemskou pečetí, tudíž nelze patrně pokládati rubní pečeť pro mladší dobu za samostatný symbol země vedle samostatné pečeti knížecí. Že nelze tak smýšleti o rubní pečeti ani v počátcích panovnických pečetí, to jsme již pozorovali. Zůstává tedy rubní strana svatováclavská po všechnu dobu užívání nerozlučně spojena s lícní pečetí v jediný celek pečeti mincovní, která nemá dvojí právní povahu, nýbrž vyznačuje toliko moc panovnickou.

---

[74]) Několik málo výjimek nemá tu významu.

[75]) Tato listina, daná pražskými úředníky úředníkům plzeňským na ochranu statků kláštera chotěšovského 20. května 1284 (Reg. Boh. Mor. II. str. 568 č. 1315), naprosto nepřisvědčuje Bauerovu názoru, jak se sám snad domnívá. Spíše by bylo možné říci, že hovoří proti němu, neboť pečeť je tu zřejmě symbolem velmožů, úředníků, kteří listinu vydávali. Její smysl je tedy zcela jiný, než jaký Bauer předpokládá pro rubní pečeti, praví-li, že nejsou stavovské. — Připomeňme si i to, že pečeť zemského soudu obrazem i opisem je dosti vzdálena rubních pečetí.

Jediný list Přemysla I. z r. 1219 zdá se svědčiti proti tomu;[76]) tento list však není zachován v originále, jak jsem již poznamenal, a tím je jeho svědectví nejisté. Koroborace skutečně mluví o pečeti celého království, pečeti sv. Václava, která tu vyjadřuje souhlas velmožů, není však jisté, jaká pečeť se tím míní. Je to znění zcela ojedinělé. Nikde jinde není ohlášena svatováclavská pečeť, ač je vždy přivěšena pečeť dvoustranná. Již tato okolnost je velmi nápadná. Obyčejně koroborace jmenuje jen „sigillum nostrum", aniž by pečeť blíže vyznačovala; máme však též jiný příklad, kde si všímá, podobně jako v listu z r. 1219, blíže formy této pečeti. Je to na listině krále Václava I. z r. 1241. Praví se: „sigillo nostro principatus nostri imaginem continente ... communimus". Vyznačena je tedy panovníkova pečeť, aniž by se mluvilo o nějaké zemské pečeti svatováclavské. Avšak přece byla zpečetěna dvoustrannou pečetí, jako všechny ostatní listiny. Zdá se tedy, že se pod označením pečeti nesoucí obraz panovníkův, což by se zdálo odpovídati označení „sigillum nostrum speciale" (v listu 1219), rozuměla celá pečeť dvoustranná a nikoli snad jen lícní strana. Je tedy otázka, nebyl-li list papeži r. 1219 zpečetěn obvyklou pečetí panovníkovou a vedle toho ještě jinou pečetí, která vyznačovala zemi. Tou pečetí mohla snad býti známá zemská pečeť (pečeť zemského soudu), kteráž mohla by odpovídati slovům „videlicet sancti Wenceslai", neboť klade velký důraz na jméno tohoto světce;[77]) ještě spíše by však šlo o předchůdce tohoto pečetidla. Nevíme ovšem nic bezpečného o nějaké starší pečeti tohoto významu; avšak nebylo by ani po této zachované pečeti téměř stopy, kdybychom neměli náhodou samotný typář, neboť jediný otisk je značně porušen. Že však existovala nějaká pečeť, jejíž dědičkou je pečeť zachovaná, svědčí pravděpodobně její držadlo, zhotovené v podobě lva. Tento lev je nepochybně starší než typář zemského soudu, a byl asi již držadlem staršího typáře, který byl předchůdcem pečeti zemského soudu, již známe.[78])

Tolik bylo nutné pověděti o Přemyslově listu z r. 1219, aby bylo jasné, že nelze jej míti za důkaz totožnosti rubní pečeti s pečetí zemskou. Pečetí království českého, sv. Václava, může tedy býti spíše pečeť zemského soudu nebo starší typář téhož významu, jímž však rozhodně nebyla rubní pečeť panovníkova. Že se nezachoval jiný příklad podobného užití té pečeti, nevadí nikterak tomuto výkladu, neboť

---

[76]) Bauer uvádí ještě koroborace dvou listin (Cod. dipl. Boh. II. 359, 361), které se zmiňují o pečeti sv. Václava, tyto však nemůžeme tak přijmouti, neboť jsou obě falsa z doby, kdy se již svatováclavského obrazu na pečetech neužívalo. Falsátor ovšem, nerozuměje již věci, snadno se mohl domnívati, že je vhodnější vyjádřiti v koroboraci i rubní stranu pečeti panovníkovy.

[77]) Tak soudili již od dob Demuthových někteří pracovníci, jichž jména čtenář nalezne u Bauera (Čes. časop. histor. XXXVII. str. 311).

[78]) Že toto držadlo nemohlo náležeti snad rubní pečeti svatováclavské, bude jasné z výkladu o typářích. — V. Vojtíšek, důvěřuje zprávě o polepšení erbu českého druhým ocasem (Časop. Národ. musea 1931 str. 51), klade držadlo zemské pečeti do počátku vlády Přemysla I., neboť představuje lva toliko o jednom ocase. — Bauer nepovšimnuv si stáří držadla, domnívá se, že celé pečetidlo je z doby Přemysla II., „čemuž nasvědčuje i držátko typáře, představující podobu rozšklebeného lva, když právě za Přemysla II. Otakara se poprvé vyskytuje dvojocasý lev na štítu". To je ovšem hrubý omyl, neboť znamení lva nalezneme na českých pečetech již od počátku XIII. století.

již sám text koroborace zmíněného listu nasvědčuje, že jde asi o něco méně obvyklého.[79]) Z uvedeného je snad patrné, že nelze míti rubní pečeť svatováclavskou za obecnou pečeť zemskou, jak se domníval R. Koss. Avšak nelze ani pečeť toho významu, o kterém mluví Bauer, bez újmy pravděpodobnosti pokládati za skutečnou pečeť zemskou, neboť nelze souhlasiti s prostým ztotožněním pečeti královského soudu s pečetí zemskou; ta by vždy, jak je patrné v listu r. 1219, musila vyjadřovati účast velmožů, jinak by byla bezpředmětná; a tento význam právě Bauer ve své práci popírá.

Vraťme se však k soudní pečeti, jak si ji Bauer představuje. Je to tedy pečeť královského soudu, vyjadřující veškerou moc soudní, která leží v rukou králových. Jde tu patrně o pečeť, které král sám užíval k vyjádření této své moci. To pojetí samo o sobě, když jsme opustili možnost ztotožnění této pečeti s obecnou pečetí zemskou, zdá se dosti pravděpodobným. Avšak již při úvahách o možnosti Kossových výkladů byli jsme upozorněni na některé okolnosti, které je třeba dříve uvážiti, než se pro tento názor rozhodneme. Je to ta okolnost, že pečeť pravidelně užívaná náhle zmizela, aniž byla jinou nahrazena. Tuto věc nelze vysvětliti při pečeti zemské, zdá se však, že ji není možno pochopiti ani u pečeti královského soudu. Předpokládá-li Bauer, že známá pečeť zemského soudu přejala po r. 1253 funkci rubních pečetí, bylo by tím snad vysvětleno, proč zmizel obraz sv. Václava s panovnických pečetí, ale nikoliv, proč bylo upuštěno od pověřovací funkce této pečeti vůbec.[80]) Jak jsme řekli, byly pečetěny listiny zcela pravidelně touto „soudní" pečetí, ač musíme přiznati, že nebylo někdy důvodu, proč by se tak dálo. Po r. 1253 zašla. Opakuji, co jsem řekl výše: přešla-li funkce na pečeť zemského soudu, měla by býti tato pečeť užívána vedle panovnické; bylo-li to dříve nutností, snažil by se zemský soud tím spíše udržeti si ten vliv na pověřování listin. Naopak, neužívá-li se, nebylo tedy nutné užívati pečeti jí předcházející. Výsledkem je zase poznatek, že rubní pečeť — je-li skutečně soudní pečetí — byla vlastně užívána bez potřeby, nadbytečně,[81]) a tomu ovšem nelze věřiti. Poněvadž nebylo potřebí zvláštní pečeti, nebylo ani jejího zvláštního významu. Tento fakt, t. j. ztráta svatováclavské pečeti, brání, abychom přiznali rubní straně panov-

---

[79]) Musí-li koroborace vysvětlovati zvláštní význam pečeti sv. Václava, je zřejmé, že nemůže jíti o něco, co je stálým obyčejem, často užívaným. Pak ovšem nelze vůbec myslit na rubní pečeť, neboť ta je při všech listinách už od počátku vlády Vladislava II., tedy rozhodně nemůže býti pokládána něčím neobvyklým. Námitka, že snad věc v Čechách běžná nebyla známa u papežova dvora, a proto musila býti v listině vysvětlována, nemá váhy, neboť nebylo to po prvé, co byl poslán kurii list zpečetěný mincovou pečetí; stalo se tak i v době nedávné, již v době sporu církevního, v jehož záležitosti byl vydán i list r. 1219; dvě léta dříve i zlatá bula, podobně upravená, uzavírala list papeži.

[80]) Bauer jinde (str. 325) poznamenává, že zmizela svatováclavská strana proto, že se mír sv. Václava nevztahoval na rakouské země. Pak by měla, byla-li to zvláštní pečeť, dosud stále nutně kladená vedle osobní pečeti panovníkovy, po r. 1253 odlišovati svojí přítomností listiny v českých záležitostech vydané od listin ve věcech rakouských. Ve skutečnosti tomu tak není, a rubní obraz mizí bez náhrady.

[81]) Nadbytečnou by v každém případě byla jedna [illegible], neboť pečeť královského soudu vlastně již krále vyjadřovala, a byla by zbytečná zvláštní pečeť osobní.

nických pečetí i význam pečeti soudní. Avšak nejen opuštění, i střídání typu, a to netoliko za každého panovníka, nýbrž i během jeho vlády, nepřidává pravděpodobnosti této teorii o soudní pečeti, jako překáželo uznati pečeť pečetí zemskou. Nebylo by přece třeba proměňovati vždy rubní typář, pořizoval-li se nový líc, kdyby byl zcela zvláštní pečetí, s lícní nijak nesouvisící.

Konečně, nežli tyto úvahy uzavřeme, chci se vrátiti ještě k významu slova „pax" a k výkladu legendy. Bauer, jak jsem řekl, ve své studii správně upozornil, že lze panovníkovu povinnost nazvati starostí o zachování míru vnitřního i vnějšího. Značí tedy termín „pax" tuto péči knížete, jejíž zdar leží podle slov legendy v rukou sv. Václava,[82]) jinými slovy, značí tento termín i veškerou moc královu, kterouž o zachování míru dbá. Tato veškerá moc však zahrnuje v sobě víc, než co Bauer v ni klade. Bauer ji omezil na soudní moc, a odtud se rozhodl i pro soudní funkci pečeti. Sám však byl nucen prohlásiti (str. 322), že je tato pečeť „představitelkou veškeré soudní i v l á d n í moci nad zemí českou" — tedy více, než toliko pečetí soudní. Avšak i vojenská moc je prostředkem zachování míru, a náležela by jistě pod souhrn moci panovníkovy. Chci tím říci jen tolik, že se termín „pax" nevztahuje asi jen na soudní mír, nýbrž na mír a řád vůbec; a posuzujeme-li tedy podle toho význam pečeti, vyjadřovala by spíše veškerou moc královskou, než snad jen krále jako soudce, čímž by ovšem vlastně splývala s osobní pečetí královskou. Praví-li Bauer, že se legenda rubní pečeti svatováclavské (právě jako obraz) nehodí na osobní pečeť panovníkovu, je otázka, do jaké míry se hodí na pečeť soudní. Ani tato soudní funkce není v ní vlastně vyjádřena. A pokládá-li se pečeť za citační, rovněž není tento význam nijak patrně vyznačen, ač legenda i obraz mají nesporně a jasně vypovídati o postavení svého nositele. Konečně je vůbec těžké rozhodnouti, zda se hodí podobná legenda na jinou pečeť lépe, než na pečeť osobní, zejména, když je jménem panovníka, v ní obsaženým, k osobě vázána. Z omylu v takovém prohlášení usvědčují jej hned samotné pečeti Přemysla I. a Václava I., které legendu „Pax regis Otacari in manu sancti Wencezlai" vložily na přední stranu majestátní, zatím co ji na rubu nahradil opis „Sanctus Wencezlaus Boemorum dux". Tu je tedy důkaz, že se tato zdánlivě nemožná legenda hodí, nebo že se podle tehdejšího myšlení hodila, stejně dobře na ryze osobní pečeť panovníkovu, a nemůže být proto pokládána za dotvrzení nějakého zvláštního významu pečeti svatováclavské, jako to činí Bauer, položiv ji za základ svého názoru. Avšak ještě jednu věc ukazují pečeti těchto dvou králů. Na nich rubní legenda přechází beze všeho na líc, jsouc nahrazena jinou. Je nasnadě otázka, jakým způsobem by bylo možné — předpokládáme-li, že rubní pečeť je zvláštní soudní pečeť nebo dokonce obecná pečeť zemská — aby legenda jedné pečeti přecházela beze všeho na druhou. Jistě to není pravděpodobné, zejména když by účinkem toho rubní pečeť, ať již zemská nebo soudní, ztratila úplně svůj charakter a vyjádření, které ji od dávných dob vyznačovalo: naopak na osobní pečeť by se tím dostávala legenda vyznačující obvykle cizí pečeť, tedy legenda naprosto nevhodná. A přece se tak stalo a tato úprava potrvala. A právě tato okolnost nedovoluje pochybovati o tom, že obě

[82]) Přijímám totiž legendu ve formě, která se pravidelně vyskytuje: „Pax ducis X in manu sancti Wencezlai". Obrácená forma, které užívá Bauer, nalézá se na jediné nejstarší pečeti, pročež není jisté, je-li snad lepší. Její smysl se tím celkem nemění.

strany k sobě nerozlučně náleží, činíce jednotný celek, na němž ovšem přesun legendy, jinak nemyslitelný, je zcela jednoduchá úprava.[83])

Je tedy výsledkem těchto úvah, že máme dvojstrannou pečeť českých panovníků, která jest jediný symbol majitele. Rubní pečeti nelze dobře přiznati zvláštní platnosti právní, tím spíše ne význam pečeti zemské. Původ této formy leží asi v podobném rázu současných mincí českých, jak už upozornil V o j t í š e k v universitních výkladech. České denáry, původně různých obrazů, záhy nesou na rubu nápis: S C S W E N C E Z L A V S. Po prvé jej vidíme již na denáru knížete Jaromíra (Fiala, České denáry č. 437—439). Za Oldřicha se již objevuje světcova podoba; ovšem pro malé rozměry jen v poprsí (Fiala, č. 601 nsl.). Odtud byl tento obraz častější a brzy přicházel i pravidlem. A tu již nejen poprsí, i celá postava světcova bývá zobrazována; tak denár Břetislava I. (Fiala, č. 719) nese obraz sv. Václava na trůně, a známe podobné i později. Někdy bývá světcův obraz proveden stejným způsobem jako na pečeti, s korouhví a štítem (Fiala, č. 1397, 1401, 1403, 1507—8, 1593 4 atd.). Významné je, že na některých denárech Vladislava II., z doby královské, nalezneme stejně provedenu, jak panovníkovu podobu na trůně, tak i na rubu sedící postavu sv. Václava s korouhví a štítem. Ke vzniku mincovní pečeti českých panovníků mohlo dojíti asi tímto způsobem: poněvadž knížata, nástupci Vratislava I., nemohli přijmouti jeho typ majestátní pečeti, jenž příslušel toliko králům, zvolili si obrazem svých pečetí sv. Václava, který byl vždy symbolem jejich rodu.[84]) Když však Vladislav opět dosáhl koruny, dal si poříditi majestátní pečeť, a aby vyjádřil kontinuitu s dřívější dobou, vložil starý obraz svatováclavský na rubní stranu, spojiv ji s lícní pečetí v mincovou formu. V tomto smyslu může býti rubní pečeť pokládána za vyjádření trvalé, nepřecházející moci panovnické, vždy však při tom zůstávajíc přímou částí jednotné mincovní pečeti českého panovníka. A tuto myšlenku, položiti starý obraz na rub, přinesla mu patrně forma mincí, kde byl tento způsob dávno obvyklý, kde obyčejně lícní strana vyjadřovala panovníka a rubní byla věnována sv. Václavu.[85])

Forma pečeti a základní její rysy (líc — obraz panovníka, rub — sv. Václav) jsou tedy zřejmě původu domácího; proto bylo na počátku kapitoly označeno toto období za samostatnější než doba následující. Tím ovšem není možné mysliti, že by se tu vůbec nejevily vlivy ciziny, zejména pečetí císařských. Tento vliv, na který

---

[83]) Svědectví pro tento názor o jednotnosti obou stran je možné spatřovati i v bulách Přemysla I., neboť jejich rub je shodný s voskovými pečetmi. Spojení dvou různých pečetí v jedinou bulu bylo by snad dosti nepravděpodobné, a rozhodně by bylo nutné při bule upozorniti na dvojí význam v koroboraci, neboť byla by jinak pokládána za jedinou pečeť, jako buly jiných panovníků; to se však nikdy nestalo.

[84]) Kde hledati původ obrazu, není jasné. Upozornil-li B r e s s l a u, že se podobá kapitulním pečetem, a proto není osobní pečetí, myslím, že i na pečeť jiného významu je obraz stejně neobvyklý. Souvisel-li tento způsob nějak se starou pečetí citační, je možné stejně tvrditi i popírati, zejména když nemáme bezpečného dokladu, zda se u nás citační pečeti v XI. stol. skutečně již užívalo.

[85]) Možno snad připustiti i jistý nepřímý vliv papežských bul, které svojí formou mohly připomínati mince, a tím vésti k jich napodobení při pečetech.

jsem upozornil již při popisech pečetí, uplatňuje se ovšem jen v detailu. Velmi důležitý je však vliv rakouských pečetí; ten k nám přinesl již v prvém období občasné užívání jezdeckého typu, který zaujal posléze místo svatováclavské pečeti.

Rok 1253 přinesl definitivní změnu obrazu královské pečeti. Odtud starší forma rubní pečeti je nahrazena jezdeckou pečetí. Tato forma není nikterak neobyčejná. Obraz jezdce v rytířském odění se štítem a praporcem vidíme u mnohých knížat říšských, a rytíř, mečem vyzbrojený, je velmi oblíbeným symbolem vyšší šlechty německé. Tento obraz je nejpatrnějším vyjádřením rytířství, jež učinilo jezdce těžce vyzbrojeného středem vojenské jednotky a rytířskou slávu ideálem všech velmožů. Již ve XII. stol. je užívání obou těchto jezdeckých obrazů rozšířeno po celé Evropě střední i západní. Avšak i v XI. věku známe jezdecké pečeti. Tak rakouští Babenberkové od počátku užívali obrazu jezdce, ozbrojeného praporcem a štítem; podobně vévodové švábští a bavorští atd. Jezdce s mečem nalezneme hojně na pečetech velmožů i na pečetech západoevropských králů. Není to ani po prvé r. 1253, co se tento typ objevuje v české sfragistice. Již dříve, pod vlivem ciziny, se ho užívá, ač ojediněle. Tak v r. 1192—3 měl Přemysl I., v době prvé knížecí vlády, pečeť, jejíž avers nese obraz jezdce v přílbě s korouhví a štítem. Byl to nepochybně vliv rakouských pečetí, mezi nimiž spatřujeme v 2. polovině XII. stol. pečeti úplně stejného obrazu. Vladislav III. si rovněž zavedl pečeť jezdeckého typu, jak svědčí fragment jeho pečeti knížecí; když později přijal hodnost markraběcí, užíval podobné pečeti. Brzy nato se jezdec objevil znova, na pečeti králevice Václava, syna Přemyslova, a pak na pečeti jeho bratra, markraběte Přemysla, a v tom zase možno viděti vnikání zvyklosti zemí sousedních.

Prvé pečeti Přemysla II. v době, kdy byl markrabím na Moravě, jsou napodobením rakouských pečetí, a jeho druhý typ pochopitelně vstupuje zcela obrazem v řadu rakouských pečetí, když vyznačuje i rakouskou hodnost Přemyslovu. Skutečně vidíme, že se pečeti nejbližších jeho předchůdců v Rakousích shodují do podrobností s tímto druhým typem.[86]) Když Přemysl uvedl jezdecký typ do své kanceláře, položil jej po královské korunovaci (1261) i na rub pečeti, který vedle lícní pečeti majestátní, vyjadřující královskou moc českou, jmenuje i vedlejší, rakouské tituly českého panovníka. Tak vznikl nový typ mincovní pečeti české, majestátní — jezdecký, který potrval až do konce Přemyslovců, ba ještě za Jana Lucemburského. Když byl Přemysl II. nucen vzdáti se rakouských zemí, nesla i rubní strana jeho pečeti jen titul krále českého a markrabí moravského, jako strana lícní. Tento stejný obsah obou stran se ujal, mimo jediný I. typ pečeti Václava II., užívaný před korunovací r. 1297, na kterém je líc symbolem české moci královské a rub vyjadřuje moravskou hodnost Václavovu. Avšak již po korunovaci se opět obě strany srovnávají, jak se jeví v opise pečetí. Tyto pečeti majestátní — jezdecké jsou nejhonosnější pečeti českých králů, jsou důstojným symbolem mocného postavení české říše. Jejich velikost převyšuje

[86]) Obrazy jejich pečetí otiskl S a v a v Mittheilungen der k. k. Centralkommission 1864.

značně rozměry císařských pečetí. I provedením předčí císařské; máme tu opravdu pěkné příklady vysokého umění ryteckého.

Toto rytecké umění ovšem si nelze mysliti tak vyvinuté, abychom chtěli viděti v obrazech panovníků jejich skutečnou podobu, jejich podobizny. Snad nikdy nebyly ve středověku na starých pečetech portréty majitele, neboť zobrazení je vždy značně schematické; proto také bylo možné, že někdy užíval syn otcova pečetidla dále. Avšak již od konce XI. stol. vidíme, že se v cizině rytec někdy snaží vyznačiti alespoň věk majitele.[57]) U našich panovnických pečetí vidíme tuto snahu při pečeti Václava II. První typ Václavův, zhotovený r. 1283, kdy bylo králi teprve 12 let, zobrazuje skutečně mladistvého panovníka, ještě hocha, kdežto jiné jeho pečeti jej ukazují již jako muže. Pro starší dobu nemůžeme dokázati podobnou snahu, a že nebylo nutné, aby obraz odpovídal skutečnosti, je patrné i v tom, že se Václav III. ujal otcova posledního typáře a užíval ho do své smrti. Že obraz panovníka býval původně prostým symbolem, ukazuje nejlépe pečeť knížete Soběslava II. Srovnáním stran pečetí se zjistí, že kníže i sv. Václav jsou podáni zcela týmž obrazem. Při zhotovování pečetidla byly pořízeny obě strany zcela shodné a jen legenda byla vryta různá; na rubu pak postavě přikreslena svatozář.

Na mnohých pečetech Přemyslovců vidíme erby, odpovídající titulům panovníků. Avšak není tomu tak od počátku. Téměř až do konce XII. stol. neznáme pečeti, která by nesla znak. Nenese jej ani štít, zdobený jen okrajem a puklou uprostřed, ani praporec; ten má ovšem až do 2. poloviny XIII. století podobu gonfanonu, na který znak nebýval kladen. Avšak potřeba, aby se znak kladl na korouhev, způsobila zavedení nového praporce, banderia, který se vyskytuje na našich pečetech od r. 1270. Mimo štít a praporec bývají od 2. poloviny XIII. stol. kladeny znaky i na čabraku panovníkova koně. Na českých pečetech je ovšem na prvém místě český, dvouocasý lev. Ten však není prvý znak, který se na pečeti objevil. První erb vůbec je položen na štít jezdce v knížecí pečeti Přemysla I. Je to orlice vpravo hledící. Totéž znamení nalezneme i na posledním typu Přemyslově, který pak přijal i Václav I. a užíval až do smrti. Avšak tu je erb položen na štít sv. Václava na rubní straně, zatím co líc je majestátní, a tudíž méně vhodný pro umístění erbu. Po třetí se toto znamení vyskytuje na štítu jezdecké pečeti Václava I., jako údělníka plzeňského i mladšího krále. V těchto případech je starý erb český, orlice, jak odjinud známe, plamenné, naposled sám panovníkovým symbolem. Znovu lze jej viděti až ve XIV. stol., avšak jen vedle lva, který ponenáhlu jej vytlačil z místa českého znaku, takže se časem tato orlice, byvši kladena jen na štít sv. Václava, jako už na některých pečetech Přemysla I. a Václava I., stala symbolem svatováclavským.

Lev se jako český znak neobjevil po prvé na pečeti českého krále, jež byla majestátní, nýbrž na pečeti markraběte Jindřicha Vladislava, kde může vyznačovati

---

[57]) Ewald, Siegelkunde, str. 185, upozorňuje, že již pečeti Jindřicha IV. projevují podobnou péči.

rodový jeho původ, nejspíše však (jak už V. Vojtíšek naznačil[87a]) má znamení lva zřetelně vyjadřovati náležitost Moravy k českému státu a závislost markraběte na českém králi. Jde tu asi o snahu odčiniti, ne-li de iure, alespoň de facto hřích, který se stal r. 1182 oddělením Moravy v říšskou bezprostřednost. Morava se tehdy stala markrabstvím, a jak se V. Vojtíšek jistě správně domnívá, byl dán markrabím znak orlice šachované. U Jindřicha Vladislava, o němž víme, že již za své krátké vlády knížecí zkřížil podobné snahy císařovy o zmenšení moci českého knížete, uděliv investituru biskupu Danielovi, a žil vždy v dohodě s bratrem Přemyslem, od něhož Moravu přijal, je velmi dobře možné předpokládati, že přijal na svou pečeť znamení lva, aby tím zatlačil i erb vyjadřující závislost na císaři, a dovršil tak své snahy o omezení říšského vlivu v českém státě. Totéž vidíme i u markraběte Přemysla. Jeho první pečeť, kterou známe z ledna 1233, tedy z doby, kdy žil patrně ještě ve shodě s bratrem Václavem, nese erb českého lva, kdežto v létě téhož roku si již zavedl nový typář, jehož znak orlice je zřejmým vyjádřením změněných poměrů, jeho účasti na německém vpádu;[88]) orlice se tu opět stala znamením osamostatnění proti zasahování českého krále, jehož vrchní moc vyznačovalo užívání erbu lva.[89])

[87a]) Časop. Národ. musea 1931, str. 52.

[88]) Novotný, České dějiny I. 3. str. 650 klade vpád do 1. půle července 1233, ovšem nepřátelství mezi Přemyslem a Václavem I. trvalo jistě od časného jara; pečeť máme po prvé z počátku dubna.

[89]) Z tohoto výkladu je také jasné, proč se přikláním k názoru V. Vojtíška (Časop. Národ. mus. 1931 str. 50), že moravská orlice, udělená r. 1182, je dcera říšské a nikoliv plamenné orlice české, jak namítá J. Šebánek (Č. M. M. 1931 str. 570). Praví-li Šebánek, že není časová souvislost jistá, že orlici moravskou známe na pečetech až od r. 1233, sám tento důvod značně zeslabil důvěrou ve Vojtíškovy výklady o původu a stáří erbu lva, který přece také není doložen dříve než na počátku XIII. stol. (v třicátých létech XIII. stol. nebylo by ani vhodné příležitosti, při které by došlo k zavedení erbu). Kdyby byla moravská orlice dcera české, nemohli bychom si vysvětliti střídání lva a orlice na moravských pečetech, neboť obě znamení by byla výrazem příslušnosti markrabství k českému státu. A právě vylíčená souvislost mezi znamením na pečetech a politikou moravských markrabí vůči českému králi vede k přesvědčení o správnosti Vojtíškova názoru. — Obraťme se hned i k názoru V. Hrubého v Naší vědě (1931 str. 36—37), kde má erb lva za znak mladší, moravské větve přemyslovské, naproti Přemyslovcům v Čechách, kterým náleží orlice. Moravské Přemyslovce nemůžeme ovšem vůbec chápati jako samostatnou větev, leda před vznikem říšské bezprostřednosti markrabství, a tehdy nevíme ještě nic o erbech našich zemí; později byl na Moravě vždy bratr nebo syn panujícího krále. Míní-li Hrubý, jak je z jeho slov zřejmé, že lev byl erbem markrabským, dovedla ho k tomuto názoru asi pečeť Jindřicha Vladislava a pečeť Přemysla II. jako markraběte. Přemyslova pečeť mohla by být dokonce podkladem k vysvětlení, jak přešel tento erb do Čech, třebaže se tato záměna zdá nedosti pravděpodobnou. Avšak Hrubý si nevšímá pečeti markraběte Přemysla († 1239), jenž nahradil už lva erbem orlice, a nevysvětluje, proč tu byl starý erb opuštěn, když se přece i později nalezne u Přemysla II., ani jak došlo k zavedení orlice a kde hledati její původ. Podaný výklad o střídání politiky markrabat i znaku na jejich štítech lze snad míti za méně složitý a pravdě bližší, tím spíše, že je po ruce i jeden doklad, že lev byl již v první půli XIII. věku erbem českým. Je to držadlo typáře zemského soudu českého. Ať je pečetidlo samo jakéhokoli stáří, jisté je, že se držadlo v podobě lva hlásí do doby románské, tedy do doby, kdy by byl podle Hrubého lev znakem moravským. A vysvětlil-li jsem svrchu, jak souvisí obraz českého erbu s politickou situací, lze ještě dodati, že lev na Otakarově štítu na jeho prvních pečetech souvisí asi s jeho touhou po královském trůně; vždyť vidíme, že ani po smíru s otcem Václavem, když se vzdal snahy získati „mladší království", neopustil tuto myšlenku úplně a položil do nové pečeti (r. 1251) titul „iuvenis rex".

Dvouocasého lva na královské pečeti nalezneme teprve od doby Přemysla II. Ten vložil na štít své jezdecké pečeti českého lva již v době, kdy byl jen moravským markrabětem a ponechal jej v aversu svého druhého typu. Na majestátních pečetech, jichž užíval po korunovaci, vložil český erb nejprve na štít jezdcův, brzy však, nahradiv jej rakouským břevnem, umístil jej na čabraku koně. Když pak na velkém majestátu místo starého gonfanonu nese jezdec banderium, je dvouocasý lev právě na tomto praporci, na němž pak zůstává stále; mimo to je od r. 1270 též na líci straně pečeti, po pravici králova majestátu. Právě tak i na posledním typu Přemyslově, je však v něm i na štítě i na dvou štítcích čabraky. Václav II. klade jej vždy vedle své postavy na líci všech svých pečetí, na rubní straně jezdecké se lev spatřuje, kromě praporce, u druhého i třetího typu také na čabrace. Vyskytuje-li se tedy r. 1213 lev na pečeti po prvé a r. 1192 nesl Přemyslův štít znamení orlice, udávají tato data nejstarší doklad obou českých znamení, neboť jiných heraldických památek, mimo pečeti, pro starou dobu nemáme. Otázkou původu obou erbů není, tuším, vhodné na tomto místě déle se zabývati, je však myslím možné v celku souhlasiti s výklady V. Vojtíška,[90]) jenž má za to, že orlici, od říšské odvozenou, přijal na štít Vladislav II. za svůj erb i znamení lenního vztahu k říši. O erbu lva praví, že mu byl asi udělen císařem po královské korunovaci za odměnu milánských vítězství. Vojtíšek, opíraje se o Dalimila, se domnívá, že lev byl původně jednoocasý a teprve od doby Přemysla I. byl zaměněn dvojocasým. Lze snad i tomu věřiti, pokládáme-li okolnost, že držadlo pečeti zemského soudu má podobu jednoocasého lva, na což Vojtíšek upozornil, za dosti průkaznou. Jak chápati tento zvláštní způsob polepšení znaku, není jasné; dvojí korunovace je výklad dost nesnadný, zvláště když víme, že sice velmi vzácně, ale přece se vyskytuje lev o dvou ocasech i jinde v Evropě. Bylo by proto nutné pátrati i tam po významu této zvláštnosti. I smysl obou erbů lze chápati s Vojtíškem, erb lva jako znak královské hodnosti, orlice jako erb knížecí. Odtud Přemysl I. jako kníže i Václav I. za Přemyslova života užívali znamení orlice. Od poloviny XIII. stol. pak stará orlice ustupuje do pozadí a mění se z rodového znamení ve znamení sv. Václava.

Klenot českého krále se po prvé objevuje na korunovační pečeti Přemysla II. Jsou to složená orlí křídla, která nese jezdcova přílba. Tato křídla vidíme na všech pečetech posledních Přemyslovců; rozměry jejich, zprvu nepříliš velké, stále rostou, takže za Václava II. je velikost křídel nepoměrná k ostatnímu obrazu. Souvisí svým původem nepochybně se starým erbem orlice.[91])

Erb moravský se po prvé objevuje na pečeti markraběte Přemysla (1228—39), jehož jezdecká postava nese mandlový štít s obrazem orlice vpravo hledící. Lze se domnívati s V. Vojtíškem, že byl udělen r. 1182 a souvisí s prohlášením Moravy za neodvislé markrabství říšské. Později se objevuje až na královské pečeti Přemysla II., který položil znak moravské orlice na čabraku koně. Na velkém majestátu, jehož užíval v l. 1270—76, je znak Moravy též v aversu po levé straně sedící postavy královy proti znaku českému. Stejně bylo užito toho erbu na poslední pečeti Přemyslově. Václav II. položil erb Moravy nejprve na štít jezdce, po korunovaci, podobně

---

[90]) V. Vojtíšek, K otázce erbu českého krále, Čas. Národ. musea 1931, str. 49 a násl.

[91]) V. Vojtíšek, Časop. Národ. musea 1931, str. 55.

jako Přemysl II., položil jej po levé straně na líci a na štít i čabraku na rubu; na jeho II. typu po prvé spatřujeme provedeno i šachování. Z jiných erbů se vyskytují na Přemyslových pečetech znaky alpských zemí: rakouské břevno, které, mimo krátce užívaný korunovační typ, bývá kladeno na štít, pak znak Korutan, Kraňska a Štyrska, položené na čabraku. Václav II. klade na pečeti od r. 1297 také znak polské orlice; II. typ jeho pečeti ji nese na čabrace, poslední typ na čabrace i na štítě. Tak je ovšem i za Václava III., jenž toto pečetidlo přijal od otce. První jeho pečeť uherská nese ovšem také příslušná znamení, ale ta nespadají do naší látky.

Legenda, druhý důležitý znak pečetí, vyznačující majitele, je u pečetí českých panovníků před r. 1306 opis, který běží po okraji pečeti; mimo to některé pečeti nesou též opis na obrubě, exergue. Stilisace opisu se brzy ustálila, vlastně již od počátku má formu, která se pak ujala. Avšak i tu se projevuje dvojí typ pečetí panovnických, starší s rubem svatováclavským a mladší majestátní jezdecký typ.

Důvěřujeme-li vyšehradským falsům pečeti Vratislava I., měla legenda nejstarší pečeti panovníkovo jméno a jeho titul, což se shoduje konečně s obrazem královského majestátu; je proto pravděpodobné, že pochybnost o podobném znění opisu na originále nebyla by oprávněná. Nejstarší pravá pečeť Vladislava II., jednostranná, nesoucí obraz sv. Václava, má již opis „Pax sancti Wacezlai in manu ducis Vadizlaus", jenž je základem dlouho užívaného textu, třeba ve formě málo změněné. Již druhý typ pečeti Vladislavovy, jeho první pečeť královská, nese opisy obou stran zcela ustálené. Její avers má legendu „Wladizlaus dei gracia Boemorum rex"; revers pak „Pax regis Wladizlai in manu sancti Wencezlai". Význam toho opisu je dnes jasný. Jak jsem se již zmínil, zdůraznil správně O. Bauer, že péče o zachování míru je přední povinností panovníkovou, a v tom smyslu je třeba chápati i termín „pax". Značí asi veškerou vládu, veškerou moc panovníkovu. Legenda podle toho má vyjádřiti, že všechna moc knížete, zdar jeho vlády leží v rukou sv. Václava. Kníže Soběslav II., podržev opis nezměněný v aversu (zaměnil ovšem „rex" za „dux"), pro rubní stranu přijal znění stručnější „Sanctus Wencezlaus dux". Avšak již kníže Fridrich se vrátil k staré formě opisu. Nejstručnější opis obou stran má knížecí pečeť Přemysla I., užívaná v l. 1192—3; její lícní opis praví prostě „Dux Premisl", rubní „Sanctus Wencezlaus". Po druhém nastoupení se však vrací k typu pečetí svých předků, který poněkud pozměnil. Staré heslo svatováclavské pečeti položil na lícní stranu, na rub pak položen opis „Sanctus Wencezlaus Boemorum dux". Tento způsob se udržoval až do r. 1253, kdy byl svatováclavský typ opuštěn.[92]) Přemysl II., zaváděje nový typ jezdeckých pečetí, již od počátku zavedl i nový typ opisu, nesoucí jméno a titul panovníka, na obě strany svých pečetí. Tento typ jsme mohli ve starším období pozorovati, mimo některé lícní pečeti knížecí, jenom na knížecí pečeti Václava I. a na jeho pečeti jako mladšího krále; tedy na těch, které již tehdy užily jezdeckého obrazu. Novou formu legendy nesou všechny pečeti krále Přemysla II. První jeho

[92]) Výjimkou je ovšem pečeť mladšího krále Václava, která jmenuje panovníka a uvádí jeho titul.

pečeť má opis, který ke jménu dodává označení syna krále českého a markraběte moravského. Nové pečeti Přemyslovy, dvoustranné, nesou na obou stranách jméno i tituly jeho různých hodností. II. typ jeho pečeti má na líci označení mladšího krále po jménu „Premisl", na rubu rakouské tituly se jménem „Otacharus". Na dalších pečetech je Přemysl označován oběma jmény, a také pátým v řadě českých králů i synem krále Václava (na líci). Z titulů avers vyjadřuje jen české tituly, kdežto revers vedle nich klade i hodnost vévody rakouského a štýrského. Na těchto pečetech se objevuje i staré heslo svatováclavské „Pax Otakari regis quinti sit in manu sancti Wencezlai", jež je však položeno na hranu pečeti jako exergue. Velký majestát Přemyslův nese podobně v opisech jméno a tituly, heslo jako exergue. Avers, kde je Přemysl označen opět pátým králem, vyjadřuje tituly české, vévodství korutanského a Chebska, revers vévodství rakouské, štýrské, Kraňsko a hrabství Pordenone. Poslední pečeť Přemyslova, pořízená r. 1277, ovšem si ponechala na obou stranách jen titul královský a markrabský. Václav II. na pečeti užívané před korunovací je především označován „synem někdy krále Otakara, pánem a dědicem království českého"; na rubu místo královského titulu je titul markrabství moravského. Druhá pečeť Václava II. položila do obou opisů tituly krále českého, vévody krakovského a sandoměřského a markraběte moravského. Poslední jeho pečeť, která také s opraveným „secundus" na „tercius" sloužila i Václavu III., pomíjí vedlejší tituly a označuje Václava králem českým i polským.

Vypsané opisy téměř vesměs počínají křížem; jen jediná je výjimka, a to právě u nejstarších pečetí, totiž u krále Vladislava I., kde není nijakého znamení. Slovem „sigillum" počíná legenda jen zřídka. Starší typ nepřipouští dobře užití tohoto termínu, ale ani mladší pečeti nepočínají vždy tímto slovem. Jediné pečeti Přemysla II., mimo II. typ, počínají legendu slovem „sigillum", ovšem zkráceným pouhým S, a podle toho je stilisováno její znění v genitivu. Václav II. však upustil od této formy, počínaje hned jménem. Úprava legendy je s počátku velmi jednoduchá. Opis lemují až do začátku XIII. stol. prosté linie. Teprve později přichází ozdobnější omezení, jehož základem je perlovec, který je obyčejně spojen s linkami. U některých pečetí je ještě užito jiných ozdob, jako kruhu z obloučků atd. Od r. 1261 se ustálilo užívání perlovce v jemných linkách. Slova legendy jsou oddělena v starší době body (jen výjimečně se vyskytuje dvojbod i trojbod), od r. 1261 se užívá i tu ozdobnější formy, hvězdiček.

Písmo, jímž jsou opisy psány, má s počátku formu zcela kapitální, ale velmi záhy se objevuje i unciální typ Є. Vedle něho však po celé XII. stol. trvá i forma hranatá (E), která časem víc a více ustupuje do pozadí. Široké písmo nejstarších pečetí přechází během 2. pol. XII. století ve formy vyšší a štíhlejší. Snaha po ušlechtilejších tvarech písmen vede k prohýbání některých tahů, tak bývá u **Z** a **X**; **A** se šíří na vrcholu, aby tu v mladší době dostalo příčné břevno, které spatřujeme na gotických písmenech. Že některé písmeny (N a Z) bývají obráceně ryty, nepřekvapuje při středověkých pečetech. Ke konci vlády Přemysla I. přichází nový typ písmene **M**, provedený tak, že je přidána k oválu vlnitá čára (Ϙ); tento tvar měl původ v unciále. Brzy poté vznikají i nové formy jiných písmen: **h** se užívá v minuskulní formě, **N** má tvar dříku s vlnitým tahem svislým (Ո), **T** dostává spirálový dřík (Ꞇ); Ϙ se nakonec mění na tvar gotický (ꟽ). Písmo vůbec proměňuje vzhled

a vyvíjí se k formám gotické majuskuly. S těmito proměnami se objevují i četné ligatury OR, AR, OL. Je zajímavé, že to nejsou prvé ligatury na pečetech českých panovníků; právě nejstarší pečeti, krále Vladislava I., nesly slovo „manu" vypsané dvojí ligaturou: MANS. Na těchto starých pečetech bylo i hojně zkratek. Mimo obvyklé zkracování S C̄ I, často bez zkracovacího znamení, mají i koncovky jména králova zkratku přidáním vlnovky k písmeně W, V. Ve slově „Boemorum" koncové m naznačují přeškrtnutím písmeny V. Mladší doba mimo S C̄ I (jednou též S = sancti) užívá někdy zkratky gr̄a se znamením i bez něho. Na pečetech posledních Přemyslovců nalezneme koncovku zkrácenu proškrtnutím písmene R = - rum, —rie. Mimo to se častěji vyskytují zkratky provedené komolením i ztažením, většinou bez označení jakýmkoli znamením. Za Přemysla II. se objevuje i zkratka 7 = et, za Václava ojediněle q; = que.

* *
*

Z pečetí českých panovnic známe, jak bylo již popsáno, jen dvě pečeti kněžen a teprve pečeti českých královen dávají souvislou řadu. Jsou to pečeti velmi nestejné velikostí, a zejména, na rozdíl od pečetí panovníků, které jsou skoro vesměs okrouhlé,[93]) je tvar pečetí českých panovnic proměnlivý a teprve za posledních Přemyslovců se ustaluje kulatá forma. Nejstarší pečeť kněžny Alžběty, manželky Fridrichovy, je okrouhlá, rozměrů velmi malých. Větší je již druhá pečeť, kněžny Helichy; ta však proměnila tvar; je oválná. Pečeti královny Konstancie a Kunhuty, manželky Václava I., mají formu špičatého oválu; tato forma, i v cizině dosti oblíbená při ženských pečetech, spatřuje se i na pečeti markraběnky. Kulatou formu přináší zase pečeť královny Markety, manželky Přemysla II., a to po vzoru pečetí královen německé říše, jíž Marketa nějaký čas dříve byla, jsouc manželkou Jindřicha Švábského. Tento tvar došel obliby u českých královen a užívalo se ho i nadále ve velikosti 7 9 cm. I malé sekrety měly okrouhlou formu. Obraz těchto pečetí je v zásadě shodný. Je to vždy (mimo sekrety ovšem) sedící panovnice, ponejvíce se žezlem, někdy s jablkem v ruce. Vidíme zase zcela obvyklý obraz ženských pečetí; možno pro příklad opět ukázati na německé královny. Ten obraz se již spatřuje na nejstarší pečeti kněžny Alžběty,[94]) pak i na mladších pečetech. I královna Alžběta-Rejčka má na pečeti týž obraz; ovšem trůn je tu proveden velmi honosně, architektonicky. Tato pečeť nese též čtyři znaky, český, moravský, polský a erb lva jednoocasého, který, jak jsem se výše zmínil, snad je znakem Habsburků. Malé sekrety, kterých užívala Kunhuta, Guta a Rejčka, mají obraz královniny hlavy zpředu.

Opisy nejsou vždy stejné. Nejstarší pečeť kněžny nese prostě jméno: + Elisabeth, ale již Helicha vložila do legendy i titul kněžny. Jméno i tituly mají pak legendy všech pečetí královen, ať již uvedené slovem „sigillum" nebo bez něho. I opisy sekretů mají týž obsah, mimo sekret královny Guty, jehož legenda stručně praví: + Secretum meum. O úpravě a písmu opisů možno říci totéž, co bylo řečeno o formách legendy pečetí českých knížat a králů.

[93]) Výjimky: oválná pečeť Vratislavova a štítovitá markraběte Přemysla.

[94]) O obrazu této pečeti viz výše při popisu.

III.

Pečetidla českých panovníků se nezachovala. Souvisí to snad se zvykem ničiti je po smrti panovníkově, aby bylo možné vyvarovati se jich zneužití. Tak se dálo patrně i u nás, pokud ovšem nepřijal dědic pečetidlo za své, jako Václav I. Přemyslovo a Václav III. typář Václava II., třebas nemáme o tom pro tuto dobu přímých zpráv. Nelze nic říci o látce, ze které pečetidla byla zhotovována; byl to určitě kov, ale neznámo který. Za to více se lze dověděti o jejich formách, které zanechávají zhusta stopy i v otiscích, pečetech samých.

Pomíjíme-li falešné pečeti Vratislavovy, nalezne se již při nejstarší pečeti knížete Vladislava II. ve vystupujícím okraji vosku na vrcholu pečeti malý otisk. Podobné otisky se spatřují na mladších pečetech až za Přemysla I., a to u všech jeho typů, i za Václava I. a konečně i na první, markrabské pečeti Přemysla II. Tento otisk, v podobě obdélné prohlubně, často s obloukovým dnem, je stopa po oušku typáře, které bylo na jeho obrubě kolmo k desce pečetidla (forma A). Tuto formu vidíme velmi často na cizích pečetech, zejména na mnohých pečetech císařských. Pečeti knížat před Přemyslem I. mají jiné tvary těchto oušek. Již na druhé pečeti Vladislava I., z roku 1160, vidí se zřetelná stopa. Je tu pěkně jasně otištěno očko, jež není kolmo k desce typáře, jako u zmíněných pečetí, nýbrž v téže rovině s rytou deskou (forma B). Takovéto otisky možno spatřiti i u pečetí knížat Soběslava II., Fridricha a Otty. I tento způsob má analogii v cizině. Tak na příklad pečetidla vévody burgundského mají táž očka a jsou řetězem spojena.[95]) Obojí tato očka sloužila ke spojení rytých desk obou stran pečeti řetězem, šlo-li o pečeť jednostrannou, prostě k zavěšení na řetěz, jak se zpravidla dálo i jinde. Obojí tento způsob se však již po r. 1253 nevyskytuje. Pečetidla tedy dostávají jinou formu. Četné otisky druhého typáře Přemyslova ukazují, jaký byl jejich tvar. Mnohé tyto pečeti mají ve vosku, který přesahuje šířku ryté plochy, na hraně tři hluboké vruby, které ukazují na otisk oblých tyčinek. Tyto otisky ve stejné vzdálenosti od sebe svědčí o formě pečetidla, jakou zase nalézáme u cizích pečetí. Ewald ve své Siegelkunde přináší obraz takového typáře, kde dvě ryté desky jsou spojeny tak, že jedna má na okraji otvory, do kterých zapadají tyčinky upevněné na okraji desky druhé (forma C). U větších pečetí bývaly čtyři tyto násady, u Přemyslovy jen tři. Někde špatným nasazením je jedna strana pečeti otočena o třetinu. To se ovšem mohlo stát jen při desce, která byla opatřena otvory, a proto se nasazovala na spodní typář obrácena obrazem dolů, tedy od pečetící osoby. Stojí-li na některých pečetech revers svisle, kdežto přední, česká strana o třetinu otočena, je zřejmé, že můžeme zcela přesně popsati vzhled pečetidla: rubní, rakouská strana, byla opatřena třemi čepy, na které byl nasazen po vložení vosku typář strany lícní, opatřený příslušnými otvory. O formě mladších typářů není možné říci nic určitého, neboť vosk, který přečníval desky, byl pečlivě odstraňován, a tím pečeť zbavena stop po pečetidle. Tvar byl však asi shodný s pečetidlem II. typu Přemyslova. Jenže jeho stopy viděti nelze, zejména ne tam, kde kovový kruh s matricí pro exergue zabránil vosku vyniknouti a okraj pečeti učinil zcela hladkým.[96])

[95]) Nákres viz Ewald, Siegelkunde tab. 3.

[96]) Přehled forem typářů podává tabulka. U markrabských pečetí stopy nebyly nalezeny. Ze ženských pečetí jen pečeti Helichy a Konstancie mají stopy očka.

Vladislav II. (I.),	typ I.	A	Přemysl I.,	typ I.	A
	II.	B		II.	A
	III.	—		III.	A
	IV.	—		IV.	—
	V.	—		V.	A
Soběslav II.,		B	Václav I.,	typ I.	—
Fridrich,	typ I.	B		II.	—
	II.	—		III.	A
Otto,	typ I.	B	Přemysl II.,	typ I.	A
	II.	—		II.	C
Jindřich,		—		III. atd.	Není stop.
Vladislav III.,		—			

Mezi panovnickými pečetmi nalezneme i malé sekrety, jimž příslušely snad typáře prstenové. Takových užíval Václav II., Kunhuta, Guta a Alžběta-Rejčka.

Jak byly zhotovovány typáře českých pečetí panovnických, ukazuje pečeť Soběslava II. Zmínil jsem se již o tom, že její obě strany nesou shodný obraz. Skutečně, srovnává-li se obraz aversu s reversem, objeví se úplná shoda všech podrobností; jen svatozář je na rubu přikreslena. Taková shoda nemůže vzniknouti náhodně tím, že by rytec provedl dvě stejné figury. V detailu by se přece rozdíl projevil. Nejsou tedy obě strany typáře ryty zcela samostatně; nápadná podobnost ukazuje k jinému způsobu zhotovení. Ten způsob popisuje záznam italského umělce Benvenuta Cellini.[97]) Forma pečeti se vypracovala nejprve ve vosku nebo dřevěném modelu, při čemž se však neprováděly písmeny opisu, které by bylo obtížné modelovati. Hliněný odlitek tohoto modelu byl pak vlastně formou pro zhotovení typáře tím způsobem, že se prostě zalil kovem. Tak povstal negativní obraz, který je celkem hotovým pečetidlem. Bylo ovšem třeba některé drobnosti, jako ruce a hlavu, ciselováním propracovati a doplniti legendu rytím nebo pomocí punců. Tohoto způsobu bylo jistě užito i při vzniku Soběslavova pečetidla. Byl zhotoven model a pořízeny dva jeho odlitky v kovu, které proto nesly obraz úplně shodný. Každý z obou odlitků pak obdržel jiný opis a tomu, který byl určen za rubní pečeť, přiryt kruh kol hlavy sedící figury. Byla tedy česká pečetidla knížecí ve XII. věku patrně pořizována odléváním podle modelů. Pro jiná období nelze však nic o tom pověděti.

Právě tak málo dovedeme říci o těch, kdo pečetidla českým panovníkům zhotovovali. Pečeti samy nám nemohou nic o rytcích pověděti a písemných svědectví se nedostává. Jediné o pečetech Přemysla II. víme, že některé z nich ryl zlatník jménem Gotfrid. Jeho jméno je totiž uvedeno ve vzorci formuláře.[98]) Ovšem nic není známo o jeho osobě a původu; ze jména možno snad souditi, že byl rodem Němec (exergue, zvyklost západoevropská, mohl by snad ukazovati k Porýní). Jiných záznamů pro dobu Přemyslovců není.

[97]) Ewald, Siegelkunde, str. 141, kde uvádí i některé zachované modely pro typáře i dvě pečetidla nehotová — neciselované odlitky bez legendy.

[98]) Regesta II. č. 2372.

Užívání několika pečetidel současně, jak se někdy dálo v cizích zemích, je u nás před XIV. stol. velmi vzácné. Snad by se mohlo mysliti na současnou platnost některých nejstarších pečetí za Vladislava II., neboť v poměrně krátké době se vyskytuje několik typů; ale není to ani v těch případech nutné a málo zachovaného materiálu nedovolí určitěji věc poznati. Později však vidíme, že byl v užívání jediný typář; jen za Přemysla I. byly užívány ve dvacátých letech asi dva typáře současně. Důvodem k zavedení nového typáře bývalo snad otření starého nebo jeho poškození, ač není to vždy možné dobře předpokládati (Vladislav II., Otto a j.). Za posledních Přemyslovců změny typářů souvisí vždy se změnami v rozsahu moci českého krále. Jediné pořízení nového rubu k III. typu Přemysla II. se stalo nepochybně pro poškození starého, neboť lícní typář byl užíván dále, a nový rub se obsahem nijak nelišil od starého. O současném upotřebování dvou pečetidel lze mluviti i tam, kde se objevil malý sekret. Z králů jej měl Václav II., patrně k pečetění prostých listů. Z královen se nalezne sekret u Kunhuty, Guty a Rejčky. Ovšem tyto se uplatňovaly většinou jako rubní pečeti (contrasigillum) spolu s větší pečetí. Jen u Guty a Rejčky je dokázáno vedle větší pečeti užívání sekretu zcela samostatné.

Jest jen litovati, že se nezachovalo žádné z pečetidel v originále. Avšak není tomu tak jen u nás; královská pečetidla se vůbec jen zřídka zachovala, neboť byla asi svědomitě při královĕ smrti ničena.

IV.

Tato kapitola má býti věnována vlastnímu z p e č e t ě n í listiny, tedy pořízení pečeti a upevnění k listině. Zajímá nás především doba, kdy se dostávalo listině pověření. U našich listin, jak se zdá, bylo zpečetění pravidelně posledním stupněm zlistinění, tedy byla pečetěna listina jinak již dohotovená. Pečetění listiny nebo vlastně pergamenového listu in bianco, před napsáním textu, jak to nalézáme někdy u listin císařských, nelze u nás bezpečně dokázati. Snad mohla by na tento způsob ukazovati listina Soběslava I. z r. 1130, zmiňujíc se o pečetění listiny na oltáři kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, ač ani toto svědectví není bezpečné. Je nejisté, zda si lze mysliti, že při slavnosti, při které se pořízení jistě dálo, pečeť byla opravdu zhotovována. Je ovšem také možné, že tu nešlo o skutečné pečetění, snad šlo o pouhé symbolické přitištění pečetidla k pergamenu, jak míní V o j t í š e k v universitních přednáškách, aby se viditelně naznačilo, že kníže chce listinu po napsání pečetí pověřiti. To vše lze ovšem míti za domněnku; jiných, zřetelnějších dokladů se nedostává.

Pečeti českých panovníků jsou, jak je v celé střední i západní Evropě pravidlo, z v o s k u. Jediné Přemysl I., chtěje se vyrovnati císaři, pečetil důležité písemnosti též z l a t e m. Víme o někdejší existenci čtyř těchto zlatých bul, z nichž ovšem jen dvě se zachovaly: starší v archivu vatikánském, mladší v archivu kláštera břevnovského. Tato druhá bula však v otvoru proříznutém pro závěs prozrazuje, že není skutečně zhotovena ze zlata, nýbrž je toliko stříbrná a pozlacena. Tato bula je připevněna šňůrou hedvábných nití barvy červené a žluté; tyto barvy jsou vzaty nepochybně podle vzoru bul papežských. Bula v archivu vatikánském uložená visí na červených nitích hedvábných, avšak neznamenala jen pověření, nýbrž uzavření listu, k němuž byla přivěšena. List byl složen a tam, kde zůstaly volné okraje pergamenu,

byly proříznuty otvory, jimiž hedvábí protaženo; na tyto niti byla pak bula zavěšena. To jsou tedy výjimky. Jinak bylo vždy v době Přemyslovců užito jen vosku.

Vosk panovnických pečetí před r. 1306 je pravidelně nebarvený, zcela přirozený, ovšem během dob vosk kdysi bělavý ztmavěl, takže dnes bývá žlutý a hnědý v nesčetné řadě odstínů, podle toho, jak byl připraven a v jakých podmínkách pečeť uchovávána. Vedle přirozeného vosku se pořídku vyskytuje i vosk různě přibarvený; ve starší době je to vosk černý, později zejména červený a zelený. Procházíme-li celým vývojem přemyslovských pečetí, nalézáme při nejstarší pečeti Vladislava I. vosk zvláštní barvy červenohnědé, která však nemusí znamenati úmyslné přibarvení, nýbrž spíše je jenom účinkem málo dovedného připravování vosku k pečetění; barvu způsobily asi látky k vosku přimísené. Ostatní pečeti Vladislavovy jsou opět z přirozeného vosku, mimo oba exempláře IV. typu, uložené v archivu maltézských rytířů v Praze. Tyto dvě pečeti jsou z černého vosku.[99]) Z černého vosku je zhotovena i nejstarší z pečetí knížete Soběslava II., jenž jinak užíval všude pečetí z vosku přirozeného. I z doby jeho nástupců známe jen pečeti v přirozeném vosku vytištěné. Teprve doba Přemysla I. přináší zase užití vosku barevného.[100]) Několik listin tohoto panovníka z r. 1222—26 je zpečetěno voskem červeným. Pečeti z r. 1222 jsou světlejší, možno říci růžové, kdežto ostatní jsou skutečně červené.[101]) Při listinách Václava I. velmi vzácné je pečetění voskem černým nebo zeleným. Za to na jeho pečetech je hojné užívání červené barvy; doklady známe porůznu z celé doby jeho vlády. I Přemysl II. pečetil někdy červeným voskem. Zachovaly se příklady z doby, než byl korunován na krále českého, avšak ne příliš četné. Po korunovaci počal užívati zeleného vosku, ale velmi záhy tuto barvu opustil a pečetil pak téměř výhradně voskem přirozené barvy. Jenom velký jeho majestát (typ V.) máme několikrát otištěn ve vosku červeném z r. 1276. Zajímavé je, že pečeti českých panovníků červené barvy nebyly pořizovány tak, že by se tenká vrstva barvená přitiskla k jádru z obyčejného vosku, jak bývalo jinde obyčejem, nýbrž celá mincová pečeť byla zhotovena z jednotného vosku červeného. Kněžny a královny české pečetily po vzoru svých manželů většinou voskem přirozené barvy. Jen Kunhuta, manželka Václava I., užila i zeleného vosku a Kunhuta uherská vosku červeného. Barevného vosku bývalo však často užíváno při malých sekretech. Tak vidíme na sekretech královny Guty zelenou barvu, na sekretech Alžběty-Rejčky černou i zelenou, zatím co větší pečeť je vždy vtištěna do vosku barvy přirozené.

Zhotovení a upevnění pečeti k listině dělo se různě. Nejstarší pečeti české bývaly k písemnostem p ř i t i š t ě n y. Dálo se tak v celé střední Evropě až do XII. století, kdy byl tento způsob zatlačen přivěšováním. Naše nejstarší pečeti z polo-

[99]) Pečeti na vyšehradských falsech na jméno Vratislava I. jsou taktéž z vosku černého. Odpovídá to patrně barvě originálu, který byl falsátoru vzorem, ale není to bezpečné.

[100]) Při listině z r. 1211 nalezneme v archivu kapituly vyšehradské pečeť z černého vosku. G. F r i e d r i c h (Cod. dipl. Boh. II. 90) ji pokládá za falešnou, zhotovenou podle starého originálu, protože není znám druhý příklad, kdy by Přemysl I. pečetil v černé barvě. Pečeť sama se shoduje do podrobností s jinými originály; barva vosku nebyla by snad pro tuto dobu ještě tak zcela průkazná, neboť by každá pečeť ojedinělá barvou vosku musila býti podezřelá. Nicméně, podezření zesiluje zvláštní úprava závěsu, takže možno přece s největší pravděpodobností prohlásiti pečeť za falsum.

[101]) Codex dipl. Boh. II. 286 omylem označuje vosk pečetí přirozené barvy, ač je barvy červené.

viny XII. století jsou právě na rozhraní, v době, kdy se vyskytuje obojí způsob pečetění. Pro přitištění pečeti byly do listiny nejprve udělány řezy, a jimi byl protlačen vosk, aby tím lépe pečeť držela na listině, když vosk obou stran splynul uprostřed v jedno. Ty řezy nalezneme již při falešných pečetech Vratislava I. Mají podobu několika rovnoběžných řezů svislých. Vznikla-li tato forma snad napodobením upevnění originální pečeti nebo z neznalosti, není ovšem možné rozhodnouti. Máme tu totiž zvláštní formu, která se, pokud známo, v cizině nevyskytuje; přitištěné pečeti v cizině jsou upevňovány řezy křížovými nebo hvězdicovými. I u nás v pol. XII. věku, kdy máme mezi nejstaršími pečetmi některé pečeti přitištěné, můžeme poznati, že řezy měly podobu kříže a cípy tím vzniklé byly ohnuty. Tak je tomu na listině z r. 1140—8 (Cod. dipl. Boh. I. 155), kde zbývá po ztracené pečeti v levém dolním rohu pergamenu křížový řez, tak i na listině z r. 1146—8 (Codex dipl. Boh. I. 157), kde pečeť je rozdělena od sebe. Na listině z r. 1160, na níž zbyl již nepatrný fragment, je podobný řez také patrný. Zmíněnými řezy byl protlačen vosk, a šlo-li o pečeť mincovou, obě strany vosku připraveny pro vtištění pečeti. Ta se zhotovovala tím, že se na jádro, které bylo na listině, přitisklo pečetidlo, do něhož byla již vtlačena tenčí vrstva vosku. Mírným tlakem splynul tento vosk s voskem na listině již upevněným. Patrně pro lepší soudržnost a odolnost byl někdy do vosku propleten proužek pergamenu, jak to vidíme na listině z r. 1160 v archivu Národního musea; ovšem právě v tomto případě neuchránilo to pečeť před zničením. Takto přitištěné pečeti nalezneme, mimo zmíněné již listiny krále Vladislava I., ještě na jeho listině z r. 1160, dané kostelu v Míšni; některé pečeti knížete Soběslava II. jsou rovněž k listinám přitištěny. Z doby knížete Fridricha známe jen jedinou listinu zpečetěnou přitištěním pečeti (r. 1184); je to poslední přitištěná pečeť českého panovníka. Při tom je třeba upozorniti na to, že znění koroborace není ve vztahu ke skutečnému pečetění, neboť jak z doby Vladislava I., tak zejména z doby Fridrichovy máme listiny, jichž koroborace mluví o „impressio sigilli“, avšak pečeť je ve skutečnosti přivěšena, což lze vysvětliti tím, že „impressio“ nutno patrně pojímati za vytištění pečeti do vosku, nikoliv za přitištění k listině. Naopak se vyskytuje listina, kde v koroboraci je „appensio“, avšak pečeť je přitištěna. Byl tu do koroborace vložen nový způsob, když však listina byla pečetěna, užito bylo starého zvyku přitiskování.

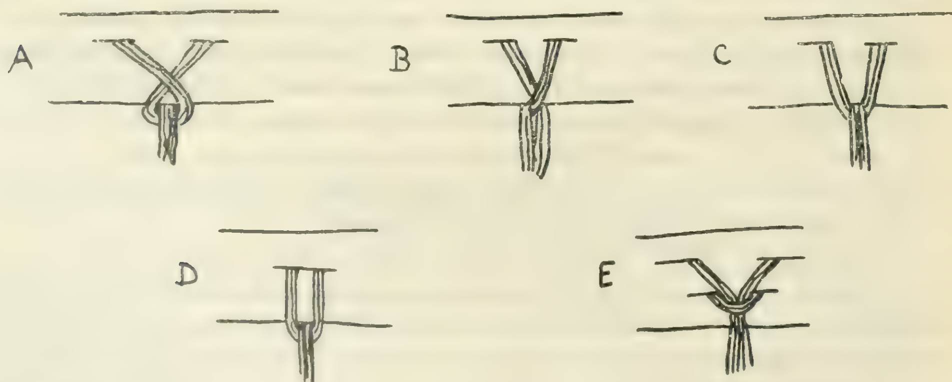
Již od poloviny XII. století nalezneme mezi nejstaršími pečetmi našich panovníků i pečeti přivěšené. Tento nový způsob upevňování pečetí, který se vyskytl po prvé již na listině Vladislava I. z r. 1165, dnes v archivu v Mnichově uložené, dál se nejdříve v západní Evropě, odkud se šířil po veškeré střední Evropě během XII. století, a tedy i k nám. Přivěšování se dálo dvojím způsobem: pomocí pergamenového proužku a pomocí nití nebo šňůry. Obojí způsob je u pečetí našich panovníků stejného stáří, oba nalezneme již na listinách Vladislava I.

Upevňování pomocí pergamenového proužku se dálo pravidelně tak, že se úzký proužek protáhl vodorovným řezem, učiněným při spodním okraji listiny a přes oba konce se přitiskly k sobě obě strany pečeti, vtištěné do obou pečetidel. Způsob zavěšování pergamenového proužku je různý, buď jen do jednoho řezu, buď do dvou i tří nad sebou; starší je způsob jediného řezu. Pro větší pevnost pergamenu pravidelně spodní okraj pečetěné listiny byl přehnut a teprve do této pliky učiněny řezy. Jsou však i listiny, u kterých pliky není. Ve XII. století je to případ dosti hojný, ba Pře-

mysl I. v době své první vlády (1192—3) snad důsledně pečetil listiny bez pliky. Zachované listiny vesměs pliky postrádají. V mladší době je však taková listina velmi vzácná. Pečeti upevněné na pergamenovém proužku známe s listin všech knížat, a je tohoto závěsu zhusta užíváno. Brzy však převládal druhý způsob přivěšování na šňůry, a pergamen pomalu ustupoval a omezoval se na písemnosti menšího významu. Už za Přemysla I. se jeví velká převaha hedvábných závěsů nad závěsy pergamenovými (asi 80% : 20%): za Václava I. pergamen ustupoval ještě více. Přes to však nalezneme i největší pečeti Přemysla II. někdy pergamenem přivěšené, ač se tak dálo velmi zřídka.

Způsobu v naší sfragistice málo obvyklého je užito na některých listinách Přemysla II. Pečeť visí na proužku pergamenu, který vznikl nastřižením spodního okraje pergamenového listu, takže s listinou ještě souvisí. Někdy je proužek ještě provlečen řezem nad okrajem učiněným. V. V o j t í š e k[102]) zavádí pro tento způsob název pečeti závislé, v druhém případě závislé podchycené. Podivný způsob přivěšení pečetí ukazuje listina knížete Fridricha špitálu sv. Jana Jerusalemského, daná r. 1188 na žádost jeho manželky Alžběty. Listinu zpečetila vedle Fridricha malou pečetí i kněžna Alžběta. Ta pečeť není však přivěšena samostatně, nýbrž pomocí téhož závěsu, jako pečeť knížete. Pergamenový proužek byl provlečen řezy v plice listiny, jeho konce však neprocházejí pečetí Fridrichovou rovnoběžně, nýbrž se rozbíhají dvěma směry; na jeden konec je upevněna za pečetí knížete ještě pečeť Alžbětina. Máme tu způsob, jehož druhý příklad bylo by jistě těžké nalézti.

Druhý způsob přivěšování pečeti je upevňování na šňůry nebo niti konopné anebo hedvábné. Pečeti českých panovníků byly zavěšovány pravidelně na hedvábné niti, ač se i konopné nebo lněné výjimečně naleznou. Po prvé, pokud známo, užil lněných nití kníže Fridrich r. 1184 ke zpečetění listiny klášteru waldsaskému.[103]) Užití těchto nití je vzácnost. Hedvábné nití lze však nalézti již při nejstarších pečetech; už Vladislav I. jich užíval v šedesátých letech XII. století. Upevnění těchto nití bývalo prováděno vždy na pliku,[104]) a to nejčastěji do dvou řezů nebo otvorů. Není však formy zcela ustálené, jsou závěsy do jediného řezu, jinde zase do tří řezů po způsobu obvyklém u bul papežských. Způsoby, kterými bývá hedvábná šňůra upevňována, ukáže nejlépe nákres; nejčastější jsou formy A, B.

[102]) O pečetech a erbech měst pražských a jiných českých (Praha 1928) str. 192.

[103]) Cod. dipl. Boh. I. č. 305; mluví se o připevnění „filis linteis".

[104]) Plika je tak pravidelná, že lze míti v podezření listinu, která má tento závěs bez pliky.

Otvory, jimiž niti procházejí, mívají jednak podobu prostých vodorovných řezů, to ponejvíce v starší době, v XIII. stol. pak různé formy: trojúhelníkové, čtvercové, okrouhlé otvory, křížový řez i řez pravoúhlý (V L Λ). Pečetí niti procházejí před pol. XIII. stol. přímo, od 2. poloviny století má převahu rozdělení nití uvnitř pečeti na dva proudy, takže vstup a oba výstupy nití z pečeti dělí její obvod přibližně na třetiny. V době Václava II. je tento způsob již téměř výhradný. Jak je patrné z některých poškozených pečetí, bývaly někdy pro větší pevnost na nitích, v místech, kam měla býti pečeť přitištěna, dělány uzly. Když vosk ztuhl, znesnadňoval uzel uvnitř pečeti vytažení nití z pečeti, a tím ztížil případné zneužití. V této snaze po lepším upevňování mají původ i otisky prstů nebo různých předmětů ve vystupujícím vosku na rubu některých pečetí jednostranných.

Barva hedvábných závěsů je velmi různá. Nevidíme stálosti, tím méně snahu ztotožniti barvu závěsu s barvami českého erbu, jak se stalo za Lucemburků. Nejstarší pečeti Vladislava I., na hedvábí přivěšené, a právě tak pečeť Soběslava II. z r. 1178 mají závěs červené barvy. Nástupce knížete Soběslava II., Fridrich, užil několikrát nití barvy žluté a červené, jednou jenom červené. Kníže Otto zanechal jedinou listinu s hedvábným závěsem růžovo-žlutým. Kníže-biskup Jindřich bral niti různých barev. Za Přemysla I. nejčastěji užívanou kombinací barev v závěsu bylo spojení barvy červené a žluté, červené a bílé, hojné byly niti samotné barvy červené nebo trojí barvy červené-bílé-žluté. Mimo to ovšem možno nalézti jednobarvé i vícebarvé závěsy různých způsobů. V kanceláři Václava I. se ponejvíce užívalo nití červeno-žlutých nebo růžovo-žlutých, ale přes to nejsou v převaze; z ostatních se vyskytují nejčastěji červeno-bílé a červeno-bílo-žluté niti; časté jsou i kombinace tří barev. Podobně i v současné kanceláři moravské za markraběte Přemysla bylo nejvíce červených a žlutých. Za vlády Přemysla II. převládala stále barva červená a žlutá (případně růžová a žlutá), vedle níž se však objevují nejrůznější způsoby jiné. Václav II. i jeho syn a nástupce Václav III. volili v barvě závěsů obyčejně dvojí způsob nití červeno-žlutých, nebo červeno-zelených. Jiné způsoby se objevují méně. Barvy obou Václavů jsou také mnohem sytější a stálejší než barvy starších šňůr. Je tedy patrné, že se v době Přemyslovců neustálilo užívání určitých barev pro niti, na kterých bývají pečeti zavěšeny. Převládá sice zřejmě barva červeno-žlutá, nepochybně vlivem napodobení papežských listin a listů, ale vedle tohoto způsobu se užívalo nejrůznějších jiných, aniž byly ovládány nějakým řádem kanceláře. Nelze tedy z barvy závěsů stanoviti kriterion pro rozlišení závěsů původních, originálních, od dodatečných, falešných.

V.

Ke konci zbývá se zmíniti ještě o p o d v r ž e n ý c h p e č e t e c h. Nechci snad vypočítávati jednotlivé pečeti falešné, nýbrž se omezím na nejvýznačnější příklady a naznačení způsobů, kterými bylo falšování prováděno, na vztah falešných pečetí k listinám i na jejich význam pro sfragistiku. Studium listin ukázalo, že nemusí býti vždy falsum listina, je-li pečeť falešná, ani pravá listina, je-li zpečetěna pravou pečetí. Je si proto vždy třeba všímati i závěsů pečetí a zkoumati, visela-li skutečně

pečeť již původně při listině, když vycházela z kanceláře vydavatelovy. Podle toho možno poznati trojí způsob falšování: 1. kde k pravé listině byla připojena falešná pečeť nebo nenáležitá pečeť pravá; 2. kdy k podvržené listině byla připojena pravá pečeť, a 3. kdy na falešné listině je rovněž falešná pečeť.[105])

První způsob není podvržení v pravém smyslu, neboť není tu vlastně snahy podvodným způsobem získati nějaký nárok nebo prostředek k zjednání výhod nebo právního podepření faktického stavu. Dálo se tak většinou tehdy, když skutečná pečeť, k originálu původně připojená, byla zničena. Poněvadž pečeť byla jediným pověřovacím prostředkem listiny, pozbyla listina ztrátou pečeti značně na ceně. Proto, aby privilegium neztratilo soudní průkaznosti, byla k němu připojena pečeť, která byla po ruce; nebyla-li, zhotovila se k tomu účelu nová. Někdy se tak stalo jistě i z nevědomosti, byla-li v archivu listina bez pečeti a jiná pečeť volná, od listiny odtržená, neboť neznalý se mohl domnívati, že obé k sobě náleží.[106]) K tomu způsobu náleží i nejstarší písemnost českého panovníka vůbec, t. zv. zakládací listina kapituly litoměřické, k jejímuž originálu, původnímu nepověřenému aktu asi z r. 1057, byla přivěšena jakási pečeť dnes nejasná.[107]) Takový případ je také patrně listina v archivu kapituly vyšehradské z r. 1211 a listina z r. 1222, uložená dnes v archivu kapituly pražské (Cod. dipl. Boh. II. 231). Slavnostní privilegium kláštera v Břevnově z r. 1224, jež nese mimo zlatou bulu Přemyslovu ještě čtyři pečeti jiné, je příklad, kde byla k originálu přivěšena pečeť, která se naskytla, aby byla vyplněna mezera chybějící pečeti. Dvě z těchto pečetí byly převěšeny, jedna však ztracena, a na její místo byla připevněna pravá pečeť Přemysla I., ač tam měla býti pečeť Jindřicha Vladislava, takže dnes na listině visí dvě pečeti Přemyslovy. V mladší době podobně k listině Přemysla II. byla připojena v břevnovském klášteře pečeť krále Jana.

Tyto listiny, zpečetěné nenáležitými pečetmi, jsou přechodem k druhému způsobu, totiž užití pravých pečetí k zpečetění falešných listin. Tento způsob zaručoval do značné míry hodnověrnou pečetí i hodnověrnost, a tedy úspěch padělané listiny, jejíž pravost se posuzovala ve středověku, mimo řídké výjimky, právě jen podle pečeti. Taková listina je kopie listiny Soběslava I. z r. 1130 v archivu vyšehradské kapituly, k níž je přivěšena pečeť Soběslava II., snad i listina Fridrichova v témž archivu, je-li její pečeť pravá,[108]) atd. Tento způsob nejčastěji býval tak prováděn, že s pravé listiny byla vzata pečeť a přenesena na listinu falešnou. Snímání pečeti se dálo tím, že se rozříznutím oddělily obě vrstvy, lícní i rubní, a opět přes závěs, na falešné listině upevněný, k sobě přitiskly. Takto přenášené pečeti lze snadno poznati, neboť jsou velmi silné a jejich okraj je vrouben silným kruhem vosku, kterým byl pokryt, aby se zakryly stopy opětného spojení obou pečetí. Takové pečeti vidíme při podvržených

---

[105]) Podobně rozděluje i Posse, uv. m. str. 233, sfragistická falsa při listinách císařských.

[106]) Takovým způsobem byla, jak z inventářů vysvítá, teprve v minulém století připojena v Litovli pečeť města Olomouce k listině Václava II. z r. 1291. Uvádím věc proto, že listina je takto reprodukována v příslušném dílu Vlastivědy moravské (Litovelský okres str. 61).

[107]) G. Friedrich, O zakládací listině kapituly Litoměřické (v Praze 1901) str. 10.

[108]) Z pečeti zbyl malý fragment, nelze to tedy tvrditi zcela určitě. Friedrich, Cod. dipl. Boh. I. 406 má ji za pravou.

listinách na jméno biskupa-knížete Jindřicha nebo krále Přemysla I. Jiné provedení toho druhu fals spatřujeme na listině kláštera v Teplé (Cod. dipl. Boh. II. 368), která, jak G. Friedrich svědčí, byla vyškrabána a na jejím rubu napsán text nový, falešný. Tím ovšem pečeti i jejich závěsy zůstaly nedotčeny.

Třetí způsob záleží ve vyhotovení falešné listiny, kterou falsátor opatřil též falešnou pečetí. Tento způsob je zejména pro starší dobu nejčastější a pochopitelně důležitý pro písemnosti, které se hlásí do starší doby, než bylo skutečné užívání pečeti. Zhotovování těchto pečetí se dálo buď tím, že typář pro její vytištění byl pořízen odlitím originálu, čímž falešná pečeť nabyla podoby dost blízké originálu, nebo byla pečeť anebo lépe její typář zhotoven zcela volně, ovšem vždy podle starého vzoru. Podle toho, jakým způsobem se dálo zhotovení falešné pečeti, je i různý její význam pro sfragistická studia. Pečeť, která je více nebo méně přesné napodobení originálu, může býti svědkem o formách skutečné pečeti, dnes již neznámé. Tak jsme to viděli na příklad u falešných pečetí krále Vratislava I. Taková falsa, lze-li zjistiti fakt napodobení, jsou velmi důležitá jako náhrada originálu.[109]) Falsy — kopiemi originálních pečetí — jsou i prve zmíněné pečeti Přemysla I. v archivu kapituly vyšehradské i pražské, přivěšené dodatečně, patrně po zničení originálů, k listinám z r. 1211 a 1222 (Cod. dipl. Boh. II. č. 90, 231), a dále uvidíme ještě jiné. Mnohem menší význam mají falešné pečeti, zhotovené zcela volně. Takové nesou i domněle nejstarší a nejznámější naše podvržené listiny kláštera v Břevnově a Rajhradě. Tyto listiny, kterým byl věnován již velký zájem, jsou: privilegium Boleslava II. k r. 993, uložené v klášteře břevnovském, a dvě listiny kláštera rajhradského na jméno Břetislava I. k r. 1045, 1048. S těmito souvisí ještě jiné listiny falešné a interpolované, které nás však nezajímají, nemajíce pečetí podvržených. U těchto listin domněle X. a XI. věku jsou pečeti zachovány. Nesou obraz knížete sedícího na stolci; v pravici drží korouhev, levici opírá o štít. Opis prvé z nich je:

+BOLEZLAVS · DEI · GRACIA · DVX · BOEMOR

Pečeti Břetislavovy nesou legendu:

+BRECIZLAVS · DEI · GRACIA · DVX · BOEMOR[110])

Již přivěšení těchto pečetí ukazuje, že nelze je míti za originály, neboť přivěšování pečetí se ujalo v cizině i u nás až ve XII. stol. K těmto listinám se vztahuje velká literatura, která se zabývá určením doby a podnětů k jich vzniku a jejich vzájemným poměrem. Je hlavně dvojí stanovisko: G. Friedricha, který vyslovil názor v článku „O dvou nejstarších listinách kláštera Rajhradského“ (Gollův sborník, Praha 1906) a V. Hrubého v článku „Falsa Břevnovská“ (Čes. časop. histor. XXVI. 1917). To však nespadá do rámce této práce; jisté je, že tyto pečeti jsou

[109]) I pro historickou kritiku nejsou bez významu, neboť takové falešné pečeti jsou důkazem, že se ve falsátorově archivu kdysi chovaly také originální listiny příslušného vydavatele.

[110]) Obraz pečeti Boleslavovy: Dobner, Annales Hagec. II. str. 127, IV. str. 375; Pubička, Chronol. Geschichte Böhmens III. str. 109; Břetislavova: Dobner, Annales V. str. 212; Friedrich, O dvou nejstarších listinách kl. Rajhradského (Gollův sborník, Praha 1906, str. 72).

falešné a pocházejí pravděpodobně někdy z 2. pol. XIII. věku. Bylo při tom užito za vzor některé pravé pečeti, nejspíše knížete Soběslava II. nebo některé rubní pečeti svatováclavské a její obraz napodoben. Jinou falešnou pečetí téhož druhu je pověřen druhý, podvržený exemplář zakládací listiny kapituly litoměřické. Ta pečeť je opět napodobena podle nějaké knížecí pečeti.[111]) Obrazem je zase sedící kníže s korouhví a štítem. Opis

+ SPITIGNEVS · DVX · BOEMOR

již gotickou formou M ukazuje, že pečeť nelze klásti do pol. XI. století, neboť podobný tvar nalézáme na pečetech teprve mnohem později. K falešným pečetem, originál dobře napodobujícím, náleží, jak jsme řekli, i známé zakládací listiny kapituly vyšehradské a ztracená dnes listina kláštera opatovického. Tím jsme již v době, kdy se pečetí skutečně užívalo, a proto falsa byla zhotovována častěji odléváním, a byla-li pořizována volně, napodobila nejčastěji skutečnou pečeť domnělého vydavatele listiny. Ovšem není tomu tak vždy, i tu jsou ještě pečeti pořízené podle jiných vzorů. Tak hned podvržená pečeť Vladislava I. na listině z r. 1115.[112]) Je udělána nově, je však velmi významná, neboť byla přece snaha užíti vzoru pravé pečeti, a tu, snad omylem při shodném jménu, vzata za vzor lícní strany pečeť Vladislava III. Byla tedy pořízena spojením kopie pečeti Vladislava III. s napodobeninou rubu některé pečeti Fridrichovy (rub nese dosud zbytek jména Fridrichova). Že jde na líci jistě o kopii originálu Vladislava III., vyslovil již Friedrich (Cod. dipl. Boh. I. 390) podle shodné části, která ze skutečné pečeti Vladislava III. jinde pozůstala. Uvedu proto popis; spatřuje se na ní jezdec na koni k pravé straně kráčejícím, s praporcem v pravici a vysokým štítem bez ozdoby před hrudí. Jeho hlavu kryje přílba. Obraz připomíná některé z rakouských pečetí. Opis, neoddělený od pole pečeti, praví:

WLADAZAVS · DEI · GRATIA · DVX · BOEMORVM

Pečeť je nám náhradou originálu Vladislava III., neboť jediná jeho listina, kterou dnes máme, nese jen malý fragment, který prozrazuje část obrazu a hlavně zbytek charakteristické formy knížecího jména.

Volně podle původních pečetí byla pořízena i pečeť krále Vladislava I. na podvržené listině někdy kláštera litomyšlského (Cod. dipl. Boh. I. 399). Obrazem se shoduje s jinými pečetmi tohoto panovníka, ale pro podvrženost mimo nezvyklou barvu vosku (červený) svědčí i provedení obrazu. Je třeba upozorniti, že to, co namítá Koss proti odsudku Friedrichovu, není správné. Koss upozorňuje, že liší-li se málo od jiných pečetí Vladislavových, může býti tato pečeť nový typ. To ovšem zase prozrazuje, že Koss, ač odporuje Friedrichovi, originálu sám nikdy neviděl, neboť v obrazu pečeti jsou neklamné znaky podvrženosti. Nejvýznamnější je tvar štítu, který drží postava sv. Václava; je zobrazen menší štít trojúhelníkové formy zpředu, kdežto

---

[111]) Obraz pečeti: Pubička, Chronolog.. Geschichte III. str. 372; G. Friedrich, O zakládací listině kap. Litoměřické, Rozpravy Čes. akademie roč. IX. 1901, str. 11.

[112]) Obraz: Dobner, Annales Hageciani, VI. str. 172; Pubička, Chronol. Geschichte IV. str. 182; Král, Čas. Spol. přátel starož. čes. III. str. 44—45.

až do konce XII. stol. na pečetech všude vidíme vysoký štít normanský, kterého bylo v té době také skutečně užíváno, a to se strany, takže je viditelná jen polovina. Z opisu zbylo jen několik písmen, ale také ukazují zřejmě mladší charakter. Jde tedy o falsum, jež ovšem napodobí originál. Falsa, podkládaná knížeti Fridrichovi, jsou větším dílem pověřena pečetí zhotovenou přesně podle originálu.[113]) Padělané pečeti na jméno Přemysla I. jsou skoro vesměs zhotoveny podle originálů, někdy velmi přesně, jako na Vyšehradě, v břevnovském klášteře a konventu rytířů maltézských. Jenom dvě pečeti na jeho jméno nenáleží k těmto falsům. Jsou sice obě zhotoveny podle pravých pečetí, avšak nikoliv Přemyslových. Tak listina, hlásící se k r. 1194 (Cod. dipl. Boh. I. 410), nese pečeť, která majíc vyznačovati knížete, vzala si za základ obvyklý knížecí typ.[114]) Spatřujeme v ní stojící postavu v kroužkové brni, s praporcem v pravici a štítem v levé ruce; opis praví:

+PREMIZ DEI GRACIA DVX//////////VM

Rub je napodobením svatováclavské strany posledního typu Přemyslova. Tato pečeť se hlásí do doby, kdy Přemysl užíval knížecí pečeti s obrazem jezdce v aversu. Druhý případ je pečeť při listině Přemysla I. městu Uničovu. Zda je tato listina pravá, není zcela jisté, ale zdá se to dosti pravděpodobné. Jinak je s pečetmi; tyto jsou padělky. Královská pečeť je jednostranná a nese obraz ozbrojeného jezdce s vlající korouhví v pravici a štítem v levici; na štítě se spatřuje znamení orlice,[115]) jeho přílba nese klenot orlího křídla. Opis, omezený trojí linií, zní:

+PREMISEL · DEI GRACIA REX BOhEMIE · 7 MORAVIE

Přihlédne-li se blíže, připomene obraz této pečeti pečeť markraběte Přemysla (1228—39). Skutečně, jak již Friedrich poznamenal, je napodobením této pečeti markraběcí, a to, snad v domnění, že jde o touž osobu, nepochybně právě té pečeti, jež dosud se v archivu města Uničova zachovala (Regesta I. 845). Provedením toto falsum je ovšem značně neumělejší markraběcích pečetí; zejména nemožné zkreslení vlajícího praporce svědčí, jak se falsátor snažil o napodobení vzoru, ale nestačil na tento úkol.

Odtud, pro mladší dobu, zcela pravidelně byly falešné pečeti zhotovovány přímo podle originálních pečetí, kterých bylo z těchto dob již dosti v archivech zhotovitelů; falešných pečetí pak ubývalo a ježto zhotovení falešné pečeti, zejména při nádherných a nákladných typech posledních Přemyslovců, bylo již obtížnější a pravých byla hojnost po ruce, dávala se přednost přenesení pravých pečetí.

---

[113]) R. Koss (Kritische Bemerkungen str. 79) namítá, že pečeť při listině z r. 1186, dnes v archivu ministerstva vnitra, nemusí být falešná, vytýkaje Friedrichovi, že ji zavrhl pro rozměry, rozdílné od jiných pečetí téhož knížete. Avšak o falsu svědčí vedle velikosti hlavně hrubá úprava pečeti.

[114]) Obraz pečeti: Dobner, Beobachtungen über d. Ursprung d. b. Wappenschildes, Abhandlungen einer Privatgesellschaft IV. 1779, tab. VI. Num. II.

[115]) Friedrich, Codex dipl. Boh. II. 246 omylem udává znamení dvouocasého lva. Obraz listiny s pečetmi viz Acta regum č. 26.

Přehled pečetí

českých knížat a králů rodu Přemyslova.

Panovník	Typ	Doba užívání
Vratislav I.	—	originál neznám, falsa k r. 1073, 1088 podle originálu
Nástupci Vratislavovi	—	neznámo, zda užívali pečetí
Soběslav I.	—	nedochovala se
Vladislav II. (I.)	I	1146—48 knížecí
	(I. a ?	1160)
	II.	1160 královská
	III.	1165 „
	IV.	1169 „
	V.	1169 „
Soběslav II.	—	1174—78
Fridrich	I.	1184—88
	II.	1188
Otto	I.	1189
	II.	1190
Jindřich Břetislav	I.	1194
	II.	1194
Vladislav III.	I.	1197 česká knížecí
	II.	moravská markrabská

Panovník	Typ	Doba užívání
Přemysl I.	I.	1192—93 knížecí
	II.	1198—99 královská
	III.	1201, červenec—1223, 2. III.
	IV.	1222—1225
	V.	1224, 11. X.—1230, 15. XII.
	bula I.	1217
	bula II.	1224
Václav I.	I.	1224 kníže plzeňský a budyšínský
	II.	1228—30 mladší král
	III.	1230—1253, 22. IX. král.
Přemysl II.	I.	1247—51 markrabská pečeť
	II.	1251 (konec)—1261, 25. XII. mladší král
	III.	1262 (počátek) královská p.
	III.a	1262, 15. VII.—1264, 12. III.
	IV.	1264, 12. V.—1270, 16. II.
	V.	1270, 21. VIII.—1277, 6. V.
	VI.	1277 (léto)—1278 srp.
(Otto Braniborský)	—	1278—83 vydává listiny jako poručník a svou pečetí je pověřuje
Václav II.	I.	1283, 21. XI.—1297, [květen]
	II.	1297, [červen], 22. VII.—1301, 3. III.
	III.	1301, 27. III.—1305, 21. VI.
	sekret	nezachoval se
Václav III.	uherská	do srpna 1305
	česká	1305, 3. XI.—1306, 4. VIII.

Přehled pečetí

markrabí moravských z rodu Přemyslova.

Panovník	Typ	Doba užívání
Vladislav Jindřich	—	1213—22
Vladislav II.	—	nedochovala se
Přemysl	I.	1233
	II.	1233—39
Vladislav III.	—	neznámá
Přemysl II.	—	viz královské pečeti I. typ 1247—51

Přehled pečetí

kněžen a královen českých před r. 1306.

Panovník	Typ	Doba užívání
Alžběta (Fridrich)	—	1188
Helicha (Otto)	—	1189
Konstancie (Přemysl I.)	I.	1201—19
	II	1229—40
Kunhuta (Václav I.)	—	1240—48
Marketa (Přemysl II.)	—	[1252]—1260
Kunhuta (Přemysl II.)	I sekret	1262—69 [1277]
	II.	1278—[1283]
Guta (Václav II.)	I.	1291—96 [1297]
	sekret	1288—96 [1297]
Alžběta-Rejčka (Václav II.)	—	1323—33
	sekret	1308—33

Přehled pečetí

markraběnek moravských před r. 1306.

Panovník	Typ	Doba užívání
Hedvika (Jindřich Vladislav)	—	1218
Gertruda (Vladislav II.)	—	asi neměla pečeti
Marketa (Přemysl I.)	—	1234
Marketa (Přemysl II.)	—	viz královny

Letopočty značí dobu, kdy je pečeť doložena; závorkou [ ] jsou označena léta, kdy pečeť byla pravděpodobně užívána, ale nic se nedochovalo.

Tabulka I.

1

3

2

1—2. Vladislav I. (II.) 1169; IV. typ.

3. Jindřich Vladislav markrabí 1222.

Tabulka II.

1—2. Fridrich a Alžběta 1188; I. typ.

3. Konstancie 1229; II. typ.

Tabulka III.

Přemysl I. 1193; I. typ.

Tabulka IV.

1

2

3

1—2. Přemysl I. 1222; III. typ.

3. Přemysl markrabí 1234; II. typ.

Tabulka V.

1

3

2

1—2. Přemysl I. 1226; V. typ.

3. Kunhuta 1269; I. typ.

Tabulka VI.

Přemysl II. 1268; IV. typ.

Tabulka VII.

Václav II. 1288: I. typ (zmenšeno).

Tabulka VIII.

Václav II. 1301: III. typ (zmenšeno).

Zdeňka Karlová:

Změny v cechovním zřízení měst pražských po r. 1547.

Ferdinand I. od chvíle, kdy dosedl na český trůn, byl proniknut snahou pozvednouti znovu hluboko pokleslou moc panovnickou. Čeští stavové, kteří za slabých králů z rodu Jagelovců strhli na sebe nebývalé přednosti a práva, bránili se arci každému jejich zmenšováni. Ferdinand I. však se nevzdával. Práva ústavně zaručená ponechával, pokud musel, nedotčená, ale podařilo se mu zmocniti se úplně a od stavovského vlivu oprostiti věci finanční, které zřízením české komory reorganisoval. To byla záležitost čistě královská a na tomto faktu se všechna správa státní a vyloučení stavovského vlivu zakládalo.

Také královská města byla pokládána za královskou komoru, ale během minulých dob, hlavně účinky husitské revoluce, nabyla v zemi nebývalého významu, že Ferdinandovi přece jen nebylo možné vystoupiti hned proti nim s takovým důrazem, jak by si byl přál. Zvláště neobyčejně vyvinutá samospráva měst pražských a jejich postavení politické, hospodářské i vojenské vynucovalo si respekt. Přes to, že Ferdinand I. zasahoval do záležitostí a vývoje měst pražských, kdykoliv se mu naskytla příležitost, a uplatňoval vliv a práva suveréna, kdykoliv se dalo, přece se neodvažoval ráznějších opatření, a vývoj k zmenšení městské samosprávy byl by pokračoval jen zvolna, kdyby mu nebyly události, a to vlastně vnější, vyšly vstříc.

Po dvacetileté vládě Ferdinandově v Čechách vrcholilo v Německu napětí mezi katolíky a protestanty. Když se císaři Karlu V. podařilo odtrhnouti z protestantského tábora Mořice Saského, jenž pro osobní zisk a spory s bratrem neváhal zraditi přesvědčení a jednotu šmalkaldskou, bylo zřejmé, že císař využije přesily proti luteránům a jejich předním vůdcům, Janu Fridrichovi, kurfiřtu saskému, a Filipu, landkrabí hesenskému. Není nic pochopitelnějšího, než že se Ferdinand I. v nastávajícím boji postavil po bok bratru a že chtěl vynaložiti pro vítězství katolíků všechny síly. Věděltʼ, že císařův úspěch bude jeho úspěchem vlastním. Avšak takové vědění neměl jen sám, nýbrž situaci dobře pochopovali i čeští stavové. Proto nebylo lze získati pro podnik stavy země převážně nekatolické, země, kde luterství nastupovalo

z valné části na místo vlažného a vyžilého již kališnictví a kde všechen vývoj událostí byl sledován s velkou nedůvěrou. Přece se však Ferdinandovi v dvoustranné hře na čas podařilo stavy přemluviti a zastíráním pravého cíle válečných snah dosáhnouti povolení zemské hotovosti. Když svolená lhůta dne **12.** listopadu **1546** vypršela, aniž zápas na německé půdě dospěl k rozhodnutí, Ferdinandovi se už nezdařilo přiměti stavy dohodou k prodloužení zemské hotovosti. Cíle byly již příliš jasné, a ač Ferdinand vymlouval svůj postup proti Janu Fridrichovi poškozením české koruny saským vpádem do Dobroluk, kdy měl podle ústavy právo dovolávati se pomoci stavů, většina země mu nevěřila a byla přesvědčena, že hlavní a jediná pohnutka je úmysl přispěti k potření protestantství. Ferdinand poznal, že musí býti neústupný. Když nemohl dosíci svého dohodou, odhodlal se k hrubému porušení ústavy a vydal dne **12.** ledna **1547** mandát, kterým hotovost prostě nařídil. Tímto skutkem vyvolal proti sobě neobyčejné rozhořčení a nelibost. Část stavů, hlavně katolických, uposlechla, ale většina národa se hrdě proti takovému jednání postavila a vývojem dalších událostí se vlastně dostala do revoluce proti králi, ač se proti takové výtce stále ohrazovala.

Tento odboj českých stavů proti Ferdinandovi dopadl pro ně velmi nepříznivě. Ač měli vlastní vojsko v poli a mohli tedy přímo do boje zasáhnouti, neměli jednotného vedení a dosti rozhodnosti. Události v Německu pokračovaly příliš rychle, a než se stavové odhodlali kráznému vystoupení a k opravdové pomoci německým protestantům, skončil se dne **24.** dubna **1547** zápas obou stran naprostým vítězstvím císařovým v bitvě u Mühldorfu. Zpráva o tomto vítězství působila v Čechách hrozivě. Stavové spěchali ke králi s omluvami, aby dosáhli milosti. Vypraveno i poselství k císaři, aby se u bratra přimluvil. Zvláště vyšší stavové se kvapem podrobovali a neváhali opustiti města, na jejichž vzrostlou moc už dávno žárlili.

Královská města, a hlavně města pražská, se velice exponovala v minulém odboji proti králi, a je také postihl jeho největší hněv a trest. Ferdinand si nedal ujíti příležitosti, aby z nastalé situace, pro něho tak výhodné, nevytěžil co nejvíce pro snahy absolutistické. Hlavní zřetel proto obrátil proti královským městům, že mu byla zřejmá snadnost podniku, když města šlechtou byla ponechána sama sobě, a také dalekosáhlá cena úspěchu, který by proti městům provedl své záměry a plány. Jemu, stejně jako českým stavům vyšším, ba ještě více než jim, musila býti proti mysli moc a význam městského stavu, které se nikterak neshodovaly s pojmem měst jako statku královského, jak na ně Ferdinand pohlížel. S vyššími stavy se města vypořádala po dlouhém zápase r. **1517**, kdy smlouvou svatováclavskou uhájila zvláště politických výhod, hlavně třetího hlasu na sněmu, ač za cenu ztrát hospodářských; s králem však byl spor otevřený. Po lehkém vítězství nastala Ferdinandovi chvíle, kdy mohl zcela změniti postavení měst v království, zlomiti jejich moc a zničiti i vzrostlou samosprávu — Ferdinand jí plně využil a oba vyšší stavové v krátkozrakosti mlčky a se sotva utajovanou radostí k tomu přihlíželi. Kdežto sami vyvázli z nezdařené revoluce beze škod a jen jednotlivce osobně stihlo potrestání, na opuštěná města přišla tak veliká pohroma, že byla oloupena o zisky politické, samosprávné i vojenské, kterých dosáhla v dobách minulých, a hospodářsky konfiskacemi a pokutami i novými daněmi tak byla podlomena, že se nikdy už nemohla plně vzpamatovati.

Města pražská, tušíce, co je čeká, myslila nejdéle na boj, ale pod tlakem vojenské síly Ferdinandovy nezbylo nežli se vzdáti na milost a nemilost. Dne 8. července 1547 Ferdinand obeslal jejich zástupce na hrad pražský a tam jim dal přečísti šest článků, na jichž základě je přijímal na milost. Třetí z nich žádal, „aby všechna privilegia a svobody, kteréžkoli města pražská mají, které se jich samých dotýkají a od předešlých císařův a králův českých i od něho krále jim nadána jsou, králi v moc dali a na tom přestali, jaký jim on dále řád ustanoví a jaké svobody zase z těch jejich jim navrátí. Tolikéž aby cechové všech tří měst své svobody králi k rukám vydali".[1]) Pražanům nastala krutá chvíle, že přijímajíce bez výhrad všechny podmínky Ferdinandovy, vcházeli v právní nejistotu a neznali, co je vlastně čeká. Jen to věděli, že je konec jejich postavení a sebevědomí, v němž si troufali soutěžiti se šlechtou i odporovati králi.

Král dal listiny prozkoumati, a po nedlouhém čase byly Pražanům některé vráceny, jiné, které Ferdinandovi nebyly pohodlné, prohlášeny za neplatné a pro účast na rebelii za propadlé. Ještě téhož roku 1547 byla vydána jednotlivým městům pražským nová privilegia Ferdinandova, která přinášela všechna omezení městských svobod a městské samosprávy a znamenala rozhodný pád ve vývoji a v dějinách měst pražských. Dne 24. září 1547 jsou datována ta privilegia pro Staré a Menší město, dne 7. listopadu pro Nové město pražské.[2]) V samosprávných věcech městům se vzala výsada, že městské rady byly obnovovány jen králem, a ustanovovalo se, že mohou býti obnoveny i královskými komisaři; nad městy se zřizovali dva královští dozorci, hejtman a rychtář, bez jejichž svolení a přítomnosti se konšelé nesměli scházeti; za královský se také prohlašoval v Starém městě úřad perkmistra hor viničných. odúmrť byla zabrána ve prospěch krále a pokuty ze zločinů ve prospěch královské komory a přidáno, že o clech, ungeltech a prodeji soli mají platiti královská nařízení. Starému městu bylo ještě odňato postavení vrchního práva městského v zemi tím, že byla zakázána odvolání ve věcech právních z venkovských měst k jeho radě a nařízena ke králi a v jeho nepřítomnosti k radám apelačním na hradě pražském. Těmi listinami se zrušovaly i cechy všech řemesel a král si vyhrazoval vliv na mzdy a ceny řemeslných výrobků vydáním drahotních řádů. A také tato opatření měla dalekosáhlé účinky.

Odpor proti válečným plánům Ferdinanda I. nebyl jen u vrstev rozhodujících o postupu proti králi, nýbrž pramenil i z všeobecné podrážděnosti obecného lidu. Ten sice neměl v rukou výkonnou moc, ale za to mohl hromadným vystoupením působiti na rozhodnutí městských rad a purkmistrů na tolik, že se vlastně stávali, a třeba nedobrovolně, nástroji jeho vůle. Tento obecný lid však nebyli jenom podruzi a různá čeládka, byli to vážení řemeslníci a měšťané, a nelze pochybovati, že vliv vykonávali nejen bezprostředně, řekněme na ulici, ale i skrze své vyvinuté organisace, cechy. Vždyť už r. 1546, když se podařilo vojenským komisařům královským prosbami pohnouti purkmistra a radu města Jáchymova, aby postavili vojenský lid proti ně-

[1]) K. Tieftrunk, Odpor stavů českých proti Ferdinandovi I. l. 1547. — Novočeská bibliotéka XIX., v Praze 1872.

[2]) J. Čelakovský, Privilegia měst pražských, č. 235, 236, 247.

meckým protestantům, zdvihli řemeslníci proti tomu rozhodnutí odpor a prohlásili, že mimo Jáchymov nikam nepotáhnou. A tento odpor byl tak mocný a účinný, že všechno další vyjednávání komisařů bylo marné. Jestliže slyšíme o takovémto vystoupení řemeslníků na venkovském městě, nelze předpokládati, že by v hlavním městě bylo jinak, a historie dobře o jejich významu poučuje. I v Praze obecný lid uplatňoval moc na vývoj pohnutých událostí. Když venkovská města po vydání osudného mandátu Ferdinandova byla postavena před otázku, jak se zachovati, netroufala si většinou rozhodnouti sama. A tak se některá, jako Nymburk, Kouřim, Kolín, Český Brod, Čáslav, Tábor a jiná, obrátila o radu ke Praze, „hlavě království", za to žádostivě (jako Táborští) prosíce, „jak se při tom mandátu J. král. Mti zachovati ráčíte, že nám to od V. Mtí psaním oznámeno bude, nebo i starší naši někdeří nám jsú to připamatovali, že předkové V. Mtí ten zpuosob jsú zachovávali, když jaké těžkosti na stav městský, buď na V. Mt se ztahovaly, že jsú toho před jinými městy jakožto oudem svým netajili, a v té věci sobě společně radni a nápomocni bývali, jakož i my v těchto časích i vždycky, a vzláště v těchto těžkostech, k V. Mtem náchylni bychom býti chtěli a V. Mtí jakožto předními rádi spravili..." 7. února přijeli poslové z několika královských měst, majíce úkolem poraditi se s Pražany o dalším postupu městského stavu. Avšak i staroměstští konšelé, na něž se nejprve obrátili, byli bezradní, a netroufajíce si dáti určitou odpověď, která by zavazovala a mohla všechen stav městský strhnouti v přímý odboj proti panovníkovi, dali odpověď vyhýbavou, že jim v tom rozhodovati nenáleží. Žhavé přesvědčení obecného lidu, že se král dopustil na národu a jeho svobodách velikého bezpráví, neznalo opatrnosti a vyčkávání, jak se ostatní dva stavy zachovají. Když se mezi lidem roznesla zpráva o odpovědi konšelů poslům měst venkovských, nastalo vření. Došloť nazítří nejen ke srocování obecného lidu, ale i některé cechy se sešly a připojily se k požadavku ostatních, aby byly na 9. února svolány obce. A poněvadž zastrašení konšelé k tomu, přes výslovný zákaz Ferdinandův, vydaný r. 1532,[3]) povolili, získal tak lid možnost přímo zasáhnouti v stanovisko obce a v podnikání měst v této rozbouřené době.[4])

Ferdinand I. byl si dobře vědom tohoto vlivu, a proto je samozřejmé, že po pokoření odboje znovu svolávání obcí zakázal a ještě nad městy ustanovil dozor svých úředníků, královského hejtmana a rychtáře. A jestliže vytýkal řemeslným cechům odboj proti sobě ještě dlouhá léta po prvním návalu hněvu a trestů, když zmínky o tom byly už z městských privilegií vypuštěny, lze míti za to, že jejich proviněním nebylo jen to, že se daly strhnouti do rebelie, ale hlavně to, že vystupováním proti královským nařízením a opatrným konšelům ji vlastně vyvolaly.

Však také tresty, kterými Ferdinand zasáhl města pražská i jiná, dolehly i na cechy. Nepřímo již tím, že jako svazky měšťanů byly svědky úplného zhroucení a zničení městské samosprávy a že důsledky té pohromy pocítily nejen hospodářsky,

---

[3]) V. Vojtíšek, O vývoji samosprávy pražských měst str. 52. — Samosprávná knihovna hlav. m. Prahy, I. V Praze 1927.

[4]) Sixta z Ottersdorfu Knihy památné o nepokojných letech 1546 a 1547. Vydal Josef Teige, v Praze 1920, str. 64 a 80.

ale také politicky, tím, že také dostaly nad sebe dozorce v královském hejtmanu a rychtáři, bez jejichž vědomí se nesměly, stejně jako městská rada, sejíti ani vykonávati právo proti nepořádným mistrům, a v nichž měly neustále poručníky, koho mezi sebe přijmouti a jak se chovati. Avšak král je potrestal za rebelii ještě přímo. Už 8. července 1547 si vyminil na zástupcích Pražanů při jednání o podmínkách milosti také vydání všech privilegií cechovních. A rozhodnutí o ceších přinášejí pak listiny, jimiž král navracel městům pražským některá privilegia a určoval obmezení obecní samosprávy. Cechovní svobody nebyly mezi vrácenými. Za to v obmezení městských svobod zaujímá co do důležitosti neposlední místo Ferdinandovo rozhodnutí o organisacích řemeslných. V listinách je[5]) o tom pro všechna města pražská ustanovení: „A jakož jsme také, seznajíce lidskú těžkost s strany cechuov všelijakých řemesel v městě našem . . . pražském, takové cechy zrušiti a zdvihnúti ráčili, těch více dopuštěno býti nemá kromě toho pořádku, kterýž se při přijímání na řemeslo a při tovaryších každého řemesla zachovává, při tom se zuostavují. Než v prodaji všelijakých řemesel nemají sobě nic jistého, zač by koupeno neb prodáno býti jmělo, ukládati, tak aby chudý jako bohatý tím laciněji k potřebě své od řemeslníkův kupovati a drahoty pro dobré jednoho každého uvarováno býti mohlo. A pokudž bychom jednoho každého času, uznajíc potřebu při řemeslnících, hospodářích o hospody skrze osoby od nás jmenované naříditi ráčili, takový řád budú povinni podnikati a podle toho se poslušně zachovati, a úřad konšelský má povinen býti nad tím [ruku] držeti a pilně dohlédati, aby se tomu dosti stalo.“

Toto ustanovení na první pohled vypadá velmi nejasně a protismyslně, a tak jest v literatuře pojímáno. Zikmund Winter vychází z výroku králova[6]) a uvádí pak celou řadu dokladů a rozporů. Z těch, které mluví pro zrušení cechů, však vyplývá, že nejde o cechy jako organisace, nýbrž o cechy ve smyslu privilegií. A to si Winter neuvědomil a ovšem to nevysvětil; a tak mu připadá všechen problém nejasný. Jde především ovšem o výroky krále samého. Tak uvádí vzkaz Ferdinandův do Litoměřic roku 1548 a 1556.[7]) Oba tyto doklady lze vztahovati na privilegia a druhý k tomu přímo nutí. A je-li takto pojímán, není v něm nic kontradikcionárního, protože král opravdu k sobě privilegia přijal a je vyzdvihl. Tím však také přestávají býti tyto výroky v rozporu s tím, že „naproti uvedeným slovům

---

[5]) Čelakovský, Privilegia měst pražských, str. 418 a 423.

[6]) Z. Winter, Český průmysl a obchod v XVI. věku, v Praze 1913, str. 58. „Král cechy vyzdvihl, jako stejně tak učinil bratr jeho Karel v Němcích, jmenovitě v Augšpurku r. 1548. Ale co a jak zrušil, o tom mínění a výklady nebyly a nejsou stejny. Že cechy „vyzdvihl“ nebo „zrušil“, to král praví sám r. 1558, přidávaje k tomu výklad, v jakých mezích je zrušil. Praví, že seznav „lidskou těžkost (!), všechny cechy řemeslnické zdvihnouti a zrušiti ráčil . . .“ — viz výše.

[7]) Z. Winter, Čes. průmysl a obchod v XVI. věku, str. 59. „Neschvaluje totiž smlouvu, v kterou spolu vešli krejčí s kožišníky, král praví, že ji ruší, „poněvadž všecky cechy v moc svou přijíti ráčil“ — pozn. 2.: Rkp. polenský, 160. — Tu tedy dával najevo, že cechy existují, ale jsouce v moci královĕ, nemohou se samostatně smlouvati bez krále. Naproti tomu zase r. 1556 v jednom rozsudku litoměřickém král oznamuje, že všecky cechy „v moc královskou v Čechách k sobě přijíti a vyzdvihnouti ráčil“ — pozn. 3.: Z arch. litoměř. Manuál 107. Opis v arch. zemském. — Toť zní skoro jako kontradikce.“

královým cechy v městských knihách na pohled trvají dále bez přetrží"[8]). Neboť skutečně, nejen „na pohled", cechy existovati nepřestaly, byla jim jen odňata privilegia.

Vraťme se k onomu Ferdinandovu ustanovení o ceších. Není nikterak nejasné, přihlédne-li se k němu blíže; naopak je velmi přesné a podává všechen Ferdinandův plán další živnostenské politiky. Je si jen třeba ujasniti, co je míněno slovem „cech" a co slovem „pořádek". Co jest rozuměti slovem „pořádek", to Ferdinand praví sám. Je to způsob, který se zachovává při přijímání na řemeslo a při tovaryších, a zřejmě i všechna ustanovení o vnitřním životě v řemeslné organisaci, nevyjímajíc ani cechovní přímus, pokud není v jednotlivých případech porušován nátlakem shora, a pronásledování nepořádných mistrů. Jsou to vlastně všechny artykule uložené v odňatých majestátech; kromě těch, které určovaly postavení cechů ve veřejném životě obce, hlavně v určování cen řemeslných výrobků.

To Ferdinand jasně vyslovil, to byl vlastně jeho program, aby odňal tuto starou výsadu řemeslům a ponechal si rozhodování v rukou. Úřad konšelský měl pak v budoucnosti býti jeho výkonným orgánem a dohližitelem nad zachováváním řádů. Avšak co je míněno „cechy", které král zrušil? Z rozboru ustanovení je jasné, že to nejsou cechy jakožto řemeslnické organisace. Ty zůstávaly a měly se nadále říditi svými pořádky. Zrušenými „cechy" nelze rozuměti nic jiného nežli majestáty králi odevzdané a jím nepotvrzené. I to Ferdinand výslovně praví sám, když v letech 1558–1562 obnovoval cechovní privilegia: „jakož jsme času jminulého z některých příčin všem řemesluom v městech pražských i jiných v tomto království jich privilegia a pořádky vyzdvihnouti ráčili, i prošeni jsouce od opatrných cechmistrů a mistrů i všeho řemesla, abychom jim nížepsané starobylé a chvalitebné pořádky, kterýmiž jsú se předešle při svém řemesle spravovali a je zachovávali a těch nám nyní v spisu podali, milostivě potvrditi ráčili. . . .". To je zajisté důkaz velmi přesvědčující, a stačil by sám o sobě. Avšak i jinak se najde v pramenech slovo „cech" ve smyslu privilegia. Ovšem i ve smyslu organisace, schůze, pokladnice. V hořením citátu je viděti, že i ve smyslu cechovních privilegií jsou slova „cech" a „pořádek" synonyma, právě tak jako ve smyslu společenstva, schůze a j. Někdy, stojíce vedle sebe, znamenají jediný pojem, jindy třeba v témž seskupení mají vyjádřiti pojmy dva. K stejnému výsledku dospěl vlastně i Z. Winter, když na otázku, co se s cechy vlastně stalo, dává odpověď: „cechům odňaty majestáty, privilegia, ale organisace mistrů s cechmistry pro správu vnitřních věcí řemesla zůstaly"[9]). I jeho přivedly doklady k tomu, že oficielně bylo zrušení cechů pokládáno jen za odnětí privilegií a že ostatní výklady, byť i současné, jako by byly cechy zrušeny úplně a uzákoněna volnost řemesel, vycházejí ze snahy buď jednotlivců nebo celých cechů zbaviti se monopolu řemeslné práce a dosáhnouti volnosti. Avšak právě proto, že si neuvědomil jednoznačnost slova cech s cechovními privilegiemi, působí celkově jeho výklad velmi zmateně. Z Ferdinandova ustanovení vzniká zajímavá situace. Organisace řemeslnické, pořádky neb cechy v tomto smyslu, nepřestaly existovati. Ty žily dále, ale bez jakéhokoliv právního podkladu, žily jen

[8]) Tamtéž.

[9]) Tamtéž str. 60.

z milosti královy a na základě jeho neurčitého ustanovení z r. 1547, které už součastníky nebylo chápáno stejně a dávalo podnět k různým mylným výkladům a přehmatům jednotlivců i cechů proti sobě navzájem.

K plnému pochopení cílů Ferdinandových nutno si také povšimnouti toho, jaká opatření už dříve učinil tento panovník jako rakouský vévoda v cechovním zřízení vídeňském. Již r. 1526 Ferdinand I. omezil novým zřízením městským samosprávu města Vídně, a je v tom už mnoho podobnosti se skutky, které provedl r. 1547 v Praze. Roku 1527 doplnil ještě městské zřízení novým řádem pro řemesla (8. prosince) a novým řádem policejním. Při vydání řádu řemeslnického pověděl výslovně, že tak činí na přání zemského sněmu a pro povznesení města, protože prý řemesla jsou od některého času ve velikém nepořádku. Hlavním znakem nového řádu bylo neobyčejné zmenšení vlivu cechovních organisací jak na mistry a tovaryše, tak i na řemeslné provozování vůbec. Z nejzávažnějších okolností jest, že udělování mistrovství bylo cechům téměř úplně odňato. Podle nového řádu udělovala mistrovské právo městská rada. Vliv řemesel se uplatňoval jen potud, že v komisi, které purkmistr postupoval žádost k vyšetření bezúhonnosti žadatelovy, zasedali vedle čtyř radních také tři mistři a že se nový mistr musil podrobiti zkoušce o své způsobilosti odborné. Na to složil přísahu do rukou purkmistrových a zavázal se k získání městského práva.[10]) K takovému omezení pravomoci cechů u nás vlastně nedošlo ani r. 1547. I po potrestání, když byla jejich samospráva značně zmenšena, zůstalo jim právo přijímati nové mistry, a to jak za dob právní nejistoty, tak později v privilegiích nově potvrzených. Fakt, že toto právo cechů bylo v jednotlivých případech porušováno zasahováním městské rady, královského hejtmana i vlády, nevyplýval ze zákonného ustanovení, nýbrž ze široce rozvětveného protekcionářství, které lze také pokládati právě za důsledek neblahého roku 1547.

Naskytá se tedy otázka, proč Ferdinand, maje všechnu moc v rukou, nejen nevydal nový celkový řád řemeslnický i v Čechách, nýbrž po desíti letech se rozhodl dokonce k tomu, že potvrdil bez nějakých pronikavých změn staré majestáty každému cechu, který si na to opatřil dosti peněz. Ani tady však není nijaké záhady. Nehledíc k tomu, že české poměry byly rozdílné od vídeňských a nehodily se na ně zkušenosti ve Vídni, stav se prostě vyvinul tak, že Ferdinand měl skrze hejtmana a rychtáře vliv na všechen život městský. Přísný režim a hrozebné gesto odnětí privilegií neminuly se ani u cechů s účinkem.

Po několika letech, když už nový řád byl vžit, počal Ferdinand na naléhavé prosby cechů, v nichž neujasněný právní stav působil stálé zmatky a spory, starodávná privilegia znovu potvrzovati. Nelze totiž říci, že je počal vraceti. Je jisté, že cechovní listiny byly s ostatními městskými majestáty odevzdány r. 1547 a ještě r. 1549 nebyly vráceny. To dosvědčuje žádost starších řezníků novoměstských, vznesená 27. března r. 1549 na městskou radu, aby jim byl vydán nový list na půjčených XXV kop gr., „neb který jsú list měli, ten jest v škatuli na zámek králi J. Mti mezi

---

[10]) K. Weiss, Geschichte der Stadt Wien, II., str. 448—449.

majestáty jich dán".[11]) Protože vlastní společenstva, cechy, nebyly zrušeny, nýbrž zachovány při svých vnitřních pořádcích, nemůže překvapiti, když se starší řezníci na jiném místě, ve sporu s neposlušným mistrem, dovolávají „majestátů a privilegií předkův Jeho Milosti královské, císařův a králův".[12]) Avšak právě v častých sporech bylo zapotřebí se vykázati nějakými doklady, protože i když cechy neměly v rukou potvrzení královská, byla přece důležitým svědectvím práv a řádů. A tak se už r. 1549 řezníci v rozepři s Martou Strnadovou o dům dožadují toho, aby majestáty nebo jejich přepis, které potřebují k té při, byly jim vydány.[13]) Bylo o tom jednáno s královským kancléřem, ale ten, nemaje patrně instrukce a neodvažuje se jednati o své újmě, odložil rozhodnutí do příjezdu králova. Není přímé zprávy o tom, zda či kdy byly listiny cechům váceny. Že však patrně byly vráceny, lze souditi z toho, že 3. března r. 1553 byly starším střelcům na Novém městě od soudu „spravedlnosti jich, majestáty, vidimus a knihy vydány, kteréž sú proti Pavlovi z Pisnice ukazovali a k právu podali".[14])

Nešlo však cechům o navrácení privilegií, nýbrž o plné potvrzení. Ačkoliv Ferdinand k tomu svolil, přece nechtěl privilegia prostě uznati, aniž by měl záruku, že v nich nezůstane nic, co by se příčilo směrnicím jeho politiky. Z té příčiny vydal 5. prosince 1558 nařízení, aby cechovní řády byly podle potřeby obnoveny, ale jenom po poradách městských hejtmanů se čtyřmi osobami měšťanskými z každého města.[15]) Ti měli ze starobylých řádů a výsad vymýtiti všechna ustanovení a práva protivná novému duchu vlády, a opravené majestáty potom Ferdinand potvrdil a za veliké taxy byly cechům odevzdány. Už před tím, nežli Ferdinand I. zřídil komisi ke zkoumání odebraných listin cechovních, obdrželi od něho pražští bradýři dne 7. června 1553 privilegium, v němž byli stavěni co do cti všem jiným řemeslníkům naroveň a nařízeno všem, aby jim nebránili v držení úřadů.[16]) Tuto milost Ferdinand dal bradýřům jen svým jménem; ačkoliv se mluví o starobylých zvyklostech a pořádcích, kterým se takové snižování bradýřů protiví, přece nelze toto privilegium nazvati konfirmací starých výsad. Podle všeho působily k vydání listiny zvláštní okolnosti. Rovněž ještě před zřízením komise a hromadným potvrzováním cechovních řádů potvrdil král dne 28. listopadu 1558[17]) soukeníkům v království českém milost, kterou jim sám udělil 28. září 1545[18]), totiž na svobodné skupování vlny. Tento majestát byl jim vydán s jinými listy r. 1547. Také to je však výsada udělená jen ve jménu Ferdinandově, a společně s privilegiem pro bradýře z r. 1553 měla asi ten význam, že podnítila ostatní cechy, aby se také domáhaly právního vrácení privilegií.

Avšak ta, poněvadž už nešlo jen o milosti udělené samotným Ferdinandem, v kterých by nebylo nic proti jeho zájmům, musela být dříve prozkoumána. A tak

---

[11]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1420 fol. B 74 v.

[12]) Tamtéž č. 1420 fol. C 57 v.

[13]) Rkp. č. 1420 fol. B 90 — 23. V. 1549.

[14]) Tamtéž rkp. č. 1422 fol. F 18 v.

[15]) Tomek, Dějep. m. Prahy XII., str. 92.

[16]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 2213 fol. 212.

[17]) Listina mus. hlav. m. Prahy.

[18]) Listina mus. hlav. m. Prahy.

došlo k vydání prvních obnovených privilegií až v roce 1561 a ostatních v roce 1562. Za nástupců Ferdinandových dosáhli ještě jiní cechové potvrzení výsad, a to buď od krále nebo — opět po dlouhé přestávce — od městské rady v souhlase s intencemi královskými. V privilegiích Ferdinandem znovu potvrzených lze pozorovati dvě nápadné věty. Na začátku připomenutí, že jim majestáty byly odebrány z trestu — velmi šetrně řečeno, na důkaz, že už bylo odpuštěno, „z různých příčin“ — a na konci vyslovení důvěry v další věrné, poddané a poslušné chování řemeslníků ke králi i jeho nástupcům, aby se uvarovali nemilosti jejich. Tyto dvě věty spolu úzce souvisí a jejich společným smyslem je dáti najevo, že nyní všechna milost vychází jen od krále, a připomenouti, jaké následky může míti jakákoliv neposlušnost a pokus o odpor. A opět to byli lazebníci, řemeslo blízké bradýřům, kteří si první vymohli potvrzení dvou privilegií krále Vladislava, z 8. srpna 1474 a 29. září 1509, týkající se také opatření na poctivosti. Datum konfirmační listiny jest 19. listopadu 1561.[19]) Je pochopitelné, že takovéto obdarování mohla komise beze změny doporučiti k obnovení, a tak jenom úvodní a závěrečná zmínka připomíná, že jde o zvláštní milost královu. Je to jediné konfirmované privilegium v roce 1561. Všechna ostatní, pokud byla potvrzena ještě samotným Ferdinandem, byla vydána až v roce 1562.

Tak byla 6. dubna 1562 obnovena privilegia krále Vladislava, udělená kožišníkům Starého města pražského, a to na erb z 18. dubna 1473, na řád a zvyklosti z 21. května 1473 a na výsadu, že nikdo jiný, zvláště pak krejčí, nesmějí podšívati chlupatými věcmi, z 23. června 1495.[20]) Všechna tři byla schválena beze změny, slovo od slova. Rovněž doslovně bylo potvrzeno 4. června 1562[21]) privilegium cechu malířského a sklenářského, v němž jim král Ludvík dne 8. dubna 1523 vysadil pořádky a potvrdil některé listy císaře Karla IV. Znění obnovených majestátů pro truhláře a sedláře, dané 24. srpna 1562 a 31. srpna 1562, zachovalo se jen v pozdějších listinách, totiž Rudolfa II. z 21. září 1591 pro truhláře[22]) a ze 14. března 1609 pro sedláře.[23]) Uzdáři malostranští dosáhli obnovení artykulů 2. září 1562.[24]) Všechna tato obnovovací privilegia nepřinášejí vlastně změn proti staršímu stavu. A pokud nejsou doslovným potvrzením starších milostí, lze při nich pozorovati určitou snahu upraviti přehledně zvyklosti při přijímání mistrů i jejich povinnosti, postavení učedníků, práva starších, poměry tovaryšů, svolávání a závaznost cechovních schůzí, ustanovení o mistrovských kusech, o zaopatřování vdov a jiné. Články jsou s obměnou věcně podobné a mnohdy i stylisticky stejné. Jest míti za to, že se činnost ustanovené komise měla projeviti nejen ve vymýcení všech nepohodlných článků, ale i v sjednocení řemeslných řádů, jak to ve Vídni bylo už dříve provedeno důsledně. Byl to náběh k podobným generálním artykulům cechovním, které u nás však zatím nedošly uskutečnění.

---

[19]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 994 fol. 106.

[20]) Listina mus. hlav. m. Prahy.

[21]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 556 fol. 1.

[22]) Opis v arch. hlav. m. Prahy (pramen není uveden.)

[23]) Listina mus. hlav. města Prahy.

[24]) Rovněž.

16. září 1562 obdrželi od Ferdinanda řád a artykule barvíři pláten.[25]) Je to potvrzení „starobylých a chvalitebných pořádků, kterýmiž jsú se předešle při témž řemesle spravovali a je zachovávali a těch nám nyní v spisu podali". Celkem obvyklý vnitřní řád cechovní, v němž však zaráží jedno ustanovení, totiž „starší tovaryši aby registra opatřili a v těch aby se poznamenávalo, co peněz do pokladnice obecní odkud se sejde a od koho dáno bude a také nač a na jakou potřebu buď tovaryšskou, obecní anebo jinou se vydají, také zvláště má se poznamenati česky i německy, a z toho řádný počet při volení týchž starších tovaryšův aby učinili". Tedy ustanovení o dvojjazyčném vedení knih, ustanovení protiústavní, bylo-li do privilegia vloženo králem.[26]) Zdá se však, že je nelze pokládati za výsledek germanisační snahy Ferdinandovy; spíše jsou jeho původci sami mistři, kteří předložili artykule ke schválení a patrně vyplynulo z praktické potřeby. Přece však v té době, v polovině 16. stol., jest věc zarážející. Také se v opise zachovaly artykule bečvářů staroměstských, které jim 16. září 1562 Ferdinand potvrdil,[27]) a není v nich zvlášť pozoruhodných ustanovení.

Za to máme možnost pozorovat změny v řádu cechu hrnčířského. Zachovaly se totiž artykule hrnčířů novoměstských, potvrzené od konšelů 18. října 1488[28]), a privilegium Ferdinandovo pro hrnčíře staroměstské a malostranské ze 17. září 1562[29]), které je zřejmě děláno podle onoho novoměstského z r. 1488 nebo stejného pro Staré město. Všechny podstatné artykule o vnitřní správě řemesla jsou opakovány, jenže v obšírnější formě. Ovšem všechny, až na ty, které byly v potvrzení Ferdinandově buď vynechány nebo pozměněny. Tak hned první artykul z r. 1488, „aby tíž hrnčíři . . . v svém cechu dva starší měli, jenž by oni mezi nimi všecko řídili a spravovali, a jiní všickni aby jim poddáni byli jakožto starším od nás — [to jest od konšelů] — ustanoveným", byl r. 1562 vypuštěn. A rovněž tak artykul třetí: „Každý, kdož by se v tom řemesle za mistra chtěl posaditi, aby se s obcí v řádech kostelních a běžných vedle úmluv a kompaktát s svatosvatým koncilium basilejským sjednal a srovnával tak, jakož toho řád a obyčej v tomto městě se zachovává". Že byly tyto dva články vypuštěny, je docela pochopitelné při Ferdinandově úmyslu odejmouti městským radám, pokud možno, všechnu moc — důraz kladený na to, že městské rady ustanovují starší cechmistry, byl arci s jeho zájmy nesrovnatelný — a při jeho smýšlení náboženském. Avšak je zajímavé, jak se jeho katolisující snahy projevují i v přísnějším nařízení o svěcení nedělí a svátků. R. 1488 bylo ustanoveno v článku šestém: „Jestliže by který hrnce dělal aneb ožíhal po slunci na neděli neb na jiné svátky, aby dal do cechu libru vosku. A pakli by kdo přes toto slušné řízení dopustil se po několikrát, pro to i tomu a takovému aby řemeslo bylo složeno". Závisel tedy přísný trest na trpělivosti starších, jak dlouho chtěli neposlušného napomínati.

[25]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 556 fol. 2.

[26]) Privilegium se zachovalo jen v městských knihách, kam bylo se svolením primátora, purkmistra a radních r. 1563, 24. února vepsáno, ale nemůže jíti o pozdější přípis, poněvadž opis je současný; muselo tedy ustanovení býti v privilegiu samotném.

[27]) Listina musea hlav. m. Prahy; r. 1597, 2. července, vydali starší bečváři v Starém městě pražském toto privilegium bečvářům města Rakovníka.

[28]) Rkp. arch. min. vnitra v Praze (opis v arch. hlav. m. Prahy).

[29]) Listina mus. hlav. m. Prahy.

R. 1562 však bylo určeno, „jestli by pak více nežli jednou toho a takových pokut se dopustil mimo toto slušné nařízení, takovému aby živnost zastavena i řemeslo složeno s uvážením práva bylo".

Také u cechu kloboučnického jest příležitost pozorovati změny porovnáním se staršími řády. 15. září 1562 dostali staroměstští kloboučníci od Ferdinanda potvrzení artykulů[30]). Změny proti privilegiu z 11. srpna 1489[31]) jsou jen v přehození neb doplnění článků; ovšem že článek první: „Kdož by kolivěk v jich řemeslo chtěl se mistrem posaditi, aby přijímal tělo a krev Pána Ježíše Krista posvátně pod obojím způsobem a v tom aby se skutečně okázal", byl zase r. 1562 vypuštěn. Konečně potvrdil Ferdinand ještě 7. července 1562 ševcům novoměstským privilegium Vladislava II. z 4. října 1482, a jak se zmiňuje r. 1715, 25. prosince Karel VI. ve svém majestátu, také kolářům.

Z ostatních cechů dali si mydláři 13. září r. 1564[32]) potvrditi řád od konšelů všech tří měst pražských, což jest po r. 1547 první a na dlouhou dobu ojedinělý případ, aby konšelé, jako dřív činívali, potvrzovali cechům artykule. Také lze říci, že se řád z r. 1564 neliší od toho, který dali 2. prosince 1498[33]) mydlářům konšelé novoměstští, jiným, leda že je většina článků r. 1564 šířeji rozvedena. Avšak zase chybí první článek z r. 1498: „Kdož by se chtěl v tom řemesle za mistra postaviti, aby se s námi a s obcí [v] přijímání těla božího a krve jeho svaté vedle kompaktát a svatým koncilium basilejském srovnával".

Povšechně možno tedy říci, že v obnovených privilegiích cechovních není viděti nějaké radikální změny. Ačkoliv je prozkoumávala zvláštní komise, než byly znovu králem schváleny, nelze říci, že by mezi starými a novými články o vnitřním cechovním zřízení byly rozdíly ve většině případů více než jen stylistické. Vlastně jediná zásadní oprava věcná je vynechání artykule, v němž se zdůrazňuje pravomoc městské rady při jmenování cechmistrů, a artykule, aby mistr, chce-li dosáhnouti mistrovského práva, byl náboženství pod obojí. Ustanovení o dvojjazyčnosti tovaryšských register barvířů pláten není totiž možno míti za základní požadavek, protože u žádného jiného cechu se nic takového neobjevuje. Mohlo by tedy překvapovati, že po takových hrozbách vydává Ferdinand téměř tytéž řády, jaké odebral. Jest to však jen důkaz, že naše cechovní artykule upravují toliko vnitřní řád řemeslných organisací a nemají vlastně ustanovení veřejnoprávních. Měl-li taková některý cech, měl je udělena jako zvláštní milosti, a i ta, kryla-li se s jeho zájmy, Ferdinand neváhal potvrditi.

Celkový obraz o změnách, které nastaly v cechovním zřízení po r. 1547, nelze si tedy učiniti jen na základě obnovených privilegií královských. Podle nich by byly vlastně zcela nepatrné. Za to však pozorováním života několika let možno

---

[30]) Listina mus. hlav. m. Prahy.

[31]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 993 fol. 232.

[32]) Tamtéž č. 994 fol. 110.

[33]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 2079 fol. 450 v

obraz doplniti. Neboť všechen převrat, který zůstává v privilegiích utajen, se obráží v životě tím jasněji. Není dán změnami v cechovních pořádcích, to je v pravidlech o vnitřním uspořádání a vedení cechů, nýbrž změnami ve veřejné praxi. A protože městská samospráva po r. 1547 došla hlubokých převratů a změn, musel se v důsledku toho změniti i poměr cechovních organisací k veřejnému životu městskému.

Cechovní zřízení, jehož začátky u nás nejsou ještě dosti jasné, bylo jako všude jinde částí městského života. Zakládalo se na několika motivech, z nichž převahy nabyl motiv hospodářský. Sdruženi v cechy, nabyli jejich členové monopolu na všechnu práci řemeslnou. Proto je cechovní přímus nejdůležitějším článkem této organisace. Získávala se tím nejen pevná soudržnost stavu, nýbrž i možnost regulovat počet členů v každém řemesle, a tím zajistiti jejich určitou hospodářskou úroveň. Dělo se to různými způsoby, které ovšem často nebývaly nejspravedlivější; zvláště k chudým řemeslníkům, kterým vysokými poplatky a nákladnými mistrovskými kusy bývalo znemožňováno se osamostatnit. Na druhé straně naopak synům a příslušníkům zámožných řemeslníků býval vstup do cechu usnadňován. Z cechovního přímusu, který se stal privilegovanou výsadou, vyplýval druhý z hlavních článků, právo, ba povinnost, pronásledovati všechny ty, kteří pracovali mimo cech. Vedle těchto výhod hospodářských, které cechovnictví přinášelo členům, ukládala se jim však také povinnost uspokojiti obecenstvo jak kvalitou výrobků, tak cenami. V prvním případě bylo této povinnosti dbáno, všichni byli vázáni pracovati dobře, a představení, cechmistři neb starší cechovní, dbali o zachovávání pořádku. V druhém případě se však z povinnosti vyvinula výsada diktovati ceny, a často se obracela proti zákaznictvu. Konečně ustanovovaly cechovní řády ještě řadu článků týkajících se nákupu surovin, společenských závazků a vnitřního života organisací a upravujících poměr k řemeslníkům cizím a prodeji jejich výrobků v městě. Cechy pochopitelně jakožto část městského zřízení prošly s ním jeho vývojem. Výsledkem bylo čím dále větší uvolňování z přímého vlivu panovníkova. Městské rady se tak staly skutečnými vrchnostmi nad cechy, kdežto panovník vystupoval jen při zvláštních příležitostech. A jako se uvolnil poměr měst ke králi, tak se uvolňoval i poměr cechů k městské radě. Cechy strhovaly na sebe část její pravomoci, pokud jim ji přepustila, a staly se tak samosprávnými složkami uvnitř samosprávy městské.

Nejjasněji se skutečnost projevovala, že městská rada byla vrchností cechů, v přísahách, které po zvolení cechmistři skládali do rukou konšelů. Přísahali „Pánu Bohu, Matce boží, všem svatým, panu purkmistru, pánům i vší obci Nového města pražského.“[34]) O panovníku nebylo ani zmínky. Panovník sice udílel cechům některé milosti, ale artykule a pořádky ve většině případů jim potvrzovala městská rada. Protože pak agenda městské rady vzrůstala s její mocí a významem, přepouštěla část pravomoci, vztahující se na řemesla, starším, kteří se tak na př. trvale stali první instancí soudní ve sporech řemeslníků.

Po r. 1547 lze pozorovati v poměru městské rady k cechům změnu velmi významnou, která úzce souvisela se změnou jejího postavení vůči králi. Ferdinand I.

[34]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 332 fol. A 5, 9. října 1528.

pokládal města za svou komoru a sebe za jejich přímou vrchnost. Tento názor hleděl uplatniti i v praxi a ze své moci chtěl propustiti městským radám co nejméně. Tak se stala městská rada s královskými hejtmanem a rychtářem v čele, nebo lépe právě skrze ně, vlastně jen vykonavatelkou jeho vůle. A těmito prostředníky král zasahoval i do věcí cechovních.

V čele cechů zůstali nadále starší, volení městskou radou. Avšak byli-li dříve jmenováni městskou radou jakožto svou vrchností, byli po r. 1547 jmenováni městskou radou jakožto zástupkyní vrchnosti — krále. A ta změna měla v zápětí účinkem změnu přísahy. Cechovní starší přísahali odtud především králi, a pak teprve purkmistru, pánům i vší obci.[35]) Volba se dála za přítomnosti král. hejtmana a rychtáře při obnově městských úřadů a po celou dobu roku museli zvolení úřad zastávati. Když starší kloboučníci žalovali na Řehoře Hlúmu, že nečiní zadost povinnostem, a žádali, aby byl z úřadu propuštěn, dána zástupci od rady odpověď: „Tobě by toho přáli, aby toho prázden byl, ale jsú jiné osoby na úřadech, zde i v dolejším městě, ježto by rády z těch prací byly propuštěny, ale nemohou býti propuštěny, pokudž obnovení úřaduov nebude. A protož ani vy na ten čas nemóžete býti propuštěni.“[36]) Z článků cechovních řádů zasluhují především pozornosti ty paragrafy, které se týkají přijímání mistrů. Nejen pro důležitost ve vnitřním zřízení cechovním, v němž cechovní přímus jest základem organisací, nýbrž i významem veřejnoprávním, protože přijímáním nových mistrů vykonávaly cechy určitý vliv na přijímání obyvatelstva do městského svazku. Dosavad bylo v cechovních řádech uzákoněným pravidlem, že chtěl-li řemeslník nabýti práva provozovat v městě živnost, žádal u cechu za přijetí a po splněných zkouškách a formalitách mu bylo uděleno mistrovství s podmínkou, že si — obyčejně do roka — získá také právo městské. Tento postup byl zachován i v řádech obnovených Ferdinandem I. v letech šedesátých. Je znám jen jediný případ, aby byl privilegiem ustanoven opačný postup. R. 1562, 7. července[37]), potvrdil Ferdinand I. novoměstským ševcům majestát Vladislava II. ze 4. října 1482; 5. článek ustanovoval, „za mistra aby žádného nepřijímali, kdož by práva městského neměl a pořádně .... řemesla neukázal ....“ Je však těžké určiti, pochází-li toto ustanovení už z r. 1482 nebo až z r. 1562, neboť v konfirmaci se výslovně praví, že ševci žádali, „abychom jim takové obdarování od krále Vladislava ..., na pořádky a dobré zvyklosti jich, i také na erb svědčící, ... zase navrátiti a k tomu jim dolepsaných pořádkuov majestátem naším císařským milostivě potvrditi ráčili.“ Z toho by spíše plynulo, že to bylo nové ustanovení. Ať jest tomu však jakkoliv, je jisté, že se v době od odnětí privilegií velmi často vyskytují případy, že si řemeslník dříve získal městské právo a podle něho provozoval živnost. Odvolával se na to kterýs Fabián, kterého starší barvíři koží pohnali před městskou radu, poněvadž se jim vkládal v živnost a nenáležitě kůže prodával, háje se tím, „že duom kúpil a jest za souseda přijat, té jest naděje, že živnost pořádně bude provozovati, poněvadž se jim v řemeslo nevkračuje a zámišc

---

[35]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 332 fol. 173 a 213; je to sice přísaha z doby o něco mladší, ale právě po r. 1547 nutno předpokládati změnu.

[36]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1422 fol. F 21.

[37]) Listina mus. hlav. m. Prahy.

a kože pruzský prodává . . .“[38]) Jiní řemeslníci tím, že přijali dříve městské právo, činili nátlak na cech, aby je mezi sebe přijal. R. 1549 žaloval krejčí Lampert starší, že je marně obsílal, „aby mu mezi sebou bratrství přáli, poněvadž jste mi práva městského příti ráčili a sousedství.“[39]) Starší se vymlouvali, že nevyhovuje požadavkům, protože „sobě pojal nepořádnú manželku“. Bránili se všemožně, ale nevyhráli. Lampert si získal přímluvu nejen u rady, nýbrž i u král. hejtmana, a krejčím bylo „z vůle J. Mti pana hejtmana“ rozkázáno, aby mu živnosti přáli a jeho mezi sebe přijali bez újmy poctivosti cechu.[40]) Než ani tím spor nebyl ukončen. Krejčí neposlechli, dopustili se toho, že se bez svolení hejtmanova sešli, a proto byli odsouzeni k vězení. Ještě r. 1553 jim muselo býti znovu poručeno, aby Lamperta do cechu přijali.[41]) Tu rozhodl při král. hejtman.

Stejně se zastal hejman bradýře Matesa, jemuž pro nějakou pomluvu nechtěli starší udělíti mistrovství, ačkoliv, jak žaluje radě, „práva městského a živnosti příti jste mu ráčili . . .,“ a „byl jim vždy hodný, než teprv ho naříkají, když mu živnosti příti ráčite.“[42]) A přes to, že se starší bránili, zase při prohráli a před vůlí hejtmana museli ustoupiti.

Spory mezi jednotlivci a cechy o přijetí do pořádku, a tím o udělení práva k provozování živnosti v městě, byly na denním pořádku. Starší mistři se báli nových členů, v kterých viděli konkurenci v těžkých dobách nevítanou, a bránili se přijmouti každého nového člena, mohli-li nalézti sebe menší námitku proti němu. A když pracoval mimo cech, užívali všech prostředků proti němu jakožto nepořádnému mistru. Takový se bránil jak cestou práva, tak vyhledáváním přímluvy osob mocnějších. Již z uvedených dokladů je viděti, že ačkoliv do práva starších, rozhodovati o přijetí mistrů, zasahovala městská rada i král. hejtman, stávalo se tak v případech, kdy se jednotlivcům od cechů kladly úmyslné překážky. Je to třeba zdůrazniti, i když poukazy, že si řemeslník už dobyl práva městského, a zvláště když to snad mělo býti nátlakem na cechy, nebyly podle dosavadních zvyklostí regulární. A možno ze zachovaných zpráv pozorovati, že městská rada, když se k ní řemeslník, který se domníval, že se mu děje křivda, utekl o přímluvu, nikdy starším cechovním nerozkázala, aby ho přijali; nejvýše se přimluvila a odkázala ho, aby zachoval obvyklé pořádky. Zdá se, že si městská rada přála zachování dosavadního řádu a byla proti všemu porušování cechovních privilegií, byť i odňatých. V některých případech ovšem ani její dobrá vůle nestačila. R. 1553 měl spor se staršími jircháři Martin Březina.[43]) Mistři se bránili přijmouti ho mezi sebe, „protože prve se s manželkou spříznil než se oddal.“ I žádal městskou radu za přímluvu, poněvadž svou vinu napravil, a tedy právní překážky už nebylo. Dáno mu za odpověď: „Žádost tvú páni ráčili slyšeti i přiznání, co jsi učinil, však se přimlúvali za tebe, pročež aby ty toho hledal při nich (t. j. starších),

[38]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1422 fol. 12.
[39]) Tamtéž č. 1420 fol. C 57.
[40]) Tamtéž č. 1421 f. A 19.
[41]) Tamtéž č. 1421 fol. A 37; C 40; C 41 v. a č. 1422 fol. F 19 v.
[42]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1420 fol. A 24.
[43]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1422 fol. B 68 v.

a budeš-li se chovati, máš toho užíti". Také když se na městskou radu obrátil nožířský tovaryš Marek, jenž žádal na starších výučního listu, ač se nevyučil „všem třem kumštům" řemesla nožířského, nýbrž jen jednomu, „páni přímluvu učinili, čeho by slušně žádal a čemu se vyučil, to aby jemu vydali."[44]) Dále však na starší novoměstská rada nenaléhala, a když ani na její přímluvu Markovi list výuční nechtěli dáti, zhostila se věci tím, že ho odkázala na cech staroměstský a malostranský, jichž se to více dotýkalo, protože chtěl prodávati nože na hradě pražském.[45]) A když vdova Anna Daklička žádala, aby jí bylo dovoleno do určitého času dodělati rozdělaná díla kovářská, bylo starším kovářům řečeno, že „za to páni ráčí se přimlúvati, abyste to učinili a jí toho přáli, a to vám nemá k újmě vašim pořádkuom býti ani na škodu."[46]) Přes to však, že městská rada nechtěla porušovati práva a zvyklosti cechovní, přece takové přímluvy byly více méně nátlakem na starší. Rada sice neporoučela, ale mistři většinou povolili. Zajímavým dokladem je pře Adama hrnčíře s cechem.[47]) Adam žádal za přijetí, ale nechtěl „ukázati řemesla", vymlouvaje se na stáří a na to, že už na jiném místě mistrem byl. Chtěl to nahraditi peněžitou částkou, ale mistři nechtěli přijmouti, aby neporušili pořádek. Adam žádal u městské rady za přímluvu a bylo mu odpověděno: „Poněvadž jest k nim promluveno jednou i postranně, jakž jsi žádal přísluvy k nim, i žádali, aby se o to sjíti mohli, a jest jim ukázáno na pana hejtmana neb rychtáře, aby žádali, aby jim toho příno bylo; a jest ta naděje, že když se sejdou, že toho přáti budou na přímluvu naši." A patrně mu toho přáli, protože již o tomto sporu není slyšeti. Povolili přímluvě, ačkoliv byli tentokráte podle svých pořádků v právu.

Ovšem že nebyla vyhledávána přímluva jen u městské rady, nýbrž i u král. hejtmana, osoby v tehdejší době mnohem mocnější. Byl uveden už případ krejčího Lamperta, kdy se starší krejčí dostali dokonce do vězení, když neposlechli rozkazu páně hejtmanova, aby ho mezi sebe přijali. Ačkoliv to bylo jistě hrubé násilí proti dřívějším jejich právům, přece nutno uznati, že nebyli nuceni k něčemu, co by zásadně bylo proti jejich pořádkům při přijímání nových mistrů. Rovněž jiný případ, kdy král. hejtman poroučí starším, aby přáli mistrovství mladým řemeslníkům, je vlastně zásah proti jejich svévoli.[48]) Král. hejtman poručil, „aby jedné i druhé straně neublížilo se; co se těch mládencův dotýče, do soboty abyste je do cechu přijali a to, čemu se učili, ukazovali." Ačkoliv tedy přísně proti mistrům zakročil, přece neporučil nic, co by odporovalo článkům odňatých privilegií. Dokonce v takovém případě, kdy byli starší opravdu v právu a neodpírali mistrovství pro malichernou příčinu, schválil jejich jednání, i tehdy, když se za toho, kterého odmítli, přimlouvala městská rada.[49]) Avšak ani královský hejtman nebyl poslední, ke komu se jednotlivec utíkal o přízeň. R. 1559, 19. října[50]) vydal arcikníže Ferdinand do měst pražských rozkaz, v němž

---

[44]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1421 fol. D 65.

[45]) Tamtéž č. 1422 fol. A 33.

[46]) Tamtéž č. 1421 fol. A 19. v.

[47]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1421 fol. A 52 v.

[48]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1420 II. fol. A 27 v.

[49]) Tamtéž č. 1421 fol. B 84 v.

[50]) Tamtéž č. 331 fol. 177.

ani zmínka o vyzdvižených privilegiích nechybí, aby starší truhláři nebránili Barthlovi Hartmanovi v dělání řemesla a ve fedrování tovaryšů a nenutili ho k ukazování řemesla a jiným povinnostem. Tento rozkaz, opravdu porušující starodávné zvyklosti a zásady, byl vydán na přímluvu rad a služebníků královských, pro které zmíněný řemeslník pracoval. Důležitá a zajímavá jest v něm zmínka o vyzdvižení „všech cechů a pořádků řemeslnických", která má jistě odůvodňovati jejich porušení. Jenže takový výklad je přímo proti ustanovení Ferdinanda I. z r. 1547, jež výslovně ponechávalo v platnosti zvyklosti při přijímání za mistry. Tentokrát šlo o t. zv. dvorského řemeslníka, a dvorští řemeslníci velice poškozovali cechovní mistry. Ovšem proti rozkazu arciknížete se mohli starší těžko brániti, i když to bylo porušení ustanovení králova.

A to ustanovení z r. 1547 byla jediná právní opora cechovního zřízení po dobu 15 let, na ně jediné se bylo možno odvolávati při porušování řádů. Že toho bylo zapotřebí, to je viděti z nesčetných ohrazování starších mistrů, když některý řemeslník nechtěl zachovávati obvyklý řád. Vždy se hájili tím, že se „táhli na majestát Jeho Milosti královské daný v tom artykuli, že Jeho Milost ráčí zuostavovati řemeslníky při starobylém pořádku." Tento názor nezastávaly jen cechy, nýbrž i úřední kruhy, městské rady i král. hejtman. Neboť ve většině případů, když šlo o střetnutí zájmů cechů a jednotlivců, stála městská rada za staršími a za jejich požadavky, aby byl zachováván obvyklý řád, jenž stále byl v platnosti a jehož porušení se trestalo. A žalob pro nedodržování pořádků přicházela před městskou radu řada. Jest ovšem zcela pochopitelné, že se městská rada stavěla za starší cechovní. Ti vlastně představovali ručitele za pořádek mezi mistry a ve věcech řemesel vůbec. Kdyby městská rada nebyla bývala s nimi, zavládl by takový chaos, že by bývalo asi celé cechovní zřízení vzalo za své. Neboť jednotlivci se odvažovali dalekosáhlého porušování pořádků právě na základě mylného pochopení Ferdinandova odnětí cechovních privilegií, jež se zdálo už tehdy nejasným a jež si chtěli vykládati jako úplnou svobodu řemeslného provozování. Z toho pak, že městské úřady zastávaly starý řád, je vidět, že si nic takového král nepřál. A patrně také tyto zkušenosti ho vedly k obnovení privilegií.

Za všechny příklady, jak také bylo Ferdinandovo rozhodnutí o ceších vykládáno, stačí uvésti několikaletý spor ševců novotníků se ševci vetešníky. 5. června 1548 vznesli starší ševci na vetešníky žalobu, že se jim dávají v živnost mimo pořad práva, a na přátelské napomínání že odpověděli: „že J. Mt král. na ten zpuosob cechy vyzdvihl, aby každý dělal, kdo co umí."[51]) Vetešníci žádali za odklad odpovědi na žalobu, který se prodlužoval tím, že nemohli dosáhnouti povolení k sejití cechu. Konečně se bránili tím, že i ševci jim vkračují v živnost. Avšak neubránili se, ačkoliv si městská rada r. 1548 sama ještě nevěděla rady s případem, a 19. října oběma stranám domlouvala, aby se shodly, neboť co jest mezi nimi na rozepři, „to nemuož se nyní na místě postaviti, než když J. Mt král. ráčí sem šťastně přijeti, tu se na místě to postaví."[52]) Ševci, když k urovnání nedošlo, domáhali se zakročení proti vetešníkům jako proti štolířům. Teprve r. 1551 bylo jim povoleno, aby si vynutili zachování

[51]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1420 fol. A 48 v.
[52]) Tamtéž č. 1420 fol. B 23.

a plnění rozsudku konšelů, jim příznivého. Ani tomu vetešníci nechtěli ustoupiti, až jim městská rada musila pohroziti žalobou u krále, aby je sám porovnal.[53]) Avšak i jinak konšelé musili hájiti cechovních starších jakožto svých úředních zástupců. Neboť neujasněné právní poměry a zvrácení dosavadního řádu tím, že městské radě byla odňata v základě její svrchovanost, měly účinkem úpadek autority nejen cechovních představených, nýbrž i její samotné. Lidé, kteří si získali jakýkoliv sebe nepatrnější poměr k nejvyšší moci ve městě, ke královskému hejtmanu, spoléhali na jeho pomoc a na svou beztrestnost tak, že si dovolovali výroky, které stojí za zaznamenání; jsou opravdu charakteristické pro svou dobu. Vít Palač byl r. 1548 žalován staršími plavci pro rušení pořádku a v žalobě jsou uváděna jeho slova, „že na vocas nedbá, když mu hlava povolila", a přitakání hejtmanova služebníka, „poněvadž J. Mt pan hejtman na místě J. Mti král. víc vládne a rozkazuje nežli vocas". A starším, kteří ho napomínali a hrozili žalobou u městské rady, odsekl: „jděte lehky, abyste nepadli."[54]) A jiný plavec Douda prý pravil: „že on pány starší nic nedbá, ani na Vaše Milosti, když mu slunce svítí, co mu po měsíci."[55])

Jestliže se však městská rada zastávala starších cechmistrů proti všem pokusům o porušení pořádku, žádala na nich také, aby své povinnosti jakožto její zástupcové řádně vykonávali a všem nepřístojnostem zabraňovali. Jejich povinnosti zůstaly proti předešlým dobám nezměněné, ale z neustálého napomínání jest viděti, že na ně bylo naléháno, aby jich nezanedbávali. Zvláště pak často byli napomínáni o drahoty.

Ferdinand I. už r. 1547 při příležitosti vrácení privilegií městských a zrušení cechovních ohlásil novou zásadu své politiky živnostenské. Jeho cílem bylo zbaviti cechy výsady určovati ceny řemeslných výrobků. Splnil tím vlastně i přání obou vyšších stavů, žárlivých na monopol a hospodářský rozkvět královských měst. Již na sněmu r. 1537, 5. března čteme mezi nevyřízenými články, o kterých by se bylo mělo jednati: „item, což se drahot a překupování dotýče"[56]). A r. 1543 na sněmu 30. dubna drženém se znovu o drahotách řemeslníků v městech a městečkách jednalo; dokonce stavové přenesli věc na krále, aby sněm nemusel býti z té příčiny prodlužován.[57]) Ferdinand nezasáhl do cenových otázek hned, až teprve po nezdařené revoluci 1547. Hned na prvním sněmu, zahájeném 23. srpna, přistoupil k vyřízení této věci vedle jiných, „které k vyzdvižení dobrého řádu slouží."[58]) Nejprve připomněl, že se stížnosti na drahoty ozývají již dlouho, ale že se jeho snaha o zavedení pořádku rozbíjela o překážky a nesnáze, které činila města a cechy. Na nich je hlavní vina dosavadního neúspěchu. Avšak nyní, „poněvadž J. Mt král. měst svých jako komory J. Mti mocen býti ráčí", ponechává stavům na vůli, aby se usnesli na artykulích o cenách řemeslných výrobků a jemu je předložili, že se postará o jejich dodržování. Na konec rozhodnuto tak, že krajské sjezdy učinily návrhy a Ferdinand podle nich

[53]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1421 fol. D 83.
[54]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1420 fol. A 11.
[55]) Tamtéž č. 1420 fol. A 24.
[56]) Sněmy české I. 412.
[57]) Sněmy české I. 565.
[58]) Sněmy české II. 490.

řád prohlásil ještě r. 1547. Nebyl jednotný: vždy tři kraje činily celek a tři pražská města měla také zvláštní řád, který ustanovoval mzdy čeledi a nádeníků, zedníků, sládků, tesařů a pokryvačů. Ačkoliv byl řád určen jen na tři léta, ozvaly se proti němu hned po vydání nářky a odpor. Sám král uznal, že řád nevyhovuje, a určil proto zvláštní zemskou komisi, ve které zasedali i jeho zástupci, aby připravila řád nový[59]). Ten vyšel 18. května 1549 tiskem s titulem: „Nařízení a snešení strany čeledi, řemeslníkuov, nádeníkuov a jiných věcí potřebných, kterak a pokud se při tom všickni obyvatelé v království českém chovati mají." [60]) Nejprve jsou vytčena základní pravidla pro nádeníky, úkolníky a čeledíny, pak jsou určeny ceny v jednotlivých krajích a konečně řád pro města pražská. V první části se ustanovuje, aby nikdo nepřijímal čeledi a dělníků bez fedrovního listu a poddané lidi bez propouštěcího listu od pána. Dále se nařizuje, aby každý zaměstnavatel řádně za práci platil, jinak že má právo vymáhat jim plat jejich dědičný pán. Ten má také možnost zjednati si je při spravedlivé záplatě k práci; kdyby jim řádně neplatil, mohou se ke komukoli v kraji utéci pod ochranu. Když vrchnost dovolí svým poddaným, aby pracovali jinde, mají se v stanovený čas vrátiti a přinésti listy zachování. Konečně se v době nejpilnější práce, od sv. Jana Křtitele do sv. Vavřince, dovoluje přijímati i čeleď bez fedrovních listů. Druhá část určovala mzdy vždy pro tři kraje: 1. pro hradecký, boleslavský a chrudimský; 2. pro plzeňský, podbrdský a rakovnický; 3. prácheňský, bechyňský a vltavský; 4. pro kouřímský a čáslavský; 5. pro litoměřický, žatecký a slánský. V této části jde hlavně o čeleď hospodářskou. Ve třetím oddíle drahotního řádu bere se zřetel na města pražská. Kameníci, zedníci, pokryvači, přidavači, tesaři i jiní nádeníci měli začínati práci přesně s východem slunce, určena jim doba přestávek k jídlu a konec práce; kteří by byli zaměstnáni v hutích, nesměli odcházeti k obědu, nýbrž přinest si jej s sebou a sníst na místě. Mzda určena jednotná pro kameníky, zedníky, tesaře a pokryvače 3 gr. bílé v zimním čase, od sv. Havla do sv. Jiří, a 4 gr. bílé v letním čase, od sv. Jiří do sv. Havla, arci beze stravy. Přidavačům a jiným nádeníkům mělo býti placeno v zimním čase 2 gr. b. a v letním ½3 gr. b. Mzdy dělníků viničných byly ponechány při starobylém pořádku perkmistra a jeho přísežných. Drvoštěpům a řezáčům dříví mělo býti placeno v zimním období 3 gr. bílé a v letním 4 gr. b., protože mají své nářadí. Nakonec jest ještě několik ustanovení všeobecných, všech krajů se týkajících, o fedrování čeledi, zachovávání řádu a pokutách na přestupníky. Chtěl-li by někdo buď stavu rytířského nebo panského viniti některou osobu z Pražan, že se chová proti řádu, má tak učiniti před hejtmanem královským v Praze ustanoveným. Ovšem, že tento nový řád drahotní neuspokojoval právě tak, jako onen z r. 1547, od něhož se ani sazbami mnoho nelišil.

Drahotní řád z r. 1547 jest první článek v řetězu řádů dalších. Sám Ferdinand I. vydal ještě r. 1562, před korunovací syna Maxmiliána, řád pro Prahu. A za nové vlády, stejně jako za vlády Ferdinandovy, se zase opakovala každoroční nařízení, hlavně o cenách potravin. Potravinářským řemeslům, jako pekařům, řezníkům, sládkům a j. byly vydávány taxy čtyřikrát do roka. Za vlády Rudolfa II., když stále nebylo

---

[59]) Sněmy české II. 568.
[60]) Sněmy české II. 589.

možno se smluviti na vyhovujícím řádu, vznesli stavové na krále žádost, aby se věci sám ujal. Tak vyšel r. 1578 veliký policejní řád o mzdách a cenách, r. 1605 zase nový, ale všechny měly stejný účinek, nářky řemeslníků, že podle něho prodávat nemohou, a vzdory. Ferdinand I. určil městské rady za vykonavatele své vůle a za ručitele, že drahotní ustanovení budou skutečně zachovávána. Městské rady přenesly z části tento úkol na starší cechovní, kteří opět jim ručili za pořádek v řemeslech. A že tento úkol nebyl lehký, to je zřejmé z přečetných napomínání, jichž se od městské rady dostalo cechům v této věci. Pochopitelně, nejvíce důtek vyslechli starší řemesel potravinařských, zvláště pekaři. Avšak ani jiná řemesla se nezachovávala v cenách a jakosti výrobků podle nařízení, takže i bečváři, koželuzi, plavci byli voláni na radnici a tam jim domlouváno. Neposlušným mistrům bylo hrozeno pobráním výrobků i vyzdvižením řemesla[61]), a r. 1548 plavcům, na které pro drahotu žalovali sladovníci, pověděno, „poněvadž cechové pro drahoty jsú vyzdviženi a tuto se nachází, že se světle nadražuje, i nechtěli-li byste toho přestati, již by se muselo to vznésti na J. Mt arciknížecí",[62]) t. j. místodržícího království, arciknížete Ferdinanda.

Cechům, připraveným o četná práva, zůstaly vedle povinností ještě také některé výsady. Z nich velmi důležitá byla soudní pravomoc ve věcech řemeslníků a užívání cechovní pečeti. Že soudní pravomoc starších, přenesená na ně v dřívějších dobách městskou radou, ani po zrušení privilegií nezanikla, toho se zachovaly přímé důkazy. R. 1550, když se plavci Vít Palač a Havel Kaba přeli o zaplacení plavby, byli „podáni před starší o účty";[63]) a ve sporu Cypriána zámečníka rada poručila: „poněvadž sú v řemesle, aby se o to porovnali".[64]) Také žaloba Zachariáše sladovníka, že starší „ho súdí, jak chtí, a stranu drží",[65]) mluví o trvání cechovních soudů. Nejpádnějším však důkazem je výpověď novoměstské rady z 26. dubna 1549, ve které se přímo vymezuje a určuje soudní pravomoc starších plavců: „což se súduov vašich dotýče, jakž sobě stěžujete, že o vaše věci jiným soudy činiti [jest] a sami že se zde súditi a náklady činiti musíte, i poněvadž jste čtyři, jestliže jeden měl by co z vás činiti, muože před tři jiné obeslati; ale svědkuov žádných nemáte přijímati, neb vám přísahy jiným dávati nenáleží, než zde svědkové aby byli vedeni a zapečetěné vám se podávati bude".[66]) Toto trvání cechovních soudů by mohlo býti z důkazů, že cechy ve své podstatě r. 1547 zrušeny nebyly, neboť jistě předpokládá trvání právní instituce stejně, jako užívání pečeti — r. 1554 žaluje Jiljí krejčí z Hradčan starší novoměstské, „že sou na něj nepořádný vysvědčení pod pečetí cechu svého vydali"[67]) — trvání právní osobnosti.

Největší újmy na samosprávě utrpěly cechy r. 1547 v souvislosti s podlomením městské samosprávy ve dvou výsadách: svobodném shromažďování v cechu a urče-

[61]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1421 fol. C 98 v.
[62]) Tamtéž č. 1420 fol. A 25 v.
[63]) Tamtéž č. 1421 fol. A 14 v.
[64]) Tamtéž č. 1421 fol. D 87 v.
[65]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1420 fol. A 4.
[66]) Tamtéž č. 1420 fol. B 82.
[67]) Tamtéž č. 1155 fol. B 1 v.

vání cen řemeslných výrobků. Je pochopitelné, že dosadil-li Ferdinand I. své zástupce, královského hejtmana a rychtáře, do městských rad pražských a zakázal radní schůze bez přítomnosti těchto úředníků, že jim podřídil i dohled nad schůzemi cechovními. Od r. 1547 se cechy nesměly scházeti bez svolení královského hejtmana, a ten vždy delegoval rychtáře, aby shromáždění mistrů byl přítomen. A zvláště v prvních letech možno pozorovati, že tyto schůze byly velmi obmezovány. O povolení musili starší žádati v každém případě a sama městská rada je k tomu vyzývala, když se mezi sebou chtěli poraditi o společný postup v nějakém sporu nebo o odpovědi na žalobu. Avšak ne vždy jim byla schůze dovolena; hejtman jim ji prostě zakázal, jako na příklad vetešníkům r. 1548,[68]) kteří v tom pak našli vhodnou záminku k prodloužení sporu se ševci. Jen v případě, když šlo o velmi závažnou věc, jako o nebezpečí ohně z pekařských dílen, bylo sejití starších k opatření té věci nejen dovoleno, nýbrž i nařízeno.[69]) A sešli-li se mistři bez svolení, jako se toho odvážili r. 1550[70]) krejčí, dostalo se jim nejen důtky, ale byli i potrestáni vězením.

V příčině dozoru královských rychtářů nad cechy je možné pozorovati velmi zajímavý doklad toho, jakým způsobem si Ferdinand počínal. Když byli rychtáři r. 1547 dosazeni v městech pražských jakožto kontrolní, fiskální a policejní zástupci královi, byla jim hned téhož roku vydána instrukce. Nový královský rychtář měl zasedati v městské radě, při konšelských soudech, měl trestati všechny projevy proti králi, dbáti na řádné trestání zlých lidí a na to, aby žádná pokuta královská nebyla ztracena, a vůbec hájiti zájmů královských.[71]) O jeho poměru k cechům není ani zmínky, ačkoliv z ostatních pramenů, zvláště soudních knih radních, jsou už od r. 1547 dokázány všechny jeho funkce v tomto směru. Avšak nejen v této první instrukci, nýbrž ani v dalších dvou, totiž z r. 1548 a z r. 1582, není o ceších zmínky. Až teprve instrukce z r. 1617 výslovně určila rychtáři dozor nad cechy, který vlastně prováděl už od samého počátku svého úřadu. Článek XIX. této instrukce, dne 3. listopadu 1617 rychtářům vydané, zní doslovně: „Dále tomu chceme, aby rychtář Náš na všecky a všelijaké pořádky, řemeslníky a obchodníky v tomto Starém městě pražském svůj bedlivý pozor měl, aby se tak týž pořádkové, jakž od nás vyzdviženi jsou, a majestáty nebožto obdarování Naše jim milostivě udělené v sobě obsahují, ve všech artykulích, nic více sobě nepřidávajíc, chovali, při přijímání nových mistrův do pořádku lidi velikými ouplatky a strojením svačiny i jináč neztěžovali a cestu lidem poctivým tudy k přijetí nezamezovali, díla svá aby hodná a podstatná dělali a jich po své vůli a libosti nezdražovali, lidí nesužovali, v mírnosti a slušnosti, jakž spravedlivé jest, prodávali a ve všem všudy při vyměření předešlém, léta 1605[72]) jim učiněném a vše vůbec skrze freuholdy zde v městech pražských publikovaném, zůstavili a z toho nevystupovali, též schůzek žádných bez přítomnosti aneb aspoň vědomosti a dovolení rychtáře Našeho nemívali, mnohem míně věcích právních se neujímali

[68]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1420 fol. A 66.

[69]) Rkp. arch. hlav. m. Prahy č. 1421 fol. A 86 v.

[70]) Tamtéž č. 1421 fol. A 39.

[71]) R o u b í k, Královští rychtáři v praž. i jiných čes. městech v l. 1547—1783. — Sborník příspěvků k dějinám hlav. m. Prahy VI., str. 266.

[72]) Myslí se drahotní řád t. r. vydaný.

a nerozsuzovali, nebo oni žádného práva od Nás svěřeného a poručeného nemají, protož jim nic jiného, nežli to, což vlastně jejich díla řemeslnického se dotýče, souditi nenáleží; a pokudž by mimo předešlé nadání a obdarování, jim od Nás učiněné, nějakého zlepšení předkův svých potřebovali, toho oni při Nás králi a pánu svém (sami sobě po svý libosti nových řádův, artykulův, zvyklostí, práva anebo svobod ustanoviti nemohouce) náležitě vyhledávati mají, a My, poznajíc potřebu jich a slušnost, ráčíme věděti, kterak je v tom milostivě opatřiti. Jestliže by pak rychtář Náš to nacházel, že by se pořádkové, buďto starší nebo mladší mistři neb jejich čeládka, též i jiný všelijaký obchodníci, tak, jakž nyní oznámeno, nechovali, a mimo to něco více před sebe brali, má to přetrhnouti aneb Nám do kanceláře Naší české bez meškání v známost uvésti.“[73])

Tak jako rok 1547 znamená pro města velkou pohromu politickou a hospodářskou, tak také přináší hluboké změny v dosavadním zřízení cechovním. Pro řemesla byla velmi cenná výsada, že měla téměř neomezený vliv na určování cen svých výrobků. Ačkoliv se často srážela s vůlí městských rad, snažících se chránit zájmy spotřebitelů, měla ve své silné organisaci skoro vždycky dosti prostředků, aby si udržela takové ceny, které pro ně byly výhodné. Ferdinandův zásah v tomto bodě byl jistě z nejbolestivějších. Míra, jakou byl snížil cenovou hladinu, a rozhodnost, s jakou se postavil za svá nařízení, musely vyvolat odpor a nářky řemeslníků. Jenže na rozdíl od dřívějšího stavu neměli tentokrát už moc, aby se proti nim s úspěchem postavili, a jediné nepromyšlenost a nedostatečné přihlížení ke skutečným možnostem způsobily, že nařízení nemohla býti dodržována a že musely býti vydávány vždy nové drahotní řády, které nakonec zase nevyhovovaly. Neméně mocně otřásla postavením cechů a řemeslníků vůbec rána, kterou jim král zasadil zákazem svobodného shromažďování. Nešlo tu o projednávání organisačních otázek, ty mohli vyřizovat v povolených schůzích za účasti královského rychtáře i nadále, ačkoliv i v tom byli přísnou praxí v letech bezprostředně následujících značně ochromeni. To, co Ferdinand měl na zřeteli, mělo daleko hlubší smysl. Řemeslnictvo představovalo střední městský stav, který však jako celek nebyl na správě města účasten. Jeho příslušníci sice také seděli v městských radách, ale nikoliv jako representanti stavu, nýbrž jako jedinci, kteří se do nich dostali mocí svého bohatství. Sbor obecních starších, ve kterém cechy byly zastoupeny, neměl valného vlivu a velká obec, v níž se řemesla uplatňovala nejvíce, byla zrušena už před r. 1547. Jenže začasté cechy spolu s obecným lidem vynutily na městských pánech respektování své vůle. Bylo tomu tak i za posledního povstání proti Ferdinandovi, kdy měly nemalý podíl na tom, že se města dala strhnouti k odboji. A zákaz králův směřoval právě proti takovému uplatňování vůle širších vrstev. Tím, že vzal cechům právo se svobodně scházet a rokovat o záležitostech také obecného zájmu, vzal jim zároveň možnost jakéhokoliv zasahování do veřejných běhů.

Hlavním znakem cechovního zřízení byl přímus. Všichni, kteří chtěli ve městě samostatně provozovat řemeslo, museli být členy cechu. Avšak ne všichni se jimi mohli stát. V tom právě byl smysl organisace, že usedlí mistři měli moc a prostředky k regulování přílivu nových plnoprávných řemeslníků. Vysoké poplatky do cechu, nákladné mistrovské kusy a svačiny, rozhodování o odborné vyspělosti nebo konečně

---

[73]) Roubík, Královští rychtáři, uv. m., Příloha 1., str. 319.

i námitky proti soukromému životu působily velice často nepřekonatelné překážky pro chudé uchazeče o titul a práva mistrovská. Význam a účel všeho zřízení je jasný — udržet výrobu na takovém stupni, aby nebyla příliš velká nabídka, která by stlačovala ceny, znemožnit širší a svobodnou konkurenci a zaručit určitou životní úroveň pro několik jednotlivců v každém oboru. Poněvadž tato tendence se jeví v cechovním hnutí od nejprvnějších začátků až do konce jeho trvání, je třeba ji pokládat za znak základní. V tom smyslu vykládaný přímus stačí definovat zřízení. Všechny články, upravující poměr jednotlivých složek organisace, mistrů, tovaryšů a učedníků, jen prohlubují a všechny funkce společenské, náboženské a politické jen rozšiřují jeho náplň.

Ferdinandovými skutky byl zeslaben hospodářský vliv cechů, byly zmařeny jejich snahy politické a také byla zasažena jejich samospráva. Avšak je nutné doznat, že ve svém původním smyslu nebyly dotčeny. Právo přijímati mistry jim zůstalo, a tím také právo je odmítat. Pak není možné vysvětlovat stav po zrušení privilegií tak, že byly zrušeny cechy a zachovány jen pořádky. Pokud je označení „pořádek" pojímáno jen ve významu pomocné jednotky pro tržní a policejní účely městské správy, nekryje se s pojmem řemeslnické organisace v tom rozsahu, v jakém byla po r. 1547. A je-li pořádek něco více, je-li v jeho pojmu obsažen také cechovní přímus, je to už instituce úplně jiná, je to cech. Kdyby byl Ferdinand zrušil cechy, bylo by to znamenalo naprostou svobodu řemesel. Po té není nikde ani stopy. Jestliže docházelo k porušování cechovního zřízení, bylo to jen výjimečným obcházením právního stavu a dálo se tak vždy s výhradou, že to nemá být na úkor práva a prejudice pro budoucnost.

Ovšem přes to, že cechovní organisace nepřestala existovat, nebyla v důsledku trestů, které ji stihly, už nikdy tak významným a vlivným činitelem v hospodářském i politickém životě města, královská moc ji plně spoutala, přímo i nepřímo.

František Vacek:

Dějiny vinic

na území nynějších Král. Vinohradů od počátku XV. století do r. 1526.

O zakládání vinic na půdě bývalého okolí pražských měst a o jich počtu za XIV. a XV. století rozepsal se Tomek ve II. a VIII. dílu Dějepisu města Prahy, kdež podává popisy pražského okolí z té doby. Při tom, nejsa jaksi spokojen se svou prací, poznamenal, že sestavení pamětí o vinicích, ač bylo učiněno s touž pilností a svědomitostí jako sestavení pamětí o domech pražských, uveřejněné v Základech starého místopisu pražského, není provázeno takovou jistotou, jaké se dochází probadáním zpráv o řečených domech. V tom je mu dáti za pravdu, však jen do jisté míry. Kdo totiž přirovná, k jakým úsudkům Tomek dospěl strany polohy některých vinic, ležících v jihovýchodním okolí Nového města pražského, i strany úhrnného počtu tamních bývalých vinic, a k jakým výsledkům vede podrobné zkoumání zpráv, postupující od vinice k vinici a všímající si všech náznaků jejich polohy, pozná, že Tomkovo umístění leckterých vinic je omylné a nesprávné a udání úhrnného jich počtu s nemalými chybami. Příležitost k tomu poznatku podává toto pojednání. Vinu chyb v popise vinic svrchu jmenované krajiny a rovněž tak vinu chyb v popise vinic ostatních kusů pražského okolí nelze tedy sváděti vesměs na málo zřetelné zápisy o nich, nýbrž spíše na snahu badatelovu pokročiti rychle ve zpracování předmětu vpřed a nemařiti času ohledáváním okolností na oko nepatrných a přece významných.

Území Král. Vinohradů, vymezené v letech 1849 a 1875 a potom na jihovýchodní straně poněkud jinak ohraničené, než bylo zprvu, skládá se z dílů pozemkových oblastí bývalých vsí Olšan, Strašnic, Vršovic, Nuslí a z dílů pozemků, z kterých jeden náležel ještě po založení Nového města pražského křižovníkům svatojanského řádu v Menším městě, druhý špitálu křižovníků s červenou hvězdou u pražského mostu. V jižni části toho území, nejspíše v místech nynějších Havlíčkových sadů, byla vinice staršího původu než z r. 1358, kdy se císař Karel IV. postaral o to, aby se tehdejší města pražská octla v širokém pásu vinic. Podle znění listin koupil Albert Štuk, měšťan Starého města, r. 1323 od Jaroslava, opata vilémovského kláštera, vinici ve Vršovicích a o pět let později prodal svůj statek Vršovice, t. j. tamní poplužní dvůr s městišti, zahradami, vinicemi, rybolovem a kostelním podacím, německým křižovníkům k jejich komendě u kostela sv. Benedikta v Starém městě.

Za prvního ruchu v zakládání vinic, nařízeném císařem Karlem IV., vznikla již v r. 1459 řada vinic na tehdejším území olšanském po severní straně nynější třídy maršála Foche, z kterých s jistotou jest jmenovati Otlinku, prostírající se na jižní straně potomních hospodářských stavení Švihanky a Kuchynky. Protější pozemky na jižní straně nynější Fochovy třídy, pokud vzestupují od severu k jihu aneb jsou v rovině, nehodily se dobře k pěstování vinné révy; pročež lze usuzovati o nich, že jí byly osázeny teprve, když se již nedostávalo v těch stranách příležitějších pozemků. Podle svědectví několika zachovaných listin došlo v r. 1470 ke štípení vinic proti božím mukám, stojícím v místě, kdež se nyní sbíhají ulice Polská a Budečská s Francouzskou třídou (a ne, jak tvrdil Tomek, v místech nynějšího kostela sv. Lidmily), v r. 1372 k založení dvou vinic na Sumperku neboli na Osojné hoře v místech potomních zahrad Hofmanky a Feslové, v r. 1380 aneb krátce před ním ke štípení třetí vinice na Sumperku, vesměs tedy na svahu krajiny obráceném k jihu.

Ve vypravování viničných dějin z období v nadpisu naznačeného aneb, lépe řečeno, při výčtech osob, které byly postupnými vzdělavateli jedné každé vinice, není možná dospěti k dokonalé úplnosti. Nedostává se pomůcek k tomu potřebných. Knižní zápisy viničního úřadu od jeho počátku až do r. 1436 vzaly zkázu a ze soudních knih trhových zápisů Starého města, obsahujících i vklady vinic, zachovaly se jen ty, jichž založení se stalo po r. 1399. Zápisy v nich vložené zasluhují pochvaly. Jsou sice stručné, ale vyjadřující vše, co si historický badatel přeje zvěděti. To, že písaři nepoznamenali velikost leckterých vinic, anebo že nezapsali postupy některých vinic s osoby na osobu, nelze jim klásti za vinu.

Když potom v prvních letech husitské doby mnohé vinice utrpěly pohromu válečným během a když nebylo osob, které by mohly a chtěly pracovati svým nákladem na vzdělávání velkých vinic, opadla péče o včasné vklady majetkových převodů do městských knih, a knihovní zápisy, týkající se vinic, značně prořídly. Vinice byly namnoze parcelovány a jejich kusy dávány buď v nájem anebo v zákup, kteréžto převody se sice viničnému úřadu ohlašovaly, avšak pro nejistotu svého trvání nebyly soudně provolávány. Snad tedy pro uvarování zmatků, které vznikly z nedostatku právně platných zápisů, vidělo se viničnému perkmistru přikročiti v r. 1436 k založení viničných knih k soustavnému zapisování trhových smluv o vinice a i jiných právních pořízení, vztahujících se k držení vinic. O písařích těch knih lze říci, že si namnoze vedli správně a hotovili zápisy tak, jak se slušelo; někdy však přece splnili úkol jen ledabyle, neoznačujíce pořádně ani osob prodávajících a kupujících, nepoznamenávajíce, zda jde o vinici nepoplatnou či poplatnou, nedodávajíce, v které krajině nebo na které „hoře“ vinice leží a kdo jsou držiteli dvou vedlejších vinic. Ať uvedeme příklady takových zápisů: r. 1437 koupil Petr sobě a své manželce Mandě 2 korce vinice od paní Bětky; r. 1459 Jan Lysek koupil sobě a své manželce Kateřině $1\frac{1}{4}$ korce vinice od Beneše kabátníka; r. 1467 Václav koupil sobě a své manželce Anně pustou vinici pod Bílou horou od Jakuba. I je na bíle dni, že zápisy toho druhu způsobují nemalou obtíž badateli, když o to jde, aby vinicím v nich jmenovaným vyhledal jejich polohu.

Vkládati vinice do trhových knih viničného úřadu nebylo závazné. Stranám uzavírajícím trh, když jej oznámili úřadu, byl udělán zápis do manuálu, což stačilo k tomu, aby trh směl býti provoláván na soudě, pokud takové provolávání zůstávalo zvykem,

aneb aby trh směl býti zapsán do svrchu dotčených viničných knih. Komu se nezdálo platiti za zápis do těch knih, nedal jej vykonati; ale tím se připravil o možnost snadného získání výpisu z knih, když ho potřeboval. Tak se stalo, že mnoho trhů o vinice nevešlo zápisem do knih viničného úřadu a že po ztrátě manuálů téhož úřadu zanikla i paměť o příslušných trzích. Byl by pak úbytek zápisů ještě větší, kdyby vlastníci vinic, vydávaných lidem pod roční plat a přecházejících dalšími trhy s osoby na osobu, nenutkali svých úročníků k zápisům, uvádějíce důvodem, že chtějí míti vhodnou příležitost zvěděti o tom, kdo jest jejich poplatníkem.

Nezávaznost viničníků k zjednávání zápisů do trhových knih viničného úřadu pominula teprve v r. 1497, kdy král Vladislav II. v majestátu ze dne 21. července, potvrzuje výsady císaře Karla IV. na viničné hory, stanovil, „aby každý, ktož má vinnici buď z Starého, Nového aneb Menšieho měst pražských, z Hradčan aneb z Vyšehradu, duchovní anebo světský, aby ji v knihy pergmistrovy zapsati dal. A ktož by kolivěk neměl vinnice své v knihách pergmistrových zapsané, ani k právu jeho (t. j. perkmistra) slušeti chtěl, z té hory aby nebylo dopúštěno vína voziti ani prodávati do měst pražských.“ Od té doby se počet zápisů v knihách viničného úřadu stal hojnějším, ano řekli bychom úplným, kdybychom nepamatovali, že scházejí přece zápisy těch vinic, které po smrti majetníků připadly dědictvím členům jejich rodin a zapisovaly se teprve, až v držení toho dědictví nastala změna.

V pojednání o dějinách vinic jest užito zkratek snadno srozumitelných: m. St. m. (měšťan nebo měšťka Starého města pražského), m. N. m. (měšťan nebo měšťka Nového města pražského), m. M. m. (měšťan Menšího města pražského), m. pr. (měšťan pražský nebo měšťka pražská za jednoty měst Starého a Nového v letech 1518-1528), k. g. (kopa nebo kopy grošů), g. m. (groše míšeňské). Prvými čísly, uváděnými v závorkách, značí se kodexy archivu hlavního města Prahy, z nichž jsou váženy bezmála všecky zprávy o vinicích.

1. Vestfálka.

Byla o 8 korcích půdy. Prostírajíc se v místech nyn. budovy ředitelství státních drah (čp. 1734 a 1735-II.) i dále k severozápadu, zasahovala jen asi krajem do nyn. vinohradského území. S počátku XV. století náležela Řehoři Vestfálovi, m. St. m. (2101, f. 113). R. 1409 byl do ní zveden jeho věřitel Jindřich Sachsenfelt, m. St. m., (997, f. 53; 2099, f.105) a o něco později uznán za jejího vlastníka. Když však v r. 1420 pro náboženství utekl z města, propadl v pokutě vinici; načež ji obec St. m. propůjčila Blažkovi, písaři viničného úřadu (2099, f. 1111). Jejím majetníkem se pak stal před r. 1437 Velík od kocourů, sladovník, m. N. m. Nehodlaje nakládati mnoho na viničné dílo, vydal z ní 4 korce Vítovi kramáři, m. N. m., a 2 korce Maříku Malému z Dlouhé třídy ve St. m. pod roční plat. Ve spise své poslední vůle z r. 1439 Velík odkázal zbývající 2 korce svobodné vinice a plat s úročních vinic v úhrnné míře 1½ k. g. své manželce Petruši, synu Jankovi a dítěti, jehož narození se nedočkal (2096, f. B 10, C 1). Když se pak vdova Petruše provdala za Jana Beránka, m. N. m., Janek od kocourů nebo Kocour prodal svobodnou vinici o 2 korcích Maříku Malému r. 1441 (2102, f. 436; 2002, f. C 8).

a) Po smrti Víta kramáře jeho vdova Lidmila r. 1442 prodala vinici o 4 korcích Janu, brannému Horské brány, potom Pobřežný zvanému (2002, f. C 18). Od něho v r. 1444 koupil polovici té vinice Michal z Těšnova v N. m. a druhou polovici Václav Morávek (2002, f. D 21). První z nich měl nástupcem v držení vinice Klímu od r. 1446, druhý Václava kabátníka, též od r. 1446 (2002, f. F 25); načež obě polovice koupil Jan střelec, syn Matouše střelce, m. N. m., a to od Václava kabátníka v r. 1454 (2003, f. A 14), od Klímy v r. 1456 (2003, f. C 10). Chtěje pak býti jejich vlastníkem, t. j. majetníkem i dna, vykoupil se od Jana Doše z ročního platu, kterýž byl dáván s vinice někdy Klímovy (2003, f. D 24 n.), a od vdovy Petruše Beránkové z ročního platu, kterýž byl dáván s vinice někdy Václava kabátníka (2003, f. H 2).

b) Mařík Malý prodal v r. 1452 svou nepoplatnou vinici Janu střelci, synu Matoušovu (2002, f. L 23), a o dvě léta později učinil rovněž tak strany své úroční vinice (2003, f. A 9). Nový majetník oprostil tuto vinici jejího zatížení ročním platem 30 g., vykoupiv jej od vdovy Petruše Beránkové (2003, f. H 2). Tak byl obnoven stav Vestfálky z doby před r. 1437, kdy celá a svobodná náležela jedné osobě.

Nablízku vinice Vestfálky stranou k hradební zdi městské připomínají se dva rybníčky, do kterých v r. 1459 rada N. m. na prosbu M. Jana Rokycany dovolila Janu Chomlovi nasaditi ryby, vyslovivši zároveň, že nesmí mu v tom býti překáženo od Matouše střelce a jeho syna Jana (2085, f. H 18).

Jan střelec podržel tu vinici až do své smrti. Poslední vůlí z r. 1485 ustanovil své dcery Kateřinu a Aničku dědičkami svého jmění. Z nich Kateřina se provdala po otcově smrti za Matěje bakaláře od Horské brány, radního písaře N. m., a přijala ho do společenství v majetku, mimo jiné ve vinici Vestfálce. Ovdověvši pojala za muže Martina Bartelovského, bakaláře, jinak Mrdal zvaného, jemuž v r. 1501 vzdala všechen svůj viničný statek s výminkou, že bude směti odkázati z něho, komu by chtěla, 100 k. g., že roční plat s vinic bude jejím příjmem, a kdyby ji Martin předešel ve smrti, že jí vinice připadnou zpět (2005, f. G 18). Martin Bartelovský r. 1509 prodal Vestfálku s jinými dvěma vinicemi správcům záduší kostela sv. Jindřicha v N. m.

2. Svachka.

S Vestfálkou na východní straně sousedila vinice Svachka vzestupující podle Olšanské cesty až asi v místo, kdež se stýká nyn. Karlova třída s Přemyslovou třídou. Byla o 16 korcích půdy a měla jméno po Václavu Svachovi, kožišníku, m. St. m. Po něm ji držela jeho vdova, pokud víme, v letech 1407—1417 (2101, f. 113, 154). Další společní majetníci té vinice, Václav, syn Pavlíka Červenoújezdeckého, jinak Kočovník zvaný, a jeho sestra Anežka, prodali ji v r. 1428 Mikuláši Syslovi Třeboňskemu, býv. notáři arcib. kurie, za 36 k. g. (2101, f. 272). Když Sysel zemřel, zůstaviv vinici manželce Anně a dětem, provdala se vdova Anna v r. 1434 za Mikuláše, syna Barbory Kaplicové. R. 1437 byl porovnán její spor s Velíkem od kocourů, jenž ji obvinil, že nedělá opatření, aby deštná voda s její vinice neproudila do jeho vinice (2002, f. A 30). V témž roce prodala vinici s lisem Vaňku Holému Chvališovskému od slonů ve St. m. (2002, f. B 2).

Dalšími vlastníky Svachky byli: Mikuláš, branný Horské brány, od r. 1438 (2102, f. 409; 2002, f. B 8), vdova Mikuláše branného, do r. 1450, Prokop Najdecký, bydlící na Slovanech, od r. 1450 (2103, f. 33; 2002, f. L 1), Štěpán, povozník v N. m., od r. 1452 (2103, f. 53; 2002, f. M 1), Vaněk z Valečova, král. podkomoří, jenž koupiv tu vinici s domem, dědinami, štěpnicemi a chmelnicemi od Štěpána povozníka za 60 k. g., vyžádal si na králi Jiřím, že mu listem z r. 1463 osvobodil Svachku od svého perkrechtu kopy g. ročně (2003, f. H 18), načež Vaněk z Valečova měl ji do r. 1467; Chval Kolínský, písař v král. kanceláři, ve spolku s Jakubem Kadaňským od duhy, m. St. m., od r. 1467 (2003, f. K 24), Jan střelec, syn Matouše střelce, jenž koupil nejprve polovici té vinice od Chvala Kolínského r. 1474 (2004, f. C 4), potom druhou polovici od Jakuba Kadaňského r. 1475 (2004, f. C 6; 2103, f. 141), do r. 1485.

Kateřina, dcera a dědička Jana střelce, dala zapsati svůj statek majetkem společným jí a jejímu manželu Matěji bakaláři. Když Matěj zemřel, stala se manželkou Martina Bartelovského, bakaláře, a vzdala mu v r. 1501 všechen svůj viničný majetek, zejména i Svachku. R. 1509 prodal Bartelovský tuto vinici správcům záduší kostela sv. Jindřicha v N. m.

3. Rolka.

Vedle Vestfálky a Svachky na jižní straně od nich, proti městské hradební zdi, byla vinice asi o 16 korcích půdy, náležitá při sklonku XIV. století Václavu Rolovi, m. St. m., a spravovaná potom do r. 1406 jeho vdovou Dorotou, obecně „Černá Důra“ zvanou (2101, f. 113). Toho času dospěl Mikuláš, jejich syn, a ujal jmění po rodičích. O něm víme, že byl obchodníkem s kovy ve St. m. a v letech 1420—1421 viničným perkmistrem a že měl za manželku Hedviku, dceru Johlina Gajnhera, a s ní dvě dcery, Elišku a Hedviku. Zemřel asi v r. 1425, poručiv své rodině dům „U Černé Důry“ ve St. m. a vinici Rolku. Jeho vdova se vdala za Stanislava neboli Stáňu, m. St. m., jenž jsa poručníkem dcer Mikulášových, pronajal v r. 1426 Rolku na 10 let svému druhu v poručnictví, Zikmundu Cháňovi, m. St. m., za roční plat 10 k. g., vyminiv, kdyby zatím jeho pastorkyně Eliška došla zákonných let a chtěla míti vinici, že Cháně ustoupí od nájmu (2099, f. 193). Za rozvrhu jmění zůstalého po Mikuláši Rolovi připadla v r. 1429 ta vinice na rozdíl mezi dcery (992, f. 106). Starší z nich Eliška se provdala za Bořka ze Sovojovic asi v r. 1432 a přijala ho za spolumajitele své polovice vinice (2099, f. 336), kdežto Hedvika, jsouc svobodná, prodala v r. 1433 svou polovici vinice Matoušovi lukaři neboli střelci z věže Horské brány za 36 k. g. (2102, f. 366).

R. 1455 Matouš lukař zašel ve spor se Štěpánem povozníkem, vlastníkem sousední vinice, jednak o mezníky a o hrazení vinic, jednak o stromoví rostoucí na vinici Štěpánově. I bylo vyřčeno z úřadu sporným stranám, že Štěpán nesmí hýbati mezníky vsazenými od perkmistra a jeho konšelů, že se hrazení vinic má díti bez škody souseda sousedu, že Matouš je povinen napomínati svou čeleď a své vinaře, aby netrhali višní nebo jiného ovoce se stromů Štěpánových a že Štěpán má stahovati své krajní stromoví do své vinice, aby stezka mezi vinicemi byla schůdná (2003, f. B 8).

Matouš střelec ve svém pořízení z r. 1463 odkázal vinici Rolku manželce Adletě na pravý rozdíl se synem Janem střelcem, m. N. m., a po smrti Adletině za majetek téhož Jana (2086, f. C 5; 2003, f. K 17). K tomu, co posléze je řečeno, došlo teprve po r. 1473. V tom roce pořizoval již i Jan o svém pozemkovém jmění, snad z té příčiny, že mu tehda nastávalo účastniti se vojenské výpravy proti posádkám uherského krále Matyáše, vloženým do měst Kolína a Nymburka. Pro případ smrti zapisoval svůj majetek Váně manželce, Buryjánovi synu, Kateřině dceři a Adletě matce na rovný díl. Zároveň jim odkazoval list krále Vladislava II., daný jemu na svobodu neplacení král. perkrechtu s vinic a polí, které „u vinničném právě ležie", a vydal jim na něj list své dobré vůle, aby té svobody, ubezpečené král. majestátem, mohli užívati (2004, f. A 9). Avšak s výpravy se vrátil a r. 1479 měl spor s držiteli dvou vinic, položených výše, než byla jeho vinice, o spád deštné vody. V tom sporu rozhodl viničný úřad, že Jan střelec má na rozhraní vykopati příkop k pojímání hořejší vody a z něho buď ji sváděti do své vinice anebo spouštěti do strouhy směřující k městskému příkopu (2004, f. G 12).

Za smrtelné nemoci v r. 1485 Jan střelec odkázal všechen svůj majetek na rozdíl dcerám Kateřině a Aničce, nařizuje zároveň, aby Kateřina nad to obdržela 100 k. g. Protože jeho vinice Svachka, již ve spise posledního pořízení nazývá „vinicí ležící podle dvora", t. j. hospodářských stavení a lisu v ní zbudovaných, byla od něho v r. 1484 zastavena v dluhu 100 k. g. věřitelům, Mikuláši Mrakotínskému, Klímovi Tuchorazskému, Mikuláši Meziříčskému a Bohuslavovi soukeníku, mm. pr. (2004, f. K 1), poroučel, aby buď prodejem Svachky nebo jiné vinice byl ten dluh zpraven (2094, f. H 30). Tak se také stalo; načež při dělení majetku, zůstalého po něm, obdržela Kateřina tři svrchu jmenované vinice. Její druhý manžel Martin Bartelovský, bakalář, jemuž v r. 1501 vinice vzdala (2005, f. G 18), zavadil hned Svachku tím, že se svolením manželky prodal na ní 12 k. g. pr. ročního platu mistrům a studujícím koleje Karlovy, koleje Nazaretské a koleje Královniny za 180 k. g. pr., s výminkou, že bude směti prodati tu vinici komukoli a že splacením 180 k. g. pr. těm, kdož je dali, pomine dávání ročního platu (2005, f. G 19, R 3). Martin odváděl plat 8 let. Potom hledal a našel svým vinicím vhodného kupce, totiž správce záduší kostela sv. Jindřicha v N. m., kteří v r. 1509 koupili Vestfálku, Svachku a Rolku za 800 k. g. m. (2006, f. 46 n.). R. 1510 rozdělili půdu koupených vinic v 19 kusů a vydali je v zákup pod roční plat, namnoze 30 g. m. s korce, 14 osobám (2006, f. 60 nn., 71 n., 75 n.), z nichž některé již od dřívějška byly tamními nájemci nebo úročníky.

a) Bartoš Hradištský, m. St. m., ujal 2 korce pole. Jeho nástupce v držení toho pozemku, proměněného zatím v zahradu, byl Bartoloměj Kaše, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 96).

b) Ondřej Topol, šmejdíř, m. St. m., ujal 1½ korce pole. Po jeho smrti koupila to pole jeho dcera Dorota od poručníků, které byl svému jmění zřídil, r. 1524 (2007, f. 130).

c) Buryján Haléř Olšanský, m. N. m., ujal pole 2 korců a vzdělal je v zahradu, kterou potom v r. 1525 postoupil manželce Kateřině Újezdské (2007, f. 185).

d) Jan šípař, m. N. m., ujav korec pole, proměnil je v zahradu, již pak v r. 1515 prodal M. Václavu Žateckému, jinak Vachek zvanému, universitnímu profesoru (2006, f. 236). Podle posledního poručení téhož Vachka z r. 1520 postoupili poručníci od něho ustanovení řečenou zahradu r. 1521 Jakubovi brannému do spolku s Annou, býv. kuchařkou mistrovou (2007, f. 27), ale ti hned v témž roce ji prodali Jiříku Žateckému, bakaláři (2007, f. 27). Jejími dalšími držiteli byli: Bohuslav od modrého lva, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 166), Duchek bakalář z apatyky od lilium, od r. 1526 (2007, f. 195).

e) Jan kolář, m. N. m., ujal korec pole a vzdělal je v zahradu. Od něho v r. 1514 koupila tu zahradu Dorota od bab neboli Bábová, m. St. m., do spolku se svým synem Janem (2006, f. 221) a po 10letém držení prodala ji Viktorinu Človíčkovi, m. pr. (2007, f. 122).

f) Jan Roubík ujal 2 korce pole. Když je potom v r. 1513 prodal Jiříkovi bakaláři z domu Markovského, m. St. m., bylo zapsáno, že Jiřík bakalář koupil od Roubíka pole se štěpničkou v úhrnné míře 2¼ korce (2006, f. 173).

g) Jan Búchal, farář při kostele sv. Jindřicha v N. m., ujal jednak korec pole (2006, f. 61), jednak štěpnici s dvořištěm domu a studnicí (2006, f. 75 n.), při čemž bylo smluveno, že bude dávati s pole ročním platem 30 g. m. a že štěpnici bude držeti bez platu, pokud zůstane duchovním správcem svatojindřišské osady. R. 1513 Búchal prodal štěpnici s dvořištěm a studnicí Janu Mládkovi, m. N. m. (2006, f. 182). O jeho poli není další zprávy. Je však hodno povšimnutí, že se v těch místech připomíná v letech 1520 a 1524 pole Petra od bab z Tarmarku (2006, f. 404; 2007, f. 122).

h) Jiřík Vlk, m. N. m., ujal 2 korce pole, v jejichž držení se po něm vystřídali: Jan Mates, uzdář, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 404), Václav Meloun Chvojenecký, od r. 1524 (2007, f. 122).

ch) Jan Jeleňský, m. N. m., ujal pole v míře 3 korců a půl věrtele. Jeho nástupce v tom majetku, Matěj Toušek z N. m., od r. 1517 (2006, f. 286), odprodal hned korec pole Matějovi řezáči z N. m. (2006, f. 295) a o zbývající kus připravil se v r. 1518 krádeží spáchanou ve vinicích (2006, f. 333).

α) Po Matěji řezáči držiteli korce pole byli: Dorota, vdova téhož Matěje, do r. 1518, Jiřík Przděna ze zahrad špitálských, od r. 1518 (2006, f. 325), Matěj, býv. písař šestipanského úřadu ve St. m., společně se svým vnukem Janem, v r. 1523 (2007, f. 94), Ondřej Tatek, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 106), Jan tkadlec, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 172).

β) Pole 2 korců a půl věrtele, odňaté Matěji Touškovi, připadlo viničnému perkmistru Janu Opicovi z Třebska, jenž je postoupil manželce Magdaleně (2006, f. 333). Od ní koupil 2 korce toho pole Matěj, býv. šestipanský písař, sobě a vnuku Janovi r. 1523 (2007, f. 95); načež hned prodal korec Janu kováři, m. pr., (2007, f. 105) a korec Ondřeji Tatkovi, jenž potom v r. 1525 prodal svůj korec pole Janovi tkadlci (2007, f. 172).

i) Petr Leksa, malíř, m. N. m., ujal korec vinice a korec pole. Jeho nástupcem v držení těch pozemků od r. 1517 byl Havel Roubík z Růžené ulice (2006, f. 286). Od něho v r. 1518 je koupil Daniel Rauš z Vlkanova, m. St. m. (2006, f. 320).

j) Jiřík Řeháček od trouby, později Trubský z Květnice zvaný, m. St. m., ujal sad neboli zahradu v míře 2 korců. Po jeho smrti dcera Kateřina prodala tu zahradu Janu Sovovi z Liboslavě, m. pr., r. 1522 (2007, f. 66).

k) Jan Velvarský, m. N. m., ujal louku zvíci korce, kterou pak v r. 1513 rozdělil a prodal polovici Danieli Raušovi z Vlkanova, m. St. m., (2006, f. 174) a polovici Janu Legátovi, m. St. m. (2006, f. 175 n.).

l) Daniel Rauš z Vlkanova ujal 12 korců vinice, 2½ korce pole a sad v míře asi půl korce (2006, f. 71 n.). R. 1522 odprodal 3 korce pole Janu Cvokovi, svícníku (2007, f. 66). K viničnému hospodářství náležel lis.

m) Jan Legát mladý, m. St. m., ujal 2½ korce pole. R. 1522 odprodal 2 korce toho pole Janu Cvokovi, svícníku (2007, f. 66).

R. 1513 správcové záduší kostela sv. Jindřicha v N. m. vysadili pole zvíci 2 korců bez půl věrtele Pavlu Vyzralovi, m. N. m., pod roční plat 47 g. bílých (2006, f. 175).

4. Svatomikulášská.

Vedle Rolky a Svachky na jižní straně od nich prostírala se vinice Svatomikulášská, nazývaná tak proto, že náležela farářům kostela sv. Mikuláše ve St. m. Zabírala asi 16 korců půdy. První zmínka o ní je z r. 1378 (Borový, Libri erect. II. str. 203), kdy byl farářem řečeného kostela Dětleb Štormer, spolu kanovník pražský.[1]) O její vzdělávání pečovali kostelníci, kteří měli povinnost činiti roční počet před městskou radou. Ať uvedeme příklad z toho oboru jejich správy, v r. 1417 vykázali na vinici peněžným výtěžkem za předešlý rok 34 k. 47 g. (2099, f. 60). R. 1421 po odchodu katolického faráře, M. Soběslava Školy, zabrala tu vinici obec St. m. a propůjčila ji k společnému držení svým příslušníkům, Hedvikovi staršímu a Václavovi z Hrobky (2099, f. 1111). Když potom byl ustaven duchovenský řád podobojí, obdrželo ji záduší kostela sv. Mikuláše ve St. m. R. 1424 oznámili tamní osadníci, že zádušní vinice tuze zpustla. I bylo uznáno za dobré pronajmouti ji na 10 let dvěma měšťanům do spolku, Klímovi rukavičkáři a Hánovi svícníku, na závazek ročního platu 4 k. g. O tři léta později Hána postoupil nájemnické právo Klímovi (992, f. 80). R. 1433 Klíma vzdával nájem před časem, ale povolil naléhání městské rady, aby pracoval o vinici ještě rok a aby se zároveň staral o opravu lisu k ní příslušného (2099, f. 363).

Potom v r. 1437 pronajali kostelníci tu vinici na dobu 7 let za roční plat 15 g. s korce šesti osobám z města, zejména Matějovi lukaři 6 korců, Martinovi Skopci 2 korce, Křtěnkovi 2 korce, Hlavovi 2 korce, Petříkovi 2 korce, Svachovi 2 korce (2002, f. B 4). Takový pronájem byl, jak se podobá, opětován v r. 1443; načež po vyjití dalších 7 let najal vinici na dobu 15 let Matouš střelec v N. m. do spolku se svým synem Janem za roční plat 4 k. g. pr. a za dávku čtvrtce červeného vína (2002, f. M 13). K vydání vinice Svatomikulášské v zákup došlo pak v r. 1467 (2003, f. K 14) se zachováním poplatních podmínek, jaké byly stanoveny prve ve smlouvě s Matoušem střelcem a jeho synem Janem.

---

[1]) Při kostele sv. Mikuláše ve St. m. byl chován list krále Václava IV., týkající se té vinice (1665, f. 50).

a) Jan Prlenec, m. N. m., ujal díl vinice a díl pole v úhrnné míře asi 4 korců s lisem a studnicí, jsoucími poblíž městské hradební zdi. Platil ročně 2 k. g. a 8 pint vína. Další držitel těch pozemků, Matěj nožíř, prodal je v r. 1471 Janovi střelci, synu Matoušovu (2003, f. M 5). Od nástupce Janova, Matěje Slánského, koupil větší jich díl po kusech Prokop Slánský, vinopal, m. N. m., v letech 1498 a 1502 (2005, f. M 5, J 8) a dokoupil ostatek v r. 1510 (2006, f. 58). R. 1512 Marketa, vdova Prokopova, prodala jich celek Jiříku Búchalovi, m. N. m. (2006, f. 152), od něhož jej v témž roce koupil Tomáš z Podhořan, m. N. m., za 110 k. g. m. (2006, f. 167, správně 177). Z pořízení, které o rok později udělal týž Tomáš, mělo jeho právo v držení řečených pozemků a jejich příslušenství připadnouti po jeho smrti k záduší kostela sv. Jindřicha v N. m. Po ujištění té změny vysadil majitel v r. 1513 spolu se správci dotčeného záduší vinici s polem, lisem a studnicí Jiříkovi bradýři, m. St. m., se závazkem, že Jiřík a po něm jeho nástupci v držení těch pozemků budou povinni dávati vedle starobylého ročního platu ke kostelu sv. Mikuláše ve St. m. 4 k. g. k záduší kostela sv. Jindřicha (2006, f. 169 n.). Dalšími úročníky týchž pozemků byli: Jan bradýř, m. pr., v r. 1522 (2007, f. 52), Bartoloměj Kaše, m. pr., od r. 1522 (2007, f. 68), Jan od svině, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 175).

b) Jan Suchan, lazebník, ujal 2 korce vinice. Po něm držiteli té vinice byli: Klíma švec, m. St. m., od r. 1470 (2003, f. L 25), Václav Motýl, m. St. m., v r. 1490 a potom do r. 1498, Václav Frycek, m. St. m., od r. 1498 (2005, f. B 3), Mikuláš, syn Zikmunda Frycka, do r. 1523, Martin Smilův, řezník, m. St. m., od r. 1523 (2007, f. 93), Vavřinec tesař, m. St. m., od r. 1525 (2007, f. 184).

c) Václav od žáby, m. St. m., ujal 2 korce vinice. Jeho nástupci v držení té vinice byli: Jan Šeplavý, od r. 1474 (2004, f. C 2), Václav, mistr pivovarský, od r. 1481 (2004, f. H 1), Jan Absolon na Senném trhu, m. N. m., od r. 1490 (2004, f. P 14), Kateřina, vdova Absolonova, do r. 1495, Václav Motýl, m. St. m., od r. 1495 (2004, f. T 9), Kateřina, vdova Absolonova, v r. 1497, Václav Frycek, m. St. m., od r. 1497 (2005, f. A 4), a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Mikuláše, syna Zikmunda Frycka.

d) Říha mečíř, m. St. m., ujal 4 korce vinice. Dalšími držiteli té vinice byli: Pavel Šťahlavec, nožíř, m. St. m., od r. 1484 (2004, f. J 13), Bohuslav Legát od ráje, m. St. m., od r. 1497 (2005, f. A 9), jenž ji o rok později vzdal synu Janovi (2005, f. B 1). R. 1505 Jan Legát mladý dal zapsati do knih viničného úřadu jak řečenou vinici, tak i sousední vinici, náležitou prve jeho otci, za spolumajetek své manželky Dorotky (2005, f. O 5). K jejich potřebě koupil pak půl lisu „ležícího proti horám Svatomikulášským na vinici Václava Vlka“ od téhož Vlka v r. 1507 (2005, f. R 8). R. 1523 prodal obě ty vinice s polovicí lisu k nim příslušnou Mikulášovi od havířů, provazníku, m. pr., za 100 zl. a 30 k. g. (2007, f. 98).

e) Jan Legát, platnýř, m. St. m., ujal 4 korce vinice a podržel je do smrti v r. 1482. Z jeho poručení měla ta vinice jíti na rozdíl mezi jeho manželku Annu a syny, Jiříka a Ondráčka (2119, f. U 6); ale od těch dědiců si ji zjednal Bohuslav Kroupa, soukeník, později Bohuslav Legát, od ráje zvaný, m. St. m., pojav za manželku Annu, vdovu Jana Legáta. Co by dále bylo říci o ní, je pověděno v předchozím odstavci.

5. Albertka.

Vedle vinice Svatomikulášské, proti hradební zdi městské, byla vinice Albertka o 8 korcích půdy, náležitá do r. 1405 Albertovi Karlštejnskému, vinaři. Od něho ji koupili společníci Václav Šmalc, Jan Jevíčský a Mikuláš Kuliš Budějovický, za 28 k. g. (2101, f. 62). Jejími dalšími majetníky byli: Jakub Lejtner, od r. 1406 (2101, f. 77), Voršila, vdova Lejtnerova, do r. 1411, Anna, manželka Henzlina Gebla, kramáře, m. St. m., od r. 1411 (2101, f. 289), za jejíchž pozdějších let, kdy již seděla na vdovské stolici, připomínají se v té vinici dům a lis. R. 1417 koupil od ní Albertku Jan Celný, dvorský sudí král. měst (2102, f. 140). Protože v r. 1420, když se počalo válčiti s králem Zikmundem, opustil Prahu, obec St. m. vinici zabrala a dala ji pod roční plat kterýmsi lidem. R. 1428 byla vinice rozdělena ve čtyři kusy, jež drželi Vaněk Drbík, Křtěn, Jan Žižka a Václav. Ve sporu trvajícím tehda mezi Dorotou, vdovou Jana Celného, a úročníky právě jmenovanými rozhodla rada St. m., že roční plat na vinici Albertce má býti dáván Dorotě a ne obci, a že se paní, chce-li býti i držitelkou vinice, smí smluviti s posavadními úročníky o zaplacení nákladu, kterýž vedli na zvelebení vinice (2099, f. 273). Na to Dorota, provdavši se za Velíka bečváře, m. N. m., koupila 2 korce Albertky od Mařika Črta, m. St. m., a postoupila své vrchní právo v Albertce Martinu Lichuceveskému nebo Lichutskému, m. St. m. V rozepři, která pak nastala mezi Lichutským a Dorotou Velíkovou o vinici někdy Črtovu, komu má náležeti, vyřkl perkmistr Václav Břízka v r. 1445, že ta vinice má sic zůstati Dorotě, ale že Dorota má z ní dávati 20 g. ročního platu Lichutskému (2002, f. A 1, F 3). Když rozepře ani tím nedošla konce, podal v r. 1447 viničný úřad sporné strany na úmluvce, kteří změnili předešlý výrok perkmistrův výpovědí, že Lichutský zaplatí Dorotě 2 k. g. a že vinice bude jeho (2002, f. G 17).

Před tím se v r. 1443 Lichutský jal těžiti z Albertky pronájmem. Vydal z ní totiž 2 korce Matějovi koláři na 3 léta za roční plat 30 g. a společníkům Matějovi a Šimonovi 4 korce na 4 léta za roční plat 40 g. (2002, f. D 1). Podobně učinila v r. 1444 Dorota Velíková, vydavši v nájem 2 korce vinice Mařikovi prtáku na 12 let za roční plat 24 g. (2002,f. D 20), a když Mařik nedodržel smlouvu, pronajavši touž vinici v r. 1447 Jírovi Kačickému do spolku s jeho synem Václavem na 9 let za roční plat 24 g. (2002, f. G 10). R. 1452 Lichutský vysadil vinici Albertku, rozdělenou ve 4 kusy, pod roční plat 15 g. s korce (2002, f. L 27).

a) Ondřej nebo Ondráček, býv. rychtář v Buštěvsi, ujal o něco více než 2 korce, jež pak hned v r. 1452 postoupil Pavlovi metláři (2002, f. M 3). Dalšími držiteli té vinice byli: Vávra, nájemník u Václava od Koňské brány, od r. 1453 (2002, f. M 18), Pavel metlář, do r. 1454, Mikuláš, vinař u Drdáka, od r. 1454 (2003, f. A 23). Z nich posléze řečený s vinice zběhl. I bylo třeba vysaditi ji znova, což učinil Lichutský, vydav ji v r. 1461 pod roční plat Benešovi husaři (2003, f. F 22). Nástupce Benešův, Jan Němec jinak Němeček, m. N. m., koupiv tu vinici v r. 1463 (2003, f. H 14), vázl v placení trhové sumy za ni, a to dalo příčinu, že v r. 1466 Beneš byl do ní zveden, pak zase, když se stala náprava v placení, Němcovi ji vrátil (2003, f. K 6). Po smrti Jana Němce ji obdržel jeho syn Vavřinec Němeček. Za něho byla vinice již zahradou. Polovici té zahrady koupil od Němečka Václav Rechek, m. St. m., r. 1507 (2005, f. Q 13). Její další díl prodala Kateřina, vdova Němečkova,

témuž Rechkovi r. 1517 (2006, f. 286). Zbytek záležející v půl korce pole připadl jejím odkazem z r. 1517 Marketě, manželce Kubově, jež pak ovdověvši pojala za manžela Jana Brauna a v r. 1523 prodala řečený kus pole Kateřině Němečkové (2007, f. 106).

b) Havel ujal 2 korce a podržel je 3 léta. V řadě jeho nástupců v držení té vinice byli: Václav švec, syn Merklův, od r. 1455 (2003, f. B 7), Mikuláš zedník, v r. 1466 (2003, f. K 12), Blažek, syn Merklův, od r. 1466 (2003, f. K 13), Štěpán, barvíř koží, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 7), Duchek, m. St. m., od r. 1480 (2004, f. G 8), za něhož z vinice bylo pole; Václav Mlynář s Florence, do r. 1491, Jakub Špaček, od r. 1491 (2004, f. Q 21), jenž z pole udělal zahradu; Matěj sedlář, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. B 20), Pavel písař z Ungeltu, od r. 1508 (2006, f. 19). Poslední držitel vešel v r. 1519 ve spor se sousedem na vinicích, Václavem Rechkem, vině ho z toho, že podkopal kus jeho ohradní zdi a způsobil její pobоření. Také o stezku vedoucí podle zdi nemohli se shodnouti. Jich porovnání se stalo na viničném úřadě (2006, f. 350; 2007, f. 40).

c) Jan, syn Prlenův z N. m., ujal o něco více než 2 korce. Jeho nástupci v držení té vinice byli: Václav rukavičkář z Růžené ulice, od r. 1455 (2003, f. A 28), Václav švec, syn Merklův, z Týna, m. St. m., od r. 1456 (2003, f. C 3), Mikuláš zedník, od r. 1466 (2003, f. K 12), Štěpán barvíř koží, m. St. m., do r. 1480, Duchek, m. St. m., od r. 1480 (2004, f. G 8), za něhož z vinice bylo pole; Jiřík Kunštát, v r. 1491 (2004, f. Q 21), Jakub Špaček, do r. 1495, Barbora Chudková od sv. Jindřicha, od r. 1495 (2004, f. T 4), za níž z pole byla štěpnice; Pavel, úředník z Ungeltu, m. St. m., od r. 1511 (2006, f. 111).

d) Jakub Třepetáček ujal 2 korce. Po něm se vystřídali v majetnictví té vinice: Jan, syn Prlencův, od r. 1453 (2002, f. N 1), Jan Němec nebo Němeček z N. m., od r. 1454 (2002, f. N 6), Jakub švec s Těšnova, od r. 1471 (2003, f. M 13), za něhož z vinice bylo pole; Jakub Truneček do r. 1494, od něhož bylo pole vzděláno v zahradu; Jan tržný, m. St. m., od r. 1494 (2004, f. S 18), Štěpán Mlezivo, m. St. m., od r. 1511 (2006, f. 120).

Martin Lichutský posledním pořízením z r. 1463 odkázal dno vinice Albertky manželce Elišce (2119, f. M 12). Od ní je přijal v základ dluhu její věřitel Jan Holub, m. St. m., r. 1466 (2003, f. K 5), takže od toho léta počínajíc bral roční platy od držitelů vinic, a protože dluh mu nebyl splacen, nabyl vrchního práva k Albertce. Toho práva požíval po jeho smrti syn Jiřík, jenž pak v poslední vůli poručil, aby roční důchod z řečených vinic, dělající 2 k. g., byl věnován k záduší kostela sv. Havla v St. m., z polovice pro tamního faráře a z polovice na dobré žáků školy. Poručníci zřízení od Jiříka Holuba uvedli to ve skutek r. 1490 (2105, f. 272; 2004, f. R 16). Potom správcové svatohavelského záduší dali přeměřiti vinice úročníků a podle jich nové výměry zavedli roční platy tak, že jejich suma převyšovala starou sumu o 35 g. S podivením jest, že se v zápisu o tom z r. 1494 jmenují vedle úročníků, Vavřince Němečka, Jakuba Špačka a Jakuba Trunečka, nám známých, dva neznámí, Jan Kratochvilník a Malý kolář, jako držitelé po korci půdy (2004, f. S 10). Ti však nemohli býti než jen nájemci.

6. Šenberská.

Byla vedle Albertky v nároží, kdež se nyní sbíhá Hoowerova třída s třídou maršála Foche. Zabírala 5¾ korce půdy. Od Pavla Šenberského, nožíře, koupil ji v r. 1401 Oldřich Ehrer za 7 k. g. (996, f. 36). Po jeho smrti jeho vdova Alžběta ji prodala Janu Königsverderovi, jinak Lancman zvanému, radnímu písaři v St. m., r. 1416 (2002, f. 122), jenž ji o dvě léta později odkázal synu Jakubovi (986, f. 196). R. 1425 byla majetkem Voršily, manželky Václava Korandy Letovického, m. St. m., býv. vdovy Lancmana mladšího (2099, f. 175). Manželé Korandovi ji prodali v r. 1428 Matějovi od bílého jelena, později Šrám zvanému, m. St. m. (2102, f. 287). Šrám v poslední vůli z r. 1452 ji poručil vnučce Dorotě, dceři Peši řezníka, m. St. m., a to tak, aby jí za jejího nedospělého věku požívala vdova Šrámova Dorota (2119, f. E 7).

a) R. 1454 jmenovaná Dorota vysadila dva díly té vinice v úhrnné míře bezmála 3¾ korce dvěma osobám pod roční plat 18 g. s korce (2002, f. N 8). Tak zejména ujal od ní Mařík Vizera 2 korce přiléhající k vinici Martina Lichutského. Po jeho smrti jeho vdova Anežka se provdala za Martina a v r. 1463 mu postoupila vinici pro případ smrti (2003, f. H 17). R. 1464 se nazývá táž vinice vinicí Jana Vizery (2003, f. J 16). V r. 1470 ji prodala Anežka Martinová, a to, jak se dí v zápise, zpustlou, Petru Kroupovi s Florence, sladovníku, m. N. m. (2003, f. L 29). Kroupa z ní v r. 1483 odprodal korec pole Blažku Vlasákovi (2004, f. J 3).

α) Korec pole, jenž zbyl Kroupovi a byl od něho osázen štěpným stromovím, Kroupa podržel až do smrti. Po něm zahrada připadla jeho synu Matějovi, před r. 1504. Matějovými nástupci ve vlastnictví byli: Petr mlynář z převorských mlýnů v M. m., od r. 1504 (2005, f. N 1), Vavřinec s Karlova, od r. 1506 (2005, f. Q 2).

β) Po Blažku Vlasákovi, jenž svůj korec pole vzdělal v zahradu, drželi tu zahradu Matěj Žlutický, branný Koňské brány, od r. 1487 (2004, f. M 8), Václav Sečný, od r. 1490 (2004, f. P 16), Anna z domu Od tváře v N. m., později podle svého manžela Valentinová zvaná, od r. 1493 (2004, f. R 30), táž Anna vdova, do r. 1495, Jan Poduška, m. N. m., od r. 1495 (2004, f. T 7), Petr Kroupa, do r. 1502, Duchek, soused s Florence, tesař, od r. 1502 (2005, f. J 13).

R. 1462 Dorota, vdova Šrámova, dělajíc poslední pořízení o svém majetku, odkázala právo přijímati roční plat se dvou zahrad, právě popsaných, svému zeti Jírovi zlatníku, m. St. m., jeho manželce Anně a jejich dětem (2119, f. L 10). Při tom zůstalo, třebas Dorota tehda nezemřela, ale žila ještě do r. 1480. Po její smrti Jíra zlatník, povoliv úročníkům, aby platili jen po 15 g., postoupil v r. 1486 jejich roční plat k záduší kostela sv. Michala ve St. m. (2004, f. L 3).

b) Díl vinice Šenberské zvíci 1¾ korce ujal od Doroty, vdovy Šrámovy, Petr. Před r. 1466, nevíme, zda za něho či kterého jiného dalšího držitele, ta vinice zpustla a přišla zpět do rukou Šrámové vdovy, jež ji v tom roce vysadila Šimonovi lukaři nebo střelci (2003, f. J 29). Od Šimona ji koupil Bartoš za Horskou branou, m. N. m., příbuzný někdy Tyreše, též v r. 1466 (2003, f. J 29). Potom se před r. 1470 stal jejím držitelem Svatoš Zábranský za Koňskou branou, m. N. m., nejspíše syn Bartošův (2003, f. L 29). Po něm úročníky té vinice, proměněné v zahradu, byli: Šimon měšečník, zeť Svatošův, od r. 1493 (2004, f. R 26), Jakub Černý ze zahrad špitál-

ských, od r. 1507 (2005, f. R 7), Dorota, vdova Černá, do r. 1520, Jan Holešický, železník, m. pr., v r. 1520 (2006, f. 397), Jan Mates, uzdář, m. pr., v r. 1520 (2006, f. 399), Jan pernikář, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 401).

Ve třetím pořízení o jmění, jež udělala vdova Dorota Šrámová r. 1480, poručila právo k přijímání ročního platu s pozemku právě popsaného dceři Anně, manželce Jíry zlatníka (2119, f. T 11; 992, f. 268).

c) R. 1465 prodaly vdova Dorota Šrámová s vnučkou Dorotou, dcerou někdy Peši řezníka, vinici Šenberskou s lisem Šimonovi z Růžené ulice v N. m. (2003, f. J 16). Avšak ten trh byl zrušen a místo něho sjednán nový trh, podle něhož prodaly obě Doroty 2 korce vinice s lisem Matouši Šerlinkovi, řezníku, m. St. m., r. 1466 (2103, f. 107; 2003, f. J 16). Po Matoušovi obdržel vinici jeho syn Mikuláš Šerlink, řezník, m. St. m., a byl jejím majetníkem do r. 1505, kdy ji od něho koupil (a k ní přidružené 2 korce štěpnic na Haverce) M. Jan Pašek z Vratu, přední písař radní v St. m. (2005, f. O 10).

7. Haverka I.

Nad vinicí Šenberskou, v místech potomní Smetanky, mezi nyn. ulicí Doudlebskou a třídou maršála Foche, byla vinice Haverka, zabírající 4 korce půdy. S počátku XV. století náležela Jakubu Haverovi, m. p. (996, f. 36). Jeho nástupcem se v tom jmění nedlouho před r. 1406 stal Vacek, syn Kříže kramáře, m. St. m. (2101, f. 100). Když však v r. 1420 pro náboženství opustil Prahu, obec St. m. sáhla na jeho statek a přiřkla vinici jeho synu Vaňkovi, jenž, jsa mladík chatrného zdraví, svěřil v ní správu svému poručníku, Janu Rožmberskému, bakaláři, r. 1421 (2099, f. 1112). Po smrti Vaňka Vackova v r. 1437 zdědila vinici jeho sestřenice Anička, dcera Jana, syna Křížova, provdaná za Jana Rokycanského, a potom od r. 1441 manželka pana Oldřicha Medka z Valdeku, Břevský zvaného. Medek v r. 1457 přikročil k rozdělení Haverky na dvé a k vydání těch dílů vinice dvěma osobám pod roční plat 17 g. s korce (2003, f. D 15).

a) Jakub Jakoubě z N. m. ujal 2 korce vinice, ležící u lisu, a nad to si zjednav kus vedlejšího pozemku k nepoplatnému držení, vzdělal jej v štěpnici. R. 1468 odprodal tu štěpnici Matouši Šerlinkovi, řezníku, m. St. m. (2003, f. L 2), jemuž o rok později prodal i vinici (2003, f. L 28). Šerlink vykoupil vinici z ročního platu od pana Medka (2003, f. L 28) a zůstal majetníkem jak štěpnice, tak vinice až do smrti. Potom jeho syn Mikuláš Šerlink, řezník, m. St. m., r. 1505 prodal obě (spolu se 2 korci své vinice na Šenberce) M. Janu Paškovi z Vratu, kancléři St. m. (2005, f. O 10).

b) Brož Černý s Koňského trhu, koníř, ujal 2 korce vinice, jež potom v r. 1469 osvobodil, vykoupiv povinnost dávati s nich roční plat (2003, f. L 18). Jeho nástupci v tom majetku byli: Anna, vdova Černá, do r. 1493; Anna Šandová, kožišnice, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. S 4), jež shledavši, že pozemek jí prodaný, a to dílem vinice a dílem štěpnice, jest o 1½ korci půdy a ne o 2 korcích, dala trhovou smlouvu v tom kuse opravenou zapsati do knih (2004, f. S 23), načež v r. 1495, nemohouc doplatiti trhových peněz, postoupila vinici se štěpnicí Anně, vdově Černé; Jindřich Serafín, m. N. m., od r. 1495 (2004, f. T 10); Jiří Cholpický, m. N. m.,

od r. 1502 (2005, f. J 8); Jakub pernikář, m. St. m., od r. 1511 (2006, f. 110); Regina, vdova Jakuba pernikáře, do r. 1515, jež v tom roce propadla ve sporu vedeném s Jiříkem Cholpickým o břeh příslušný k jeho vinici, ale potom, když Cholpický prodal vinici Jakubovi pernikáři a Jakub zemřel, přisouzený k vinici Doroty Konvové bez odporu Reginina (2006, f. 227); Michal pekař, m. St. m., od r. 1515 (2006, f. 226); Marketa, vdova Michalova, do r. 1519; Havel od stříbrné růže, m. pr., v r. 1519 (2006, f. 348); Jiřík od raků, m. pr., od r. 1519 (2006, f. 352); Jan pernikář, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 400).

8. Šilhanka.

K Haverce přiléhala na východní straně Šilhanka, vinice zvíci 6 korců půdy, mezující na severu s Albertkou. Jejím příslušenstvím byl rybníček v místech potomního hostince ve Pštrosce (čp. 35 a 36-XII.). První bezpečně známý její majetník,[1]) Petr Šilhan z Podskalí, m. N. m., prodal ji v r. 1406 Janu Píseckému od černé hvězdy, kramáři, m. St. m., za 20 k. g. (2101, f. 100). Po Píseckém držel vinici Mikuláš od černé hvězdy (992, f. 198; 2099, f. 480). Jemu byla odňata v r. 1421 pro útěk z Prahy za příčinou náboženství a propůjčena ke společnému držení Zdeňkovi svíciníku a Václavu Holcovi, mm. St. m. (2099, f. 1111). Za majetek ji potom ujal druhý z nich (2102, f. 244). Dalšími vlastníky vinice s lisem byli: Bartoš postřihač, m. St. m., v r. 1428 (2099, f. 273), Jakub Stříbrský, m. St. m., do r. 1433, Míka kotlář v N. m., od r. 1433 (2102, f. 361), Barbora, vdova Míkova, do r. 1456, Jíra Mřenek, m. N. m., od r. 1456 (2103, f. 67; 2003, f. C 8), Kilián, syn Jana Trefana, zeť Jíry Mřenka, od r. 1462 (2003, f. H 1). Poslední majetník měl spor s Janem husařem a Václavem, synem Merklovým, úročníky na Albertce, o břeh a o višňové stromy při něm rostoucí, v kterémžto sporu bylo rozhodnuto, že břeh i stromy náležejí těm úročníkům, ale že ti jsou povinni odtáhnouti větve stromů od stezky Kiliánovy, aby se stala dobře schůdnou, r. 1463 (2003, f. H 14). Nástupci Kiliánovi v držení Šilhanky byli: Martin krejčí, později od pávů nebo Páv zvaný, m. N. m., společně s Maškem Žlutickým, svým bratrem, a Václavem, jeho synem, od r. 1468 (2003, f. L 10), Kateřina, manželka Jakuba povozníka, a pro případ její smrti Stanislav nebo Stáňa povozník, m. N. m., od r. 1485 (2004, f. K 3), Kateřina, vdova Stáňova, s dětmi spolu s Kateřinou, vdovou Jakuba povozníka, od r. 1491 (2094, f. J 26), Václav Franěk, od r. 1499 (2005, f. C 3), Mikuláš od konví, m. St. m., od r. 1505 (2005, f. N 16), Dorota, vdova Mikulášova nebo Konvova, v r. 1511 a v dalších letech (2006, f. 110, 226, 348, 352, 400).

Podotknouti jest, že osoby právě jmenované, počínajíc od Václava Fraňka, byly zároveň majetníky dílu vedlejší vinice Ulušky v míře 6 korců, takže zápisy k nim se vztahující přivádějí úhrnnou míru vinice 12 korců.

[1]) Jak je podobno pravdě, týká se téže vinice zpráva z r. 1374, že paní Ela, manželka Fridlina kožišníka z Prahy, darovala ke kapli sv. Bernarda v St. m., Jerusalem zvané, vinici a rybníček, ležící mezi vinicí Kuncovou a vinicí Mikuláše Hejzlera, proti cestě vedoucí ke sv. Prokopu na levé ruce. Borový, Libri erect. I. str. 104.

9. Uluška.

Hraničila s vinicí Šilhankou na východní straně, a to nejspíše tak, že nedosahovala ke svatoprokopské cestě, t. j. k nyn. třídě maršála Foche. Její majetník Václav Sušický, jinak Šrank zvaný, syn Ulušův, m. St. m., zadlužil se u Alberta orlojníka, i musil mu v dluhu postoupiti vinici. R. 1403 týž Albert prodal tu vinici Janu Píseckému od černé hvězdy, kramáři, za 90 k. g. (996, f. 78). Nástupcem Janovým ve vlastnictví téže vinice byl Mikuláš od černé hvězdy (992, f. 198; 2099, f. 480). Za husitské revoluce, když se Mikuláš dal na útěk z Prahy, obec St. m. se zmocnila Ulušky a propůjčila ji ke společnému držení Zdeňkovi svícníku a Václavu Holcovi, mm. St. m., r. 1421 (2099, f. 1111). Potom ji v r. 1425 koupil od obce Zdeněk svícník za 30 k. g. (2102, f. 244). Od jeho vdovy, Cermuty svícnice, obdržela tu vinici Dorota od jednorožce, kramářka, do spolku s manželem Fridrichem na místě peněz, které jim Cermuta byla dlužna, r. 1438 (2002, f. B 10; 2102, f. 417; 2002, f. B 21). R. 1451 Fridrich od jednorožce v posledním pořízení odkázal Ulušku dětem, Mikuláši a Kateřině (2119, f. D 7). Když pak ti sirotci dospěli let, prodali ji s lisem Lukešovi od červeného jelena v Železné ulici, m. St. m., r. 1465 (2103, f. 106; 2003, f. J 13). Další její vlastník od r. 1476, Daniel, syn Piknůskův z domu Lichutského, m. St. m., poručil Ulušku synům Martinovi, Václavovi a Janovi na stejný díl, r. 1478 (2119, f. S 16).

Počty, kterými je v zápisech vyjadřována velikost Ulušky, nejsou shodné. R. 1425 se udává 10 korců, r. 1465 8 korců. Také v tom je nesrovnalost, co je zapsáno o Lukešovi, že v r. 1465 koupil 8 korců vinice s lisem od dědiců Fridrichových a že potom v r. 1476 prodal Danielovi, synu Piknůskovu, 12 korců vinice s lisem. Poněvadž je jisto, že Lukeš neměl v okolí Ulušky vinici, kterou by byl připojil k Ulušce, nezbývá než přijmouti, že se dvanácti korci vinice Daniela, syna Piknůskova, vyrozumívá jen sama Uluška. R. 1479 synové téhož Daniela rozdělili Ulušku na dvé. Její díl o 6 korcích prodali Říhovi kabátníku, m. N. m., a díl o 6 korcích Ondřeji Rojsovi (2004, f. F 15).

a) Po Říhovi kabátníku byla vinice o 6 korcích majetkem Petra s Můstku, kramáře, od r. 1480 (2004, f. G 8), Stanislava nebo Stáni povozníka, m. N. m., společně s Jakubem povozníkem, od r. 1484 (2004, f. J 11), Stáni povozníka samého, do r. 1491, Kateřiny, vdovy Stáňovy, jejích dětí a Kateřiny, vdovy Jakubovy, od r. 1491 (2094, f. J 26), Václava Fraňka, od r. 1499 (2005, f. C 3), Mikuláše od konví, m. St. m., od r. 1505 (2005, f. N 16), Doroty, vdovy Mikulášovy nebo Konvové, v r. 1511 a v dalších letech (2006, f. 110, 236, 248, 352, 400).

b) Nástupci Ondřeje Rojsy ve jmění druhých 6 korců byli: Vratislav Haléř mladý, m. St. m., od r. 1481 (2004, f. H 1), Jan od vlčího hrdla, m. St. m., v r. 1491 (2004, f. Q 9), Jan Nastojte, m. St. m., v r. 1511 a v dalších letech (2005, f. C 3, N 16).

10. Rotlevka I. 11. Glaserka.

První z vinic, sousedící na východní straně s Uluškou a dosahující na jihu až k svatoprokopské cestě nebo nyn. třídě maršála Foche, byla o značné velikosti. S počátku XV. století náležela Albertovi, synu Petra Rotleva, m. St. m. Od něho ji v r. 1401 koupil za 190 k. g. Angelo neboli Anděl Florencský, lékárník, m. St. m.

(996, f. 41). Po něm připadla dědictvím jeho sestřenci Ludvíkovi, také Lojzovi, synu Mikuláše Florenského, lékárníku, m. St. m., r. 1408 (2101, f. 141). Ludvík ji zvětšil v r. 1412 příkupem vedlejší vinice Glaserky od Rudolfa Mylhúzského (2101, f. 318 n.). Ta vinice byla na konci XIV. století majetkem Herla nebo Herlina Glasera, m. St. m., a po něm jeho vdovy Adlety, připomínané v letech 1401 a 1407 (996, f. 41; 2101, f. 127), jež pak ji odkázala Rejnhartovi, synu Rudolfa Mylhúzského (2102, f. 137). K jeho dobrému, jak se praví v zápise, zcizil ji řečený Rudolf.

Za husitského převratu v r. 1420 vzdálil se Ludvík lékárník pro uchování své víry z Prahy, pročež byla jeho vinice zabrána od obce St. m. a propůjčena Petru Prunhauserovi, m. St. m. (2099, f. 1112). Když se o dvě léta později Ludvík vrátil do Prahy, obdržel zpět svůj majetek. Po jeho smrti se shodli v r. 1428 jeho synové, Janek a Anděl, o podělení zůstalým statkem tak, že onen přijal za díl domy v městě a vinice se závazkem zaplatiti dluh otce u Ofky, dcery Mikuláše Pratforšta (2099, f. 284). Janek, nesplniv toho, zemřel asi v r. 1434, zůstavuje po sobě vdovu Dorotu a dcery Kateřinu, Voršilu a Elišku. Dorota, spoludědička polovice Andělky, kterýmžto jménem počaly býti označovány býv. vinice Rotlevka a Glaserka, vdala se v r. 1435 za Bořivoje mladšího z Lochovic a vydala téhož roku 12 korců vinice pěti osobám pod roční plat 16 g. s korce (2002, f. A 16).

a) Janek Hrneček Olšanský ujal 2 korce. Od něho, aneb jak se praví v jiném zápise, od jeho nástupce Klímy Hrnečka a jeho snachy koupil v r. 1437 tu vinici Petr Žatecký z N. m. (2002, f. B 2; 2102, f. 397). Dalšími držiteli vinice, zvětšené o půl korce půdy, byli: Augustin mydlář, m. N. m., od r. 1441 (2002, f. C 16), Václav Chlumek z N. m., od r. 1442 (2002, f. C 19), Fridrich od jednorožce, m. St. m., od r. 1444 (2002, f. D 30), Martin od jednorožce, v r. 1454 (2003, f. A 12).

b) Duchek vinař z Chudobic ujal 2 korce. Od něho v r. 1436 koupil tu vinici Jakub Bílý s Koňského trhu (2102, f. 397; 2002, f. A 25), jenž pak v r. 1459 učinil o ní pořízení, že má po jeho smrti připadnouti Vavřincovi, manželu jeho dcery Markety (2003, f. F 5).

c) Jakub Bílý s Koňského trhu ujal 2 korce. Brzy potom je prodal Prokopovi vinaři, ale v r. 1436 koupil je od něho zpět (2102, f. 397). R. 1444 odprodal díl té vinice v míře tří čtvrtí korce Fridrichovi od jednorožce (2002, f. D 30), jenž o to zvětšil svou vinici, už jmenovanou.

d) Jan Železo ujal 2 korce. Po jeho smrti jeho vdova Kateřina r. 1441 prodala tu vinici Augustinovi mydláři, m. N. m. (2002, f. C 15), od něhož ji o rok později koupil Jan Ostatek z N. m. pro sebe a sestru Lidmilu (2002, f. C 19). Kdo si po nich zjednal touž vinici k držení, není známo.

e) Štěpán vinař ujal 4 korce. Polovici toho pozemku prodal v r. 1436 Petru Žateckému z N. m. (2102, f. 397) a polovici Petru Sedlákovi. Od Žateckého koupil vinici za 1¾ korce Adam s Koňského trhu, r. 1437 (2002, f. B 3). Po Petru Sedlákovi držiteli vinice byli: Búzková vdova, do r. 1442, Beneš od lící v N. m., od r. 1442 (2002, f. C 10), Adam s Koňského trhu, od r. 1443 (2002, f. D 8). Když v r. 1452 Kateřina, vdova Adamova, prodávala vinici na Andělce s lisem a s chmelnicí, zděděnou po manželu, svému bratru Karlu Soběslavskému, kladla velikost těch pozemků na roveň 5½ korce (2002, f. M 1), kdežto jinak se počítalo buď 6 korců (2084, f. D 1) nebo 5 korců (2003, f. H 4).

Kromě toho byly vydány z Andělky 2 korce vinice pod roční plat Janu Braňkytlovi. O tom se sic nedostává zápisu , ale věc jest nepochybná, neboť v r. 1437 koupil od Braňkytle 2 korce vinice ležící mezi vinicemi Petra Žateckého a Jana Železa Adam s Koňského trhu (2002, f. B 3).

Druhá polovice Andělky náležela po smrti Janka, syna Ludvíkova, jeho mladšímu bratru Andělovi. Kterým právem vešel v její držení, není známo. Ani o způsobu jeho hospodaření ve vinici nejsme zpraveni. Z některých zmínek je patrno, že vydával díly své vinice v nájem.

R. 1445 dosáhla toho Ofka, dcera Ratforštova, že byla pro dluh dědiců jmění někdy Ludvíka lékárníka zvedena do vinice Andělky a zmocněna panství v ní (2103, f. 2; 2002, f. E 23). Tím činem nabyla práva přijímati roční plat od úročníků Doroty Bořivojové a vysaditi pod roční plat pozemky vinice Andělovy. Avšak její dlužníci si vyžádali na městské radě svolení, že se smějí ještě smlouvati s Ofkou o úlevu v sumě dlužních peněz, kteréžto smlouvání se protáhlo do let a nemělo pro ně příznivého účinku. Když pak v r. 1451 Ofka vznesla žádost k městské radě o konečné rozhodnutí, došlo k nálezu, že se zvod do vinice Andělky v dluhu 120 k. g. a zadrženého úroku 30 k. g. znova potvrzuje a že držitelé té vinice jsou povinni dávati roční platy Ofce beze všeho odporu (2002, f. L 8).

Zatím zemřel Anděl, syn Ludvíkův, a jeho pozůstalí, vdova Anna se synem Prokopem, postarali se o brzké zaplacení dluhu hotovými penězi. Při tom, jak se podobá, Dorota Bořivojová prodala Anně a Prokopovi svou polovici vinice, snad za peníze, které za ni složili Ofce. R. 1454 Ofka postoupila všecko své právo v Andělce i oprávnění přijímati viničný roční plat od Martina od jednorožce, Bílého a Soběslavského Anně, vdově Andělově, a jejímu synu Prokopovi (2003, f. A 12).

Táž Anna, rodným jménem Otlová, nepodjímala se zprvu změny v hospodářství na Andělce. R. 1462 koupila od Soběslavského vinici s lisem (2003, f. H 4) a zůstavila ji sobě. Tak zbyly z vinic vysazených pod plat v r. 1435 již jen dvě, totiž vinice zvíci 3½ korce někdy Bílého a již jeho zetě Vavřince Makovce, m. N. m., a vinice o 3 korcích Martina od jednorožce. Onu podržel Makovec do r. 1491, načež ji prodal Prokopu Pikartovi, m. St. m. (2004, f. Q 9), tuto koupil Pavel metlář, od něhož si ji potom v r. 1467 zjednal trhem Petr toulář, m. St. m. (2003, f. K 27), kdežto jejími dalšími postupnými držiteli byli: Hynek do r. 1476 a Daniel někdy z domu Lichutského, m. St. m., od r. 1476 (2004, f. D 6).

R. 1470 přikročila Anna Otlová se synem Prokopem z Dubečka k vysazení viničných pozemků na Andělce v míře asi 34 korců. Ze zápisu o té elokaci jde najevo, že v tom celku bylo vzdělané vinice 21 korec a že ostatek byla půda zpustlé vinice. Z vinice o 5¼ korce, vysazené s lisem, ukládal se roční plat 22 g. s korce a 5½ g. s lisu. Držitelé ostatních vinic měli platiti po 22 g. s korce. Na kusu zpustlé vinice, o němž vysazovatelé dovolovali úročníku, že ho smějí užívati polem, byl uložen roční plat 5 k. g. (2003, f. L 26).

f) Pavel metlář ujal 5¼ korce vinice s lisem. Po něm měli tu vinici: Petr s Můstku, toulář, v r. 1471 (2003, f. M 4), Říha kabátník, od r. 1471 (2003, f. M 11), Petr s Můstku, toulář, od r. 1474 (2004, f. B 4), Ondřej Rojsa, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 8), Petr s Můstku, toulář, do r. 1480, Jan Slánský, m. St. m., v r. 1480 (2004, f. G 6), Petr s Můstku, toulář, od r. 1480 (2004, f. G 13), jenž

v r. 1481 odprodal korec vinice Janu Šeplavému (2004, f. H 1), takže další držitelé většího dílu jeho býv. vinice měli již jen 4 korce; Martin od svině, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. J 1), Prokop Pikart od orlů, m. St. m., od r. 1488 (2004, f. N 6), jenž o tři léta později vykoupil roční plat s té vinice od Pavla Šťahlavce, nožíře, m. St. m., a tak učinil vinici nepoplatnou (2004, f. Q 13).

Na výklad toho, co bylo řečeno, buď připomenuto, že v r. 1489 Prokop z Dubečka se svolením své manželky Alžběty prodal Pavlu Šťahlavci za 251½ k. g. m. právo přijímati všechny roční platy s Andělky, jichž úhrnem bylo tehda jmenováno 14 k. 14½ g. (2004, f. N 20, O 4). Ten počet se liší od součtu platů svrchu uvedených o 32 g.

g) Jíra z domu Ješíkova neboli Ješík s bratrem Matějem, m. St. m., ujali zpustlou vinici zvíci asi 13 korců. Zároveň ujali tři čtvrti korce vinice.

α) R. 1474 Jíra Ješík se souhlasem svého bratra Matěje prodal polovici zpustlé vinice, a již pole, Vítovi z domu Kbelského neboli Kbelskému, m. N. m. (2004, f. C 1). Po Kbelském pole zdědila vdova Magdalena, od níž je v r. 1489 koupil Pavel Šťahlavec, nožíř, m. St. m. (2004, f. O 2). Jeho nástupcem se v tom jmění i v právu přijímati roční platy s Andělky stal po r. 1520 Petr Dunáček.

β) R. 1476 Matěj, bratr Jíry Ješíka, prodal čtvrtinu býv. zpustlé vinice, vzdělanou zatím ve štěpnici a chmelnici, Janovi z domu Míškova, kameníku, m. N. m. (2004, f. D 7). Dalšími držiteli toho pozemku byli: Petr s Můstku, kramář, od r. 1487 (2004, f. M 10), Jíra Ješík, m. St. m., v r. 1492 (2004, f. Q 22), Jan kameník, m. St. m., od r. 1492 (2004, f. Q 23), Lukáš pasíř, m. St. m., od r. 1494 (2004, f. S 23), Lidmila, vdova Lukášova, do r. 1520, Jan Zajisto, m. St. m., s matkou Kateřinou, od r. 1520 (2006, f. 387), Martin Dačický od zlatých klíčů, později z Vlkanova zvaný, od r. 1523 (2007, f. 89), Matyáš Šmolovský, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 161). Jejich pozemek byl od r. 1492 jen štěpnicí, zahradou.

γ) R. 1492 Jíra Ješík se souhlasem bratra Matěje prodal druhou čtvrtinu býv. zpustlé vinice, vzdělanou v ovocný sad a osázenou na díle višňovými stromy, Martinovi od svině, kožišníku a viničnému perkmistru (2004, f. Q 27). Nástupci Martinovými v držení sadu byli: Václav od svině, do r. 1512, Jakub z domu Píškova, m. St. m., od r. 1512 (2006, f. 147 n.), Jan Mates, uzdář, m. St. m., od r. 1514 (2006, f. 218), Zikmund Roh z Vlkanova, od r. 1518 (2006, f. 342), Martin Dačický od zlatých klíčů, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 376), Matyáš Šmolovský, od r. 1525 (2007, f. 161).

O viničce zvíci tři čtvrti korce a o ročním platu na ní není po r. 1470 ani zmínky.

) Jan Šeplavý ujal 2 korce vinice. Ač k ní v r. 1481 přikoupil korec od Petra s Můstku, touláře (2004, f. H 1), nepočítala se příště jeho vinice za více než za 2½ korce. Jejími dalšími držiteli byli: vdova Marketa Šeplavá, do r. 1489, Matěj Smeček s Koňského trhu, podruh u Zídka, od r. 1489 (2004, f. O 1), Petr ze Železné ulice, železník, m. St. m., od r. 1494 (2004, f. S 14), Mikuláš krejčí v N. m., od r. 1497 (2005, f. A 11), Jakub s Koňského trhu, kabátník, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. Q 5), Jan, zeť Kabátníkův, do r. 1511, Matěj Toušek, m. N. m., v r. 1511 (2006, f. 113 n.), Jan Škaredek, kameník, m. N. m., od r. 1511 (2006, f. 141).

ch) Havel ujal 2 korce vinice. Po něm měli vinici: Jan toulář, od r. 1470 (2003, f. L 27), Jíra lazebník, m. N. m., od r. 1476 (2004, f. D 9), Václav, pivovarský mistr, od r. 1477 (2004, f. E 4), Jan Šeplavý, od r. 1481 (2004, f. H 1), Michal od Koňské brány, m. N. m., od r. 1486 (2004, f. L 8), Václav Laudát, od r. 1489 (2004, f. O 8), Dorota, vdova Laudátova, do r. 1495, Šimon Řítka, barvíř sukna, m. St. m., od r. 1495 (2004, f. T 5), Jan Ládevský, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. O 19), Barbora, vdova Ládevská, se sestrou Eliškou, od r. 1506 (2005, f. P 14), Jan Škaredek, kameník, od r. 1510 (2006, f. 92). Roku 1520 se připomíná majetníkem Škaredkových vinic Krsna (2006, f. 407).

i) Marketa, vdova Fontesova, ujala 2 korce vinice. Po ní drželi tu vinici: Mikuláš Domažlický do r. 1472, Petr Rakovnický, m. St. m., od r. 1472 (2003, f. M 19), Jan Slánský, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 9). Další děje téže vinice viz sub k).

j) Kříž ujal 3 korce vinice, jež v r. 1471 od něho koupil Pavel metlář. Další držitelé vinice se uvádějí sub k).

k) Kubek rukavičkář ujal 2 korce vinice. Od něho je koupil Petr s Můstku, toulář, hned v r. 1470 (2003, f. L 28), a prodal je o rok později Pavlovi metláři (2003, f. M 4). Pavel metlář zvětšil vinici o 3 korce příkupem vedlejší vinice od Kříže; celek prodal v r. 1471 Ondřeji Lábovi (2003, f. M 12). Dalším trhem z r. 1474 vešel v držení vinice Jan Slánský z domu Purkrabova, m. St. m. (2004, f. C 2), jenž způsobil její nové zvětšení o 2 korce příkupem vedlejší vinice od Petra Rakovnického. Nástupci Slánského v držení vinice zvíci 7 korců půdy s lisem byli: Zikmund od zlatého koníčka, m. St. m., od r. 1480 (2004, f. G 7), Václava, vdova Zikmundova, do r. 1483, Matouš Čapek, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. J 1), Petr s Můstku, kramář, v r. 1484 (2004, f. J 10), Pavel Zajíček, nožíř, m. St. m., od r. 1484 (2004, f. J 13), Pavel Šťahlavec, nožíř, zeť Pavla Zajíčka, do r. 1500, Jiřík z domu Lopatova, později Lopata z Liběchova zvaný, m. St. m., od r. 1500 (2005, f. F 12), Jan Zajisto, m. St. m., s matkou Kateřinou, od r. 1520 (2006, f. 407), Bohuslav kožišník, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 85).

l) Václav Strýc nebo Strýček ujal 3 korce vinice. Po něm tu vinici měli: Pavel Hokynka, m. N. m., od r. 1482 (2004, f. H 8), Petr s Můstku, m. St. m., v r. 1490 (2004, f. O 14), Michal ze Železné ulice, švec, m. St. m., od r. 1490 (2004, f. O 14), Jan Ládevský, m. N. m., společně se svým příbuzným Ondřejem Řeřábem neboli Řeřábkem, od r. 1503 (2005, f. L 13). R. 1507 náležela vinice Ondřeji Řeřábovi samému, jenž ji tehda pro případ své smrti odkázal manželce Anně a dětem (2005, f. R 7). Potom v r. 1520 a v dalších letech držel ji Řeřáb (2006, f. 407; 2007, f. 85).

12. Štajbelka.

Přiléhala na východní straně k vinici Glaserce, ale tak, že nedosahovala ke svatoprokopské cestě, t. j. k nyn. třídě maršála Foche. Měla velikost 16 korců. S počátku XV. století náležela Františku Štajbelovi, m. St. m., po jehož smrti poručníci od něho zřízení spolu s jeho synem Mikulášem ji prodali v r. 1407 zeti Štajbelovu, Jindřichu Majerovi, Heincmajer zvanému, m. St. m., za 183 k. 15 g. (2101, f. 104). Když však tento měšťan r. 1420, nechtěje držeti s Pražany v odporu proti králi Zikmundovi, utekl z města, byla jeho vinice zabrána od obce St. m. a propůjčena Matěji

Žateckému od hřebenů, býv. radnímu písaři ve St. m., r. 1421 (2099, f. 1111), a ten ji o tři léta později od obce koupil za 40 k. g. (2102, f. 232). Po jeho smrti, když v r. 1451 jeho vdova Kristina neboli Krista, m. N. m., dělala pro případ smrti pořízení o majetku, táhl se k té vinici Daniel Tuchorazský, m. N. m., dovozuje, že připadla dědictvím jeho manželce. Na to rada N. m. po vyšetření věci rozhodla, chce-li Krista podržeti vinici dědičně, aby dala Tuchorazskému 30 k. g. (2084, f. E 13). O dvě léta později Krista, spokojivši penězi i příbuzenstvo zemřelého manžela, zejména Prokopa Trnavského a Kateřinu, vdovu Martina Hradištského, již měli nápadnické právo k vinici (2002, f. N 1), poručila Štajbelku pro případ smrti Zikmundovi, Hynkovi a Anežce, dětem svého zemřelého syna Hynka z Topolan, na rovný díl (2096, f. S 2). To poručení opětovala v poslední vůli z r. 1459, s dodatkem, že za nezletilosti jmenovaných vnuků má vinice býti spravována od jejich poručníků (2094, f. B 16).

R. 1474 společní majetníci Štajbelky, Zikmund z Topolan, Hynek z Topolan a Mikuláš Škvorecký z Čečelic s manželkou Anežkou, prodali Štajbelku s lisem Říhovi mečíři, m. St. m., za 300 k. g. (2103, f. 143, 2004, f. B 8). Říha mečíř zemřel před r. 1492, ustanoviv za předního poručníka svých synů, Tomáše a Víta, Bohuslava Legáta, m. St. m. Jak se potom stalo, že ještě za života mladšího syna Říhova, Víta mečíře, jenž pozbyl rozumu a nebyl schopen správy statku, Štajbelka, tehda již Hřebenka zvaná, připadla obci St. m. a byla přirčena špitálu chudých lidí, není známo. R. 1519 prodala ji táž obec Janu Legátovi, synu Bohuslavovu, m. St. m., za 900 k. g. m. (2006, f. 371). Od něho ji koupil v témž roce Havel od stříbrné růže, m. pr. (2006, f. 372).

13. Rokycanská.

Vedle Štajbelky nebo Hřebenky na východní straně byla vinice zvíci 8 korců půdy, náležitá s počátku XV. století Františku Rokycanskému, m. St. m. Jeho syn a dědic Janek r. 1423 ji postoupil v dluhu Bartošovi postřihači (992, f. 53). Od Bartoše ji koupil Jan písař sobě a Janovi, synu, r. 1428 (2102, f. 275). Další majetník vinice od r. 1431, Kříž platnýř, m. St. m., dopustil se zrady v obci a ze strachu před trestem utekl z Prahy v r. 1440; nato jeho manželka byla vypověděna z města. Jsouc však přece zůstavena při jmění, zjednala Jakuba platnýře, bratra Křížova, za hospodáře ve vinici (2099, f. 508, 1053). Když se dostalo Křížovi povolení, aby se vrátil do Prahy, prodal tu vinici s lisem a s chmelnicí Janovi, synu Valentina Káby, soukeníka v N. m., r. 1449 (2103, f. 27; 2002, f. J 20). R. 1451 po smrti Jana uvázal se ve správu vinice jeho otec jako poručník syna Janova, jménem Jana (2084, f. E 8). Potom v r. 1468 Jan z Meduláná prodal vinici Blažkovi písaři, m. N. m. (2003, f. K 30). Dalšími majetníky vinice byli: Mikuláš mečíř, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 8), Kateřina, vdova Mikulášova, se synem Ondřejem soukeníkem, do r. 1503, Matouš Pleška, řezník, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. L 13), Zikmund husař, m. N. m., ve spolku s Martinem husařem z Růžené ulice, takže Zikmundovi náleželo 6 korců vinice a Martinovi 2 korce (2005, f. Q 3).

a) R. 1517 zapsala Kateřina, vdova Zikmundova, pro případ smrti vinici, zděděnou po manželu, zeti Janovi husaři, jeho manželce Martě a jejich dětem (2006, f. 275). Týž Jan měl později příjmení Košťál a dospěl k jmění vinice před r. 1525.

b) Od Martina husaře koupil vinici Zikmund husař r. 1508 (2006, f. 16) a prodal ji v r. 1509 Říhovi Tlačisvětovi, jinak Chudý kněz zvanému (2006, f. 24). Dalším vlastníkem vinice byl Štěpán šenkýř, m. pr., od r. 1519 (2006, f. 363).

R. 1525 Jan Košťál, koupiv vinici od Štěpána šenkýře (2007, f. 186) a spojiv ji se svou vinicí, obnovil původní velikost vinice Rokycanské.

14. Hanková.

Vinice ležící nad Uluškou, Rotlevkou, Glaserkou a Štajbelkou a dosahující na severní straně až k nyn. ulici Vozové, kdež se na díle stýkala s vinicí Svatomikulášskou, náležela na sklonku XIV. století, zejména již v r. 1378, Hankovi Bernardovu, m. St. m. a viničnému perkmistru v r. 1396 (Borový, Libri erect. II. str. 203). Její velikost dělala asi 34 korce půdy. R. 1406 vdova Hankova Alžběta vzdala ji dceři Anně jako podíl zděděný po otci a jejímu manželu Ješku Kotkovi, kraječi sukna, m. St. m. (996, f. 75). Po smrti Ješka Kotka r. 1415 připadla polovice vinice jeho vdově Anně a druhá polovice jeho dceři Regině (2099, f. 107). Protože se Anna se svým druhým manželem Hanušem Jihlavským, kramářem, zadlužili u bratra Anina, Bernáška z Olšan, a dluhu neplatili, byl Bernášek r. 1420 zveden do jejich polovice vinice (997, f. 79, 82) a opanoval ji. V letech 1422—1423 vydal čtyři kusy své polovice vinice čtyřem osobám z měst pražských pod roční plat 15 g. s korce.

a) Jan zahradník ze zahrady u sv. Ambrože v N. m. ujal 2¼ korce, r. 1422 (2099, f. 114). Dalšími držiteli vinice, počtené již jen za 2 korce, byli: Klíma huntýř, do r. 1439, Petr Žatecký, od r. 1439 (2002, f. B 24), Rožen z N. m., do r. 1450, Vlach, m. N. m., od r. 1450 (2002, f. K 8), Jan lazebník, od r. 1463 (2003, f. H 16), Jakub, syn Prlencův, od sv. Linharta, jinak Šermenec starý zvaný, pilař, m. St. m., v r. 1464 (2003, f. H 23), Jakub, syn Šermencův, v r. 1465, Kříž Šermenec, m. N. m., se synem Vavřincem, od r. 1465 (2003, f. J 15), Hanušek od stolice, m. St. m., od r. 1469 (2003, f. L 14), Říha kabátník, m. N. m., do r. 1491, Šimon s Dláždění, kolář, m. N. m., od r. 1491 (2004, f. Q 6, 14), Mikuláš krejčí, od r. 1493 (2004, f. R 10), Štěpán, pivovarský mistr, od r. 1495 (2004, f. T 11), Dorota, vdova Štěpánova, do r. 1496, Mikuláš krejčí, v r. 1496 (2004, f. T 13), Hanuš husař, m. N. m., od r. 1496 (2004, f. T 17), Dorota, vdova Hanušova, do r. 1525, Václav, syn Kubkův, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 148).

b) Vašta do spolku s Lukášem s Poříče, pekařem, ujal v r. 1422 4 korce. R. 1428 náležela vinice již jen Lukášovi pekaři a byla od něho prodána Janu Ostatkovi, m. N. m., jenž si v témž roce zjednal vrchní právo v ní výkupem ročního platu od Václava z Plotiště a jeho manželky Anny, dědiců jmění tehdáž zemřelého Bernáška z Olšan (2102, f. 276). Dalšími majetníky nepoplatné vinice byli: Martin Holík, již v r. 1439 (2002, f. B 24) a potom až do r. 1458, Jan Sedláček z Chudobic, m. N. m., od r. 1458 (2003, f. E 10). R. 1460 Sedláček odprodal z ní díl zvíci 2 korců, ležící na východním konci Hankové, Janovi konváři ve St. m., čímž vznikla vinice „Na klínku“ nebo „V cípě“ zvaná (2003, f. F 17). Potom v r. 1464 vysadil korec své vinice Šíchovi a druhý korec Matěji z domu Duchka ptáčníka v N. m., oběma pod roční plat po 14 g. (2003, f. J 1).

α) V držení vinice „Na klínku" se vystřídali po Janovi konváři: Matěj Hradecký, sedlář, do r. 1465, Václav Ojíř z Očedělic, m. N. m., v r. 1465 (2003, f. J 8), Jíra Stříbrský, švec v N. m., od r. 1465 (2003, f. J 24), Martin huntýř, m. N. m., od r. 1469 (2003, f. L 11). Martin právě řečený rozdělil vinici a díly z ní udělané prodal.

αα) R. 1483 koupil od něho korec vinice Vávra kroupník, m. N. m. (2004, f. J 2). Měl v tom jmění tyto nástupce: Mikuláše Meziříčského, také Mícu, m. N. m., od r. 1487 (2004, f. L 20), Jiru od pěti kostelů, kožišníka, m. St. m., od r. 1495 (2004, f. S 30), Mikuláše od čápů, šenkýře, a po něm jeho vdovu Dorotu, do r. 1521, Václava Voštirálka, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 23).

ββ) R. 1487 prodal Martin huntýř korec své vinice Janovi z Chudobic, m. N. m. (2004, f. M 1). Když však ten trh pozbyl platnosti, Martin prodal vinici Stanislavovi, bratru Jíry od černé růže na Příkopě, do spolku s jeho neteří Dorotou, r. 1489 (2004, f. N 20). Další majetníci: Jíra od černé růže, do r. 1490, Jan Rychtář, bydlící u černé růže, od r. 1490 (2004, f. P 14), Říha Černý, do r. 1512, Petr vinař, od r. 1512 (2006, f. 144), Mikuláš od čápů, šenkýř, od r. 1515 (2006, f. 225), Dorota, vdova Mikulášova, do r. 1521, Václav Voštirálek, od r. 1521 (2007, f. 23).

β) O dvou vinicích, poplatných Janu Sedláčkovi, jsme zpraveni jen neúplně. R. 1469 prodal Šícha vinici Janu Křivonoskovi, m. N. m. (2003, f. L 11). Tehda byl ještě Matěj držitelem druhé vinice. Potom v r. 1471 Marketa, vdova z Chudobic, nejspíše asi Matějova, prodala svou vinici Štěpánovi (2003, f. M 6). Štěpán v tom čase držel již také vinici někdy Křivonoskovu, neboť ji prodal v r. 1472 zároveň s vinicí někdy Matějovou Tobiáši, m. St. m. (2004, f. A 1). Právo přijímati roční plat s těch vinic zjednal si v r. 1475 Jan střelec, syn Matouše střelce, m. N. m. (2004, f. C 4). Po Tobiášovi se vystřídali v jich držení: Hanušek od stolice, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 6), jenž měl i vedlejší vinici, popisovanou svrchu sub a), a osoby tamže jmenované, počínajíc od Říhy kabátníka.

c) Jakub vinař ujal v r. 1422 2½ korce a půl věrtele. Po něm vlastníky té vinice s lisem, počtené již jen za 2 korce, byli: Daniel, do r. 1442, Jan Haléř, kraječ plátna nebo pláteník v N. m., od r. 1442 (2002, f. C 20), Vratislav mladý Haléř, do r. 1476, Daniel z domu Lichutského, m. St. m., od r. 1476 (2004, f. D 3), Vratislav mladý Haléř, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 3), Ondřej Rojsa, m. St. m., od r. 1481 (2004, f. H 1), Bartoš Vlk, m. N. m., od r. 1484 (2004, f. J 11), Marketa, vdova Vlkova, se synem Václavem, od r. 1502 (2005, f. J 8), Jiřík Vlk, manžel Markety, býv. vdovy Vlkovy, m. N. m., od r. 1507 (2005, f. Q 19), Václav Vlk mladý a po něm jeho vdova Anna, do r. 1517, Tůma Sedlák, m. N. m., od r. 1517 (2006, f. 309). Jak došlo k tomu, že vinice byla oproštěna od ročního platu, není známo.

d) Petr kameník ujal v r. 1423 4 korce (2099, f. 114 n.). Za jeho nástupce Drbíka v r. 1424 prodal Bernášek z Olšan právo přijímati roční plat s té vinice Václavovi z Hrobky, m. St. m. (2102, f. 238). Dalšími držiteli vinice byli: Mikuláš Želej z N. m., od r. 1434 (2002, f. A 4), Daniel Tuchorazský, m. N. m., do r. 1454, Jakub olejník nebo Olejníček od sv. Ambrože v N. m., od r. 1454 (2003, f. A 17), jemuž v témž roce viničný perkmistr Tomášek přidal kus lada k vinici, aby měl kde

skládati hnůj a keře vinné révy (2003, f. A 8). R. 1456 se stala v příčině téže vinice změna toho způsobu, že Václav z Hrobky prodal své vrchní právo v ní Maříkovi od hřebenů, m. St. m. (2003, f. C 1). Po Olejníkovi měli vinici: Jíra z kuchyní neboli kuchyník, od r. 1464 (2003, f. J 2), Magdalena, vdova Jírova, s dětmi, do r. 1469 (2003, f. L 14), Klíma od zelených oken, m. N. m., od r. 1469 (2003, f. L 19), za něhož Mařík od hřebenů odkázal roční důchod s vinice ke špitálu v Podvyšehradí (2119, f. R 4); Říha kabátník, m. N. m., v r. 1471 (2003, f. M 6), Pavel, střihač příze, od r. 1471 (2003, f. M 11), Marketa od ptáka, do r. 1474, Petr s Můstku, kramář, od r. 1474 (2004, f. B 6), Daniel z domu Lichutského, m. St. m., v r. 1475, Petr s Můstku, toulář, od r. 1475 (2004, f. C 8), Daniel z domu Lichutského, v r. 1476 (2004, f. D 3), Petr s Můstku, kramář, v r. 1476, Zikmund od studnic, m. St. m., od r. 1476 (2004, f. D 7), Konrád z domu prolomeného, mincovní úředník, od r. 1480 (2004, f. G 8), Ondřej Kubík od zlatého jelena, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. H 10), Anna, vdova Kubíkova, v r. 1484, Jíra Sloupský od zlatého jelena, manžel Anny, býv. vdovy Kubíkovy, od r. 1484 (2004, f. J 12), Prokop Pikart, m. St. m., od r. 1492 (2004, f. Q 27).

e) Dělením polovice Hankové, náležité Bernáškovi z Olšan, vznikla také vinice o 4½ korce půdy, jejímž držitelem do r. 1434 byl Vaněk Vrbík. Od něho ji koupil Mikuláš Želej z N. m. (2002, f. A 4). R. 1453 ohlásil na viničném úřadě, že postupuje tu vinici Danieli Tuchorazskému, m. N. m. (2002, f. M 21). Nástupcem Tuchorazského v držení vinice se stal v r. 1458 Prokop Trnavský, právní řečník v N. m. (2003, f. E 9). Od něho v r. 1463 koupil vinici Říha, sluha rychtářův ve St. m., do spolku s Janem hrnčířem (2003, f. H 12). Potomní držitel, samotný Říha, sluha rychtářův, přikročil k jejímu rozdělení a zcizení.

α) R. 1465 koupil od něho 2 korce vinice Jíra kuchyník (2003, f. J 25), jenž ji o rok později v poslední vůli odkázal na rozdíl manželce Magdaleně a dcerám, Kateřině, Dorotě a Magdaleně (2094, f. D 62). Dalšími držiteli vinice byli: Jan Šťapec od líce v N. m., do r. 1474 (2004, f. B 10), Jan Boskovec, m. St. m., od r. 1474 (2004, f. B 6), Jan Slánský, m. St. m., od r. 1479 (2004, f. F 12), Ondřej Rojsa, m. St. m., od r. 1481 (2004, f. H 1). R. 1482 Rojsa ji prodal Ondřeji Kubíkovi od zlatého jelena, m. St. m. (2004, f. H 10). Když Kubík o rok později koupil vedlejší vinici, popisovanou svrchu sub d), vznikla vinice o 6 korcích půdy, náležitá po Kubíkovi osobám jmenovaným tamže.

β) R. 1467 koupil Jan Pávek, m. N. m., od Říhy, sluhy rychtářova, 2 korce vinice (2003, f. K 17). Dalšími držiteli vinice byli: Martin Vrabec, mečíř, m. St. m., od r. 1467 (2003, f. K 22), Říha mazanečník, m. N. m., od r. 1468 (2003, f. L 3), Martin Vrabec, mečíř, do r. 1470, Mates nožíř, m. St. m., od r. 1470 (2003, f. L 23), Vavřinec Makovec, švec, m. N. m., od r. 1475 (2004, f. S 27), Václav Vrba, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 25), Matěj Toušek, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 163), Havel Roubík, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 204), Pavel svícník s Dláždění, m. N. m., od r. 1515 (2006, f. 246). Z nich Havel Roubík měl tu vinici spojenou s korcem jiné vinice, což za jeho nástupce Pavla svícníka pominulo.

Regina panna, neť Bernáška z Olšan, počala vydávati díly své polovice vinice Hankové pod roční plat teprv asi v r. 1440.

f) Od ní ujal tehda Carda lazebník v N. m. 3¼ korce vinice za roční plat 17 g. s korce. Jeho nástupci v držení vinice byli: Klíma řezník, od r. 1443 (2002, f. C 26), Jan Ryba, huntýř, od r. 1444 (2002, f. D 21), Fridrich od jednorožce, m. St. m., od r. 1449 (2002, f. J 9), Jan Suchan, do r. 1470, Hynek spolu s Klímou od zelených oken, mm. N. m., od r. 1470 (2003, f. L 25), Jan, syn Túlanův, toulář, od r. 1478 (2004, f. F 4), Matouš, m. N. m., jenž v r. 1479 koupil díl vinice v míře 1½ korce (2004, f. F 13), Matouš švec, m. N. m., jemuž v r. 1484 náležela ta vinice celá (2004, f. J 11). V poslední vůli Matouš ustanovil, aby jeho vdova Marketa užívala vinice, pokud bude živa, po její smrti aby vinice připadla k jmění školy u kostela sv. Jindřicha v N. m. Avšak vdova Marketa, provdavši se za Beneše Kokeše, vykoupila penězi nápadnické právo školy a dala připsati vinici novému manželu, r. 1512 (2006, f. 149). R. 1515 Kokeš prodal vinici Dorotě od konví, m. St. m. (2006, f. 231).

g) Od Reginy panny ujal Bohuslav se Senného trhu, pícník, 2¾ korce vinice za roční plat 19 g. s korce. Po jeho smrti vdova Kateřina v r. 1444 vykoupila díl platební povinnosti, že bylo příště dávati jen po 15 g. s korce (2002, f. D 24). R. 1447 odkázala vinici vnuku Pešovi, synu Jakubovu. Potom do r. 1463 držel vinici Jakub Olejníček, m. N. m., načež ji odkázal manželce Dobře a dětem (2094, f. D 30). Dobra se provdala za Petra, jenž v r. 1471 se svolením sirotků Jakubových, Jíry a Magdaleny, prodal vinici Danielovi z domu Lichutského, m. St. m. (2003, f. M 8). O tři léta později Daniel oprostil vinici výkupem ročního platu (2004, f. B 6). R. 1476 ji spojil se svou vedlejší vinicí, popisovanou svrchu sub c), takže součet měr těch vinic učinil 4¾ korce. Další majetníci vinice o té míře jsou jmenováni tamže, počínajíc od nástupce Danielova, Vratislava mladého Haléře.

h) R. 1447 Regina panna vysadila 3 korce zpustlé vinice Martinu Tobolkovi z Kocourovy ulice, propůjčujíc mu dvouletou lhotu, po níž měl platiti ročně 35 g. (2002, f. G 22). V držení té vinice s vížkou nebo budkou se pak vystřídali: Jan Kobiš od sv. Klimenta, m. N. m., od r. 1450 (2002, f. K 28), Kateřina, vdova Kobišova, od r. 1451 (2096, f. Q 7), Jíra hřebenář, m. St. m., od r. 1452 (2002, f. L 21), jenž v r. 1460 odprodal polovici vinice Štěpánovi „pod městskou zdí proti Blažkovi střelci“, m. N. m., (2003, f. F 13) a druhou polovici postoupil svému bratru Duchkovi (2003, f. F 13); Zikmund od studnic, m. St. m., jenž v r. 1472 koupil vinici od Štěpána (2003, f. M 19) a v témž roce získal i vinici někdy Duchka, bratra Jíry hřebenáře, náležitou po Duchkovi Jarošovi z Těšnova, od r. 1468 (2003, f. L 5), a po něm Šimonovi, do r. 1472 (2003, f. M 19); Ondřej Rojsa, m. St. m., do r. 1481, Ondřej Vyšehradský, později Benátský zvaný, od r. 1481 (2004, f. H 3), Říha od opic, provazník, od r. 1485 (2004, f. K 3), Kryštof, syn Zlého kněze, m. St. m., od r. 1489 (2004, f. N 20), Eliška, vdova Zlého kněze, se synem Linhartem, v r. 1492 (2004, f. Q 25), Matěj Prudký s Poříče, postřihač, m. N. m., od r. 1492 (2004, f. R 6), Franěk nožíř, v r. 1498 (2005, f. A 25), Matěj Prudký, postřihač, v r. 1498, František Kašný, v r. 1498 (2005, f. E 4), Jan Prasátko, m. N. m., od r. 1498 (2005, f. E 4), Jiřík Machoutek z osady sv. Jindřicha v N. m., od r. 1499 (2005, f. E 4), Jana, vdova Machoutkova, do r. 1511, Matěj od pelikána, m. St. m., se synem Janem, od r. 1511.

ch) R. 1447 Regina panna vysadila 3 korce zpustlé vinice Mikulášovi malíři, dávajíc mu dvouletou lhotu a stanovíc, aby po ní platil ročně 35 g. (2002, f. G 22). V držení té vinice, zvětšené o tři čtvrti korce, vystřídali se po smrti Mikuláše Vajíčka z N. m.: Jan Piknůsek s Poříče, m. N. m., od r. 1460 (2003, f. F 15), Jakub Šermenec s Kuřího trhu ve St. m. nebo Šermenec mladý, od r. 1464 (2003, f. J 3), Martin od černé zahrádky, mečíř, m. St. m., od r. 1465 (2003, f. J 25), od jehož doby byla velikost té vinice kladena na roveň 4 korcům; Mates nožíř, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 5), jenž k ní v r. 1470 připojil svou vedlejší vinici, popisovanou svrchu sub e3); Vavřinec Makovec, m. N. m., od r. 1475 (2004, f. S 27), Václav Vrba, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 25), Matěj Toušek, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 163), jenž o rok později odprodal korec vinice Havlu Roubíkovi, m. N. m. (2006, f. 204); Pavel svícník, m. N. m., od r. 1515 (2006, f. 228, 246).

i) R. 1449 Regina panna vysadila kus zpustlé vinice zvíci 1½ korce Petrovi se Senného trhu, hlásnému nebo ponocnému, a to tak, že měl po tříleté lhotě dávati s něho 15 g. ročně (2002, f. J 16). Dalšími držiteli vinice s kusem pustého lisu byli: Václav Ojíř z Očedělic, v r. 1465 (2003, f. J 9), Jíra Stříbrský, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 29), jenž si pojistil, že smí užívati stezky vůkol lisu a trhati višně s větví stromů, sklánějících se do jeho vinice; Mikuláš, m. N. m., od r. 1466 (2003, f. K 10), Bernard z Růžené ulice, zedník, od r. 1468 (2003, f. L 5), Jindřich Škopek z Otradovic, od r. 1469 (2003, f. L 16), Jan porybný, m. St. m., od r. 1472 (2003, f. M 16), Václav Rambousek, řezník, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 8, D 3), Kateřina, manželka Martina Brady, m. St. m., od r. 1487 (2004, f. L 17), Martin Brada, do r. 1492, Zikmund provazník, m. St. m., od r. 1492 (2004, f. R 3), Voršila, vdova Zikmundova, v r. 1493, Martin Marvan, řezník, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. R 4) a potom ještě v r. 1525 (2007, f. 148).

j) R. 1449 Regina panna vysadila kus zpustlé vinice o velikosti 1½ korce Martinovi z Růžené ulice na závazek, že počínajíc od příštího čtvrtého léta bude s něho platiti 15 g. ročně (2002, f. J 16). Potom v r. 1470 Martin huntýř prodal vinici Janu porybnému, m. St. m. (2003, f. L 27). Dalšími držiteli téže vinice byly osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Václava Rambouska.

Po smrti Bernáška z Olšan v r. 1428 pokládali se za dědice jeho polovice vinice Hankové jeho příbuzní Václav z Plotiště s manželkou Annou. To jde z jejich rozhodnutí propustiti držitele dílu té polovice Jana Ostatka ze závazku ročního placení (2101, f. 286). Avšak potom, nevíme, jakým právním během, stala se tato polovice vinice majetkem Reginy panny z družstva bekyní. Když Regina, opominuvši učiniti pořízení o svém statku, zemřela, její vinice připadla králi. R. 1464 daroval ji král Jiří viničnému perkmistru Václavovi od zlatého prstena do spolku s Matějem Hladičem, m. St. m. (2103, f. 106; 2105, f. 220).[1]) Hned nato onen koupil od tohoto jeho díl (2103, f. 106; 2105, f. 221). V letech 1474 a 1483 prodal perkmistr Václav své vrchní právo v tamních poplatných vinicích pannám Kunce a Marketě z kláštera sv.

---

[1]) Společníci se jali těžiti z králova daru. Zmocnili se vinice, kterou Jakub olejník odkázal své manželce Dobře a dětem, a vysadili ji znova pod roční plat 55 g. Štěpánovi tesaři (2003, f. H 25). Jejich čin nepodržel však platnosti.

Františka ve St. m., kupujícím zpředu pro sebe, pokud by byly na živu, a po svých smrtích pro klášter (2004, f. B 10, N 6).

*

K r. 1438 je zápis o tom, že Míka kotlář koupil od Vaňka a jeho manželky Lidmily 2 korce vinice ležící mezi vinicí Bernáška z Olšan a vinicí Andělovou (2102, f. 410; 2002, f. B 7). Jak víme, měl týž Míka od r. 1439 vinici Šilhanku, zabírající 6 korců půdy. Když v r. 1455 pořizoval o svém majetku, uložil manželce Barboře, aby jeho vinice ležící za Koňskou branou zvíci 8 korců byla prodána a aby peníze za ni ztržené byly rozdány „pro milý buoh" jednak kostelu sv. Martina, tamním žákům, jednak kostelu sv. Štěpána v N. m., jednak kostelu sv. Václava na Zderaze (2094, f. A 7 n.). Z toho jde, že vinice, kterou koupil v r. 1438, mezovala s jeho vinicí Šilhankou, ač při tom zůstává s podivením, proč nebyla její poloha naznačena obvyklým způsobem: „vedle vinice téhož Míky". O nějaké vinici ležící za Koňskou branou, jak se udává, vedle vinice Pavlíka Palečka, je zápis z r. 1405, podle jehož znění Václav Sušický, syn Ulušův, postoupil ji tehda Ondřeji Benešovskému, kanovníku pražského kostela, jeho sestře Marketě, vdově Hanuše z Podskalí, a jejím dětem (2101, f. 51). Ten zápis se netýká vinice Ulušky (č. 9), ale může se týkati vinice nedaleké od ní. Ježto však k jistotě o tom nelze dospěti, nevidělo se nám dělati zvláštní odstavec pod záhlavím Uluška II.

15. Eisfeltská I. 16. Lospaska.

K vinici Rokycanské přiléhala na východní straně vinice Eisfeltská, nedosahující ke svatoprokopské cestě, t. j. k nyn. třídě maršála Foche. Jejím majetníkem s počátku XV. století byl Pertolt Eisfeltský, kramář. Vedle ní na jihovýchodní straně se prostírala vinice Lospaska, dobíhající až k cestě, která odbočovala do olšanských vinic od svatoprokopské cesty, t. j. k nyn. Grégrově ulici. Po jejím prvním známém majetníku, Kunci Lospasovi, zdědila ji jeho dcera Klára, manželka Tomáše platnýře, m. St. m. Obě ty vinice koupil v r. 1407 od jmenovaných vlastníků Jindřich Goldlinův Trnavský od zlaté koruny, obecně Henric zvaný, kramář, m. St. m., onu za 48 k. g., tuto za 56 k. g. (2101, f. 106, 125). Po jeho smrti r. 1422 byly řečené vinice, tehda příčinou válečných běhů „po dvě létě neb tři napořad nezkopané", přiřčeny za podíl jeho dětem, Erazimovi a Anně (992, f. 46). Z vůle jejich poručníků vedl na nich hospodářství Franc řezník, m. St. m. (2099, f. 213). Při dalším dělení statku zůstalého po Henricovi v r. 1428 připadly ony dceři Anně, jež pak je věnovala svému manželu Ondřeji Rázovi, m. St. m. (2099, f. 213). Ráz je prodal po kusech Matěji Kolínskému od černé zahrádky, m. St. m., v letech 1440—1446 (2002, f. C 4, 8; F 20). Od jeho vdovy Anny (2119, f. C 3) koupil ty vinice, již v jedno spojené a z většího dílu v chmelnici proměněné, Štěpán Litoměřický od černé zahrádky, m. St. m., v r. 1451 (2103, f. 33; 2002, f. L 5), a zmenšiv vinici o kus odprodaný v r. 1453 Mikuláši Míkovi, řezníku, m. St. m. (2002, f. M 14), prodal ji Martinovi z domu Bezruké, m. N. m., r. 1457 (2103, f. 75; 2003, f. D 12). Týž Martin, však již „z domu Štěstí na Poříčí" zvaný, odkázal ji v r. 1461 „svému příteli zvláště milému,

Prokopovi Pražskému, přednímu radnímu písaři v N. m. (2094, f. C 12). Ježto Prokop nechtěl trvale užívati dobra toho odkazu, vydal v r. 1473 vinici, pole a louku pod roční plat 4 k. g. Janu Tučnému a postoupil ten plat kostelu sv. Trojice v Podskalí na životní opatření tamního faráře (2004, f. A 3). Od Tučného koupil prv jmenované pozemky Martin Penízek, m. N. m., r. 1475 (2004, f. C 6). Uživ pak možnosti, která se mu naskytla, vykoupil dotčený roční plat od faráře Ondřeje a učinil ty pozemky svým vlastnictvím (2004, f. H 2). R. 1503 z jeho vůle nastoupil v týž majetek jeho syn Mikuláš Penízek (2005, f. L 1).

17. Otlinka.

R. 1359 ujal Otlin lojovník, m. St. m., od Radislava, opata kláštera u sv. Ambrože v N. m., pozemek zvíci asi 27 korců a štípil na něm vinici (993, f. 42 n.). Z ročního platu, který měl býti dáván po vyjití 12leté lhoty s toho pozemku klášteru, se vykoupil; pročež vinice i se dnem se stala jeho majetkem. Polohu Otlinky lze naznačiti jmenováním cesty, ke které od západu dosahovala, t. j. nyn. ulice Grégrovy, a výčtem vinic, s kterými sousedila, totiž Hankové, Štajbelky, Rokycanské, Eisfeltské a Lospasky. Po smrti Otlina lojovníka jeho vdova Dorota se provdala za Gerharta lékárníka, a v r. 1405 prodala zděděnou vinici Jindřichu Goldlinovu Trnavskému, kramáři ve St. m., za 120 k. g. (2101, f. 56). V letech 1418 a 1419 držel vinici král Václav IV. (2099, f. 84; 997, f. 79; 992, f. 41), ale jen tak, že jejím vlastníkem zůstával řečený Jindřich, obecně Henric zvaný. Podle jeho poslední vůle byla jeho vdově Kunce r. 1422 přiřčena za věno Otlinka „s tiem domem při též vinici a s tú viežkú prostřed té vinice ustavenú“ (992, f. 46). Kunka vedla hospodářství na ní s bratrem Vaňkem od pěti korun, m. St. m. Před r. 1431 vydali společně 8 korců té vinice pod roční plat 20 g. s korce třem osobám: Janu Ostatkovi 3 korce, Janovi tesaři 3 korce a Mikulášovi kuchaři 2 korce, „s toho konce ote zdi proti okrúhlé věži“ (2141, f. 163). Popis těch vinic je podán níže.

R. 1431 majetníkem Otlinky se jmenuje Ondřej od červeného jelena, m. St. m. (Tomek, Dějepis m. Prahy, VIII. str. 252). Od něho ji v r. 1437 koupil, jak se dí v zápise, „díl vinice 15 korců s domem, rybníčkem, štěpnicí a jiným příslušenstvím“ Zikmund Sláma, m. St. m., za 25 k. g. (2002, f. A 28). Po útěku Slámově z Prahy v r. 1440 byla Otlinka přisouzena Slámovu věřiteli Mikuláši Šerlinkovi, řezníku, m. St. m., jenž ji potom zůstavil svým synům, Matoušovi, Jírovi a Mikulášovi, r. 1453. Řečení bratři drželi tu vinice v nedíle až do r. 1466, kdy Matouš Šerlink, řezník, skoupil díly svých bratří, Jíry a Mikuláše (2103, f. 107; 2003, f. K 12). R. 1470 prodal však Otlinku Jakubu Lejkovi, m. N. m., ale ne celou, protože její díl o 3 korcích, náležitý druhému nástupci Jana tesaře, Janu Ráčkovi, byl od Ráčka vyproštěn z poplatnosti, a také z té příčiny, že si Matouš Šerlink zůstavoval právo přijímati plat se 3 korců vinice, jež v r. 1457 vysadil Martinovi huntýři z N. m. (2003, f. L 23). Od Jakuba Lejka koupil Otlinku rovněž tak necelou Martin Tměj, m. N. m., r. 1471 (2103, f. 122; 2003, f. M 5).

K úplnosti popisu vinic na Otlince lecčeho se nedostává se strany písemných pramenů.

a) Vinici o 3 korcích, vysazenou Janu Ostatkovi, m. N. m., měli po něm: Mikuláš dršťkář neboli hyblíř, m. St. m., do r. 1461 (2003, f. E 30; 2119, f. L 7), Kubka s Těšnova, do r. 1467, Mareš s Těšnova a ze zahrad, od r. 1467 (2003, f. K 23), Petr před Poříčskou branou, od r. 1468 (2003, f. L 4), jenž koupil jen 2 korce; Jakub Charamza, v r. 1472 (2004, f. A 4).

b) Vinici o 3 korcích, vysazenou pod plat Janovi tesaři, drželi po něm: Mikuláš dršťkář, od r. 1459 (2003, f. E 30), Jan Ráček, m. St. m., v letech 1460—1465 (2141, f. 163), jenž ji výkupem ročního platu učinil nepoplatnou; Pavel metlář, do r. 1472, Zikmund od flašek, m. St. m., v r. 1472 (2003, f. M 19), Ondřej Rojsa, m. St. m., od r. 1472 (2004, f. A 4), Mikuláš Odrole, do r. 1510, Martin Holec z Květnice, m. St. m., v r. 1510 (2006, f. 55), Michal od pěti korun, m. St. m., od r. 1510 (2006, f. 55 n.), Duchek Kába z Rybňan, m. N. m., v r. 1511 (2006, f. 112), Říha kloboučník, m. St. m., od r. 1511 (2006, f. 127), Mikuláš perníkář, m. N. m., od r. 1516 (2006, f. 251), o němž se dí v zápise, že koupil korec vinice.

c) O vinici zvíci 2 korců, vysazené Mikulášovi kuchaři, není další zprávy. Jest však přec nemálo pravděpodobno, že jména jejích některých držitelů jsou přiváděna ve výčtu osob, které v r. 1465 vypovídaly svědecky ve sporu Mikuláše Šerlinka s Janem Ráčkem. Spor se týkal okrouhlé cihlové věže na Otlince, čí jest, zda Jana Ráčka, u jehož vinice věž stála, či Mikuláše Šerlinka, vlastníka Otlinky. Aby úřad mohl v tom rozhodnouti, byli slyšeni předešlí i tehdejší držitelé okolních vinic, zejména Hanušek řezník, m. St. m., Průša z N. m., Přibík kovář, m. N. m., a Kubka s Těšnova. Ti všichni kromě Kubky, jenž nebyl starým pamětníkem, svědčili, že se Ráčkovi předchůdci nepokládali za držitele věže (2141, f. 163).

d) Kus vinice Otlinky měřící 3 korce byl v r. 1457 vydán od Matouše Šerlinka Martinovi huntýři v N. m. pod roční plat 15 g. s korce (2003, f. C 24). O té vinici si vymínil Šerlink, když v r. 1470 prodával Otlinku („velkou vinici s městištěm a věžemi a polem"), že mu zůstane poplatná. R. 1474 ji sám koupil od Martina huntýře (2004, f. B 9). I podržel pozemek, skládající se potom z vinice, sadu a pole, do r. 1490, kdy jej prodal Maškovi s Koňského trhu, koníři (2004, f, O 17). Nástupcem Maškovým se v tom majetku stal v r. 1492 Martin Marvan, řezník, m. St. m. (2004, f. R 3).

R. 1471 Martin Tměj přikročil k rozvedení zbývající oblasti Otlinky v díly a k vysazení těch dílů o úhrnné míře 14½ korce šesti osobám pod roční plat 21 g. s korce (2003, f. M 6).

e) Matěj porybný, m. St. m., ujal 3 korce vinice. K tomu hned potom koupil do spolku s Jakubem kotlařem, m. St. m., 3 korce vedlejší vinice (2003, f. M 10), a to tak, že měl z nich jemu náležeti korec a Jakubovi 2 korce. R. 1472 prodal své 4 korce vinice s polovicí lisu Regině, manželce Jakuba od černého jelena, m. St. m. (2004, f. A 1). Avšak ten trh pozbyl záhy platnosti. Matěj porybný, přijav vinici zpět, přikoupil k ní 2 korce vinice od Matěje Nováka a cihelnou věž od Martina Tměje, r. 1474 (2004, f. B 8). V témž roce rozdělil svou vinici, zvětšenou, nevíme jak, o korec, na dvé a prodal díl 1½ korce Janovi strunaři (2004, f. B 5) a díl 5½ korce Šimonovi platnýři, m. St. m. (2004, f. B 10).

α) Od Jana strunaře koupil vinici Šimon platnýř hned v r. 1474 (2004, f. B 10), a přikoupiv k ní 2 korce vinice od Kříže Túlana (2004, f. B 10), prodal celek počtený na 3 korce Řehoři Kucbachovi, m. St. m., r. 1478 (2004, f. F 4). Kucbach zvětšil svou vinici o 2 korce půdy, což se snad stalo příkupem dílu vinice někdy Jana Ostatka. Také se postaral o to, aby učinil vinici nepoplatnou. R. 1492 ji prodal Lukáši tržnému, m. St. m. (2004, f. Q 25), jenž se pak jal z ní těžiti vysazením. Rozdělil totiž vinici mezi tři úročníky, Duchka toboláře, Křtěna a Jana Žateckého, a bral od nich 1 k. 40 g. ročního platu. Potom v r. 1496 prodal ten plat M. Václavu Korandovi a ostatním universitním profesorům k Velké koleji za 78 k. g. m. (2005, f. A 1). Pro dluh, v němž Lukáš vězel, nemoha jej zpraviti, byl jeho věřitel Juda žid r. 1504 zveden do vinice a opanoval ji (2005, f. N 14). O rok později koupil vinici Judovu s právem užívati ke své potřebě věže Martin Marvan, řezník, m. St. m., za 78 k. g. (2005, f. N 20). Povinnost dávati roční plat k Velké koleji trvala na ní i nadále.

β) Šimon platnýř zavadil svou vinici dluhem udělaným u paní Kateřiny z Okoře, manželky Čeňka z Klinštejna, král. prokurátora, a u jejích synů (2004, f. F 1). I musil v r. 1478, nemaje čím jiným dluh zpraviti, vydati ji věřitelům (2004, f. F 3). Od paní Kateřiny z Okoře koupil tu vinici, počtenou za 6 korců, Ondřej Kubík od zlatého jelena, m. St. m., r. 1482 (2004, f. H 9). Dalšími držiteli vinice byli: Anna, vdova Kubíkova, do r. 1484, Jíra od zlatého jelena, manžel Anny, býv. vdovy Kubíkovy, od r. 1484 (2004, f. J 12), Václav Růžek ze Železné ulice, m. St. m., od r. 1487 (2004, f. M 1), Šimon Řítka, barvíř sukna, m. St. m., od r. 1494 (2004, f. S 17), Mikuláš před Poříčskou branou, provazník, od r. 1504 (2005, f. N 2), Václav kabátník, od r. 1507 (2005, f. R 3), jenž v r. 1509 přikoupil kus štěpnice od Duchka kupce (2006, f. 21); Beneš Kokeš, v r. 1510 (2006, f. 66), Řehoř kloboučník, m. St. m., od r. 1510 (2006, f. 81), jenž v r. 1512, rozděliv vinici na dvé, prodal její polovici v míře 3 korců Janu Bahnovi, střelci z Koňské brány, m. N. m., a polovici o téže velikosti Janu Pávovému, kloboučníku, m. N. m. (2006, f. 159 [169]).

Roční plat s poplatných vinic na Otlince bral Martin Tměj do r. 1475, kdy prodal právo k jeho přijímání Anně, vdově Jana Zajíčka, nožíře, m. St. m. (2004, f. C 9). Po smrti Anny Zajíčkové obdržela to právo její dcera Marketa, manželka Pavla Šťahlavce, nožíře, m. St. m., načež, když manželé Šťahlavcovi zemřeli, užíval ho Petr Dunáček, nožíř, jejich zeť. R. 1507 se osvobodil Václav kabátník z povinnosti platiti se své vinice 2 k. 6 g. tím, že složil Pavlu Šťahlavcovi 30 k. g. hotových peněz (2005, f. R 9). Byla tedy od té doby vinice majetkem nepoplatným.

f) R. 1471 ujal Matěj Novák od Martina Tměje 2 korce vinice; ale prodal je zanedlouho Matěji porybnému, jak je o tom pověděno svrchu.

g) R. 1471 ujal Kříž sladovník od Martina Tměje 3 korce vinice. Podržev tu vinici jen několik měsíců, prodal ji Jakubovi kotláři, m. St. m., do spolku s Matějem porybným (2003, f. M 10). Od Jakuba kotláře koupil jeho díl vinice v míře 2 korců Kříž Túlan, bečvář, r. 1472 (2003, f. M 18), a prodal jej o dvě léta později Šimonovi platnýři (2204, f. B 10), jehož nástupcem v držení vinice se stal Řehoř Kucbach, jak je o tom svrchu pověděno.

h) R. 1471 ujal Bartoš Hurt od Martina Tměje 2 korce vinice, jejímiž dalšími držiteli byli: Havel sýrař, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. A 3), Duchek kožišník, m. N. m., od r. 1474, jenž za svého nástupce v tom jmění ustanovil Václava Pivce,

platnýře (2004, f. B 8). Po smrti toho Pivce jeho vdova Marta se provdala za Tomáše platnýře, později Pivec zvaného, a zapsala mu vinici v r. 1483 (2004, f. J 3); Říha s Příkopa, kovář, m. N. m., od r. 1489 (2004, f. O 8), Vavřinec Koník, m. N. m., do r. 1512, Petr z Benátek, jinak z Chudobic zvaný, od r. 1512 (2006, f. 145), Jan Pávový, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 164 [174]), Mikuláš pernikář, m. N. m., od r. 1516 (2006, f. 247).

ch) R. 1471 ujal Jan Tobolka od Martina Tměje 2 korce vinice, jež o dvě léta později prodal Matěji Bílému, kožišníku, m. N. m. (2004, f. A 3). Další řeč o té vinici je v následujícím odstavci.

i) R. 1471 ujal Matěj Bílý, kožišník, od Martina Tměje 2½ korce vinice, k nimž v r. 1473 připojil 2 korce, koupiv je od Jana Tobolky, takže jeho vinice došla míry 4½ korce. V jejím držení se po něm vystřídali: Říha s Příkopa, kovář, od r. 1488 (2004, f. N 11), Vavřinec Koník, od r. 1512 (2006, f. 143), Duchek z domu Piknůskova, m. N. m., od r. 1516 (2006, f. 246), Ondřej Kurka, kovář, m. N. m., od r. 1520 (2006, f. 395).

Z Otlinky si zachoval Martin Tměj sad s chmelnicí o 2 korcích půdy se spálenou věží, kterou koupil zpět od Šimona platnýře. Jeho nástupci v tom svobodném majetku byli: Svatoš Odrole, kovář, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 4), Bartoš Vlk, m. N. m., od r. 1482 (2004, f. H 9), Ondřej Rojsa, m. St. m., v r. 1484 (2004, f. J 13), jenž v témž roce odkázal „zahradu s věží spálenú" své hospodyni Kateřině do spolku se svým chovancem Prokopem (2119, f. X 10); Prokop Rojsa, do r. 1492, Jan kameník, m. N. m., v r. 1492 (2004, f. R 6), Jan Pařízek, kožišník, m. N. m., od r. 1492 (2004, f. R 6), Duchek kupec, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. N 19), jenž potom v r. 1509 prodal kus štěpnice Václavovi kabátníku (2006, f. 21); Václav kabátník, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 21), Marketa, vdova Václava kabátníka, do r. 1511, kdy, provdavši se za Prokopa kabátníka, dala štěpnici jemu zapsati (2006, f. 114). Týž Jakub měl o rok později spor s Řehořem kloboučníkem, vzkládaje na něj vinu, že zabral horní kraj jeho vinice a že spouští vodu na ni ze své vinice; viničný úřad dal mu za pravdu v prvém kuse a učinil v tom nápravu (2006, f. 168 [158] nn.). Jakub kabátník odprodal kus štěpnice Havlovi od stříbrné růže, r. 1520 (2006, f. 396), a ostatní štěpnici prodal v r. 1521 Ondřeji Tatkovi, kraječi sukna, měšťanu St. m. (2007, f. 4). Po Tatkovi vládli štěpnicí Marta Benešová, m. pr., se svými syny Petrem a Vavřincem, od r. 1522 (2007, f. 65), Petr a Vavřinec, synové Benešovi, sami, do r. 1525, Václav Donát z Těchlovic, od r. 1525 (2007, f. 166).[1])

18. Počernicka.

Na východní straně cesty, jež vedla do olšanských vinic, t. j. nyn. Grégrovy ulice, dílem proti Otlince a dílem proti Lospasce prostírala se vinice Počernicka, náležitá někdy, jak se praví v zápise z r. 1405, Václavu Počernicovi (2101, f. 54), potom v r. 1410 Václavovi, faráři v Lysé (2101, f. 235). R. 1414 byla majetkem Hanuše Koldice, m. St. m. (2102, f. 25), r. 1419 Kateřiny, vdovy Koldicovy (992,

---

[1]) Z r. 1473 je zápis toho znění, že Matouš Šerlink koupil od Martina huntýře 1½ korce vinice, ležícího vedle vinice téhož Martina a vinice Ondřeje Rojsy (2004, f. A 5). Pro skutek vyjádřený tím zápisem nelze vyhledati místo v dějinách Otlinky.

f. 45), načež připadla Regině, dceři Hanuše Koldice, provdané za Matěje měšečníka, m. N. m. Ač ta vinice jen svým jižním krajem zasahovala do nyn. vinohradského území, popíšeme ji přec všechnu, nevědouce dobře o poloze jejích částek. Kolem r. 1430 Regina, vdova Matějova, vydala Počernicku, zabírající asi 22 korců půdy, pěti osobám z pražských měst pod roční plat 10 g. s korce.

a) Jan Holub, pasíř v N. m., držel 8 korců vinice, jež pak v r. 1436 prodal Mikuláši Křivoústému, m. N. m. (2002, f. A 21 n.). Právo k přijímání ročního platu s té vinice přešlo v r. 1437 s Matěje měšečníka na Matěje Drdáka, m. St. m. (2102, f. 399), potom v r. 1446 postupem na Matěje od zlaté štiky, m. St. m. (2002, f. F 21), od něhož je v r. 1448 koupil Mikuláš Křivoústý (2002, f. H 12), i učinil tak vinici svým vlastnictvím.

b) Jindřich švec v N. m., koupiv v r. 1433 od Martina smolaře 4¼ korce vinice, ležící mezi vinicemi Jana Holuba a Petra řezníka (2082, f. D 11), držel později 4 korce vinice. Po jeho smrti připadla vinice vdově Kateřině a z jejího věnování jejímu druhému manželu, Vaňkovi ševci. Potom za druhého vdovství Kateřinina v r. 1436 prodali manželé Matěj měšečník a Regina roční plat s té vinice Jankovi od modrých dveří, m. St. m. (2102, f. 396, 2002, f. A 11). R. 1439 koupil Řehoř, bratr Mikuláše Křivoústého, touž vinici od Kateřiny, vdovy Vaňkovy (2002, f. B 23). Později, v roce neznámém, nastala změna, kterouž vešel v držení vinice Mikuláš Křivoústý a osvobodil ji z poplatnosti koupí vrchního práva v ní od Janka od modrých dveří.

R. 1451 Mikuláš posléze jmenovaný vysadil svou původní vinici čtyřem osobám, zejména Petrovi z domu Purkrabova a do spolku s ním Duchkovi, m. N. m., 4 korce (2002, f. L 7), Janu Manholtovi a do spolku s ním Janovi sladovníku též 4 korce (2002, f. L 8) pod roční plat 20 g. s korce, a hned potom prodal své vrchní právo ve vinicích i ve vinici někdy svého bratra Řehoře Václavu Chrašťanskému z Korčice, příjmím Bublovi, bydlícímu v N. m. (2002, f. L 12).

α) Petr z domu Purkrabova, odděliv se od Duchka, držel 2 korce vinice. Po něm měli tu vinici: Jan pivovarský mistr, od r. 1456 (2003, f. B 30), Vít Strejček, řezník ve St. m., od r. 1463 (2003, f. H 20), Jaroš, od r. 1472 (2003, f. M 22), Blažek, nádeník u Jíry, od r. 1480 (2004, f. G 11), Viktorin s Karlova, bratr Blažka nádeníka, od r. 1487 (2004, f. L 12), Šimon Hora z N. m., od r. 1493 (2004, f. R 25), jenž v témž roce odprodal korec vinice Ondřejovi z Tůně (2004, f. S 1) a o rok později prodal druhý korec Janu Hadrovi z osady sv. Haštala ve St. m. (2004, f. S 12). Ježto Hadra koupil prve korec vinice od Ondřeje z Tůně (2004, f. S 2), došla jeho vinice míry 2 korců. Po něm se v držení té vinice vystřídali: Havel Špaček, pekař, od r. 1495 (2004, f. T 2), Jan Krumpera, služebník panský, m. N. m., od r. 1502 (2005, f. J 19), Václav Cholpický, od r. 1505 (2005, f. O 2), Jiřík Cholpický, v r. 1509 (2006, f. 36), Říha Tlačisvět, jinak Chudý kněz zvaný, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 53), Jan z domu Bršilova, od r. 1524 (2007, f. 134), jenž ji potom vrátil Tlačisvětovi.

β) Duchek, m. N. m., později tržný zvaný, odděliv se od Petra z domu Purkrabova, držel 2 korce vinice. Jeho nástupci v tom držení byli: Mikuláš z domu Holického, od r. 1468 (2003, f. L 9), Jan, pivovarský mistr, od r. 1472 (2003, f. M 22), Václav Sluka, do r. 1476, Prokop Tučný, od r. 1476 (2004, f. D 9), Václav ruka-

vičkář, m. St. m., od r. 1480 (2004, f. H 4), Kateřina, manželka Jana Zajíčka, se svou dcerou Marketou, od r. 1482 (2004, f. H 9), Martin šrotýř, m. N. m., od r. 1484 (2004, f. J 14), Jan Moutvic, od r. 1505 (2005, f. N 19 n.), jenž o rok později prodal korec té vinice Křtěnovi, nádeníku u Havla Smetany (2005, f. Q 4); Anna, vdova Moutvicova, dědička korce vinice po svém manželu, jež v r. 1514 prodala tu vinici Matouši Snětivému, nádeníku (2006, f. 219), a když ji od něho vzala zpět, vydala ji trhem Mikulášovi pernikáři, m. N. m., r. 1516 (2006, f. 275).

Nástupci Křtěnovými v držení korce vinice byli: Havel Smetana, od r. 1506 (2005, f. Q 4), Filip od paní Kropáčové v N. m., od r. 1509 (2006, f. 40), Jan kolář, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 188), Mikuláš pernikář, m. N. m., od r. 1517 (2006, f. 280).

γ) Jan Manholt, odděliv se od Jana sladovníka, držel 2 korce vinice. Po něm měli tu vinici s chmelničkou: Václav Košťál, pivovarský mistr, od r. 1452 (2002, f. L 27), Jan Kroupa od sv. Haštala, m. St. m., od r. 1462 (2003, f. G 18), Jan nájemník v N. m., od r. 1468 (2003, f. L 3), Jíra od černé růže na Příkopě v N. m., v letech 1477—1491 (2004, f. E 10, Q 9), jenž v r. 1487 odprodal tři čtvrti korce vinice Václavovi, lazebníku z Holbovy lázně (2004, f. M 11); Jindřich od černé růže, držící 1¼ korce vinice po svém otci Jírovi, do r. 1496, Václav Vrba, m. N. m., od r. 1496 (2005, f. A 3), Lidmila, manželka Martina Mariánka, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. C 20), za jejíž doby z vinice byla chmelnice; Martin Mariánek, manžel Lidmilin, do r. 1502, Vaněk ze zahrad za Poříčskou branou, v r. 1502 (2005, f. J 11), Vavřinec Hes, bydlící u Nedvěda zámečníka, od r. 1502 (2005, f. J 12), Matěj Hes, manžel Doroty, býv. vdovy Vavřince Hesa, do r. 1511, Vavřinec Hes, pastorek Matěje Hesa, od r. 1512 (2006, f. 120, 154).

Díl vinice, jejž koupil Václav lazebník, náležel po něm Blažku Kolínovi, od r. 1496 (2004, f. T 22), Vaňkovi od Zpěváků, šrotýři, v r. 1500 (2005, f. F 2), Janovi proti kostelu sv. Štěpána, kuchaři, od r. 1500 (2005, f. F 19), Vavřinci Hesovi, od r. 1506 (2005, f. Q 5), Matěji Hesovi, do r. 1511, Vavřinci Hesovi, od r. 1512, jenž přivedl v jednotu oba díly býv. vinice a celou vinici prodal v r. 1525 Mikulášovi pernikáři, m. pr. (2207, f. 143).

R. 1451 se zřekl Jan sladovník svého dílu vinice, kterou ujal do spolku s Janem Manholtem, a vrátil jej do rukou pozemkového pána, Václava Chrašťanského z Kačice. Stalo se to v čase, kdy řečený Václav vydával pod plat zbývající kusy Křivoústských hor. I vysadil 2 korce vinice někdy Jana sladovníka Jakubovi, 3 korce vinice a korec chmelnice Petru Absolonovi neboli Absolonkovi a dal pod plat korec chmelnice Mikuláši Křivoústému, všem za roční plat 20 g. s korce (2002, f. L 12).

δ) Ani Jakub, jenž ujal 2 korce vinice, nepodržel jich dlouho, nýbrž postoupil je Václavu Košťálovi, pivovarskému mistru, v r. 1452 (2002, f. L 19). V držení vinice se pak vystřídali: Havel hrnčíř, od r. 1462 (2003, f. G 18), Jan Močihub, sedlář, m. St. m., od r. 1466 (2003, f. K 1), Petr Bíláhora, ostružník, m. St. m., od r. 1467 (2003, f. K 24), Mates nožíř, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. K 30), Jíra lazebník, od r. 1471 (2003, f. M 10), Jakub, barvíř koží, m. N. m., v r. 1473 (2004, f. A 3), Martin Pikart, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. B 1), Václav švec, od r. 1475 (2004, f. D 1), Jan Cihelka, do r. 1484, Petr, střelec z Poříčské brány, od r. 1484 (2004, f. J 7, 13), Háta, vdova Petra střelce, do r. 1495, Havel Špaček, pekař, od

r. 1495 (2004, f. T 2), za něhož nastalo rozdělení vinice na dvé, takže její polovici drželi: Pavel plstnář, m. N. m., od r. 1496 (2004, f. T 17), Jan Bílský, podruh u Václava Hlouška v osadě sv. Štěpána, se synem Jakubem, od r. 1501 (2005, f. G 12), Jan Krumpera, od r. 1503 (2005, f. L 8), Jan Bílský, od r. 1505 (2005, f. N 17); a druhou polovici měli: Marketa, vdova Hadrova, do r. 1496, Petr Hrubý jinak Šůla, od r. 1496 (2004, f. T 17), Mikuláš Nedach, od r. 1498 (2005, f. A 30), Vít měšečník, m. N. m., v r. 1501 (2005, f. G 17), Jan Bílský, od r. 1501 (2005, f. G 17), jenž ty polovice svedl v jedno; načež dalšími držiteli celé vinice byli: Matěj Tatek, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. N 20), Jan Kapoun od Horské brány, svícník, od r. 1506 (2005, f. P 11), Jan hokynář, m. N. m., v r. 1511 (2006, f. 120), jenž vzdal polovici vinice svému synu Matoušovi; Matouš nádeník, m. N. m., jenž v témž roce 1511 koupil jak polovici Matouše, syna Jana hokynáře, tak polovici Marty, vdovy Jana hokynáře (2006, f. 136); Filip z Chudobic v N. m., od r. 1516 (2006, f. 269), jenž pak ji v r. 1520 zapsal pro případ smrti Duchkovi v domě někdy Kábovském (2006, f. 388).

ε) R. 1452 Jíra Absolon se vzdal držení korce vinice a korce chmelnice, a zůstavil si jen 2 korce vinice. Od něho v r. 1461 koupil tu vinici Blažek od klíčů, m. St. m. (2003, f. F 23). Avšak, když již trh byl zapsán do knih, shodly se smluvní strany, že od něho ustupují. Hned potom prodal Absolon vinici Broži Tatkovi, ovocníku (2003, f. G 16). V jejím držení se po Tatkovi vystřídali: Jan s Poříče, v r. 1470 (2003, f. L 29), Valentin ze zahrad, od r. 1470 (2003, f. L 30), Vít soukeník, m. N. m., od r. 1477 (2004, f. E 10), Šimon, kolář v N. m., od r. 1489 (2004, f. N 19), Dorota, manželka Ondřeje z Mladé Boleslavě, se svou dcerou Alžbětou, v r. 1495 (2004, f. T 3), Matouš Bílek, m. N. m., od r. 1495 (2004, f. T 7), Vavřinec Hes, od r. 1499 (2005, f. D 12), Matěj Hes, manžel Dušky, vdovy Vavřince Hesa, do r. 1511, Matěj z Růžené ulice, nádeník, od r. 1511 (2006, f. 124), Jakub, služebník pánů N. m., od r. 1512 (2006, f. 154), Eliška Slováčková, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 179), Matěj z domu Lukášova, krejčí, od r. 1514 (2006, f. 221), Jan Sloup, krejčí v N. m., od r. 1517 (2006, f. 287), Anna, vdova Sloupova, do r. 1522, Ondráček od sv. Kateřiny, vinařský pomocník, od r. 1522 (2007, f. 51), Dorota, vdova Ondráčkova, potom provdaná Hubáčková, od r. 1525, Pavel rohožník, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 186).

η) Korec vinice a korec chmelnice, vzdané od Jíry Absolona, vydal Zikmund Chrašťanský, poručník Janka, syna Václava Chrašťanského z Kačice, Pabešovi od kulí v N. m. pod roční plat, r. 1452 (2002, f. L 19). Dalšími držiteli těch pozemků byli: Jakub Slánský, zeť Badákové, řezník, m. St. m., od r. 1456 (2003, f. C 16), Václav Žalud, řezník, m. St. m., ve spolku s Vítem řezníkem, od r. 1462 (2003, f. H 2), Vít Strejček, řezník, od r. 1464 (2003, f. H 30), Václav s Těšnova, od r. 1469 (2003, f. L 15), Jan Klobása, v r. 1480 (2004, f. H 4), Jan Ryšan neboli Ryšlavý, v r. 1482 a v potomních letech (2004, f. H 9), Marketa Ryšanová, do r. 1508, Filip sladovník, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 11), Jiřík nádeník, m. N. m., od r. 1511 (2006, f. 128), Jan Kule, kožišník, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 184), Dorota, vdova Kulova, do r. 1517, Mikuláš, pernikář v N. m., od r. 1517 (2006, f. 281).

Václav Chrašťanský z Kačice zemřel v r. 1451, zůstavuje po sobě sirotka Janka, jemuž za poručníky zřídil svého bratra Zikmunda a Beneše Cukmanského, m. N. m.

R. 1461 vyhověli tito žádosti viničných úročníků na Počerničce, poukazujících na pohromu vinic „z božího dopuštění", a zmenšili jejich roční plat o polovici, takže přišlo dávati jen 10 g. s korce (2003, f. G 12). Janek z Kačice, syn Václavův, se nedočkal velkého věku. Dělaje poslední pořízení v r. 1470, odkázal své právo k přijímání platu s vinic matce Anně spolu s M. Janem Pražákem, universitním profesorem (2003, f. L 28), již je postoupili M. Prokopovi od pěti korun, potomnímu přednímu písaři St. m. R. 1491 týž Prokop je prodal k záduší kostela sv. Jindřicha v N. m. (2004, f. Q 9). Z výčtu platů při tom trhu uvedených jde, že byla tehda povinnost úročníků dávati po 15 g. m. s korce.

c) Z vinic vydaných pod plat od Reginy, dcery Koldicovy, držel Tomáš nad Rybníčkem v N. m., bečvář, 4½ korce do r. 1438, načež je prodal Jírovi s Karlova (2002, f. B 9), jenž pak v r. 1442 odprodal z té vinice 1½ korce Štěpánovi, sladovníku v N. m. (2002, f. C 9) a ostatek, počtený za 2½ korce, musil postoupiti v dluhu svému věřiteli Václavovi z domu Domaňova v N. m., r. 1445 (2002, f. E 29).

α) Od Štěpána sladovníka koupil korec vinice Jan Dúdleb, řezník v N. m., již v r. 1442 (2002, f. C 19). Dalšími držiteli pozemku, proměněného ve chmelnici, byli: Staněk od Vrbky, m. N. m., od r. 1458 (2003, f. D 16), Svata, vdova Staňkova, do r. 1465, Blažek Vlasák, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 26), jenž se připomíná držitelem téhož pozemku ještě v r. 1481 (2004, f. G 15).

β) Václav z domu Domaňova pronajal v r. 1447 díl své vinice Jírovi s Karlova na dobu tří let (2002, f. G 3), načež v r. 1450 prodal celou vinici 2½ korce Doubkovi v N. m. (2002, f. K 15). Od Kateřiny, vdovy Doubkovy, koupil vinici v r. 1480 Martin Pávek (2004, f. G 15).

d) V počtu vinic vysazených pod plat od Reginy, dcery Koldicovy, byla vinice o korci půdy, náležitá před r. 1437 Michalovi z domu Zúvačova, tkadlci, a po jeho smrti jeho vdově Máří (2102, f. 399; 2002, f. A 28). O té vinici jen víme, že ji držela v r. 1442 vdova Vaňkova (2002, f. C 19), a po ní v r. 1448 i v dalších letech že ji měl Štěpán, soused v N. m. (2002, f. H 12). Jak se podobá, byl to týž Štěpán, sladovník, jenž v r. 1442 prodal z 1½ korce své vinice korec Janu Dúdlebovi.

Vinice popisované svrchu sub c) a d) byly v letech 1437—1446 poplatny Matěji Drdákovi, potom Matějovi od zlaté štiky, od něhož se pak v r. 1448 vykoupili z poplatnosti jejich tehdejší držitelé, Dúdleb, Václav a Štěpán (2002, f. H 12). Po r. 1480 skoupil ty vinice, osázené již namnoze ovocným stromovím, Martin Penízek, m. N. m., a prodal je, počtené za 5½ korce, Matěji Drábovi z N. m., r. 1489 (2004, f. N 15). Tento majetník rozdělil jejich souhrn na dvé:

1) R. 1491 prodal Petru Smetanovi 3 korce štěpnice (2004, f. Q 11). Dalšími majetníky té štěpnice byli: Jan Čihař, m. N. m., od r. 1491 (2004, f. Q 13), Dorota, vdova Čihařova, do r. 1493, Mikuláš rukavičkář se zetěm Blažkem, od r. 1493 (2004, f. R 20), Diviš s Koňského trhu, od r. 1494 (2004, f. S 13), v jehož rukou ta štěpnice nebo zahrada zůstávala ještě v r. 1526.

2) R. 1493 prodal Dráb Bartoši Smetanovi 2½ korce štěpnice (2004, f. Q 11). Po tomto majetníku měli tu štěpnici: Václav Halama, do r. 1496, Mašek s Koňského trhu, od r. 1496 (2005, f. A 4), Havel Horský, m. N. m., od r. 1500 (2005, f. F 13), jenž z ní v r. 1512 odprodal 1¼ korce Matoušovi nádeníku (2006,

f. 157 [167]: Marketa Horská, od níž v r. 1512 koupil Filip od paní Kropáčkové 1¼ korce (2006, f. 167 [157]), Matouš nádeník, jemuž Filip prodal 1¼ korce, r. 1514 (2006, f. 206 n.); Ondřej Květoňský, jenž v r. 1524 koupil od Matouše nádeníka 2½ korce (2007, f. 113).

e) Z vinic, jež vydala pod plat Regina, dcera Koldicova, držel Petr mazanečník z N. m. vinici o 3 korcích a čtvrti věrtele. Jeho nástupce v tom majetku od r. 1434 Blažek z domu Pejerlíkova u koníčka, m. St. m., učinil tu vinici svým vlastnictvím výkupem ročního platu od Matěje měšečníka a jeho manželky Reginy (2102, f. 380; 2002, f. A 3; 2005, f. A 6). Další její vlastník Jaroš odprodal v r. 1458 korec chmelnice Janovi, m. N. m. (2003, f. D 17). R. 1496 po smrti Jarošově koupil od Lidmily, vdovy Jarošovy, vinici 2 korců Petr s Karlova (2005, f. A 6). Z nástupců řečeného Jana, m. N. m., lze jmenovati Martina Prasátka, jenž v r. 1496 prodal svou chmelnici Petrovi s Karlova (2005, f. A 3). Jinak jsou také zápisy o tom, že v r. 1504 Blažek Kolín prodal Václavovi s Bojiště od sv. Jana, šrotýři, 2 korce nepoplatné chmelnice (2005, f. M 19) a že v témž roce Martin Vlk, m. N. m., koupil 2 korce chmelnice od Václava s Bojiště (2005, f. N 12).[1])

19. Petrová.

K vinici Počerničce přiléhala na východní straně vinice o 7 korcích půdy, jejímž majetníkem do r. 1438 byl Petr pekař. Od něho ji koupil Matěj Kolínský od černé zahrádky, m. St. m., za 5 k. g. (2102, f. 413). Příčina její malé trhové ceny nezůstává bez výkladu. Vinice byla jednak zcela zpustlá, jednak položená ve vlhkém místě a nevhodném k pěstování révy, takže v jmenovaném roce viničný perkmistr Říha Krtkův přivolil k žádosti Kolínského, aby jí směl užívati polem, krom jednoho korce v horní poloze u lisu, odkudž by jemu a jeho nástupcům bylo lze dávati naturální perkrechtní plat králi (2002, f. B 9). Dalšími vlastníky pole a vinice byli: Anna, vdova Kolínská, do r. 1451, Štěpán Litoměřický od černé zahrádky, od r. 1451 (2103, f. 33; 2002, f. L 5), Duchek Vršovický, od r. 1455 (2003, f. A 22), Jakub Sedlák v N. m., od r. 1468 (2003, f. L 8), Jíra z domu Ješíkova, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 6), Jíra od černé růže, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 9), Jindřich od černé růže v N. m., syn Jírův, do r. 1496, Václav Vrba, m. N. m., ve spolku s Mikulášem Běchovským, od r. 1496 (2005, f. A 3), Václav Vrba sám, za něhož pole jemu náležité bylo nazýváno Růžovským polem. R. 1506 Vrba je odkázal špitálu u sv. Pavla v zahradách za Poříčskou branou (2005, f. Q 12). Avšak k postupu toho pozemku úředníkům špitálu Vrba přikročil teprve v r. 1521 (2007, f. 24). Od nich v tom roce jej ujali pod plat tři měšťané, Valentin Růžený, Jan Pávový a Jíra Poupě, a to rovným dílem, takže každý z nich měl platiti 1 k. 50 g. ročně (2007, f. 27 n.). První z nich prodal v r. 1522 polovici svého dílu Janu Pávovému

---

[1]) Které z vinic na Počerničce se týká zápis z r. 1513, podle něhož vzdal tehda Petr tesař, bydlící u Doroty Mikulášové, tesařky v N. m., svou vinici „na Koldicovských horách" téže Dorotě (2006, f. 172), a ke které vinici na Počerničce se vztahuje zápis z r. 1528 toho znění, že Petr Bradáč prodal tehda Václavu Malému 2 korce nepoplatné vinice „na Koldicovské hoře", ležící vedle uličky s jedné strany a vedle vinice Penízkovy s druhé strany (2007, f. 264), nelze v jistotě pověděti.

(2007, f. 67 n.) a druhou polovici Matoušovi nádeníku (2007, f. 68), jenž ji podržel do r. 1524, načež ji prodal Martinovi šrotýři, m. pr. (2007, f. 112). Od Poupě koupili již v r. 1521 jeho díl, záležející v zahradě, Bartoň hlásný (2007, f. 38) a Brigita, bydlící u Tomků, sobě a svému manželu Janovi (2007, f. 38), onen i tato polovici. Pávový prodal v r. 1524 svůj díl, přijatý od špitálních úředníků, Řehoři Motykovi a Janu Štuksovi ke společnému držení (2007, f. 135).

20. Litochlebka I.

Ješek Litochleb, m. St. m., měl s počátku XV. století vinici u svatoprokopské cesty, t. j. nyn. Fochovy třídy, vedle vinice Eisfeltské a Lospasky, v místech potomní usedlosti Cikánky (čp. 29-XII.), i dále na východ za cestou vedoucí do olšanských vinic, t. j. nyn. Grégrovou ulicí (996, f. 35; 998, f. 183). Praví-li se v zápise z r. 1408, že ta vinice byla po pravé straně svatoprokopské cesty (2101, f. 149), je pravou stranou rozuměti stranu severní. R. 1420 prodal Litochleb svou vinici Johánkovi Henzlinovu toliko za to, aby Johánek na ní dával 1½ k. g. ročního platu faráři u sv. Martina ve zdi (2102, f. 223). Avšak ten trh sotva asi podržel platnost, jak lze usouditi z toho, že řečená vinice náležela v r. 1424 Václavu Litochlebovi, m. St. m. (2102, f. 233). Jejím dalším majetníkem se stal Franc řezník, m. St. m., jenž v r. 1428 byl nájemcem vedlejší vinice, náležité Anně, dceři Henricově (2099, f. 213). Po léta nakládal na Litochlebku, zabírající 16 korců půdy, až v r. 1442, rozděliv ji, jal se vydávati její díly pod roční plat 15 g. s korce (2002, f. C 18, D 3). Vinice tím vzniklé uvádíme na přehled tak, že jejich řada jde od západu na východ, při čemž je pamatovati, že svatoprokopská cesta v těch místech zabočovala poněkud k severu a že v pokračování zabíhala bezmála až v místa nyn. Přemyslovské ulice, tam, kde ta ulice přestává na vinohradském území.

a) Vavřinec Karkaš z N. m. ujal 2 korce. Jeho nástupci v držení vinice byli: Jan Starosta z N. m., od r. 1443 (2002, f. D 9), Pavel metlář, m. N. m., od r. 1446 (2002, f. F 18), Šimon Pateropivo, m. N. m., od r. 1447 (2002, f. G 7), jenž si podle trhové smlouvy neměl dělati právo k lisu Francovu, vystavěnému při kraji té vinice, a v r. 1453 osvobodil svou vinici výkupem ročního platu od France (2002, f. M 30). Stav se tak vlastníkem vinice, vysadil ji v r. 1458 pod roční plat 36 g. Janu Písnickému, kováři v N. m. (2003, f. E 6). Dalšími úročníky vinice byli Jan Plšek, od r. 1459 (2003, f. F 3), Jan Kasík, od r. 1460 (2003, f. F 8), za něhož Šimon Pateropivo prodal roční plat na ní správcům záduší kostela sv. Jindřicha v N. m.; Matěj Kouřimský, bratr Janův, ze St. m., od r. 1462 (2003, f. G 27), Jakub Polák nebo Poláček od zdi v N. m., žilař, prostě Žilař zvaný, od r. 1464 (2003, f. J 7), Jiřík Mřenek, bečvář, m. St. m., od r. 1514 (2006, f. 220).

b) Jan Slad neboli Sládek z N. m. ujal 2 korce. Od něho v r. 1456 koupil tu vinici Jan Myslivý, m. N. m. (2003, f. C 14), jenž ji v r. 1469 učinil nepoplatnou koupí vlastnického práva v ní od Kunky, vdovy Míky řezníka, syna Francova, při čemž získal i místiště býv. lisu (2003, f. L 12). Potom v r. 1489, kdy již polovici jeho vinice držel Jakub vřetenář, prodal druhou polovici Zikmundu Ovčičkovi (2004, f. O 7).

α) Nástupci Jakuba vřetenáře v držení vinice zvíci korce byli: Jakub Polák, žilař, v r. 1498 a potom až do r. 1514, kdy je zapsáno, že prodal 3 korce vinice Jiříku Mřenkovi, totiž dva korce poplatné a korec nepoplatný (2006, f. 220).

β) Po Zikmundu Ovčičkovi majetníky vinice o korci půdy byli: Jan ze Svinské ulice, správce školy, od r. 1489 (2004, f. O 7), Jan Myslivý, do r. 1498, Říha Šeplavý s Karlova, v r. 1498 (2005, f. A 35), Mašek koníř, v r. 1498 (2005, f. A 35), Jíra Fochr ze Senného trhu, od r. 1498 (2005, f. A 36), Ofka, vdova Fochrova, do r. 1506, Matouš Morávek, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. P 17), Duchek Chlup, od r. 1509 (2006, f. 25), Ondřej Brada, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 210), Ondřej Vejda v N. m. společně s Annou Bejšovcovou, od r. 1516 (2006, f. 270), Jiřík Mřenek, od r. 1526 (2007, f. 192).

c) Ješík Dubecký s Koňského trhu v N. m. ujal 4 korce. R. 1459 rozděliv tu vinici na dvé, prodal 2 korce Martinu Ryšlavému, m. N. m. (2003, f. F 6), a 2 korce Petru Maděrovi. Ryšlavý v r. 1469 vykoupil roční plat se své vinice od Kunky, vdovy Míky řezníka (2003, f. L 12). Po smrti Ryšlavého vinice náležela jeho vdově Dorotě, od níž ji v r. 1479 koupil Petr Prskavec z Podskalí, plavec (2004, f. F 15). Nástupci Prskavcovými v jejím držení byli: Jakub Žilař, obyvatel v N. m., od r. 1504 (2005, f. M 9), Kateřina Hoňková, do r. 1509, Duchek Kohout, kupec, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 31), Jan Facilet, hrnčíř, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 205), Duchek s Koňského trhu, barvíř, od r. 1517 (2006, f. 288), Jan Vojek nebo Vojka z N. m., od r. 1518 (2006, f. 317), Jiřík Mřenek, bevčář, m. N. m., od r. 1520 (2006, f. 378).

d) Petr Maděra, m. N. m., jenž koupil 2 korce vinice od Ješíka Dubeckého (2003, f. F 6), prodal tu vinici Janovi, bydlícímu u Paška, r. 1462 (2003, f. H 4). Po Janovi ji drželi: Bartoň Typet, do r. 1465, Matěj Lysek, od r. 1465 (2003, f. J 22), Jan, bydlící u Lichvice, od r. 1466 (2003, f. K 9), Jan mlynář, m. N. m., jenž ji v r. 1469 učinil svobodnou výkupem ročního platu od Kunky, vdovy Míky řezníka (2003, f. L 12); Václav sladovník, m. N. m., od r. 1501 (2005, f. G 17), Václav Kerský, do r. 1508, Mikuláš Bernartický, nádeník, od r. 1508 (2006, f. 1), Marketa, vdova Bernartická, do r. 1517, Martin z Růžené ulice v N. m., od r. 1517 (2006, f. 284), Ondřej nebo Ondráček s Rybníčka, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 108).

Kromě toho vysadil Franc řezník 2 korce vinice Janovi sladovníku s Koňského trhu, r. 1442 (2002, f. C 18), 2 korce vinice Jakubovi, synu Jana Vševelského, r. 1445 (2002, f. E 28), 2 korce vinice Šimonu Ryšínovi, r. 1446 (2002, f. F 15), a 2 korce vinice Václavu Mutějovickému u Bezbabové na Koňském trhu r. 1448 (2003, f. H 13); avšak ty elokace se nepovedly a vzaly za své. Ze jmenovaných prvoúročníků měl jen Šimon Ryšín nástupce, Petra Paška, v r. 1447 (2002, f. G 24); nato i o té vinici zprávy umlkají.

Po smrti France řezníka v r. 1457 zdědil jeho vinice syn Míka řezník, m. St. m. Staraje se o to, aby si s nich zjednal další peněžný důchod, vysadil v r. 1458 dva kusy vinice po 2 korcích dvěma osobám pod roční plat 18 g. s korce (2003, f. E 5).

e) Postupnými držiteli jednoho z těch dvou kusů byli: Václav Strniště, pivovarský mistr v N. m., do r. 1464, Mikuláš Ráz neboli Holý, bydlící u Tomáše na Koňském trhu, od r. 1464 (2003, f. H 24), Matěj Sádlo s Rybníčka, m. N. m., od r. 1469 (2003, f. L 19), jenž hned v tom roce vykoupil roční plat se své vinice od

Kunky, vdovy Míkovy (2003, f. L 12); Jan od strak, m. St. m., s bratranci Benešem a Lukešem a s jejich matkou Voršilou, od r. 1482 (2004, f. H 8), Beneš, syn Augustinův, jenž v r. 1484 prodal korec té vinice Blažeji Vlasákovi, m. N. m. (2004, f. J 15). Týž korec vinice pak náležel Mikulášovi tkadlci, od r. 1489 (2004, f. N 13), Kateřině, vdově Mikulášově, do r. 1498, Havlu Smetanovi od sv. Jindřicha, od r. 1498 (2005, f. A 21), jenž o rok později koupil druhý korec vinice někdy Jana Straky a jeho společníků od Pavla postřihače (2005, f. D 13) a v r. 1502 odprodal půl korce Nětě, vdově Martina s Karlova (2005, f. J 6).

f) Druhý kus o 2 korcích, vysazený od Míky řezníka, držel Šimon z Chudobic, sladovník, do r. 1460, Jan od Tůmy na Koňském trhu, od r. 1460 (2003, f. F 12), jenž o dvě léta později vykoupil od Míky roční plat s té vinice (2003, f. G 26) a pak, přestěhovav se do domu Pulcova, byl zván Janem Pulcem; Marta, vdova Pulcova, do r. 1498, Havel Smetana, od r. 1498 (2005, f. A 21), jenž rozdělil souhrn svých viničných pozemků v míře 3½ korce na dvé, takže v r. 1513 prodal 1½ korce Jílkovi vetešníku, m. N. m., (2006, f. 201) a v r. 1514 2 korce Jiříkovi olejníku, m. N. m. (2006, f. 208).

α) Vinice, již koupil Jílek vetešník, náležela po něm Jiříku Petlasovi, hrnčíři, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 213), Janu Suchému od sv. Kateřiny, od r. 1520 (2006, f. 378), Lidmile, vdově Suché, do r. 1523, Vítovi pecnáři, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 83).

β) Majetníky vinice, koupené Jiříkem olejníkem, byli po něm: Jan Huspeka, hrnčíř, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 208), Matěj solnář, m. N. m., od r. 1521 (2007, f. 12), Jan Matras se zetěm Vítem šrotýřem, od r. 1522 (2007, f. 67).

g) R. 1459 Míka řezník vydal další kus vinice o 2 korcích Ondráčkovi, bratru Václava sladovníka, pod roční plat 38 g. (2003, f. E 29). Nástupci Ondráčkovými v držení té vinice byli: Vavřinec Makovec, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. F 5), Jan Kroupa, soukeník, m. St. m., v r. 1461 (2003, f. F 23), Daniel, měřič chmele v N. m., od r. 1461 (2003, f. G 2), Pavel branný Koňské brány, od r. 1465 (2003, f. J 12), jenž vykoupil roční plat s vinice od Míky (2003, f. J 13); Jakub Lejkus s Koňského trhu, od r. 1470 (2003, f. L 30), jemuž Pavel branný prodal celkem 4 korce pole; Šimon střelec, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 4).

h) R. 1460 Míka řezník prodal býv. vinici a již úlehle zarostlé trním Petrovi husaři jinak lukaři, m. N. m., za 4 k. g. (2003, f. 14 n.). Jak je pravděpodobno, koupil pak to pole od Petra Daniel, měřič chmele, a prodal je Pavlovi brannému. Je jistě s omylem zápis s tím neshodný toho znění, že Daniel r. 1467 prodal 1 korce vinice Janovi, brannému Koňské brány (2003, f. K 21), při čemž se poloha prodávaného pozemku naznačuje týmiž slovy jako poloha vinice, již v r. 1465 koupil Pavel branný od Daniele, měřiče chmele.

*

Vedle Litochlebky byla s počátku XV. století vinice Budka sladovníka z N. m., jenž před r. 1407 prodal její polovici Janu Prstkači, povozníku v N. m., (2101, f. 201) a v r. 1407 druhou polovici Ješku Litochlebovi (2101, f. 128). Obě ty vinice koupil potom Ješek Rejchnštejn, nožíř, m. St. m., r. 1412, onu od Markety, vdovy

Prstkačovy, a jejího syna Jana za 11 k. g. (2101, f. 304), tuto od Ješka Litochleba za 12 k. 15 g. (2101, f. 309). Rejchnštejn utekl r. 1420 z Prahy a pozbyl proto majetku.

S vinicí Prstkačovou mezovala vinice společníků Beneše, mistra puškaře neboli kotláře, a Křtěna, m. N. m., již ji v r. 1408 prodali Lvovi kramáři nebo kupci, m. St. m., za 55 k. g. (2101, f. 155). Vinice byla štípena na pozemku německých křižovníků.

S vinicí Lva kramáře mezovala vinice, o níž se dí v zápise z r. 1381, že leží vedle svatoprokopské cesty a že ji v tom roce koupil Vít, farář u sv. Klimenta na Poříčí v N. m., pro sebe a pro příští duchovní správce svatoklimentské osady za 10 k. g. (Borový, Libri erect. II. str. 179). Jeho sedmý nástupce, Jan Protiva, prodal tu vinici Lvovi kramáři r. 1408 (2101, f. 165).

K vinici farářů u sv. Klimenta na Poříčí přiléhala vinice Michala Bechyngra, štípená na pozemku německých křižovníků po pravé straně svatoprokopské cesty. R. 1403 ji koupil od Bechyngra Jaroš kramář (996, f. 74), a potom v r. 1410 ji obdržela Kateřina, vdova Oldřicha Kunštatského, ve dluhu, jehož Jaroš nezaplatil (2101, f. 210).

Vedle Bechyngrovy vinice byla vinice Becha Pohořelého a po něm jeho vdovy Marety, do r. 1407, a po Maretě Mareše Oveneckého (2101, f. 103). Od Mareše ji koupil v r. 1413 Albert Plejtynger, zeť někdy Oldřicha Kunštatského, za 10 k. g. (2101, f. 335). Když pak pro náboženství utekl z Prahy, obec St. m. se r. 1421 zmocnila vinice a propůjčila ji Filipu Žateckému z N. m. do spolku s jeho synem Václavem (2099, f. 1112).

Vedle vinice Becha Pohořelého měl vinici Mareš Ovenecký jinak Martin s Koňského trhu, švec, (2101, f. 103, 133) jenž se připomíná jejím majetníkem ještě v r. 1421 (2099, f. 112).

21. Velska.

Vedle vinice Litochlebky, u jejího konce na východě, byla vinice, o níž první listinná zmínka je z r. 1457. Vels, tehdejší majetník vinice o 2 korcích půdy (992, f. 256), prodal ji o dvě léta později Petrovi husaři jinak lukaři, m. N. m., za 2 k. g. a na závazek, aby mu Petr platil na ní 30 g. ročně (2003, f. E 23). Po smrti Petra husaře jeho vdova Kateřina r. 1463 prodala vinici Panochovi se Senného trhu (2003, f. H 18), od něhož ji v témž roce koupil Daniel z Chudobic, měřič chmele v N. m., (2003, f. H 18) i držel ještě v r. 1471. Co se potom stalo s vinicí, toho se lze jen dohadovati. Z příčiny, o které bude zmínka později, usuzujeme, že si ji zjednal ke svému držení Šimon střelec, majetník vinic, jež na dvou stranách mezovaly s Velskou. Jak rovněž jen tušíme, Vels anebo jeho dědici věnovali roční plat, vycházející jim s té vinice, k záduší kostela sv. Jindřicha v N. m.

22. Blažková.

S Velskou mezovala vinice o 1½ korci půdy, vstupující jen o nemnoho dříve do historického světla než ona. R. 1443 se připomíná její majetník Blažek pochvař ve St. m. (2002, f. C 26), jenž v r. 1450 vzal na sebe platiti na ní Václavu Huncled-

rovi, m. N. m., 24 g. ročně, přijav za to od něho 4 k. g. (2002, f. K 7). Po Blažkovi ji měla jeho vdova Duchka, od níž ji pak v r. 1452 koupil Jan Řezník neboli Řezníček z N. m. (2002, f. M 6). Ten r. 1471 prodal vinici, proměněnou v pole, Šimonovi střelci (2003, f. M 9).

O hospodářské podnikavosti Šimona střelce svědčí, že skoupil celkem 11½ korce viničných pozemků a vzdělával je orbou. Ty pozemky záležely ve dvou kusech. Jeden z nich byl o 7 korcích, druhý o 4½ korce. Poloha prvního kusu je naznačena slovy: „vedle vinice Jana Pulce se strany jedné a vedle vinice Jakuba s Karlova s druhé strany". V těch hranicích shledávaly se vinice popisované svrchu č. 20 sub g) a h), č. 21 a 22. Roční platy s nich, kterými Šimon střelec a jeho nástupci byli povinni, vyčítají se: 30 g. ke kostelu sv. Jindřicha a 10 g. Štěpánu Huncledrovi. R. 1491 Šimon střelec prodal pole o 7 korcích Jarošovi od sv. Jana na Bojišti (2004, f. Q 3). Další majetník toho pole, Šimon vinař (2004, f. Q 26), zjednal si v r. 1492 souhlas k tomu, aby směl upustiti od trhu. Za to podrželi po dlouhý čas to pole Martin Mariánek, m. N. m., v letech 1492—1500 (2004, f. Q 26), a Jan, syn Žlutického z domu Tmějova, m. N. m., v letech 1500—1525 (2005, f. F 17).

23. Lekeška.

K vinici Blažkové na severní straně přiléhala vinice o 2 korcích půdy, které se nedostává starších zpráv než z r. 1443. V tom roce ji prodal Lekeš Řehákovi od Svinské brány (2002, f. C 26). Dalšími majetníky vinice byli: Mikuláš zámečník, do r. 1451, Martin z Krakova, m. N. m., od r. 1451 (2002, f. L 14), Mařík tkadlec, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. F 4), Václav Čech, lukař neboli střelec, m. N. m., od r. 1462 (2003, f. G 20), Šimon střelec, m. N. m., od r. 1467 (2003, f. K 17), Tomáš sklenář, m. St. m., od r. 1474 (2004, f. C 3), za něhož vinice byla již z většího dílu polem; Václav od Svinské brány, od r. 1477 (2004, f. E 5), Jakub s Karlova, později „od věže" neboli Věžecký zvaný, od r. 1486 (2004, f. L 19), Mikuláš Roh, od r. 1491 (2004, f. Q 15), Blažek Kolín z Chudobic, od r. 1492 (2004, f. R 1), Václav od sv. Jana na Bojišti, šrotýř, v r. 1504 (2005, f. M 19), Martin Vlk, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. N 12), jenž byl vlastníkem toho pozemku ještě v r. 1525.

24. Kostečková.

Vedle vinice Blažkové, po její východní straně, ležela vinice Mareše Kostečky z Hor, m. St. m. V prvních letech husitské doby mnoho utrpěla válečným během, a některý její kus se ještě v r. 1460 nazývá pustinou. R. 1432 Kostečka ji odkázal své manželce Anně (992, f. 142), od níž pak 3½ korce koupil Vaněk mydlář v r. 1435 (2102, f. 383). Když v r. 1443 prodal tu vinici Jakubovi tesaři, bydlícímu U tašek ve St. m. (2002, f. C 28), přikročil nový majetník v r. 1444 k jejímu rozdělení ve tři stejné díly a k vysazení dvou dílů pod plat (2002, f. E 14).

a) Václav Žatecký ujal od něho 1¾ korce s oprávněním spoluužívati vížky tam vystavěné za roční plat 30 g. Jeho nástupci v držení vinice byli: Jan Starosta z N. m., od r. 1445 (2002, f. E 16), a Václav z N. m., od r. 1451 (2002, f. L 10), jenž se pak vinice odřekl před r. 1462, kdy Dorota, vdova Jakuba tesaře, sestra kněze Blažka, vzdala své právo přijímati roční plat s vinic vysazených v r. 1444 viničnému

perkmistru Václavovi Tomáškovu (2003, f. G 18). Proto perkmistr Václav r. 1462 vysadil tu vinici, počtenou již za 2 korce, znova, a to Janu Chobolovi z N. m. (2003, f. G 21). Dalšími držiteli vinice byli: Jan kramář, do r. 1502, Šimon nádeník ve St. m., od r. 1502 (2005, f. J 12), Mikuláš s Dláždění, zedník, m. N. m., se synem Matoušem, od r. 1503 (2005, f. L 7), Petr Záběhlický z Krakova, od r. 1504 (2005, f. N 14), Kříž tesař, m. N. m., v r. 1514 (2006, f. 218), Dorota Macková z Opatovic, od r. 1514 (2006, f. 218).

Se způsobem, jakým perkmistr Václav ujal vinici někdy Václava z N. m., nebyl spokojen Jan Piplňásek, řezník, m. M. m. I vznesl stížnost k viničnému úřadu, nabízeje se dokázati, že má lepší právo k té vinici než perkmistr Václav. Z úřadu byly sporné strany podány na smlouvce, kteří v r. 1462 učinili výpověď, aby „pan Václav pergmistr dal Janu Piplňáskovi kopu gr." a vinici podržel. Splněním výpovědi vzal spor za své (2003, f. H 4).

b) Havel husař ujal od Jakuba tesaře 1¼ korce s oprávněním spoluužívati vížky pod roční plat 30 g. Ježto však po r. 1445 upustil od držení vinice, Dorota, vdova Jakubova, vysadila ji znova Brožovi, nájemníku v N. m., r. 1448 (2002, f. H 26). Po Brožovi měli touž vinici: Petr, nájemník u Mikuláše pasíře na Koňském trhu proti studnici, od r. 1460 (2003, f. F 17), za něhož Dorota udělala pořízení, aby po její smrti vycházel roční plat s vinice k záduší kostela sv. Havla ve St. m. (2003, f. F 16); Jan Rohožník, do r. 1463, Matěj zedník v N. m., od r. 1463 (2003, f. H 16), Říha bečvář, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 13), Michal kárník, od r. 1471 (2003, f. M 8), za něhož z vinice bylo pole; Blažek Tančivodka, od r. 1487 (2004, f. M 5), Jan a po něm jeho vdova Jana se synem Janem, do r. 1489, od jejichž doby opět z vinice bylo pole a počítalo se za 2 korce; Jan s Karlova, od r. 1489 (2004, f. O 9), Jan Knap, m. St. m., od r. 1497 (2005, f. A 11), Jan z domu Valentinova, do r. 1503, Tůma, zúvač z Bechyňovy lázně, od r. 1503 (2005, f. L 13), Mikuláš Knap, valchář, od r. 1508 (2006, f. 19), Jeronym Širůček, od r. 1513 (2006, f. 173), Dorota Macková, do r. 1521, Vít Tvrdočel, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 29), jenž rozděliv vinici, prodal v r. 1523 polovici Janovi nádeníku, bydlícímu v jeho domě, (2007, f. 91) a druhou polovici Mikulášovi krejčímu, m. pr. (2007, f. 94). Nástupcem Jana nádeníka v držení korce vinice se stal v r. 1524 Mikuláš krejčí (2007, f. 136).

c) R. 1448 Jakub tesař vysadil Janu Vlašťovičkovi 1¾ korce s oprávněním spoluužívati vížky za roční plat 30 g. (2002, f. H 25). Potom v r. 1462 prodal Vlašťovička vinici Michalovi z domu Hříbětova, později Hříbě zvanému, m. St. m. (2003, f. G 29). Dalšími držiteli byli: Vít pekař, do r. 1489, Matěj Ptáček, soukeník, od r. 1489 (2004, f. O 5), Jakub Honěk, obyvatel ve St. m., do r. 1493, Mikuláš Koptiš, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. R 29), Dorota, vdova Koptišova, do r. 1495, Jan Žatecký ze Železné ulice ve St. m., od r. 1495 (2004, f. S 26), Václav, do r. 1497, Jan Knap, od r. 1497 (2005, f. A 14), Jan kramář, do r. 1502, Šimon nádeník ve St. m., od r. 1502 (2005, f. J 12), Mikuláš zedník, m. N. m., se synem Matoušem, od r. 1503 (2005, f. L 7), Matouš, syn Mikuláše zedníka, do r. 1507, Řehoř Klásek, m. N. m., od r. 1507 (2005, f. Q 13), Jan Ješek, bečvář, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 212). Roční plat s vinice koupila od perkmistra Václava Anna,

manželka Jana Zajíčka, nožíře ve St. m., r. 1475 (2004, f. C 9), a po její smrti jej přijal její zeť Pavel Štahlavec a po jeho smrti jeho zeť Petr Dunáček.

Vinice svrchu popisované dosahovaly východním krajem asi v místa nyn. Milešovské ulice. Dále na východ byla pole. Vzpomeneme jednoho z nich, mezujícího přímo s vinicí Kostečkovou a připadajícího ještě do nyn. vinohradského území; první zmínka o něm zní, že v r. 1445 bylo pustinou náležitou Mikuláši Šerlinkovi, řezníku, m. St. m. (2002, f. E 16). Od Matouše Šerlinka, syna Mikulášova, zjednal si je koupí Jakub Lejkus, m. N. m., v r. 1470 (2003, f. L 23), jenž je o rok později prodal Martinu Tmějovi, m. N. m. (2103, f. 122; 2003, f. M 5). Jeho dalšími majetníky byly Stanislav nebo Staněk, m. N. m., od r. 1482 (2004, f. H 12), Kateřina, vdova Staňkova, do r. 1491, Pavel Kroupa s Koňského trhu, od r. 1491 (2004, f. Q 19), Mašek s Koňského trhu, koníř, od r. 1492 (2004, f. Q 30), Jíra od tří korun, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. R 22), jenž je v r. 1508 vzdal ke špitálu sv. Pavla v zahradách na Poříčí (2006, f. 1). Odtud to pole 7 korců, přiléhající k tehdejší svatoprokopské cestě, bylo nazýváno Korunovským polem (2007, f. 28).

25. Názka. 26. Vítková. 27. Jindřiška.

Nejzazší východní výběžek vinohradského území skládá se ze dvou dílů, z nichž jeden byl původně na strašnickém území, druhý na vršovickém. Z popisu býv. tamních vinic vysvitne, v kterých místech probíhala hranice mezi nimi.

Vinice Názka, ležící dílem na jih a dílem na východ od nyn. náměstí Jiřího z Lobkovic, náležela do r. 1390 Jindřichu Názovi, m. St. m., majetníku poplužního dvora ve Strašnicích. Po něm ji zdědily jeho děti, Jan, Anežka, Jeronym, Mikuláš, od nichž pak, když i nejmladší syn dospěl let, obdržela ji postupem jejich matka, vdova Alžběta, r. 1408 (2101, f. 149). R. 1414 ta paní prodala vinici Jindřichu Falknovskému, m. St. m. a nájemci králových hamrů v Berounsku, do spolku s Janem Kenigsverderem jinak Lancmanem, radním písařem St. m., za 130 k. g. (2102, f. 47). Z nich tento o rok později vzdal své právo ve vinici onomu (2102, f. 74).

R. 1416 Falknovský zvětšil vinici Názku příkupem vinice s ní mezující a dosahující až ke svatoprokopské cestě, t. j. k nyn. třídě maršála Foche. Byla to vinice někdy Vítka vinaře, potom bratří Mikuláše a Petra, ševců, do r. 1404, od nichž ji koupil Petr vinař jinak Petr chmeléř zvaný (2101, f. 28). Syn tohoto Petra, Jan chmeléř v N. m., prodal tu vinici, štípenou na pozemku německých křižovníků jako vlastníků poplužního dvora ve Vršovicích, Falknovskému za 15 k. g. (2102, f. 115).

Vedle vinice Vítkové na jih od ní prostírala se vinice Jindřiška. Od jejího majetníka Jindřicha Tomáškova, m. St. m., jenž měl ji již v r. 1414, koupil ji v r. 1418 Falknovský za 50 k. g. (2102, f. 193).

Ve válce, již zdvihl král Zikmund proti Pražanům, Falknovský se svou rodinou utekl z města. Jeho syn Hanušek Falknovský, potom hamrník zvaný, vrátiv se v r. 1427 do Prahy, dosáhl prominutí viny a nastoupil v držení otcovského majetku. R. 1434, věze ve dluhu 60 k. g. u Martina Vlášimského, sladovníka, m. St. m., zastavil mu tři jmenované vinice k mocnému hospodaření v nich (2102, f. 382). Hned nato Vlašimský vydal Jindřišku Velíkovi od Goliáše, sladovníku, m. St. m., pod roční plat 104 g. a zároveň prodal právo k přijímání toho platu Ondřeji Mauštyt-

lovi, m. St. m., za 8 k. g. (2102, f. 380). Když pak po roce Velík měl položiti roční plat Mauštytlovi a nebyl s to, postoupil mu držení vinice Jindřišky (2002, f. A 14).

Mauštytl nehodlal nakládati trvale na vinièné dílo, a proto vysazoval kusy vinice pod roční plat. R. 1436 vydal z ní zejména Janovi ze Smeček 2½ korce, Vaňku Kozovi ze Smeček 2½ korce a Kostelcovi od černé růže na Příkopě v N. m. 3¼ korce, vesměs na závazek ročního platu 10 g. s korce (2002, f. A 20).

a) Od Jany, vdovy Jana ze Smeček, koupil vinici Petr Hotovec, švec, r. 1444 (2002, f. D 18). Po Hotovcovi v řadě tamních úročníků byli: Jan z ulice Na hrádku, od r. 1449 (2002, f. J 16), Jan Poduška, struhař, m. St. m., do r. 1452 (2099, f. 1098), po jehož smrti, tehda nastalé, spravovali vinici poručníci jeho syna Václava, Martin, syn Matěje Chudého, m. St. m., a Leksa, sladovník z Dlouhé třídy. Onen z nich, jak se zdá, po smrti tohoto pronajal vinici na 4 léta svému nájemníku Říhovi tesaři, r. 1460 (2003, f. F 11). Říha přijal za společníka nájmu Matěje, svého podruha, jenž se však po roce vzdal společenství (2003, f. F 27). Když vyšla doba pronájmu, ujal vinici dědic, Václav, syn Podušků v, spolu s matkou Kateřinou a držel ji do r. 1466. Jejich nástupci byli: Martin Smolík od oháněk, m. St. m., od r. 1466 (2003, f. K 12), a Zikmund Hartunk od ptáka v Železné ulici, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 4). R. 1469 Hartunk postoupil své právo k držení vinice Mauštytlovi (2003, f. L 14), načež od Mauštytla koupil jak tu vinici se dnem, tak i vrchní právo ve dvou dalších vinicích, Mauštytlem vysazených, Martin Tměj, řezník, m. N. m., r. 1470 (2003, f. L 26).

Jak je za to míti, vydal pak Tměj vinici někdy Hartunkovu dvěma osobám pod roční plat. O tom, jak dlouho podržel právo přijímati roční plat se dvou dalších vinic, zpráva se nezachovala. Jen to je jisto, že v čas své smrti r. 1486 toho práva již nepožíval.

b) Po smrti Vaňka Kozy prodala vdova Kateřina r. 1444 vinici po něm zděděnou Martinu Piknůskovi, m. N. m. (2002, f. D 20). Dalšími držiteli vinice byli: Václav mydlář z domu Křížalova v N. m., později Křížala zvaný, do r. 1451, Jan ze Slivenské ulice v N. m., od r. 1451 (2002, f. L 6), Havel kolář, m. N. m., do r. 1457, Jakub od sv. Štěpána v N. m., později Šlacký zvaný, od r. 1457 (2003, f. D 11), Matěj Luňák, do r. 1473, Duchek Zelenec s Karlova, od r. 1473 (2004, f. A 9), jenž příkupem korce vinice od Jana Žižky v r. 1474 zvětšil svou vinici do míry 3¼ korce (2004, f. C 3); Václav, sítař s Florence, do r. 1477, Pavel olejník ze Šilinkovy ulice, od r. 1477 (2004, f. E 10), jenž v r. 1481 odprodal korec vinice Matějovi soukeníku (2004, f. H 5); Martin nádeník, od r. 1483 (2004, f. J 8).

c) O vinici vydané pod plat Kostelcovi jest druhá zpráva teprve z r. 1459. Z ní se dovídáme, že ta vinice byla zatím zmenšena o tři čtvrti korce. Do jmenovaného roku ji držel Havel kolář, m. N. m.; měl pak tyto nástupce: Petra, vinaře u Jakuba Magera, m. N. m., společně s Fraňkem, m. N. m., v r. 1459 (2003, f. E 19), Jana Plcha jinak Plška, jenž odprodal korec vinice Vítkovi, lůžkáři v N. m., v r. 1459 (2003, f. E 24, F 3); Václava, lůžkáře v N. m., bratra Vítkova, od r. 1459 (2003, f. F 3), Vítka lůžkáře, jenž uvedl vinici do velikosti 2½ korce, od r. 1462 (2003, f. G 21), Martina Smolíka od oháněk, m. St. m., od r. 1466 (2003, f. K 12), a Zikmunda Hartunka od ptáka, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 4).

Před r. 1444 vysadil Ondřej Mauštytl kus své vinice 2 korců, přiléhající k vinici Vaňka Kozy, nevíme komu, neboť se zápisu o tom nedostává. V r. 1481 vysadil další kus vinice o velikosti 1¼ korce Janu Plchovi nebo Plškovi (2002, f. L 14).

d) Vinici vydanou pod plat před r. 1444 drželi postupně: Jan sladovník, do r. 1444, Jakub, zeť Vaňka Kozy ze Smeček, od r. 1444 (2002, f. D 20), Antoch Slunéčko z Podskalí, od r. 1457 (2003, f. D 11), Jakub z N. m., později Šlacký zvaný, od r. 1459 (2003, f. E 15), Matěj z N. m., od r. 1470 (2003, f. L 26), Martin, do r. 1478, Matěj, pivovarský pomocník, od r. 1478 (2004, f. F 6), Martin Vrba neboli Vrbka, v r. 1487 (2004, f. M 5). Další úroční viničníci jsou jmenováni doleji ob jeden odstavec.

e) R. 1455 Jan Plch prodal vinici Janovi od tobolky nebo Tobolkovi, m. N. m. (2002, f. L 14). V zápise toho trhu je po prvé užito k označení polohy vinic, jichž vlastníkem byl Mauštytl, slova Šlaky. Tak slul úvoz nebo hluboká cesta, vedoucí po západní straně potomní Dolejší Stromky od Hořejší Stromky ke strašnické cestě napříč nyn. ulice U státního zdravotního ústavu. Vrchu nad ní se říkalo od konce XV. století Bába. Od Jana Tobolky, jehož vinice příléhala ke stezce k Šlakům, koupil tu vinici Jan Vodička, m. N. m., v r. 1458 (2003, f. D 26). Po Vodičkovi ji drželi Michal, připomenutý v zápise vinice Matěje, pivovarského pomahače, z r. 1478 (2004, f. F 6); Matěj střelec, do r. 1484, Havel z N. m., „přebývající vedle stodoly Jíry Růženého", od r. 1484 (2004, f. J 13), Štěpán, pivovarský pomocník, podruh u Vítka, m. N. m., od r. 1487 (2004, f. M 5).

Před r. 1499 došlo k tomu, že se dvě vinice, uváděné svrchu sub d) a e), staly majetkem jedné osoby. Náležely totiž Janu Volovatému od sv. Jana na Bojišti, do roku právě jmenovaného; Zachariášovi z osady sv. Mikuláše, m. St. m., od r. 1499 (2005, f. D 15), Janu Volovatému, v r. 1502 (2005, f. J 1), Klímovi, sousedu ze Smeček v N. m., od r. 1502 (2005, f. J 6), Dorotě, sestře někdy Klímy ze Smeček, a její neteři Kateřině, v r. 1503, Martinu Vlkovi z ulice proti kostelu sv. Štěpána v N. m., od r. 1503 (2005, f. K 20). Když potom Vlk z ní odprodal kus 2 korců, vznikly zase z jedné vinice dvě.

α) Větší z nich o 2 korcích půdy náležela do r. 1504 Janu Červenkovi, přebývajícímu na Haldě v N. m. (2005, f. N 9). Od něho ji v r. 1509 koupil Jan, zeť Kláskův (2006, f. 22).

β) Menší vinici si zjednal trhem od Martina Vlka Václav, pivovarský mistr, r. 1505 (2005, f. O 15), ale v témž roce ji postoupil Petru Pavlovi, vinaři, „aby on za ni Vlkovi doplatil" (2005, f. P 2). R. 1517 koupil tu vinici od Petra Pavla Jan, zeť Kláskův z domu Radova (2006, f. 303), jenž tudíž obnovil jednotu řečených vinic.

Se dvou vinic, právě popisovaných, byl od sklonku XV. století vydáván roční plat 30 g. m. ke kapli Všech svatých na hřbitově u sv. Štěpána v N. m. Původ toho důchodu není jasný. Ve spise poslední vůle Martina Tměje z r. 1486 shledává se tento článek: „Jakož mám 1 k. platu ročního, kterouž mi prve platil Kostečka, ale již nyní ti platí, kterýmžto jest Kostečka prodal, tu kopu platu odkazuji kapli Všech svatých na kerchově u sv. Štěpána na Rybníce, aby poručníci moji s tú kopú takto řiedili: napřed aby 50 grošuov z té kopy obrátili na světlo k službě božie do též kapli a na stravu kněžiem ten den, v kterýžto slúžili by, a žákuom zvláště, kteříž by tu zpievali, 10 gr. na propitie, a to aby toho dne Všech svatých služba božie v též kapli

se pósobila. Kdyby se ten den nepósobila, aby ta kopa platu obrácena byla na olej do lampy před tělo božie k témuž kostelu sv. Štěpána“ (2094, f. J 5). Chmelnice Jana Kostečky, na níž vycházel Tmějovi roční plat kopy g., ležela v jiném místě než ve Šlacích. Nedostává se tedy výkladu k tomu, jak se stalo, že byl plat na ní, poručený ke kapli Všech svatých, převeden na dvě vinice ve Šlacích a zmenšen o polovici.

Další článek posledního pořízení Tmějova zněl: „Jakož mám puol kopy platu ročního v Šlacích, to na Martinovi od Svinské brány a na Huntovi s Karlova, ten plat odkazuji na chudé „na oběd jim o sv. Havle, za spasení duše mé i také předkuov mých“ (2094, f. J 5). Tou větou jsou naznačeny dvě vinice, v něž Tměj rozdělil vinici někdy Hartunkovu, vydávaje ji po r. 1470 pod roční plat.

Martin Vlašimský, zástavní držitel vinic Hanuška Falknovského, vysadil v r. 1435 díl Názky, sahající na východě až v místa nyn. ulice Votické, pěti osobám pod roční plat 15 g. s korce, a to zejména Matěji Kočkovi nebo Kočičkovi 3 korce, Valentinovi, synu Poláčkovu, 6 korců, Jírovi od Koňské brány 4 korce, Prokopovi ze Smeček 3 korce, Michalovi krčmáři 3¼ korce (2002, f. A 15). Z počtu dalších držitelů těch vinic aneb jejich dílů lze jmenovati jen nemnohé. Od Matěje Kočky koupil vinici Štěpán, vinař u Ludvíka lékárníka, v r. 1437 (2002, f. A 28); od Jíry od Koňské brány koupil polovici vinice Václav mydlář, později Křížala zvaný, v r. 1440 (2002, f. C 4); od Prokopa ze Smeček koupil korec vinice týž Václav mydlář z domu Křížalova v N. m., v r. 1444 (2002, f. D 26); po Michalu krčmáři ujal uprázdněnou vinici Boček z Chudobic, v r. 1439 (2002, f. B 16).

Když v r. 1437 pominula zástava vinic Názky a Vítkové (90, f. 10), pomyslil Hanušek Falknovský na vydání dalších kusů jmenovaných vinic pod roční plat. R. 1439 vysadil Jakubovi, měřiči vinic, 6 korců zpustlé vinice, mezujících se strašnickými poli (2006, f. B 14). O nápravu té vinice Jakub se asi nemnoho staral, jak je z toho usuzovati, že ji v r. 1443 postoupil Štěpánovi, synu Rohožníkovu, povozníku, za 40 g. a za 12 vozů stavebního kamene (2002, f. C 26).

Po smrti Hanuška Falknovského poručníci jeho nezletilých dětí, Bartoš od modrých dveří v Železné ulici, železník, m. St. m., a jeho manželka Manda, dcera téhož Hanuška, vydali v r. 1441 tři kusy vinice po 2 korcích pod roční plat 15 g. s korce, a to Václavovi, bratřím Štěpánovi a Klímovi a Janu Bočkovi (2002, f. C 16). O tři léta později vysadila Manda Bartošová s vědomím svých nezletilých sourozenců, bratří Jindřicha, Jana, Zikmunda a Václava a sestry Kateřiny, 4 korce půdy na Vítkové, totiž 2 korce Prokopu Kupcovi a 2 korce Štěpánovi, na závazek, že budou po 4leté lhotě platiti ročně po 10 g. s korce (2002, f. E 9).

Něco před r. 1450 došel zákonných let nejstarší syn Hanuškův, Jindřich, potom hutník zvaný, a jal se říditi viničné pozemky, zděděné po otci. Potom v r. 1452 je prodal s bratry, Janem a Václavem, Fraňkovi ostružníku, m. St. m., za 69 k. g. (2103, f. 46; 2002, f. L 30). Také Franěk pokračoval ve vydávání kusů býv. vinic Názky a Vítkové pod roční plat, až dospěl v tom ke konci. R. 1454 vysadil Jankovi Myslivému korec zpustlé vinice a Janu Plchovi neboli Plškovi též korec zpustlé vinice, uloživ jim, aby po dvou letech lhoty platili ročně 10 g. s korce (2002, f. N 4); Jakubovi Mandinu, později Šlacký zvanému, 3 korce pole na závazek ročního platu 21 g., však teprve po 3leté lhotě (2003, f. A 4), a Janovi svícníku do spolku s Petrem

2 korce zpustlé vinice, propůjčuje mu 3letou lhotu před ročním placením po 6½ g. s korce (2003, f. A 7).

Sečteme-li míry všech pozemků, vysazených pod plat v letech 1435—1454, shledáme sumu 44¼ korce. Ježto v r. 1525 úhrnná velikost těch pozemků dělala 30 korců, nelze než za to míti, že asi 14 korců půdy bylo vysazováno dvakráte, protože první jich vysazení nějak pominulo. Vypsati postup držitelů řečených pozemků možno jen nedokonale.

f) V místech potomní usedlosti Hořejší Stromky zjednal si prodlením času Václav mydlář z domu Křížalova 7 korců vinice a pod tou vinicí 4 korce pole. Počátek v tom udělal, ne-li dříve, v r. 1444, kdy koupil od Štěpána, bratra Klímova, vinici o korci půdy (2002, f. E 9). R. 1447 přikoupil vinici o téže velikosti od Klímy, bratra Štěpánova, a vinici 2 korců nejspíše od poručníků sirotků Hanuška Falknovského (2002, f. G 12). Poloha těch vinic je v zápise označena rčením: „in monte Nasonis eundo in Premitivis ad montem Nasonis", při čemž slovem Premitiva (= soutěsky) mínilo se to, co jinak bylo nazýváno Šlaky, t. j. cesta vedoucí výmolem. R. 1468 prodal Václav mydlář 5 korců vinice s lisem a 4 korci pole Zikmundu Hartunkovi od ptáka, m. St. m., za 30 k. g. (2003, f. L 2). Dalšími postupnými držiteli vinice s lisem byli: Kříž sladovník, od r. 1471 (2003, f. M 10), Štěpán Bukva, býv. lazebník v Lounské lázni, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 8), Dorota, vdova Bukvova, se synem Lipoltem, od r. 1478 (2094, f. G 8), Duchek z domu Piknůskova, od r. 1507 (2005, f. Q 14), Jan Ptáčník, m. N. m., společně se svým otcem Matějem z Kuřího, strýcem Pavlem z Lipan a svakem Matějem Šotkem, od r. 1510 (2006, f. 65), jemuž o rok později Šotek propustil svůj díl (2006, f. 132). R. 1519 odprodal Jan Ptáčník s otcem Matějem a strýcem Pavlem 2 korce vinice Janu Holešickému, železníku, m. pr. (2006, f. 357). Nástupcem Holešického v držení těch 2 korců stal se v r. 1521 Ondřej Kurka, kovář, m. pr. (2007, f. 42). Po smrti Jana Ptáčníka prodali v r. 1521 jeho společníci, Matěj z Kuřího a Pavel z Lipan, se svolením Markety, vdovy Ptáčníkovy, vinici zvíci 3 korců s lisem Ondřeji Kurkovi, kováři (2007, f. 7 n.). Tak dospěl Kurka k držení vinice o 5 korcích.

g) Václav Křížala, mydlář, zůstavil 2 korce vinice svému synu Jírovi, od něhož je v r. 1469 koupil Zikmund Hartunk (2003, f. L 16). V jich držení se pak vystřídali: Kříž sladovník, v r. 1471, Jakub Šlacký, od r. 1471 (2003, f. M 10), Jan Kostečka, od r. 1483 (2004, f. J 5), Beneš Dubec ve spolku s Janem Vrbkou, mm. N. m., od r. 1487 (2004, f. L 15), Jan Vrbka sám od r. 1492, kdy koupil díl Dubcův (2004, f. Q 24), Magdalena, vdova Vrbkova, do r. 1496, Havel provazník, m. St. m., od r. 1496 (2004, f. T 17), Marta, vdova Havlova, a její děti, do r. 1497, Havel kožešník, od r. 1497 (2005, f. A 14), Valenta ze Smeček, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. K 17), Jan Kapoun, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 49), Říha Tlačisvět, jinak Chudý nebo Zlý kněz zvaný, m. N. m., od r. 1516 (2006, f. 266 n.), Mikuláš Krtský z domu Hůlkova, od r. 1525 (2007, f. 149).

h) S vinicí popisovanou v předchozím odstavci mezovala vinice o 2 korcích půdy, a ji první známý držitel Václav Křížala prodal v r. 1465 Jakubu Šlackému (2003, f. J 29). R. 1481 ji koupil od Šlackého Petr Tobolka, m. N. m. (2004, f. H 6). Dalšími držiteli vinice byli: Máří, vdova Tobolkova, do r. 1505, Blažek pilař,

m. N. m., od r. 1505 (2005, f. O 4 n.), Martin Šitkrup, m. N. m., v r. 1509 (2006, f. 28 n.), Jan Kapoun, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 33) a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc Říhou Tlačisvětem.

ch) Dvě vinice ležící pod velkou vinicí Václava Křížaly, vydané v letech 1452 a 1454 pod roční plat od Fraňka ostružníka, z nichž jednu o korci půdy ujal Jan Myslivý, druhou o 2 korcích Jan svícník do spolku s Petrem, koupil v r. 1458 Václav Křížala (2002, f. D 28). Od něho v r. 1465 koupil ty pozemky, vzdělané z některého dílu ve chmelnici, Mikuláš, býv. vinař u Drdáka, m. N. m. (2003, f. J 29). R. 1487 odprodal korec vinice Duchku Zelenkovi s Karlova (2004, f. M 6). Dalšími držiteli vinice o 2 korcích byli: Matěj, do r. 1497, Jan husař z Chudobic, v r. 1497 (2005, f. A 6), Jana Husařová, v r. 1497, Jan Ládevský, m. N. m., od r. 1497 (2005, f. A 18), Jan Křesťan, m. N. m., jenž koupil tři vinice od Jana Ládevského v úhrnné velikosti 7 korců, od r. 1503 (2005, f. L 9), Kateřina, vdova Ládevská, do r. 1506, Jan Košťál, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. P 15), Tomáš bečvář, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 25), Jan Holub, pekař, m. N. m., od r. 1511 (2006, f. 125), Duchek Holub, bratr Janův, v r. 1518, Bízek ze Semtína, v r. 1518 (2006, f. 313), Petr od Bab, m. St. m., od r. 1518 (2006, f. 318), Petr malíř s Koňského trhu, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 400).

i) Vedle vinice právě popsané měl Václav Křížala r. 1454 2 korce vinice, jež potom v r. 1462 prodal Janu Tobolkovi, m. N. m. (2003, f. G 20). Po smrti Jana Tobolky připadla vinice jeho synu Petrovi, r. 1476 (2087, f. K 30). Od Petra Tobolky ji koupil v r. 1481 Duchek Zelenec a zvětšil ji příkupem korce vinice od Mikuláše, m. N. m. (2004, f. H 6, M 6). Dalšími držiteli vinice byli: Vít Hájek, m. N. m., asi do r. 1493, Martin Pešata asi v r. 1493 (2004, f. S 22; 2095, f. B 1; 2005, f. A 10), poručníci zřízení nad jměním zůstalým po Pešatovi, do r. 1497, Jan Ládevský, m. N. m., od r. 1497 (2005, f. A 10), a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc Janem Křesťanem.

j) S vinicí právě popsanou hraničila vinice o 2 korcích půdy, v jejímž držení se vystřídali Jíra Fraňkův, do r. 1455, Václav Román z Malešic, od r. 1455 (2003, f. B 1), Prokop, syn Románův, do r. 1465, Jíra s Dláženého v N. m., od r. 1465 (2003, f. J 18), Petr Tobolka, m. N. m., do r. 1479, Duchek Koranda, jinak Bradáč zvaný, m. N. m., od r. 1479 (2004, f. G 1), Anna Korandová, do r. 1486, Lukáš, barvíř koží, m. N. m., od r. 1486 (2004, f. L 3), Mikuláš Cípský, od r. 1491 (2004, f. Q 3), Jan s Florence, pivovarský pomocník, od r. 1492 (2004, f. R 5), Řehoř Bouře, od r. 1494 (2004, f. S 22), Jan Ládevský, m. N. m., od r. 1498 (2005, f. B 12) a osoby jmenované sub ch), počínajíc Janem Křesťanem.

k) V sousedství této vinice ležela vinice o 3 korcích půdy, jejímiž postupnými držiteli byli: Václav z N. m., v letech 1455—1465 (2003, f. B 1, J 18), Petr Tobolka, do r. 1479, Matěj Vrtělka z N. m., od r. 1479 (2004, f. G 1), Ondřej Vyšehradský jinak Benátský, od r. 1481 (2004, f. H 3), Václav z Bosácké ulice, jinak Němec zvaný, od r. 1482 (2004, f. H 8), Pavel olejník, m. N. m., od r. 1487 (2004, f. M 10), Vít, zeť Zámečníkův z osady sv. Jindřicha v N. m., od r. 1498 (2005, f. B 15), Václav od Zpěváka v N. m., od r. 1500 (2005, f. G 3), Jiřík Licek, provazník, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. K 14), Jan Voves, m. N. m., od r. 1512

(2006, f. 155), Žofie, vdova Lickova, do r. 1525, Petr malíř, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 152).

Koupí vinice Lickovy a jejím spojením s vinicí někdy Křesťanovou stal se Petr malíř držitelem viničného pozemku měřícího 10 korců. Užíval ho však jen nedlouho. R. 1525 jej prodal Jiříku Vlkovi, m. pr., od něhož hned potom jej koupil Mikuláš Krtský z domu Hůlkova, m. pr. (2007, f. 152).

l) R. 1469 Václav od mečů, později Meč zvaný, m. N. m., koupil od Havla koláře 2 korce pole, ležící pod vinicí Názkou (2003, f. L 13). V zápisu o tom trhu není poznamenáno, komu je dávati roční plat s pole.

m) Dva kusy viničných pozemků po 2 korcích, z nichž jeden byl v r. 1444 ujat pod roční plat Prokopem Hupalem, druhý Štěpánem, koupil Václav Křížala a užíval jich polem. Dalšími držiteli toho pole byli: Zikmund Hartunk od ptáka, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 2), Kříž sladovník, v r. 1471 (2003, f. M 10), Václav od mečů, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 11), Jakub Taška ve spolku s Martou, manželkou Lukášovou, od r. 1481 (2004, f. H 2).

n) Pole o 3 korcích, ujaté v r. 1454 pod roční plat Jakubem Šlackým a jím vzdělané ve chmelnici, přišlo k rozdělení ve dvě polovice tím, že Šlacký v r. 1456 odprodal 1½ korce chmelnice Martinu Chudému, m. St. m. (2003, f. B 29).

α) Polovici chmelnice, již si Šlacký zůstavil, koupil od něho Duchek, m. N. m., r. 1457 (2003, f. D 12). Potom ji drželi: Tobiáš, m. N. m., do r. 1491, Václav Závěta od r. 1491 (2004, f. Q 5).

β) Druhá polovice chmelnice náležela po Martinu Chudém, jenž ji v r. 1460 pronajal Řehořovi tesaři, bydlícímu v jeho domě ve St. m., na dobu čtyř let (2003, f. F 11), Václavovi od mečů, od r. 1468 (2003, f. L 7), Jakubu Taškovi do spolku s Martou Lukášovou, od r. 1481 (2004, f. H 2). Jak se podobá pravdě, bylo i pole uváděné svrchu sub l) zahrnuto v trh sjednaný mezi společníky posléze jmenovanými a Václavem od mečů.

Vlastník býv. vinic Názky a Vítkové, Franěk ostružník, ustanovil v poslední vůli z r. 1481, aby s vinice ve Šlacích byl vydáván roční plat ke kostelům sv. Havla a sv. Linharta ve St. m. rovným dílem (2119, f. T 15). Díl příslušný kostelu sv. Linharta byl pak v r. 1483 zvětšen kšaftem Řehoře, syna Fraňkova, že se má k němu přidávati roční plat 1 k. 18 g., vycházející s vinic a s chmelnice, „kteráž leží pod Šlaky“ (2119, f. U 16). V potomní neshodě o tom, kdo z poručníků Václava, nezletilého syna Řehořova, má vybírati s vinic jemu odkázaných, bylo rozhodnuto, aby to činil Martin Hoch (2004, f. P 10). Václav Franěk, později z Liběchova zvaný, dospěl zákonných let v r. 1497. Po jeho smrti, nastalé v r. 1520, vybíral plat jeho zeť a poručník jeho syna Jindřicha, Mikuláš Pikart, m. pr.[1])

[1]) Zápisy, jež se sic týkají vinic na Názce, ale jejichž obsah nemá spojitosti s jinými daty, nám známými, jsou tyto: R. 1444 postoupil Antoch 4 korce vinice Janu Ledeckému (2002, f. D 27). R. 1444 Jan Ledecký postoupil 1½ korce vinice svému příbuznému Jakubovi (2002, f. D 28). R. 1450 Jiráň prodal 2 korce vinice, ležící vedle vinice Václava mydláře a poplatné Jindřichovi hutníku, Šimonovi (2002, f. K 15).

28. Křížová. 29. Tyrmanka.

Vedle vinice Jindřišky, na jihovýchod od ní, při strašnické cestě, přetržené nyní zahradou Státního zdravotního ústavu, byla vinice Křížová a vedle ní vinice Tyrmanka. První z nich, štípená na pozemku německých křižovníků, náležela s počátku XV. století Křížovi vinaři (996, f. 7). Od jeho vdovy Marety koupil ji v r. 1406 Zikmund Beránek, m. St. m., za 34 k. g. (2101, f. 94). O Tyrmance se jen dovídáme, že byla v r. 1406 majetkem Velislava Tyrmana (2101, f. 94). V místech jmenovaných dvou vinic se pak shledává v r. 1418 vinice rytíře Jana Hlasa z Kamenice (2102, f. 193). Týž Jan, pojav za manželku Katruši, vdovu Jindřicha Elingera z Vechty, m. St. m., nabyl v r. 1416 z její dobré vůle spoluvlastnictví poplužního dvora s tvrzí a s jiným příslušenstvím ve Strašnicích. I je za to míti, že si na rozšíření tamního hospodářství zjednal vinici hraničící s jeho pozemky. Po jeho smrti, nastalé v r. 1424, vinice zpustla a byla ještě v letech 1455—1458 nazývána buď „pustou vinicí Hlasovskou“ (2003, f. B 13) anebo „pustými poli někdy Hlasovými“ (2003, f. D 26) přes to, že již v r. 1450 syn Jana Hlasa Václav prodal strašnický statek Janovi z Chrástu jinak z Buštevsi, obecně Štuksa zvanému. Potom se v r. 1487 připomínají na jejím místě chmelnice pěstěné na pozemku Jana Štuksy (2004, f. M 5).

Polnosti příslušné ke dvoru Štuksovu, na severozápadě od Strašnic, prostíraly se v podobě velkého obdélníka, jehož tři strany jsou naznačeny hranicemi vinohradského území na východě. Větší jich díl odprodal Štuksa v r. 1483, vydav je po kusech pod roční plat měšťanům a obyvatelům pražských měst s výhradou, že jich neužijí k jinému než k vinicím a chmelnicím. Tak v tom roce vysadil dvaceti osobám o něco více než 40 korců. Ke druhému podobnému vysazení polností, však již bez omezení, k čemu jich smí býti užito, došlo v r. 1495, kdy bylo od Štuksy vydáno osmi osobám dalších 24 korců. Tu i tam měl roční plat s korce dělati 11 g. dobrých stříbrných peněz (Archiv český, XXVIII. str. 229 nn.). Ve výsadních listinách z let 1483 a 1495 je západní hranice pozemků naznačena slovy: „vedle té vinice, kteráž slove Názovská“. R. 1501 koupila obec St. m. strašnické zboží, jež bylo prve majetkem Jana Štuksy, a tím činem se stala pozemkovým pánem tamních úročníků.

Uvésti jména držitelů chmelnic a polí, poplatných Štuksovi v letech 1483 a 1495, bylo by snadné. Ježto však se nezachovaly zprávy o změnách osob v držení těch chmelnic a polí před r. 1501, upouštíme od takového prostého výčtu. Ostatně jsou dotčená jména osob jakož i všecky držitelské změny, jež se udály v r. 1501 a v dalších letech, již uveřejněny (v Archivu českém, XXVIII. str. 229 n., 231 nn.).

30. Dloužka.

Pod vinicí Jindřiškou v rohu mezi cestami byla vinice Petra Dlouhého, barvíře, štípená na pozemku německých křižovníků. Od Dlouhého ji koupil v r. 1412 Petr, vinař u Strašnic, za 27½ k. g. (2101, f. 302). Hned potom prodal na ní 2 k. g. ročního platu Mikuláši, faráři u sv. Benedikta ve St. m. (2101, f. 306), načež se zhostil dávání toho platu úpisem, že po jeho smrti a po smrti jeho manželky má vinice připadnouti tomu knězi (2101, f. 309). V letech 1416 i dalších náležela vinice Dloužka Kunešovi, vinaři jinak sýraři v N. m. (2102, f. 115, 193). R. 1454

synové někdy Kunešovi, Petr a Jakub, a jejich příbuzní, Jíra ovčák u Matěje z Dubče, syn Kříže Kloctého, a jeho sestry, Dorota a Barbora, prodali Dloužku, vinici zpustlou, a kus chmelnice v ní, nově vzdělaný, s polem Tomáškovi Klobuckému od stříbrného prstena, viničnému perkmistru, za 3 k. g. (2003, f. A 16; 2103, f. 70). S tím trhem souhlasil Duchek Tyreš, m. N. m., ač měl důvod mu odporovati. Potom však, čině pořízení o svém majetku, r. 1455 odkázal své nápadnické právo k vinici synovci Bartošovi, jenž se hned jal zjednávati platnost svému právu. R. 1457 viničný úřad odmítl jeho požadavek (2003, f. A 18). Přes to Klobucký slíbil Bartošovi, že mu dá náhradou 2 k. g. Když se tak nestalo za života Klobuckého, Bartoš obnovil rozepři o vinici, a to s Václavem od zlatého prstena, synem a dědicem Klobuckého, i také jeho nástupcem v perkmistrovství. Byl však na viničném úřadě r. 1461 opět odmítnut (2003, f. G 5). Když vznesl stížnost k radě St. m., došlo tam v r. 1462 k výpovědi, že perkmistr Václav, poněvadž nemůže dokázati, že jeho otec zaplatil 2 k. g. Bartošovi, je povinen to učiniti (2141, f. 149).

a) Před tím v r. 1461 perkmistr Václav prodal díl chmelnice a pole někdy Kuneše sýraře dvěma měšťanům N. m., Jírovi od černé růže do spolku s Pavlem Kroupou nad Jámou (2003, f. G 3). Od nich v r. 1465 koupil ten nepoplatný pozemek Martin Tměj, řezník, m. N. m., a podržel jej do smrti v r. 1486. Z jeho odkazu připadalo pole jeho bratru Šimonu Litochlebskému, po němž mělo přijíti na rozdíl mezi jeho děti. Avšak Litochlebský, nedbaje toho poručení bratrova, odkázal je manželce Martě. Přičiněním viničného perkmistra Toniše byl v r. 1507 ten nepořad práva zrušen a děti Litochlebského, Václav a Kateřina, uznány za dědice majetku (2005, f. R 5). R. 1528 se stal vlastníkem pole Jan, syn Václava Košanského, vnuk Šimona Litochlebského.

b) R. 1462 vysadil perkmistr Václav další díl vinice někdy Kunešovy, t. j. „pole úlehlé a pole nezorané vedle cesty do Strašnic a vedle vinice Václava mydláře, v rohu", Duchkovi z Vršovic pod roční plat 35 g. a dávku 2 slepic (2003, f. H 5). Sporné hranice toho pole proti vinici Václava mydláře byly před tím v r. 1460 uvedeny na pravou míru (2003, f. F 27). R. 1475 si koupila Anna, vdova Jana Zajíčka, nožíře, m. St. m., od perkmistra Václava roční plat na Duchkovi z Vršovic a na jeho poli (2004, f. C 9). Nástupce Duchkův v držení pole, Klíma ze Smeček, m. N. m., rozvedl ten pozemek ve dva kusy, prodav v r. 1496 jeho větší díl Václavu Halamovi z domu Smetanova na závazek platiti s něho ročně 30 g. Anně Zajíčkové (2005, f. A 3).

α) Po Halamovi náležel ten kus pole Ondráčkovi z Chudobic, koníři, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. L 2), Dorotě, vdově Ondráčkové, do r. 1525, Jiříku Charouzovi, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 148).

β) Menší díl pole zvíci korce podržel Klíma ze Smeček do r. 1499, načež jej prodal Jírovi, olejníku z osady sv. Štěpána v N. m. (2005, f. D 12). Dalšími držiteli pozemku byli: Matěj, olejník z Krámců v N. m., do r. 1518, Kateřina Bubníková, vdova od sv. Michala v Opatovicích, od r. 1518 (2006, f. 334), Heřman, od r. 1521 (2007, f. 36).

Po smrti Anny Zajíčkové byl vydáván roční plat z těchto polí jejímu zeti Pavlu Šťahlavcovi, nožíři, m. St. m., a po smrti manželů Šťahlavcových jejich zeti Petru Dunáčkovi.

31. Benešovská. 32. Dovinecka.

Ve výčtu polí, které po sobě zůstavil Martin Tměj, řezník, m. N. m., zemřelý v r. 1486, a které v r. 1528 obdržel jeho vnuk Jan, syn Václava Košanského, podotýká se o jednom z nich, že leží „konec vinic nad Vršovici" podél strašnické cesty (2007, f. 244). Protože je možno vyšetřiti polohu toho pole, a nám nastává popisovati vinice štípené na býv. vršovickém území, počínáme v díle popisu od kraje nazvaného „konec vinic". V místech jsoucích na sever od nyn. budov vinohradského pivovaru a jejich dvořiště, mezi býv. cestami svatoprokopskou, t. j. nyn. třídou maršála Foche, a strašnickou, prostíraly se vinice Benešovská a Dovinecka. První z nich koupil v r. 1400 Bernard Kotkův, m. St. m., od Jakuba Benešovského, m. St. m., za 40 k. g. (996, f. 24). K ní v r. 1413 přikoupil vedlejší vinici od Mikuláše Vajsvasra za 18 k. g. (2101, f. 340). Tato vinice bývala majetkem Ješka Dovince, kraječe plátna v N. m., potom jeho syna Petra, jenž ji v r. 1410 prodal Mikuláši Vajsvasrovi (2101, f. 233). Bernard Kotkův zemřel asi r. 1416, zůstaviv po sobě vdovu Ozanku a čtyři děti, nedospělé věkem. Poručnicí těch sirotků byla jejich teta Klára, vdova Alberta Kotkova, někdy také po otci Helmová zvaná, jež v r. 1426 oznámila úřadu, že Bernášek, syn Bernardův, došel zákonných let a že tedy mají mu býti předloženy účty týkající se hospodářství na jeho vinicích (992, f. 62). Z neznámé příčiny postoupil Bernášek v r. 1454 své právo ve vinici Janovi od tří studní nebo Studničkovi, m. St. m. (2002, f. N 9). Později byl zase vlastníkem zpustlého pozemku býv. vinice, až jej v r. 1463 prodal Pavlovi (2003, f. H 17).

Dalšími majetníky pozemku se připomínají Jakub, kuchař králův, a po něm Václav od zlatého prstena, viničný perkmistr, r. 1472 (2003, f. M 18). Témuž Václavovi se hodilo jej získati, neboť měl po otci Tomáškovi dva kusy pole, z nichž jeden přiléhal k býv. vinici Kotkovské a druhý ležel nedaleko od ní. Koupil totiž řečený Tomášek v r. 1448 od Martina Stříbrského, synovce Vlasáka perkmistra, viničný pozemek, náležitý prve Vlasákovi (2002, f. H 25, 28), a od Zikmunda Zíky zvaného, m. N. m., pustou vinici, ležící u vinice Kotkovské (2002, f. H 20). Když se potom Václav perkmistr hotovil prodati ty pozemky, dal jich trh provolati na městském zahájeném soudě, a to koupi býv. Vlasákovy vinice v r. 1464 (2103, f. 103) a koupi vinice někdy Zíkovy v r. 1471 (2103, f. 122), načež je v r. 1475 prodal spolu s býv. vinicí Kotkovskou Tobiášovi, m. N. m. (2004, f. C 8). Od Tobiáše je koupil v r. 1486 Martin Tměj, m. N. m., (2004, f. K 8) a v témž roce pořídil o nich tak, aby byly dědičným majetkem jeho bratra, Šimona Litochleba.

33. Myšková I.

Mezi cestami svatoprokopskou, t. j. nyn. třídou maršála Foche, a z ní odbočující strašnickou bylo s počátku XV. století několik vinic štípených na pozemcích německých křižovníků, avšak jen o jedné z nich se zachovala nepřetržitá řada zpráv. Je to vinice Maršíka Myšky, m. N. m., jenž ji v r. 1414 prodal Prokopu Rakovnickému, Jidášek zvanému, m. St. m., za 41 k. g. (2102, f. 40). Po smrti Jidáškově r. 1422 ji obdržel jeho syn Prokop. R. 1428 ji koupil od něho Řehoř Třeboradický s Příkopa, m. St. m., a zůstavil ji pak posledním pořízením manželce Dorotě od prstenů ve St. m., načež vdova Dorota ji odkázala v r. 1434 své sestřenici Vichně, manželce

Jana Kucky, m. N. m. (992, f. 160; 2003, f. G 5). O čtyři léta později Kucka prodal kopu ročního platu dílem na této vinici, dílem i na jiném svém statku správcům záduší kostela sv. Štěpána na Rybníčku (2082, f. P 10). Aby byl pojištěn peněžný důchod z vinice, po tu dobu namnoze zpustlé, Kucka ji r. 1443 vydal čtyřem osobám pod roční plat 15 g. m. s korce, propůjčiv jim 8letou lhotu, po níž teprve mělo placení nastati (2002, f. D 13).

a) Jan Žižka z N. m. ujal 2 korce vinice s oprávněním užívati tamního lisu s ostatními úročníky. Po něm se vystřídali v držení té vinice: Duchek Tyreš z N. m., od r. 1444 (2002, f. E 9), Matěj, do r. 1450, Mikuláš ve spolku s Pavlem, nájemníkem u Havla v Křížalově ulici, od r. 1450 (2002, f. K 27), Jan Charouz, v letech 1486—1490 (2004, f. L 12, O 12), Bartoš tržný, v r. 1499 (2005, f. D 16), Klíma ze Smeček, v r. 1502 (2005, f. J 1), jenž v témž roce odprodal polovici vinice Václavu Slukovi (2005, f. J 1) a o rok později postoupil druhou polovici sestře Dorotě (2005, f. K 20).

α) Po Slukovi držiteli korce vinice byli: Havel ze zahrad, do r. 1509, Jiřík zedník, od r. 1509 (2006, f. 24), Dorota, vdova Jiříkova, v r. 1509, Pavel cibulář, od r. 1509 (2006, f. 34), Šimon měšečník, v r. 1513 (2006, f. 182) a dalších letech.

β) Dorota, sestra Klímy ze Smeček, prodala v r. 1503 korec vinice Martinu Moravcovi, bydlícímu u Nápravníka v N. m. (2005, f. L 2), od něhož jej v témž roce koupil Vaněk, bydlící u Barbory, matky M. Viktorina (2005, f. L 5). R. 1515 Vaněk, jsa tehda podruhem u Duchka písaře, prodal vinici Řehákovi nádeníku (2006, f. 236).

b) Linhart s Koňského trhu v N. m. ujal 2 korce vinice. Dalšími držiteli vinice byli: Lidmila, vdova Linhartova, do r. 1451, Barbora, dcera Linhartova, s manželem Pavlem, od r. 1451 (2002, f. L 5), Šimon, syn Burdův, v r. 1462 (2003, f. G 26), Matěj Pečenka a po něm jeho vdova Anna, do r. 1486, Tomáš Strnad, od r. 1486 (2004, f. L 12), Ambrož Černý, v r. 1489 (2004, f. N 15), Jan Holba, od r. 1489 (2004, f. O 8), Ondřej ve spolku s Jakubem Holbou, do r. 1491, Jakub Špaček, v r. 1491 (2004, f. Q 21), Dorota, sestra Klímy ze Smeček, od r. 1492 (2004, f. R 5), Klíma ze Smeček, do r. 1495, Jakub švec z domu Šoustarova, od r. 1495 (2004, f. T 8), Václav Sluka, v r. 1502 (2005, f. J 6), Říha Tlačisvět, od r. 1502 (2005, f. J 6), Jiřík, pivovarský mistr, od r. 1509 (2006, f. 48), Marta, vdova Jiříkova, do r. 1519, Jan kolář, m. pr., od r. 1519 (2006, f. 352).

c) Jan ze Smeček, řezník, a s ním společně Káča kramářka ujali 2 korce vinice. Po nich úročníky vinice byli: Jíra z N. m., od r. 1450 (2002, f. K 23), Burda, v letech 1451—1462 (2002, f. L 5), Martin proti špitálu u sv. Kříže v St. m., od r. 1462 (2003, f. G 26), Matěj Hříbě, v letech 1486—1489 (2004, f. L 12, O 8), Matěj z domu Tomáše huntýře, od r. 1491 (2004, f. Q 11), Pavel kroupník, od r. 1493 (2004, f. R 22), Jan Pytel, m. St. m., od r. 1495 (2004, f. S 24), Matěj, pivovarský pomocník, v r. 1502 (2005, f. J 6), Matěj Hříbě, v r. 1509 (2006, f. 48), Šála řezník, v r. 1519 a v dalších letech (2006, f. 352; 2007, f. 87).

d) Jíra, olejník v N. m., ujal 2 korce vinice. Jeho nástupci v držení vinice byli: Pavel, m. N. m., od r. 1451 (2002, f. L 11), Michal Hříbětář, m. St. m., od r. 1461 (2003, f. F 22), Vít pekař, do r. 1489, Matěj Ptáček, soukeník, od r. 1489

(2004, f. O 5), Jakub Honěk, obyvatel v St. m., od r. 1490 (2004, f. P 11), Duchek kněz, farář ve špitále, od Hory, s bratrem Ondřejem, do r. 1523, Jiří Volejník, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 87).

34. Šrámka.

Vedle vinice Maříka Myšky byla vinice Ješka Šráma neboli Šrámka, vinaře v N. m., za let 1407—1409. Tu vinici měl po něm Jiřík Valdfogel spolu s Alžbětou, vdovou Petra Šenberského, nožíře. Od nich ji v r. 1412 koupil Jakub Brněnský, rychtář St. m. (2101, f. 308). O téže vinici, opatřené lisem, je řečeno v písemnostech z let 1412—1414, že leží po pravé straně svatoprokopské cesty proti vinici Hanuše Koldice. Jakub Brněnský ji měl ještě v r. 1418; o deset let později se jmenuje jejím majetníkem Jakub Korunka, býv. podrychtář v N. m. (2102, f. 291). K ní se, jak za to máme, vztahuje potomní název Těšovská hora (2004, f. O 12), jež v r. 1443 a v dalších letech záležela jen v korci vinice nebo zahrady, přiléhající ke Kuckově vinici. Jejím majetníkem v letech 1443—1450 byl Duchek Těš (2002, f. D 13, K 27). Z Těšových nástupců se uvádějí: Blažek, do r. 1490, Jakub Šoustar, od r. 1490 (2004, f. O 12), Matěj Lopata z Tůně, od r. 1496 (2004, f. T 15), Václav z osady sv. Havla ve St. m., mečíř, od r. 1499 (2005, f. D 16), Jan Horník, jinak Foliman, m. N. m., od r. 1502 (2005, f. H 17), Mikuláš Knap z Růžené ulice, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. O 1), Šimon měšečník, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 182).

S Těšovskou zahradou sousedilo pole, jehož vlastníky byli: Tyreš, v letech 1490—1496 (2004, f. O 12, T 15), Svatoš Zábranský v letech 1499—1502 (2005, f. D 16, H 17), Šimon měšečník, zeť Svatoše Zábranského, v r. 1513 (2006, f. 182).

35. Mašťovecka. 36. Šimonka.

Pod vinicí Bernarda Kotkova, na pravé nebo jižní straně cesty vedoucí do Strašnic, asi v místech nyn. budov a dvořiště vinohradského pivovaru (č. p. 810-XII.) ležela vinice náležitá s počátku XV. století Mikuláši Mašťovcovi, m. St. m. Vedle ní byla Šimonka, t. j. vinice Šimona ze Svinské ulice v N. m., vinaře, ležící na pozemku německých křižovníků. Od Šimona ji koupil za 26 k. g. Mašťovec v r. 1401 (2101, f. 291) a spojil se svou vedlejší vinicí. Po jeho smrti v r. 1420 byla táž velká vinice rozdělena na dvé. Její větší polovici o 7 korcích půdy měla v r. 1432 Manda kramářka, manželka Zikmunda z Kotenčic, m. St. m., kdežto menší polovici o 6 korcích s lisem, dvorečkem a studnicí držel tehda Martin od sv. Kateřiny, písař slanečkového trhu. Jeho nástupcem se v tom jmění stal v témž roce Mikuláš Sedmikop, švec v N. m., starý rychtář zvaný (2082, f. A 13; 2081, f. 76), jenž odprodal korec Vavřinci Strhařovi, r. 1433 (2082, f. D 28), a ostatní kus postoupil v dluhu Kateřině, manželce Václava malíře v St. m., r. 1434 (2102, f. 382). Když Kateřina v r. 1436 prodala vinici Zikmundovi z Kotenčic (2102, f. 396), svedl tento majetník vinici s vinicí své manželky Mandy v celek o 12 korcích. R. 1442 prodali manželé Zikmundovi vinici Matěji Šetelkovi od tří andělů, m. St. m. (2002, f. C 21). Před r. 1448 zemřel Šetelka, a jeho vdova Dorota, provdavši se za Martina Dubčanského, přinesla mu vinici věnem (2099, f. 1047). R. 1448 byla do korce té vinice se dvorečkem a studnicí zvedena pro nějaký dluh Kateřina, manželka Václava malíře (2002, f. H 24). Martin Dubčanský,

jinak také Šetelka zvaný, prodal vinici Brožovi od sv. Haštala, jenž si vyžádal svolení viničného úřadu k tomu, aby směl vyhloubiti příkop kolem ní na odvrácení možné škody jak své, tak sousedů (2002, f. K 26). Na lepší úpravu hranic přikoupil k vinici dva pozemky, a to 2 korce vinice se studnicí od Lidmily Zlatoústé (2002, f. K 18) a korec a čtvrt věrtele vinice od Mikuláše toulaře (2002, f. N 8).

R. 1461 vydal Brož svou vinici Jakubu Magerovi, jinak Maděra zvanému, m. St. m., pod roční plat 4 k. 20 g. s pozemku a 78 g. s lisu (2003, f. G 3). Avšak ta elokace pozbyla s časem platnosti. Po Brožovi zdědil vinici jeho syn M. Jiřík, jenž r. 1469 prodal její polovici bratru Jakubovi, m. St. m. (2003, f. L 15). Také tento Jakub se odhodlal těžiti z vinice úročnictvím, rozděliv ji a vydav z ní v témž roce 1½ korce Petrovi, 1½ korce Janu Bezákovi a 2 korce Matěji Volanovi na závazek, aby mu po vyjití 6leté lhoty platili po 15 g. s korce (2003, f. L 21). Ježto není další zprávy o držitelích těch poplatných vinic, zdá se, že se Jakubův čin nezdařil.

R. 1474 M. Jiřík Brožův prodal díl chmelnice a díl vinice s lisem rytíři Klímovi z Kostelce neboli Kostelákovi, m. St. m., za 25 k. g. (2004, f. B 5). Hned nato koupil od Klímy chmelnici a vinici s lisem Martin Tměj, m. N. m., za 65½ k. g. (2004, f. B 7) a vysadil z ní 6½ korce čtyřem osobám pod roční plat 20 g. s korce (2004, f. B 7).

a) Mach, m. N. m., ujal 2 korce vinice vedle lisu. Po něm byli držiteli vinice: Pavel metlář, od r. 1475 (2004, f. C 10), Jan Charamza, do r. 1485, Václav husař, m. N. m., od r. 1485 (2004, f. K 3), Duchek, syn Bárty s Rybníčka, od r. 1487 (2004, f. M 10), Jan, soused s Karlova, od r. 1490 (2004, f. O 11), Jan povozník v N. m., od r. 1493 (2004, f. R 16), Jan Moutvice s Karlova do r. 1498, Jan povozník, m. N. m., od r. 1498 (2005, f. B 6), Řehoř Bělohubý, řezník, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. D 5), Václav z Helmova domu, do r. 1503, Jan Suchý z Kerské ulice od sv. Kateřiny, od r. 1503 (2005, f. L 10), Jan Pěkný s Koňského trhu, vetešník, od r. 1518 (2006, f. 311), Jan Chlup, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 105), Marta, vdova Chlupova, do r. 1525, Augustin Vrána, jirchář, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 167).

b) Václav sladovník ujal 1½ korce vinice. Jeho nástupci v držení vinice byli: Václav Žídek, v r. 1479 (2004, f. G 2), Jan rukavičkář, do r. 1478, Václav husař, od r. 1478 (2004, f. F 6), Jíra zedník v N. m., podruh u perníkáře, od r. 1489 (2004, f. N 19), Kateřina, vdova Jírova, do r. 1499, Jan Neluza z osady sv. Jindřicha v N. m., zedník, od r. 1499 (2005, f. B 19), Havel kožišník, m. N. m., od r. 1501 (2005, f. H 10), Tomek šrotýř, m. N. m., od r. 1511 (2006, f. 137), Matěj Toniš, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 186), Magdalena, vdova Tonišova, do r. 1520, Jan Pěkný, vetešník, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 380), Jan Chlup, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 105), Marta, vdova Chlupova, do r. 1525, Augustin Vrána, jirchář, od r. 1525 (2007, f. 167).

c) Martin huntýř ujal 1½ korce vinice. Po něm měli vinici: Jan nádeník, od r. 1482 (2004, f. H 8), Jan Suchý z Kerské ulice, do r. 1501, Havel kožišník, m. N. m., od r. 1501 (2005, f. H 9 n.), Jan od raků, od r. 1506 (2005, f. Q 4).

d) Jan Černý ujal 1½ korce vinice s vížkou. V držení vinice se vystřídali: Jan kožišník v N. m., od r. 1477 (2004, f. E 3), Barbora, vdova Jana kožišníka, do r. 1479, Jan Zpěvák, krejčí, od r. 1479 (2004, f. G 3), Kateřina, vdova Zpěvákova,

od r. 1485 (2094, f. J 2), Šimon, barvíř koží, do r. 1487, Vávra, podruh u Jana Vrbky v Bosákově ulici, od r. 1487 (2004, f. M 7), Řehoř Klásek jinak Nyklásek, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. C 1), jenž v r. 1512 vzdal vinici pro případ smrti zeti Ondřeji Radovi, avšak toho zetě přežil a ve vinici hospodařil ještě v r. 1530 (2006, f. 150 [160]).

Vinicím právě popsaným se říkalo Maděrské hory. Tměj přijímal s nich roční plat 2 k. 10 g. do r. 1482; potom koupili ten důchod od něho správci záduší kostela sv. Martina Většího ve St. m. k lampové nadaci (2004, f. H 10).

e) V témž roce vydal Tměj svou chmelnici pod Maděrovskými horami, jež držela v sobě 3 korce, Janu Kostečkovi pod roční plat kopy g. m. (2004, f. H 12). Kostečka pak prodal její polovici Václavu Mencovi, podruhu u Vávry, pivovarského mistra blíž městské zdi vedle Bartoše pod Svinskou branou, r. 1483 (2004, f. J 9), a polovici, jež mu zbyla, Václavu Kosteleckému, r. 1485 (2004, f. K 5).

α) R. 1489 koupil chmelnici od Mence Vávra, podruh u vdovy Vackářovy (2004, f. N 18). Dalšími držiteli chmelnice aneb již vinice byli: Jan povozník, od r. 1499 (2005, f. C 6), Václav Makal z Vršovic, od r. 1500 (2005, f. E 20), Václav, bydlící u Mikše řezníka v N. m., od r. 1504 (2005, f. M 7), Prošek, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. O 11), Marta Prošková, v r. 1506, Matěj Toniš, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. Q 6), Magdalena, vdova Tonišova, do r. 1525, Bartoš z domu Chybilova, m. p., od r. 1525 (2007, f. 165).

β) Chmelnice, již v r. 1485 koupil Václav Kostelecký, náležela potom do r. 1493 Václavovi vinaři, jenž ji v tom roce prodal Vávrovi z domu Markova v N. m. (2004, f. R 25). Vávrovými nástupci v držení chmelnice aneb již vinice byli: Jan Statečný z věže pánů N. m., od r. 1493 (2004, f. R 26), Jan Vokřínek, do r. 1498, Jan povozník, od r. 1498 (2005, f. B 2), Vávra, v r. 1499, Jan povozník, od r. 1499 (2005, f. C 6), Václav Makal, od r. 1500 (2005, f. E 20), Jan Mošnovský, od r. 1504 (2005, f. M 7), Vavřinec Babka, kožišník, od r. 1517 (2006, f. 304), Václav Kukla, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 159).

Martin Tměj v poslední vůli z r. 1486 ustanovil, aby roční plat s chmelnice, již prodal Janu Kostečkovi, byl dáván ke kapli Všech svatých na hřbitově u sv. Štěpána v N. m., jednak na zjednávání svící ke službám božím, konaným ve svátek Všech svatých, jednak na přilepšenou kněžím a žákům při tom účinkujícím (2094, f. J 5).

Z vinice někdy Brožovy zbylo Tmějovi pole přiléhající ke Kostečkově chmelnici. R. 1483 je prodal Václavu Mencovi (2004, f. J 8), od něhož je o dvě léta později koupil Stanislav nebo Stáňa, m. N. m. (2004, f. K 5).

37. Satalická.

K vinici Matěje Šetelky přiléhala vinice Satalická o velikosti 8 korců půdy. R. 1446 její majetník Mareš Satalický, m. St. m., vydal z ní třem osobám po 2 korcích pod roční plat 18 g. s korce (2002, f. F 28).

a) Duchek Holý ujal 2 korce s oprávněním užívati lisu spolu s ostatními úročníky. R. 1447 prodal vinici Petru Chlumeckému, řezníku v N. m. (2002, f. G 21). Dalšími držiteli vinice byli: Ondřej Říčanský, m. St. m., poručník siroty

Markety, dcery Mareše Satalického, do r. 1463, Zikmund neboli Siga, pastorek Slavíkův, od r. 1463 (2003, f. H 19), Mikuláš z Krakova, do r. 1472, Gothard jinak Othart, m. N. m., v r. 1472 (2003, f. M 22), Jiřík měšečník, m. St. m., od r. 1472.

b) Jíra Farář ujal 2 korce, jež po něm drželi: Blažek z N. m., od r. 1457 (2003, f. C 30), Klára, vdova Blažkova, do r. 1461, Jíra s Dláženého, od r. 1461 (2003, f. G 17), Siga v r. 1464 (2003, f. J 6), Jan Humenecký, do r. 1467, Tomáš z N. m., od r. 1467 (2003, f. K 27), Daniel, kamenický mistr, m. St. m., od r. 1469 (2003, f. L 15), Jakub, do r. 1427, Jiřík měšečník, od r. 1572 (2003, f. M 22).

c) Matěj s Karlova ujal 2 korce. Od něho koupili vinici společníci Domšík z lázně Písané a Mikuláš z lázně Cardovy v N. m., jimž Mareš Satalický přidal k poplatnému držení 2 korce vinice s vížkou; nato v r. 1452 tito držitelé prodali 4 korce vinice s vížkou Janu Mužíkovi, měšečníku v N. m. (2002, f. L 26). Dalšími držiteli vinice byli: Petr Skriba, m. N. m., od r. 1453 (2002, f. M 29), Anna, vdova Rázova, do r. 1455, Prokop s Koňského trhu, moučník jinak krupičník, od r. 1455 (2003, f. A 29, J 6), Jakub, m. N. m., od r. 1468 (2003, f. K 28), Říha Berounský, od r. 1471 (2003, f. M 3), Václav Ojíř z Očedělic, do r. 1472, Jiřík měšečník, m. St. m., v r. 1473, jenž v témž roce odkázal manželce Martě 8 korců vinice někdy Satalického (2004, f. A 9).

Po Martě, vdově Jiříkově, měl vinici Šimon tobolečník. Od něho ji koupil v r. 1474 Kašpar krejčí, m. N. m. (2004, f. B 9). Jejími dalšími držiteli byli: Kateřina, vdova Kašparova, od r. 1480 (2094, f. G 17), Dorota, dcera Kašparova, manželka Václava Uhlíka, koželuha, m. N. m., od r. 1484 (2088, f. N 4), Jan Král, řezník, m. N. m., od r. 1484 (2004, f. J 10), Václav Mantl, koželuh, od r. 1487 (2004, f. M 13), Duchek postřihač, m. St. m., od r. 1490 (2004, f. Q 1), Matouš vinopalník, m. N. m., od r. 1496 (2004, f. T 14), Jan Cháb, m. St. m., od r. 1503 (2005, f. L 1), Erazim Krupka, měšťan krakovský, před r. 1515, Bartoš zvonař, m. N. m., v r. 1515 a v dalších letech (2006, f. 228; 2007, f. 204).

Po smrti Mareše Satalického bylo v r. 1455 rozhodnuto, aby jeho sirotu Marketu choval u sebe Ondřej Říčanský, jeden z poručníků zřízených od Mareše, i aby vybíral roční plat s vinic. Když Říčanský zemřel, přijali Marketu k sobě manželé Humpolečtí, ježto Mikuláš Humpolecký, m. St. m., byl jejím druhým poručníkem. R. 1464 týž Mikuláš spolu s druhým poručníkem Sokolem, m. St. m., udělali úročníkům vinic slevu v ročním platě, tak aby příště dávali jen po 12 g. s korce (2003, f. J 6). Potom Marketa, dcera Marešova, provdavši se za Jana Pejška, kožišníka, prodala s ním roční plat s celé vinice Satalické správcům záduší kostela sv. Michala v Opatovicích, r. 1471 (2003, f. M 4).

38. Litoměřická. 39. Fetrlka. 40. Sulková.

Vedle Mašťovecky, na západní straně od ní, byly s počátku XV. století tři vinice, z nichž se potomním spojením stala jedna. Vinice Litoměřická náležela Johánkovi, synu Mikuláše Litoměřického, až v r. 1401 ji koupil od něho Mikuláš Tachovský, zlatník, na závazek dávati 3 k. g. ročního platu (996, f. 45). Po smrti Tachovského ji prodala vdova Marketa Johanesi Brněnskému, kramáři, r. 1418 (2102, f. 180). Vinici Fetrlku měl Goclin Fetrle jinak Gefetrle a po něm jeho vdova Kateřina se synem Mikulášem, od nichž ji v r. 1402 koupil Pertolt Eisfeltský,

kramář, za 20 k. g. (996, f. 47). Týž Pertolt si zjednal trhem v r. 1403 i vedlejší vinici Sulkovou od Markety, vdovy Sulka z Babic, m. St. m., a poručníků jeho sirotků za 11 k. g. (996, f. 86). Dědičkami dvou vinic posléze řečených se staly dcery Pertoltovy, Manda a Marketa. R. 1418 prodaly vinici někdy Sulkovu Johanesi Brněnskému, kramáři, za 22 k. g. (2102, f. 199). O tom, jak naložili s vinicí někdy Fetrlovou, jež byla jejich majetkem ještě v r. 1418, zpráva nedochází. Jest však jisto, že po r. 1420 byla spojena s vinicí někdy Sulkovou.

Když Brněnský v r. 1420 utekl s manželkou z Prahy, obec St. m. zabrala jeho vinici a propůjčila ji Ondřeji Dryznovi, býval. kuchaři královu (2099, f. 1111). Později ji obdržel Janek, syn Sulka z Babic. S jeho nástupcem ve jmění té vinice, Mařikem Houžvicem nebo Houžvičkou, vešel ve spor Vaněk Fetrle, zlatník, m. St. m., tvrdě, že má lepší právo k vinici než Houžvice, poněvadž byla vlastnictvím jeho otce i děda. Avšak Houžvice odpíral tvrzení Fetrlovu a prodal vinici Mníškovi, krejčímu, m. St. m., r. 1430. Po delším řízení vyhověla rada St. m. žádosti Fetrlově a přisoudila mu právo přijímati roční plat s vinice někdy Sulkovy i vysaditi pod plat její kus, tehda pustý (2099, f. 1004). I byl v r. 1442 zveden do vinice a vydal z ní o dvě léta později 2 korce půdy Duchkovi pod roční plat 20 g. (2002, f. D 17). Než ani potom se Houžvice nepřestal souditi s Fetrlem o vinici a usilovati o to, aby radní rozhodnutí z r. 1442 bylo zrušeno, což se mu povedlo. R. 1443 uznala rada St. m., že Fetrle nemá a neměl práva k vinici a že nesmí, pokud se jí týče, nijak překážeti Houžvicovi (2002, f. F 3).

Brzy potom zemřel Mníšek, odkázav v poslední vůli důchod kopy g. z téže vinice svému bratru Havlovi a jeho dětem, ač před tím vydal listinu ujišťující Houžvicovi nápad práva k té vinici. Proto Houžvice zprvu odpíral jeho pořízení; ale pak se dal pohnouti, aby přijal od Václava Hedviky, m. St. m., tuším poručníka Havlova syna Jana, 4 k. g. a vzdal se nápadu práva. K vinici pozůstalé po Mníškovi se přihlásili jeho příbuzní, Jíra, bydlící v Kouřimi, a Kabašta, bydlící v Českém Brodě, a obdrželi ji nejprve do spolku s Mařikem Houžvicí r. 1446, potom sami r. 1449 (2002, f. K 2 n.). Zatím, nevíme v jakých okolnostech, Václav Hedvika postoupil důchod kopy g. ročního platu s vinice někdy Mníškovy synu Janovi i s vrchním právem v díle vinice, s něhož by ten plat vycházel (2002, f. J 3). R. 1446 Houžvice, Jíra a Kabašta vydali všech 12 korců vinice pěti osobám pod roční plat 10 g. s korce (2002, f. F 6).

a) Petr Ježek ujal 1½ korce „vinice u topole“. Dalšími úročníky vinice byli: Duchek Holý (2002, f. F 6), Vaňka, vdova Holá, do r. 1456, Kříž, vinař z N. m., od r. 1456 (2003, f. C 15), Říha z N. m., od r. 1467 (2003, f. K 23), Jan Pávek z N. m., od r. 1468 (2003, f. L 8), Štěpán od Daniele kameníka, tkadlec, od r. 1469 (2003, f. L 15), Ondřej Benátský, do r. 1472, Vít soukeník, m. N. m., od r. 1472 (2003, f. M 13), Říha Kucbach, soukeník, m. St. m., od r. 1484 (2004, f. J 9), Jan z Chudobic, lukař, v r. 1493 (2004, f. S 3), Kříž, šenkýř v N. m., od r. 1493 (2004, f. S 3), Anna, vdova Křížova, do r. 1500, Jan Volfgang, manžel Anny, býv. vdovy Křížovy, od r. 1500 (2005, f. F 5), Jan z růžku, do r. 1505, Anna, vdova Matěje kováře, m. N. m., se synem Prokopem, od r. 1505 (2005, f. N 18), Ondráček kožišník, m. St. m., od r. 1517 (2006, f. 289), Jakub hlásný v r. 1524 (2007, f. 111), Pavel svícník, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 134).

b) Jakub Kubek, rukavičkář, ujal 1½ korce vinice. Po něm se v držení vinice vystřídali: Pavel z Chudobic, od r. 1447 (2002, f. G 8), Jan Chobol, do r. 1449, Zika z N. m., od r. 1449 (2002, f. H 23), Jana, do r. 1455, Jíra huntýř, m. N. m., od r. 1455 (2003, f. B 15), Jan Plšek, od r. 1456 (2003, f. C 19), Mařík proti dvoru královu, vrátný, od r. 1457 (2003, f. D 11), Kříž, vinař z N. m., od r. 1461 (2003, f. G 10), Říha z N. m., od r. 1467 (2003, f. K 23), Jan Pávek z N. m., od r. 1468 (2003, f. L 8), Štěpán od Daniele kameníka, tkadlec, v r. 1469 (2003, f. L 15), Petr tkadlec, od r. 1469 (2003, f. L 16), Vít soukeník, m, St. m., od r. 1484 (2004, f. J 9); od něho počínajíc, byla vinice kladena na roveň 2 korcům; Víšek, pekař v N. m., do r. 1498, Brož kožišník, m. N. m., od r. 1498 (2005, f. B 5), Matěj, syn Průšův, od r. 1512 (2006, f. 148), Paběš s nevěstou Kateřinou, do r. 1515, Prokop Průša, m. St. m., od r. 1515 (2006, f. 236), Anna, vdova Matěje kováře z N. m., do r. 1517, Ondráček kožišník, m. St. m., od r. 1517 (2006, f. 289), Jakub hlásný, v r. 1524 (2007, f. 134), Pavel svícník, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 134).

c) Štěpán ujal 2 korce vinice. Z jeho nástupců jsou známi: Jakub Prstek, m. N. m., od r. 1456 (2003, f. B 27), Jan Pávek z N. m., do r. 1463, Řehoř z Chudobic, od r. 1463 (2003, f. H 17), Václav Holub, od r. 1467 (2003, f. K 18), Václav Ojíř z Očedělic, do r. 1473, Beneš, kraječ sukna, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. A 6), od něhož počínajíc počítala se vinice jen za 1½ korce; Jan Pytel, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. H 15), Beneš Dubec společně se svou hospodyní Annou, od r. 1492 (2004, f. Q 25), Jan z N. m., v r. 1496 (2004, f. T 13), Jan z Chudobic, lukař, od r. 1496 (2004, f. T 14), Linhart, do r. 1507, Jan z růžku od r. 1507 (2005, f. Q 25), Duchek nádeník, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 43), Heřman nádeník, od r. 1523 (2007, f. 81).

Ze tří vinic právě popsaných vycházel roční plat 50 g. Janu Hedvikovi, m. St. m., až do jeho smrti. Podle toho, co tento muž ustanovil v poslední vůli v r. 1463 (2119, f. M 15), vzdali poručníci jeho dětí a statku důchodní právo k tomu platu správcům záduší kostela sv. Michala ve St. m. na udržování světla v lampě před svatostánkem, r. 1465 (2003, f. J 9).

Z ostatního kusu vinice měl jíti roční plat na rozdíl mezi Jíru a Kabaštu a jejich dědice. Avšak vysazení toho kusu, předsevzaté v r. 1446 (2002, f. F 6), potkalo se s nezdarem, jak je patrné z umlknutí dalších zpráv o tamních úročnících po r. 1448. Lze proto pověděti o něm jen toto: d) Matouš ujal 3 korce vinice; e) Martin ujal 2 korce vinice „pod topolem“. Od něho v r. 1448 koupil tu vinici Zika z N. m. (2002, f. H 23).

41. Přibíková. 42. Nicková I.

Vedle vinice Satalické na západní straně byla s počátku XV. století vinice Přibíka vinaře. Z jeho odkazu ji pak měl Petr Hájek, sedlák, od něhož ji v r. 1414 koupil Valeš Mudrák, m. N. m. (2101, f. 13). Po smlouvě sjednané v r. 1418 stal se držitelem vinice Beneš s Koňského trhu, vinař, za splacených 19 k. g. podacího a na závazek platiti Mudrákovi kopu g. ročně (2102, f. 168). Další společní majetníci vinice, Havel Železný a Říha barvíř, prodali ji v r. 1433 Valešovi zelníku (2081,

f. 73). Po smrti Valeše zelníka jeho vdova Kateřina se provdala za Přecha Honického a přinesla mu věnem zděděnou vinici, načež Přech v r. 1438 vinici prodal Petru Satovi, m. St. m. (2102, f. 418; 2002, f. B 9). Při tom trhu byla velikost vinice počtena za 6 korců. Sata vzdělával vinici svým nákladem do r. 1449. Potom vydal z ní 5 korců Martinovi, synu Šimona pulíře neboli leštiče kovu v N. m., pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. J 7). Týž Martin, zvaný již Tměj, prodal vinici v r. 1453 Petru metláři z N. m. (2002, f. M 12), jenž ji o rok později se svolením Satovým rozdělil ve tři díly a prodal ty díly jiným úročníkům (2003, f. A 15).

a) Václav, mydlář v N. m., koupil 2 korce. Dalšími držiteli vinice byli: Klíma s Koňského trhu, v letech 1458—1465 (2003, f. E 4), Petr, vinař někdy Magera ze Smeček, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 22), jenž vykoupil roční plat s té vinice od Daniela a Matouše, synů Petra Saty; Beneš, kraječ sukna, do r. 1483, Jan Pytel, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. H 15), Duchek postřihač, m. St. m., od r. 1489 (2004, f. N 13), Mikuláš Liboslavský „od dítek“ neboli Dětský společně s Alešem, asi od r. 1515 (2006, f. 239 n.).

b) Mařík, nájemník u Mikuláše v Křížalově ulici, koupil 1¾ korce vinice v r. 1454 (2003, f. A 15). Po něm v držení vinice následovali: Linhart, bratr Klímův, společně s Duchkem, od r. 1458 (2003, f. E 4), Květoň z N. m. ve spolku s Pavlem, od r. 1459 (2003, f. E 30), Pavel Žlunínský, do r. 1469, za něhož synové Petra Saty prodali plat s vinice Jakubovi, m. N. m., r. 1468 (2003, f. L 4); Kašpar, krejčí králové, od r. 1469 (2003, f. L 14).

c) Jan Plšek koupil 1¼ korce vinice, r. 1454 (2003, f. A 15). Dalšími držiteli vinice byli: Klíma od zelených oken na Koňskem trhu, do r. 1458, Vojtěch z N. m., od r. 1458 (2003, f. D 21), Blažek pasíř, m. N. m., od r. 1461 (2003, f. G 6), Václav hokynář, do r. 1470, za něhož v r. 1468 synové Petra Saty prodali roční plat s vinice Jakubovi, m. N. m. (2003, f. L 4); Kašpar, krejčí králové, od r. 1470 (2003, f. L 27).

Od Kašpara, jenž svedl obě vinice v celek o míře 3 korců, koupil celou vinici Ondřej Benátský z N. m., v r. 1471 (2003, f. M 8). Další držitel vinice od r. 1473 Jakub Kubík od červeného jelena, m. St. m., zvětšil o ni svou vedlejší vinici, t. j. díl vinice někdy Langniklovy, zabírající 4 korce půdy, již si v r. 1472 zjednal trhem od Šimona platnýře, m. St. m. (2004, f. A 5). Vinici o 7 korcích koupil pak od Kubíka r. 1477 Ondřej Rojsa, m. St. m. (2004, f. E 7). Nástupce Rojsův od r. 1478 Duchek postřihač, m. St. m., (2004, f. F 6) zvětšil svou vinici, přikoupiv k ní v r. 1489 2 korce vinice od Jana Pytla, m. St. m. (2004, f. N 13). Po Duchkovi postřihači zdědili vinici o 9 korcích Mikuláš Liboslavský „od dítek“ s manželkou a s Alešem, před r. 1515 (2006, f. 239 n.). Roční plat, povinný se 3 korců vinice, prodal Jakub, m. N. m., v r. 1471 Janovi střelci, synu Matoušovu (2003, f. M 4). Od jeho dědiců, jak se podobá, koupil jej Kubík od červeného jelena.

Kromě vinice někdy Přibíkovy měl Petr Sata vinici o 3 korcích, kterou koupil od Tomáše Nicka[1]) v r. 1437 (2002, f. A 29). Tu vinici, ležící po jižní straně vinice

[1]) Tvrzení Tomkovo v Dějepise m. Prahy, VIII. str. 251, že Tomáš Nicek držel vinici od r. 1404 neb snad ještě dříve až do r. 1437, kdy ji prodal Petru Satovi, je mylné. Nicek, o němž je řeč v zápise z r. 1404, byl majetníkem jiné vinice než potomní Satovy a zemřel již před r. 1414.

někdy Přibíkovy, vysadil v r. 1445 Pavlu Liškovi pod roční plat 27 g. (2002, f. E 25). Když pak šlo o nové vysazení téže vinice, Sata ji rozdělil ve dva díly o stejné velikosti a vydal je pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. H 28), kterýžto plat byl po čase zmenšen o 3 g.

d) Jan ujal 1½ korce vinice. Další držitelé vinice byli: Jan Hasík, do r. 1460, Jan Plšek, od r. 1460 (2003, f. F 8), Jan Hubatý, od r. 1464 (2003, f. J 3), Jakub, m. N. m., do r. 1470, jenž, jak se podobá, učinil ji svobodným majetkem výkupem ročního platu od synů Satových, Daniele a Matouše; Jan Kárník od r. 1470 (2003, f. L 25), Matěj Vrtělka z N. m., od r. 1477 (2004, f. E 3), Jakub Ryšavý, šenkýř u staré Krtkové, do r. 1488, Mikuláš Starý kmet, kolář, od r. 1488 (2004, f. N 8), Václav Menc nebo Menčík, od r. 1490 (2004, f. P 15), Ondřej z Vršovic, v r. 1491 (2004, f. Q 7), Mikuláš u Svinské brány, kolář, od r. 1491 (2004, f. Q 5), Jan z domu Víškova, hokynář, od r. 1495 (2004, f. T 9), Jan z Kuchyní, syn Barbory Táborské, do r. 1503, Havel s Bojiště, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. K 9), za něhož z vinice bylo pole; Jan Mošnovský s Bojiště, od r. 1504 (2005, f. N 7), Matěj Rovno, kovář, m. N. m., od r. 1517 (2006, f. 288), jenž jsa držitelem jak této vinice, tak vinice, o níž je řeč v dalším odstavci, zůstavil si z nich 1¾ korce a ostatní díl v míře 1¼ korce vrátil Mošnovskému. Po něm vinice o 1¾ korce náležela Magdaleně Bílkové společně s Dorotou „od bab“, do r. 1521, Janu Toužimskému, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 32), Janu Jelitovi, usedlému v Záběhlicích, od r. 1522 (2007, f. 59), jenž ji v r. 1523 vzdal manželce Dorotě (2109, f. 297).

e) Jakub ujal 1½ korce vinice. Po něm se v držení vinice vystřídali: Mikuláš „z domu oběšeného“ na Koňském trhu (2002, f. H 28) do r. 1456, Matěj Mnich, m. N. m., od r. 1456 (2003, f. C 11 n.), Martin Hlava, do r. 1461, Petr husař jinak toulař, m. N. m., od r. 1461 (2003, f. G 6), Valentin Mládek, do r. 1463, Jan Křivonoska, řezník v N. m., ve spolku s Bendou z N. m., od r. 1463 (2003, f. H 8), Pavel z N. m., od r. 1467 (2003, f. K 22), Marek ze Smeček, do r. 1472, Jan kárník, od r. 1472 (2003, f. M 23) a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Matěje Vrtělky.

Povinnost dávati roční plat s té vinice Petru Satovi a po něm jeho synům trvala ještě v r. 1467. Potom je k r. 1477 zapsáno, že plat náleží Martě Víškové (2004, f. E 3). Od ní jej vykoupil Mikulář kolář r. 1492 (2004, f. Q 22). R. 1515 Jan Mošnovský uvedl na sebe závazek dávati jak s této vinice, tak i s vinice popsané v předchozím odstavci roční plat ke kostelu sv. Štěpána v N. m. po 12 g. s korce (2006, f. 237). Sata v poslední vůli z r. 1463 odkázal synům, Danieli a Matoušovi, jednak důchod ročního platu 2 k. g. s vinic někdy Přibíkovy a Nickovy, jednak vinici ležící vedle vinice Jana Křivonosky (2119, f. N 5); nato tito o rok později prodali nepoplatnou vinici o 2 korcích půdy, ležící vedle vinice Jana Křivonosky, Václavovi ze Smeček (2003, f. J 4).

f) Duchek Holý ujal 2 korce vinice, jež pak v r. 1447 prodal Zikovi z N. m. (2002, f. G 22). Protože ta vinice byla zpustlá, povolili mu její vrchní páni, aby užil 2leté lhoty neplacení. R. 1448 ohlásil Zika na viničném úřadě, že prodal zpustlou vinici, ležící nad vinicí někdy Šetelkovou a vedle vinice Kotkovy, perkmistru Tomáškovi za sud svídnického piva (2002, f. H 30).

43. Velislavka I.

S vinicí Petrlkou sousedila na západní straně vinice Velislavka, nazvaná tak po Velislavovi sladovníku, m. St. m. O ní se praví v zápise z r. 1418, že je na hoře Sumperku (2102, f. 166), t. j. na stráni svahující od býv. strašnické cesty k Vršovicům. Z Velislavova odkazu, učiněného asi v r. 1399, měli ji pak jeho vdova Marketa a s ní nevlastní syn Velislavův Blažek, od nichž ji v r. 1401 koupil Vít, býv. služebník rychtářův (996, f. 32). R. 1431 byla ta vinice zvíci 8 korců majetkem Elišky, vdovy Víta branného, a jeho syna Prokopa, již v tom roce ji prodali Vaňkovi ze Třepisk nebo Třepiskovi, usedlému na Karlově, m. N. m., za 19½ k. g. (2102, f. 380). Časem ji manželé Třepiskovi rozprodali. S kusem, jenž zbyl Lidmile Zlatoústé z Třepisk do r. 1450, hraničily dvě vinice, jedna Černého, druhá Žižkova.

a) Vinice Maříka Černého byla o 3 korcích. R. 1435 Kateřina, vdova Černá, vydala z ní 1½ korce pod roční plat Janu Mřenkovi (2002, f. A 12), a Jan, syn Maříka Černého, r. 1441 vysadil zbývající díl otcovské vinice pod roční plat Klímovi (2002, f. C 7). Kdežto o Mřenkově vinici není již další zprávy, vinice Klímova se ještě připomíná v r. 1468 (2003, f. L 2).

b) Vinice Jana Žižky z N. m. byla o 3 korcích. R. 1443 ji prodal Žižka Mikulášovi ze Senného trhu, kabátníku (2102, f. 435; 2002, f. C 30), jenž pak z ní vydal polovici Dyndovi pod roční plat 15 g. s korce. Dalšími držiteli té poplatné vinice byli: Beneš, podruh u Jíry Fraňkova, od r. 1454 (2003, f. A 18), Beneš Horník, od r. 1468 (2003, f. L 2), Mikuláš z Benátek, provazník, od r. 1472 (2003, f. M 24), Michal, v r. 1475 (2004, f. C 10), Vávra, do r. 1482, Jan Píšek, švec, m. St. m., od r. 1482 (2004, f. H 10), Marketa Píšková, do r. 1497, Jakub Krátký, od r. 1497 (2005, f. A 9), Brož kožišník, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 32), Jiřík z Krámců, kramář, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 162).

Druhou polovici vinice vysadil Mikuláš kabátník v r. 1447 Jírovi s Karlova pod roční plat 15 g. s korce (2002, f. G 8). Další držitelé vinice se jmenují: Beneš „od dítek", kraječ sukna, v r. 1475 (2004, f. C 10), Jan Pytel, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. H 15), Jan Píšek, švec, od r. 1489 (2004, f. N 16) a osoby svrchu jmenované, počínajíc od Markety Píškové.

Umenšení ročního platu o třetinu si zjednal Beneš podruh dílčím výkupem r. 1461 (2003, f. F 18). R. 1475 platil již i držitel druhé vinice Beneš „od dítek" jen 15 g. ročně. Odkazem, jejž v témž roce udělal Mikuláš kabátník, přešlo právo přijímati roční plat s obou vinic na jeho bratrance Havla kabátníka (2004, f. C 6), jenž pak je prodal Říhovi kabátníku (2004, f. C 10). Jan Pytel osvobodil svou vinici od ročního platu (2004, f. N 16).

44. Haléřka.

Byla u strašnické cesty ve vyšší poloze než vinice Satova a měla jméno po Martinu Haléřovi, m. N. m., jenž se v r. 1432 stal majetníkem poplužního dvora ve Vršovicích. O tom, kdy a jak nabyl vinice, zabírající 7½ korce půdy, není povědomost. Před r. 1444 vydal z ní díly třem osobám pod roční plat 13 g. s korce.

a) Mařík z Chudobic ujal o něco více než 2 korce vinice na závazek platiti s nich ročně 30 g. (2002, f. K 21). Po něm se uvádějí držitelé vinice: Řehák vinař,

v r. 1454 (2002, f. N 5), Klíma od zelených oken, od r. 1454 (2003, f. A 9), Jan Chalupa, m. N. m., od r. 1461 (2003, f. G 5), Anna, vdova Chalupova, do r. 1472, Říha huntýř, m. St. m., od r. 1472 (2003, f. M 15), Říha mydlář, do r. 1485, Václav od trub, nožíř, m. St. m., od r. 1485 (2004, f. K 7), Zikmund Holec z Květnice, m. St. m., od r. 1491 (2004, f. Q 15), Jan Knecht, sladovník, m. St. m., od r. 1508 (2006, f. 12), Magdalena, dcera Jana Knechta, s manželem Václavem, synem Machkovým, nožířem, od r. 1510 (2006, f. 156), Bartoloměj Kaše, krejčí, m. St. m., od r. 1515 (2006, f. 226), Jan Zajisto, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 111).

b) Prokop Podol, pasíř, ujal 2 korce vinice (2002, f. K 20). Dalšími vlastníky vinice byli: Blažek pasíř, m. N. m., od r. 1461 (2003, f. G 3), Jan šenkýř, v r. 1475, Jan Píšek, švec, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 10), Marketa Píšková, do r. 1497, Jakub Krátký, od r. 1497 (2005, f. A 9), Brož kožišník, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 32), Jiřík z Krámců, kramář, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 162).

c) Václav Blíkavý, pivovarský pomocník, ujal 2 korce vinice (2002, f. K 20). Po něm je měla jeho vdova Kateřina do r. 1449. Dalšími úročníky vinice byli: Štěpán ze Svinské ulice, sladovník, od r. 1449 (2002, f. J 23), Jan Mihule, m. N. m., od r. 1460 (2003, f. F 8), Kříž sladovník, od r. 1462 (2003, f. H 2), jenž potom rozdělil vinici na dvé a její díly prodal.

α) R. 1465 Jeremiáš, bydlící u Šípaře v N. m., koupil od Kříže korec vinice (2003, f. J 22). Jeho nástupci byli: Tobiáš vinař, v r. 1470 (2003, f. L 30), Barbora, vdova Tobiášova, do r. 1497, Pavel kroupník, v r. 1497 (2005, f. B 20), Petra, vdova Pavlova, v r. 1497, Klíma z Krakova v N. m., od r. 1497 (2005, f. A 17), Jan Lichvice, od r. 1504 (2005, f. M 17), Václav z domu páně Chotkova, kožišník, v r. 1506 (2005, f. Q 6), Jan z růžku od Svinské brány, od r. 1506 (2005, f. Q 8), Jan Řezáč od Bracháčka, od r. 1516 (2006, f. 273).

β) Beneš, nájemník u Jaroše Badákova, koupil od Kříže korec vinice r. 1465 (2003, f. J 22). Po něm se ve vlastnictví vinice vystřídali: Vít neboli Vítek s Karlova, od r. 1473 (2004, f. A 5), Petr s Karlova, tesař, v r. 1499 (2005, f. B 20), Václav vetešník a Martin, bratři Prokopa Probošta, do r. 1504, Prokop Probošt z osady sv. Štěpána, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. M 12), Brož kožišník, m. N. m., do r. 1521 (2007, f. 14), Jan Růžek, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 44).

d) Václav Blíkavý, pivovarský pomocník, ujal ještě jiný kus vinice asi 1½ korce. Jeho nástupci v držení vinice byli: Jan Litochlebův, od r. 1444 (2002, f. D 28), Pavel Horký jinak Litoměřický, od r. 1446 (2002, f. F 18), jenž nemoha dávati roční plat, vzdal ji Martinu Haléřovi, v r. 1447 (2002, f. G 30, H 1). K opětnému vydání téhož kusu vinice pod roční plat došlo teprve v r. 1454, kdy jej Mařík Haléř vysadil Blažkovi s Trávníka (2003, f. A 1). V r. 1462 jej koupil od Doroty, vdovy Blažkovy, Václav z Krámcu, kramář (2003, f. G 19); potom vlastníky byli: Bartoň Typet, do r. 1470, Blažek Bílek z N. m., od r. 1470 (2003, f. L 30), Václav, šrotýř v N. m., od r. 1471 (2003, f. M 7), Martin Prasátko, m. N. m., do r. 1499, Šimon Diblík bečvář, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. C 16), Dorota Proboštová, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. N 14), Prokop Probošt, m. N. m., od r. 1512 (2006, f. 152 [162]), Brož kožišník, m. N. m., do r. 1521, Jan z růžku nebo Růžek, m. N. m., od r. 1521 (2007, f. 44).

R. 1450 Martin Haléř, vázna v dluhu 10 k. g. u Martina Stratovského neboli Ttratovského, m. N. m., zapsal mu místo placení úroku svůj roční důchod z poplatných vinic (2002, f. K 20). Stratovský pak postoupil jak řečený dluh, tak i oprávnění přijímati plat s vinic své dceři, provdané za Havla kopiníka v N. m. Po smrti Martina Haléře si vypůjčil jeho syn Mařík peníze potřebné na splacení otcovského dluhu Havlovi od Matěje z Dubče a zapsal mu jmenovaný důchod, r. 1462 (2002, f. H 21). Potom před r. 1465 spokojil i svého věřitele Matěje z Dubče a přijímal roční plat s vinic, až jej v r. 1475 prodal Svatoši Odrolému, kováři (2004, f. C 10). Od Svatošova nástupce, Ondřeje Odrolého, m. pr., koupili ten plat správcové záduší kostela sv. Martina ve zdi, r. 1521 (2007, f. 2).

45. Vircpurská. 46. Mostská I. 47. Mostská II. 48. Martinka.

Stráni svahující od býv. strašnické cesty k Vršovicům říkalo se ve XIV. století Sumperk, t. j. Sonnenberg čili Osojná hora. Název se shledává nejprve v písemnostech, které se týkají vinic založených tam na pozemku německých křižovníků v r. 1372. Na Sumperku měli dvě vinice společníci Hanuš Vircpurský a Teodor sýrník, mm. St. m., do r. 1380, kdy je prodali kanovníkům kostela sv. Jiří na hradě pražském (Sborník příspěvků k dějinám hl. m. Prahy, VI. str. 122 n.). S vinicí Vircpurskou sousedila vinice Petry, vdovy Mikuláše Mostského, vinaře. I tu vinici koupili od vdovy Petry též kanovníci v r. 1380 (tamže str. 123 n.).[1]) Buď pak od nich nebo od toho, kdo byl jejich nástupcem ve vlastnictví těch dvou vinic, ujal ty vinice pod roční plat Prokop, syn Mikuláše Dlouhého nebo Langnikla, m. St. m., v r. 1399 (tamže str. 123). Jeho syn Hanušek Dlouhý, vinař, zjednal si k nim přímnožky tím, že v r. 1416 koupil vinice, Mostskou a Martinku, s nimi mezující.

Vinice Mostská nesla jméno po majetníku Petru Mostském, kramáři. Z jeho odkazu, učiněného před r. 1403, připadla jeho synům, Prokopovi a Jankovi, ale tak, že hospodařiti v ní příslušelo jejich matce, vdově Kateřině. Táž vdova koupila v r. 1403 vinici Martinku od Martina krejčího za 5 k. 40 g. (996, f. 93). Při její smrti v r. 1414 zůstával na živu jen její vnuk, syn Prokopův, Petr Pražský, kramář, jenž, stav se dědicem obou vinic, prodal dvě třetiny svých viničných pozemků Henzlíkovi Týneckému a třetinu Šimonu Plzeňskému (2102, f. 28, 43, 52). Od Henzlíka a Šimona koupil ty vinice Hanušek Dlouhý r. 1416 (2102, f. 113). Jeho čtyři vinice dělaly dva celky, oddělené cestou.

R. 1420 Hanušek Dlouhý utekl pro náboženství z Prahy, pročež obec St. m. zabrala řečené vinice a propůjčila je Janu Silnému, postřihači. Když se po letech Hanušek vrátil a byl přijat na milost, obdržel vinice zpět, ale ne bez úbytku (2102, f. 343). K vydání jich dílu pod plat došlo za Hanuška Langnikla, tušim, syna Hanuškova, před r. 1446.

a) R. 1446 Svršek, držitel vinice v míře $4\frac{1}{2}$ korce, poplatné Langniklovi, prodal tu vinici Václavu Huncledrovi, m. N. m. (2002, f. F 29). Za Huncledrova nástupce, Klímy od zelených oken, jenž koupil vinici v r. 1449 (2002, f. J 9), bylo

[1]) Na Sumperku nebo v jeho blízkosti připomínají se tehda tři jiné vinice, jedna Ryvína, kanovníka pražského kostela, druhá Ambrože notáře, třetí Kunada řečníka (Sborník příspěvků k dějinám hl. m. Prahy, VI. str. 123 n.).

její vysazení r. 1450 znova upraveno, takže měla býti počítána jen za 4 korce, a podle toho ročním platem na ní mělo býti jen 60 g. (2002, f. L 3). K té úpravě přispělo rozhodnutí vdovy Anny Langniklové, že prodá plat Janu Bašťskému z Lerojid jinak z Chvatěrub (2002, f. L 3). Dalšími držiteli a od r. 1457 vlastníky vinice byli: Řehák vinař, od r. 1453 (2002, f. M 23), Václav Huncledr, od r. 1454 (2002, f. N 4), Jan Chalupa, m. N. m., od r. 1457 (2003, f. D 9), jenž osvobodil vinici výkupem ročního platu od Jana Bašťského (2003, f. D 21), Anna, vdova Chalupova, do r. 1472, Říha huntýř, m. St. m., od r. 1472 (2003, f. M 15), Říha mydlář, do r. 1485, Václav od trub, nožíř, m. St. m., od r. 1485 (2004, f. K 7), Zikmund Holec z Květnice, m. St. m., od r. 1491 (2004, f. Q 15), Jan Knecht, sladovník, m. St. m., od r. 1508 (2006, f. 12), Magdalena, dcera Jana Knechta, s manželem Václavem nožířem, od r. 1510 (2006, f. 156), Bartoloměj Kaše, krejčí, m. St. m., od r. 1515 (2006, f. 226), Jan Zajisto, m. pr.; od r. 1524 (2007, f. 111). S touto vinicí byl od r. 1457 sdružen díl vinice Haléřky. Její půda se stala později příslušenstvím usedlosti Feslové, jež byla v místech nyn. Okresní vychovatelny (č. p. 50-XII.) a domů mezi ulicemi Řipskou a Chorvatskou.

b) Prokop Podol, pasíř, držel 4½ korce vinice, poplatné Langniklovi, do r. 1461, kdy je prodal Blažkovi pasíři (2003, f. G 3). Jeho nástupci ve jmění té vinice, počtené již jen za 4 korce, byli: Martin, kněz z Brandýsa, bydlící u Beneše malíře v N. m., v r. 1472 (2003, f. M 17), Beneš malíř, m. N. m., v r. 1472 (2003, f. M 21), Šimon platnýř, m. St. m., v r. 1473 (2003, f. M 21), Jakub Kubík od zlatého jelena, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. A 5), Ondřej Rojsa, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 7), Duchek postřihač, m. St. m., od r. 1478 (2004, f. F 6), Mikuláš Liboslavský „od dítek" s manželkou a s Alšem jako dědici Duchka postřihače, asi od r. 1515 (2006, f. 239 n.).

Vinice Duchka postřihače, zabírající kromě 4 korců již jmenovaných 5 korců přikoupených, mezovala po západní straně s vinicí Zikmunda Holce z Květnice a po východní straně s vinicí Matouše vinopalníka. Roční plat s řečených 4 korců přijímal Erazim, syn Hanuše Langnikla, do r. 1475, načež jej prodal Anně, vdově Jana Zajíčka, nožíře, m. St. m. (2004, f. C 9). Po její smrti přešlo právo k tomu důchodu na jejího zetě Pavla Šťahlavce a po jeho smrti na jeho zetě Petra Dunáčka.

c) Václav Blíkavý, pivovarský pomocník, držel zprvu 1¼ korce vinice poplatné Langniklovi, potom jen tři čtvrti korce. Jeho vdova Kateřina prodala tu viničku v r. 1449 Štěpánovi ze Svinské ulice, sladovníku, m. N. m. (2002, f. J 23). Dalšími držiteli viničky byli: Jan Mihule, m. N. m., od r. 1460 (2003, f. F 8), Kříž sladovník, od r. 1462 (2003, f. H 2), Křtěn Vlach, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 22), Brož, od r. 1468 (2003, f. L 5), Jakub olejník z Bosákovy ulice, m. N. m., od r. 1469 (2003, f. L 25), za něhož z viničky bylo pole; Matěj olejník, v r. 1475 (2004, f. C 9), Martin Prasátko, m. N. m., do r. 1499, Šimon Diblík, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. C 16), Matěj z Krakova se synem Janem, od r. 1509 (2006, f. 34). Roční plat na ní koupila od Erazima Langnikla Anna Zajíčková v r. 1475 (2004, f. C 9).

d) R. 1447 vysadila Anna, manželka Hanuše Langnikla, 1¼ korce vinice Duchkovi olejníku pod roční plat 17½ g. (2003, f. H 3). Dalšími držiteli vinice byli: Mikuláš, zeť Ryndův, olejník, od r. 1449 (2002, f. J 8), Jan Práče, od r. 1452

(2002, f. M 1), Kříž, do r. 1470, Blažek Bílek z N. m., od r. 1470 (2003, f. L 30), Václav šrotýř v N. m., od r. 1471, (2003, f. M 7) a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Martina Prasátka.

e) R. 1463 Prokop, býv. vinař u Jana se Vzchodce v N. m., postoupil Matějovi a jeho synu Duchkovi 2 korce vinice poplatné Erazimu Langniklovi (2003, f. H 16). V řadě dalších držitelů vinice byli: Jan, pivovarský mistr, m. N. m., do r. 1488, Lukáš u černé růže na Poříči, vinopalník, m. N. m., od r. 1488 (2004, f. N 8), Staněk Polák z domu Holického, od r. 1491 (2004, f. Q 6), Buryján, podruh u Ondráčka koníře na Koňském trhu, nádeník, od r. 1503 (2005, f. L 8), Valenta, m. N. m., se synem Jírou, od r. 1509 (2006, f. 54), Jakub pomahač, od r. 1514 (2006, f. 219 n.), Mikuláš z domu Hůlkova v N. m., později Krtský zvaný, od r. 1517 (2006, f. 309), jenž podržev tu vinici do r. 1524, prodal ji pak zároveň s jiným pozemkem pěti osobám do spolku (2007, f. 136 n.). Právo přijímati roční plat měla Anna, vdova Zajíčkova, pokud víme, již v r. 1488. Po její smrti připadlo Pavlu Šťahlavcovi a po jeho smrti Petru Dunáčkovi.

49. Jakeška. 50. Sekerka.

S vinicí Mostskou mezovala vinice štípená na pozemku německých křižovníků, jejímž majetníkem s počátku XV. století byl Jakeš z Chudobic. Od něho ji koupil v r. 1406 Ludvík Šrol, kožišník, m. St. m., za 29 k. g. (2101, f. 67). O tři léta později prodal ji Mikuláši Vajsvasrovi (2101, f. 201), jehož nástupcem se stal v držbě Hanušek, syn Prokopa Dlouhého, vinař, m. St. m., r. 1412 (2101, f. 296). O něm víme, že měl vinici Jakešku ještě v r. 1417 (2102, f. 149), kdežto později jejím majetníkem je jmenován Hanušek, syn Mikuláše Dlouhého nebo Langnikla (2102, f. 343). Když se Pražané v r. 1420 vzbouřili proti králi Zikmundovi, Hanušek, syn Langniklův, nechtěje s nimi držeti, utekl z Prahy. Proto se obec St. m. zmocnila jeho vinice a prodala ji Janu Silnému, postřihači, m. St. m., jenž z ní v r. 1431 odprodal 2 korce Václavovi, synu Jana Bradatého (2102, f. 343).

Vedle vinice Jakešky na východní straně byla s počátku XV. století vinice Matěje Sekery, vinaře, od něhož ji v r. 1414 koupil Prokop Rakovnický, později Jidášek zvaný, m. St. m. (2102, f. 30). Další majetník vinice Prokop, syn Jidáškův, ji prodal, počtenou spolu s chmelnicí za 3 korce, Václavovi, synu Jana Bradatého, r. 1431 (2102, f. 343). Spojením té vinice s dílem vinice Jakešky vznikl trvalý celek, jehož majetníky po Václavovi byli: Jakub Stříbrský, od r. 1434 (2102, f. 376), Kateřina, vdova Stříbrská, se synem Matějem, do r. 1447, Bartoš Serafín ve spolku s Martinem Stratovským nebo Tratovským, od r. 1447 (2002, f. G 27), Jindřich, syn někdy Bartoše Serafína, do r. 1477, Duchek Chlupatý, m. N. m., od r. 1477 (2004, f. F 2), Matěj Tatek, usedlý ve Vršovicích, od r. 1484 (2004, f. J 10), Duchek Mřenek, bečvář, m. St. m., od r. 1496 (2004, f. T 14), jenž koupil od Tatka celkem 8 korců pole a podržel je až do smrti asi v r. 1499. Jeho syn Jiřík Mřenek, bečvář, m. St. m., odprodal v r. 1515 2 korce viničného pozemku Janovi Janovskému (2006, f. 228).

R. 1519 Mikuláš Krtský z domu Ziklova, m. N. m., koupil od Jiříka Mřenka 5 korců nepoplatného pole, ležícího vedle jeho vinice a vedle vršovických polí (2006,

f. 350). O pět let později rozdělil jak řečené pole, tak vinici někdy Langniklovu, již koupil v r. 1517 od Jakuba pomahače, v díly a vydal je pod roční plat 9 k. 30 g. m. pěti osobám, zejména Pavlu Loučkovi, Matějovi z domu Haldeckého, Janovi šenkýři, Markovi drvoštěpu a Václavu Krbcovi, r. 1524 (2007, f. 136 n.).

*

Vedle Tatkova pole svrchu jmenovaného měl Jíra Neslaný, usedlý ve Vršovicích, vinici 2 korců. R. 1466 ji vydal Jírovi z N. m. pod roční plat 13 g. s korce (2003, f. J 30). Dalšími držiteli vinice byli: Jan peřinečník, od r. 1472 (2003, f. M 19), Remíš povozník, m. N. m., od r. 1474 (2004, f. C 1), jenž o dvě léta později ji osvobodil výkupem ročního platu od Jíry Neslaného nebo Ryšlavého (2004, f. D 4), Něta, vdova Remíšova, do r. 1483, Václav Sluka, švec, společně s příbuzným Jakubem kožišníkem, v r. 1483 (2004, f. J 2), Jakub kožišník společně s Martinem Šilhavým, od r. 1483 (2004, f. J 4), sám Martin Šilhavý a po něm jeho vdova Marketa, do r. 1490, Tomáš Morava, od r. 1490 (2004, f. P 18).

51. Litochlebka II.

Na jižní straně vinice Přibíkové nebo, jak se později říkalo, pod lisem Duchka postřihače, byla vinice Litochlebka. Jméno měla po Ješku Litochlebovi, m. St. m., jemuž v r. 1400 náležela již jen její polovice. Majetník druhé polovice, Matěj od sv. Haštala, vinař (996, f. 16), koupil od Litochleba o rok později i jeho polovici za 2 k. g. (996, f. 26) a prodal pak v r. 1405 celou vinici Ješku Vlkovi za 6½ k. g. (2101, f. 49). Od Vlka v r. 1409 koupil vinici Mikuláš od zlaté trouby ve St. m., řemenář, (2101, f. 204) a podržel ji do r. 1420, kdy, nechtěje držeti s Pražany v jejich odporu proti králi Zikmundovi, ušel z města. Za to mu byla vinice odňata, a obec St. m. ji propůjčila Mikulášovi, radnímu písaři (2099, f. 1111).

Po smrti Mikuláše písaře vdova Benigna se provdala za Martina z N. m. a přinesla mu vinici věnem. Proti držení vinice zdvihl odpor Matěj kolář, manžel dcery Mikuláše od zlaté trouby, tvrdě, že jeho manželka je pravou dědičkou vinice. Ve sporu rozhodla rada St. m. r. 1432, aby Martin spokojil Matěje peněžitou náhradou, o kterou by se smluvili (2099, f. 338). R. 1442 prodal Martin 2 korce vinice Bartoši Serafínovi s Koňského trhu, m. N. m. (2002, f. C 19). Jak se podobá, zjednal si pak Serafín i druhou polovici Litochlebky a vzdělával ji svým nákladem do r. 1463, kdežto prvou polovici vydal pod roční plat o 16 let dříve.

a) R. 1447 ujal od Serafína 2 korce vinice Václav (2002, f. G 27). Po něm se vystřídali v držení vinice: Jan Ryba, huntýř v N. m., od r. 1449 (2002, f. J 24), Havel z domu Tratovského, do r. 1461, Bartoš Serafín, od r. 1461 (2003, f. F 24), Blažek, bydlící u Tichavy, od r. 1465 (2003, f. J 25), jenž se stal po Serafínovi jejím majetníkem, vykoupiv na ní roční plat; Matěj Hruška, v r. 1470 (2003, f. L 24), Mikuláš Křížek, v r. 1470, Petr od sovy, m. St. m., od r. 1470 (2003, f. M 1), Kateřina, vdova Petrova, do r. 1473, Jan šenkýř, od r. 1473 (2004, f. A 5), Jan Hanuš, do r. 1482, Martin s Florence, od r. 1482 (2004, f. H 10), Jan Charamza z N. m., od r. 1488 (2004, f. M 19), Matěj, podruh v N. m., od r. 1489 (2004,

f. O 9), Matouš s Poříče, zedník, m. N. m., od r. 1491 (2004, f. Q 20), Duchek hrstník, m. N. m., od r. 1502 (2005, f. K 5), Matouš zedník, od r. 1505 (2005, f. P 5 n.), Buryján, bydlící u Vondráčka na Koňském trhu, od r. 1506 (2005, f. P 18), Anna, vdova Buryjánova, do r. 1521, Jan Chlup, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 33), Marta Chlupová, do r. 1525, Prokop Hanykýř, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 164).

b) R. 1464 byl učiněn pozdní zápis o tom, že Bartoš Serafín prodal Janu Satovi, m. St. m., nepoplatnou vinici o 2 korcích půdy (2003, f. H 29). V témž roce se stal majetníkem vinice Václav ze Smeček, koupiv ji od Daniela a Matouše, synů někdy Petra Saty (2003, f. J 4), jenž jim ji odkázal již v r. 1463 (2119, f. N 5). Dalšími vlastníky vinice byli: Jan, nájemník u Žízy, od r. 1466 (2003, f. K 1), Jan kárník, do r. 1472, Viktorin Morava, švec, od r. 1472 (2003, f. M 16), Jan, syn Penízkův, m. N. m., od r. 1474 (2004, f. B 7), Anna, švakrová Penízkova, do r. 1475, Kříž sladovník, v r. 1475 (2004, f. C 5), Matěj, od r. 1475 (2004, f. C 5), Matěj Vrtělka z N. m., v r. 1477, Jan Kuna, m. N. m., od r. 1477 (2004, f. E 1), Václav, pivovarský mistr, od r. 1483 (2004, f. J 1), Jan Horník, m. N. m., v letech 1488—1490 (2004, f. N 8, P 15), Václav Husák, do r. 1494, Barbora, vdova Václava Táborského, se synem Janem, od r. 1494 (2004, f. S 12), Brož kožišník, m. N. m., od r. 1498 (2005, f. A 34), Mikuláš od sv. Kateřiny v N. m., v r. 1502 (2005, f. J 13), Havel s Bojiště od Svinské brány, od r. 1502 (2005, f. J 13), Petr Huspeka, od r. 1511 (2006, f. 137), Jan Mošnovský, od r. 1512 (2006, f. 155 [165]).

52. Duchková.

V místě, jehož poloha se popisuje stejně, jako je popisována poloha vinice Mostské, byla v r. 1427 vinice Duchka vinaře. Jeho nástupce od roku právě jmenovaného, Vavřinec neboli Vávra, prodal tu vinici o 2 korcích půdy Křtěnu Vlachovi z N. m. v r. 1437 (2102, f. 399). V řadě dalších vlastníků vinice byli: Matěj Benák a po něm jeho synové Jakub a Duchek, do r. 1469, Pech ze Smeček v N. m., od r. 1469 (2003, f. L 11), Jakub ze Smeček, od r. 1470 (2003, f. L 24), Jan Černý, od r. 1477 (2004, f. E 8), Jan Zlý, v r. 1484 (2004, f. J 10), Jan Horník, do r. 1490, Václav, dynchýř v N. m., od r. 1490 (2004, f. P 12), Šimon bečvář, m. N. m., od r. 1492 (2004, f. Q 25), Duchek hrstník, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. D 3), Jan Čapek z N. m., od r. 1500 (2005, f. F 10), jenž, zadluživ se u žida Judy, musil mu v r. 1505 postoupiti vinici (2005, f. O 17); Ondřej nebo Ondráček, soukeník, m. St. m., od r. 1506 (2005, f. Q 2), jenž koupil tu vinici od manželky nebo vdovy žida Judy; Jan hokynář, v r. 1509 (2006, f. 23), Jan Nábožný, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 44), Matěj lazebník, od r. 1511 (2006, f. 102), Lidmila z Flašnéřské ulice v N. m., vdova Matěje lazebníka, do r. 1518, Mikuláš Krtský z domu Ziklova, m. N. m., od r. 1518 (2006, f. 331).

Z majetníků vinice svrchu jmenovaných Jan Čapek byl také vlastníkem 3 korců vinice hraničících s jeho vinicí, jež před tím náležely Havlovi s Bojiště. I tu vinici, proměněnou z některého dílu v šafránici, opanoval žid Juda, a od jeho manželky nebo vdovy koupil Ondřej soukeník, m. St. m. (2005, f. Q 2). Po Ondřejovi měli ji: Jan

hokynář, od r. 1509 (2006, f. 23), jenž ji o rok později uvedl pod plat, tak aby její držitelé dávali ročně kopu g. Martinovi Batelovskému, bakaláři, m. N. m. (2006, f. 84), načež ji v r. 1511 vzdal témuž Martinovi (2006, f. 126 n.). Potom v r. 1513 byl rovnán spor vzniklý mezi Janem hokynářem a Martinem Bartelovským o to, zda je tento povinen zaplatiti onomu i za šafránici, což Bartelovský popíral, tvrdě, že ani Jan hokynář nedal nic za ni Ondřejovi, kdežto svědci vedení Janem vypovídali, že se Bartelovský zavázal dáti za ni Janovi 10 k. g. (2006, f. 166 [176]). Dalšími držiteli vinice a šafránice, počítaných pospolu za 3½ korce, byli: Jan Kapoun, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 180), Václav, zeť Šimoncové, radniční hospodář ve St. m., od r. 1518 (2006, f. 321), Jan Kapoun, od r. 1519 (2006, f. 358), Kateřina, vdova Kapounova, do r. 1520, Jan Širůček ze Smeček, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 392), Kliment Kostečka, od r. 1521 (2007, f. 3), Kateřina, vdova Kapounova, od r. 1523 (2007, f. 80), jež rozdělivši tu vinici na dvé, prodala z ní 1½ korce Vavřinci Chlupovi, m. pr., a 2 korce Janu Lomeckému, m. pr., v r. 1525 (2007, f. 169 n.).

53. Krnovská. 54. Miková.

V úkrají mezi nyn. Letohradskou ulicí s jedné strany a Palackého ulicí (ve Vršovicích) a poněkud i Ruskou třídou s druhé strany měl s počátku XV. století vinici s lisem M. Jakub neboli Jakubín Krnovský, konsistorní advokát, a zvětšil ji v r. 1414 o vedlejší vinici, založenou na pozemku vršovického faráře, koupí od jejího majetníka, Mikuláše Miky, syna Barešova z Vršovic, dav za ni 13 k. g. (2102, f. 24). Obě ty vinice pospolu zabíraly 16 korců půdy. Po smrti Krnovského jeho vdova Kateřina r. 1416 vedla spor s Janem, hospodářem domu mincmistrova, protože, jsa strýc nebožtíkových sirotků, pracoval o to, aby se stal jich poručníkem, kdežto Kateřina marně odpírala jeho příbuzenství s nimi (2099, f. 91). Při dědickém dělení v r. 1417 obdrželi řečení sirotci domy a vinice a Kateřině, jež se zatím provdala za Martina, býv. písaře podkomořího, dostalo se podílem poplužního dvora v Hradištku (2009, f. 108).

Potom se připomíná vinice Krnovská statkem v rukou manželů Zikmunda z Kotenčic a Mandy kramářky, až v r. 1432 synové Mandini z jejích předešlých manželství, Jan, Manda zvaný, a Vaněk neboli Váňa, potom jmenovaný z Květova, domohli se podílů po svých otcích, takže jim byla mimo jiné zboží přiřčena dotčená vinice (992, f. 138). Porovnáním mezi nimi učiněným připadla vinice Váňovi, m. St. m. V poslední vůli z r. 1462 Váňa ji odkázal manželce Zuzaně a synům Janovi, Václavovi, Bohuslavovi a Danielovi (2119, f. L 15). V témž roce zemřela vdova Zuzana, poručivši svůj díl vinice synům (2119, f. M 4), již se sjednali mezi sebou tak, že nejstarší z nich, Jan Váňa z Květova, m. St. m., vinici opanoval. Z jeho odkazu ji zdědila v r. 1479 vdova Kateřina s dětmi Václavem, Zuzanou, Ofkou a Martinem (2119, f. T 6), a ta došedši práva k ujetí dědických podílů dětí a provdavši se znova za Jakuba Pechance, m. St. m., r. 1488 jemu vinici věnovala (2141, f. 215). Když potom Pechanec zemřel, Kateřina r. 1499 prodala vinici jeho synu Janu Pechancovi, m. St. m. (2005, f. C 8 n.).

Dalšími majetníky vinice „Váňovské" byli: Václav, syn Fraňkův ze Železné ulice, m. St. m., od r. 1500 (2005, f. E 19), Jan Knecht, m. St. m., společně s Václavem Ječménkem, m. St. m., od r. 1503 (2005, f. K 13), Václav Ječmének sám, od

r. 1507 (2005, f. Q 14), Marta, vdova Ječménkova, v r. 1519 (2006, f. 370), Jan Kozel z Pokštejna, jejž v r. 1523 osvobodil král Ludvík od placení perkrechtu s té vinice, však jen do jeho smrti, aneb pokud by vinici podržel (2007, f. 210).

55. Prokopka.

Nad celkem spojených vinic Krnovské a Mikové, na severní straně od něho až po cestu odbočující od svatoprokopské cesty, t. j. nyn. Fochovy třídy, do Strašnic, byla s počátku XV. století vinice Prokopa, syna Mikuláše Dlouhého neboli Langnikla, m. St. m., jenž ji měl, pokud víme, v r. 1401 (996, f. 41). Po něm ji zdědil jeho syn Hanušek r. 1406 (2101, f. 74). Hanušek vládl vinicí ještě v r. 1412 (2101, f. 296), kdežto o několik let později se jejím majetníkem jmenuje Hanušek, syn Mikuláše Dlouhého. Když tento muž v r. 1420 utekl z Prahy pro náboženství, obec St. m. vinici zabrala; načež jejím vlastníkem se stal Martin Cášský, m. St. m., před r. 1431 (2102, f. 343). Od něho v r. 1436 koupil vinici s dolním lisem a obracedlem proti němu a s horním zpustlým lisem a městištěm u něho Matěj Drdák, m. St. m., (2102, f. 394; 2002, f. A 24) a podržel ji, pokud byl živ. V poslední vůli z r. 1453 odkázal ji manželce Marketě a dětem Kateřině, Dorotě, Řehořovi a Bartošovi (2119, f. F 8). Vdova Kateřina, provdavši se za Búzka ze Skrýšova, m. St. m., a uvedši dědické podíly jmenovaných dětí do svých rukou, věnovala touž vinici novému manželu, od něhož ji v r. 1468 koupil Matěj od vola, také Volek, m. St. m. (2003, f. K 30). Dalšími majetníky vinice byli: Blažek lazebník od točenice, od r. 1472 (2003, f. M 23), za něhož po prvé je jmenována její velikost, totiž 4 korce; Ondřej Rojsa, do r. 1475, Petr Meziříčský s Můstku, od r. 1475 (2004, f. C 10), Jíra zlatník, m. St. m., od r. 1482 (2004, f. H 12), Jan Pytel, m. St. m., od r. 1487 (2004, f. M 9), Václav Ječmének, m. St. m., od r. 1499 (2005, f. D 9 n.), Marta, vdova Ječménkova, se synem Lukášem, asi od r. 1517.

56. Henzlinka.

K vinici Prokopce přiléhala na západní straně vinice náležitá s počátku XV. století Henzlinovi, synu Vlkovu. Jeho dcera Marta, vnučka Velislava sladovníka, provdavši se za Mikuláše, syna Václava ševce, postoupila mu v r. 1401 pro případ smrti vinici, již držel zatím její otec (996, f. 41). Mikuláš, také zeť Velislavův zvaný, měl touž vinici ještě v r. 1417, jenže tuze zatíženou ročním platem (2102, f. 149). Potom není zmínky o vinici než teprve z r. 1425, kdy se poznamenává, že ji drží Jan Silný, postřihač, m. St. m., po sirotcích Ondřejových (2102, f. 248). Na něho nastoupila Anna, vdova Jana Kantora, m. St. m., jménem švakrové Machny, žádajíc, aby dával s té vinice 8 k. g. ročního platu, jejž si v r. 1417 koupil Martin Cášský. Spor o to byl ukončen v r. 1427 rozsudkem rady St. m., podle něhož měla Machna zaplatiti Silnému 15 k. g. v náhradu nákladu učiněného jím na získání vinice, a Silný měl postoupiti vinici Machně místo spravení zadrženého ročního platu (2099, f. 199). Jak se podobá, zaplatila vdova Kantorová vyměřenou náhradu za Machnu a přijala od ní vinici ke svému majetku. Již v r. 1436 byl vlastníkem vinice Lazar, syn vdovy Kantorovy (2102, f. 394), jenž ji o tři léta později vydal na dobu 9 let pod dílo Janu Stříbrnému bez povinnosti ročního platu (2002, f. B 7), ale pak již o dvě léta později

ji prodal, počtenou za 8 korců, Benešovi z Černošic, později od bílého lva nebo Panic zvanému, m. St. m. (2102, f. 424; 2002, f. C 13), jenž na ni nakládal do r. 1474, načež ji postoupil bratru Zikmundovi Malešickému z Černošic (992, f. 268). Po Zikmundovi měli ji v majetku Jan Pytel, m. St. m., od r. 1486 (2103, f. 183; 2004, f. L 13), Václav Ječmének, m. St. m., od r. 1499 (2005, f. D 9 n.), Marta, vdova Ječménkova, se synem Lukášem, asi od r. 1517.

57. Nyklinka. 58. Eisfeltská II. 59. Myšková II.

Vedle celku spojených vinic Krnovské a Mikové, na západní straně od něho, byly s počátku XV. století tři vinice. Jednu měl Nyklin vinař, po jehož smrti ji vdova Ela prodala v r. 1402 Petrovi, zvanému Paternoster, za 50 k. g. (996, f. 48). Od jeho syna Pavla, majetníka vinice od r. 1413 (2101, f. 335), koupila ji v r. 1415 Anna, vdova Viléma, kraječe plátna, sobě a dětem (2102, f. 71 b). Protože však s rodinou utekla z Prahy r. 1420, obec St. m. zabrala jejich vinici a propůjčila ji Mikšovi Ryšlavému, m. St. m. (2099, f. 1111). R. 1424 si zjednal vinici k jmění Jeronym Šrol, m. St. m. (2102, f. 231).

S Nyklinkou sousedila vinice s lisem Pertolda Eisfeltského, kramáře, m. St. m., od něhož ji v r. 1405 koupil Velislav, kanovník kostela sv. Víta na hradě pražském, spolu s Janem, střídníkem při kostele sv. Apolináře a později oltářníkem v kostele sv. Linharta ve St. m., za 50 k. g. (2101, f. 41). R. 1410 prodali společníci vinici Ludvíku Šrolovi, kožišníku, m. St. m. (2101, f. 239). Jeho nástupcem ve jmění vinice se stal jeho syn Jeronym Šrol, r. 1425 (2102, f. 248).

Vedle vinice Eisfeltské byla již v r. 1401 vinice Mařika Myšky s Koňského trhu, m. N. m. (996, f. 41). R. 1411 ji Mařík prodal Ludvíku Šrolovi za 25 k. g. (2101, f. 282). Také ta vinice připadla dědictvím jeho synu Jeronymovi (2102, f. 248). Velikost jmenovaných tří vinic dělala 16 korců.

Po smrti Jeronyma Šrola připadla jeho veliká vinice vdově Kateřině, jež nakládala na ni do r. 1449, kdy ji v poslední vůli odkázala bratru Janu Bruncvíkovi, postřihači, m. St. m. (2119, f. B 1; 2002, f. J 22). Dalšími majetníky vinice byli: Eliška, manželka Václava, syna Pavla Žampašského, do r. 1452, Václav Žampach od r. 1452 (2103, f. 45; 90, f. 215), Mikuláš Vever Klatovský, m. St. m., od r. 1463 (2003, f. H 19), Matěj od vola neboli Volek, m. St. m., od r. 1466 (2003, f. K 3), Dorota, vdova Volkova, do r. 1488, Zikmund Holec, m. St. m., od r. 1488 (2004, f. M 15), Martin Holec z Květnice, od r. 1507 (2005, f. R 8), Mikuláš Šváb z Chvatliny, m. St. m., v r. 1513 (2006, f. 176), Martin Holec z Květnice, od r. 1513 (2006, f. 185), jenž vzal na sebe platiti s vinice 8 k. g. ke kapli sv. Eligia u kostela sv. Martina ve St. m. za Zikmunda Holce, povinného je platiti odjinud, dokud by ho Holec toho závazku nezprostil, což se stalo v r. 1518; Marta, vdova Martina Holce, do r. 1518, Anna, vdova Prokopova, vinopalnice, m. St. m., od r. 1518 (2006, f. 327), Jan Pikart, m. St. m., od r. 1519 (2006, f. 370).

*

S vinicí Jeronyma Šrola hraničilo několik viničných pozemků, o kterých jsme krom jednoho jen kuse zpraveni.

1. R. 1462 Kříž tesař prodal Šimonovi lukaři nebo střelci 2 korce vinice, ležící vedle vinic Václava Žampacha a Danielovy (2003, f. H 3). Křížovým nástupcem v držení dílu býv. vinice a již pole stal se v r. 1473 Hanuš konvář, m. St. m. (2004, f. B 1).

2. R. 1463 Václav Žampach prodal Jiříku Chroustovi, m. N. m., do spolku s jeho bratrem Křížem 1½ korce pusté chmelnice, ležící proti lisu Žampachovy vinice a nad viničkou Michalovou, na závazek ročního platu po 8 g. s korce (2003, f. H 17). Od Žampacha v r. 1468 koupil Matěj od vola nebo Volek roční plat 8 g. na díle pusté vinice, nejspíše Chroustovy, a věnoval jej k záduší kostela sv. Linharta ve St. m. (2003, f. K 29). Chroustovými nástupci v držení býv. pusté chmelnice a již pole, ležícího vedle vinic Šimona střelce a Michalovy, byli: Petr Prase, od r. 1471 (2003, f. M 12), Petr, m. N. m., do r. 1490, Blažek s Koňského trhu, od r. 1490 (2004, f. P 1), Petr Smetana, m. N. m.. od r. 1505 (2005, f. O 1), Jana, vdova Smetanova, do r. 1513, Petr Pecha s Koňského trhu, od r. 1513 (2006, f. 186), Martin Holec z Květnice, od r. 1517 (2006, f. 283), Marta, vdova Holcova, do r. 1524, Martin Vlk, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 138).

3. R. 1495 Jan Pytlík, m. St. m., koupil od Ondřeje z domu Drdákova 1½ korce vinice; na ní bylo platiti ročně 22½ g. ke kostelu sv. Linharta ve St. m. (2004, f. T 4). O dvě léta později prodal tu vinici Janovi uzdáři, m. St. m. (2005, f. A 17).

4. R. 1497 Jan uzdář koupil od Tomáše od klíčů 1½ korce vinice, na níž byl plat ročně 22½ g. ke kostelu sv. Linharta ve St. m. (2005, f. A 17). Tomášova vinice ležela vedle vinice Ondřeje z domu Drdákova.

60. Zárovská.

Vedle spojených vinic Nyklinky, Eisfeltské a Myškové, na západní straně od nich, prostírala se vinice náležitá s počátku XV. století Henzlinu Zárovskému, m. St. m. (996, f. 48). Po jeho smrti se k ní r. 1406 přihlásil podle příbuzenství Mikuláš Zárovský, m. St. m. (2101, f. 85) a obdržel ji. Když potom za odporu Pražanů proti králi Zikmundovi utekl z města, pozbyl v pokutě vinice. Obec St. m. ji prodala v r. 1431 Soběnovi z Jenišovic, m. St. m., za 20 k. g. (2102, f. 342). Od něho ji o rok později koupil Adam s Koňského trhu, m. N. m. (2082, f. A 24). Tehda se počítala její velikost na 12 korců. Adam ji v poslední vůli z r. 1448 odkázal manželce Kateřině a synu Janovi na rozdíl (2096, f. O 9; 2084, f. D 1). Jak je pravděpodobno, zemřel potom Jan a jeho díl připadl matce. Vdova Kateřina byla dcera Šípka, mlynáře v Podvyšehradí, jehož synu Karlovi Adam byl od r. 1443 poručníkem (331, f. 208). Tomu svému bratrovi společně s jeho matkou Eliškou vdovou vydala Kateřina v r. 1450 polovici vinice Zárovské pod roční plat 2 k. g. (2002, f. K 8) a o dvě léta později mu prodala 2 korce nepoplatné vinice s lisem, jež, jak se zdá, přikoupil její nebožtík manžel ke své vinici Zárovské (2002, f. L 18). V témž r. 1452 vysadila svou polovici vinice Zárovské čtyřem osobám pod roční plat 20 g. s korce, kterýžto plat měl býti dáván jejímu bratru Karlovi příjmím Soběslavskému (2002, f. L 18).

a) Jan Hubatý, syn Jakubův, ujal 2 korce, z nichž hned odprodal korec Řehákovi; ale když Řehák nedoplácel trhové sumy peněz, vzal jej v r. 1454 od něho zpět (2003, f. A 14). R. 1458 Hubatý prodal svou vinici Matěji Bílému neboli Albusovi,

kožišníku, rychtáři N. m. (2003, f. D 28). Potom v r. 1467 od Bílého koupil tu vinici Jakub nebo Kubík od košíků, později od zlatého jelena, m. St. m. (2003, f. K 20). Jeho nástupcem v držení vinice se stal Hanuš konvář, m. St. m., r. 1473 (2004, f. A 4).

b) Jan Černý, rukavičkář, ujal 2 korce. Dalšími držiteli vinice byli: Mužík taškář, do r. 1455, Jan od Ondřeje v N. m., pivovarský mistr, od r. 1455 (2003, f. B 6 n.), Matěj Bílý, kožišník, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 26), jenž zmenšil roční plat na vinici na 10 g. výkupem ostatních 30 g. od Karla Soběslavského; Jan Hasík z N. m., od r. 1466 (2003, f. K 14), Jan Pávek, m. N. m., od r. 1470 (2003, f. L 29), Jakub od zlatého jelena, do r. 1473, jenž v témž roce koupil od Soběslavského lis stojící v té vinici (2003, f. L 18); Hanuš konvář, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. A 4).

c) Jan z Chudobic, rukavičkář, ujal korec vinice. Po něm se v držení vinice vystřídali: Jan Pávek, od r. 1457 (2003, f. D 13), Martin Hobšovský, do r. 1467, Jakub od košíků, od r. 1467 (2003, f. K 19), Jan Pávek, do r. 1472, Václav Myslík, m. N. m., v r. 1472 (2003, f. M 17), Štěpán ze Smeček, v r. 1472 (2004, f. A 2), Hanuš konvář, od r. 1472 (2004, f. A 2).

d) Jakub rukavičkář, bratr Janův, ujal korec vinice. Dalšími úročníky vinice byli: Řehák, od r. 1452 (2002, f. M 11), Matěj od kostelů nebo Kostelecký, m. N. m., od r. 1454 (2003, f. A 15), Jan Pávek, do r. 1472, Hanuš konvář, od r. 1472 (2004, f. A 2).

R. 1466 Soběslavský zastavil v dluhu roční důchod kopy g. na vinici Matěje Bílého Fraňkovi ostružníku, m. St. m., na dobu dvou let s dopovědí, kdyby pak hned dluhu nespravil, že ten důchod zůstane Fraňkovi trvale (2003, f. K 7). O půl léta později Soběslavský sjednal s Fraňkem změnu smlouvy, však jen v tom, že mu dává v zástavu roční plat na vinici Bílého 40 g., na vinici Hasíkově 10 g. a na viničném lisu 10 g. (2003, f. K 14). Ježto potom dluh nezaplatil, Franěk se stal vlastníkem dna těch vinic. Po něm příjemci platu byli: Řehoř, jeho syn, a Václav Franěk z Liběchova, syn Řehoře Fraňkova.

Vydávati díly na své polovici vinice Zárovské pod roční plat 20 g. s korce počal Soběslavský v r. 1456.

e) V tom roce ujal od něho Jíra, huntýř v N. m., 3 korce (2003, f. C 16). Po Jírovi drželi vinici: Václav mydlář, m. N. m., do r. 1460, Štěpán, býv. hospodář u Matěje z Dubče, bydlící v N. m., v r. 1460 (2003, f. F 8), Mikuláš, vinař u Václava mydláře v N. m., od r. 1460 (2003, f. F 21), Hanuš konvář, od r. 1472 (2003, f. M 15).

f) R. 1457 Václav mydlář ujal od Soběslavského 2 korce (2003, f. C 29). Jeho nástupci v držení vinice od r. 1458, Janovi, synu Piknůskovu, (2003, f. D 27) přidal Soběslavský výsadou tři čtvrti korce (2003, f. D 27), načež se velikost Janovy vinice kladla za 3 korce. Jejími dalšími držiteli byli: Štěpán, býv. šafář, v r. 1460 (2003, f. F 8), Kříž, sladovník v N. m., od r. 1460 (2003, f. F 21), jenž tu vinici rozdělil na dvé, prodav v r. 1461 polovici Valentovi „od líc“ v N. m. (2003, f. F 24), kdežto druhou polovici koupil od něho Vlach z N. m., před r. 1464 (2003, f. J 7). R. 1464 Valenta prodal svou vinici Bartošovi, m. N. m. (2003, f. J 7). Od Bartoše a Vlacha skoupil vinice Blažek pasíř, m. N. m., v r. 1465 (2003, f. J 16, K 1). Po

Blažkovi měli spojenou vinici Václav z Krupné ulice, mlynář, od r. 1470 (2003, f. M 1), Jan Lávka, do r. 1479, Petr kramář, od r. 1479 (2004, f. G 1), Hanuš konvář, od r. 1480 (2004, f. G 8).

Důchod ročního platu na dvou vinicích, právě uvedených, prodal Soběslavský r. 1465 Jírovi Stříbrskému, ševci, m. N. m. (2003, f. J 12). Od něho jej v r. 1466 koupili správcové záduší kostela sv. Jindřicha v N. m. (2003, f. K 1).

Hanuš konvář podržel celou vinici Zárovskou 12 korců s lisem a s vedlejším kusem pole, který v r. 1473 koupil od Šimona lukaře (2004, f. B 1), do r. 1488; načež ji prodal Václavu Trybouškovi, m. St. m. (2004, f. N 1). Dalšími držiteli vinice s příslušenstvím byli: Václav Ječmének, m. N. m., od r. 1491 (2004, f. Q 8), Václav Jehňátkův spolu s Václavem Tonišem, m. St. m., od r. 1497 (2005, f. A 15, B 6), Václav Toniš sám, od r. 1500 (2005, f. F 10), jenž pak v r. 1504 odprodal 4 korce vinice s oprávněním užívati studnice a lisu a s povinností vésti dílčí náklad na opravu studnice Martinu Kornouzskému, jinak Strašecký zvanému, m. N. m., společně s jeho zetěm Janem Strašeckým (2005, f. N 5), a o rok později doprodal témuž Martinovi 8 korců s lisem (2005, f. O 8).

Kornouzský nechtěl podržeti celou vinici; i odprodal v r. 1507 2 korce Matěji Černému z Třešovic a 2 korce Martinu Volavkovi (2005, f. R 7); ale Černý postoupil mu vinici zpět v r. 1509 a od Volavky Kornouzský v r. 1511 vinici koupil (2006, f. 103).

Nástupci Kornouzského v držení celé vinice Zárovské byli: Martin Nosek, do r. 1517, nenáleží-li však příjmení Nosek Kornouzskému; Martin Holec z Květnice, viničný perkmistr, od r. 1517 (2006, f. 277), Marta, vdova Holcova, do r. 1520, Beneš Roh z Vlkanova, m. pr., v r. 1520 (2006, f. 382), Jan Cvok, svícník, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 402), Jan perníkář, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 24). Za dvou držitelů posléze jmenovaných vinic slula Sedlákovská, snad po Martinu Kornouzském.

61. Tomlinka. 62. Šauflérka.

Nad vinicí Zárovskou, na severní straně od ní a po západní straně vinice Henzlinky, prostíraly se dvě vinice, Tomlinka na severu a Šauflérka na jihu. Vlastníkem oné byl s počátku XV. století Tomlin trubač, m. N. m., tato zůstávala tehda v držení Mikuláše Šaufléra neboli lopatáře, m. St. m. Od Tomlina v r. 1415 koupila vinici Kateřina, vdova Fridlina Pajerejtra, za 70 k. g. (2102, f. 82; 2099, f. 43). Dalšími majetníky vinice byli: Jan Vidolt, kospodář v Týně ve St. m., od r. 1415 (2102, f. 82), Kateřina a Anežka, dcery Vidoltovy, do r. 1427, Bartoš, rejfíř sukna nebo postřihač, od r. 1427 (2102, f. 258), Jakub od Heleny, od r. 1429 (2102, f. 304), Anna, vdova Jakubova, do r. 1433, Matěj Drdák, m. St. m., od r. 1433 (2102, f. 367), jenž před r. 1450 vydal díly vinice, pokud víme, třem osobám, a to Zikmundovi neboli Sigovi, Janovi rukavičkáři a Jakubovi neboli Kubkovi, bratru Jana rukavičkáře, pod roční plat 15 g. s korce. Z nich však jen Siga setrval ve smlouvě sjednané s Drdákem a měl nástupce v držení vinice, již ujal.

a) R. 1450 Siga prodal vinici zvíci $1\frac{1}{2}$ korce a dvě čtvrtce nebo půl věrtele Janu Hasíkovi z N. m. (2002, f. L 3). Po Hasíkovi úročil s té vinice Jakub do r. 1469, načež ji od něho koupila Marketa, vdova Jana Fontesa, mydláře, m. St. m. (2003, f. L 21).

Drdák v poslední vůli z r. 1453 odkázal vinici Tomlinku manželce Marketě, jinak Machna zvané, a dětem, Kateřině, Dorotě, Řehořovi a Bartošovi (2119, f. F 8). Vdova Marketa se provdala za Jakuba Búzka ze Skrýšova, a zjednavši si k jmění dědické podíly svých dětí, věnovala mu řečenou vinici. Búzek v r. 1459 přikoupil k Tomlince vinici Šauflérku.

Mikuláš Šauflér, svrchu jmenovaný, vzdal v r. 1411 vinici Erhartovi a Janovi, synům zemřelého Konráda Štajbela (2101, f. 256). Od Erharta Štajbela koupila vinici Kateřina, vdova Fridlina Pajerejtra, r. 1413 (2102, f. 3) a postoupila ji o dvě léta později Hanuši Pachmanovi (2102, f. 81 n.). Když Pachman v čas zahájeného odporu Pražanů proti králi Zikmundovi utekl z Prahy, obec St. m. zabrala jeho vinici a propůjčila ji v r. 1421 Františku Čečíkovi (2099, f. 1111). Později se však stal jejím majetníkem Mařík uzdář, m. St. m., od něhož ji v r. 1428 koupil Mikuláš neboli Nykles Forster od bílého zvonu, m. St. m. (2102, f. 285). Dalšími vlastníky vinice velké 11½ korce byli: Eliška, vdova Forsterova, do r. 1449, Anežka, dcera Eliščina, manželka Zikmunda Slámy, býv. m. St. m., od r. 1449 (2119, f. B 2), Heřman Sirotek ze Zhořce, snad otčim nebo poručník sirotků Slámových, do r. 1459, Jakub Búzek ze Skrýšova, někdy také Drdák zvaný, od r. 1459 (2003, f. F 2), jenž hned přikročil k rozdělení jak vinice Šauflérky, tak vinice Tomlinky a k vydání dílů z nich osmi osobám pod roční plat 20 g. s korce (2003, f. F 1).

b) Jakub nebo Kubka, rukavičkář, ujal 3 korce. Jeho nástupci v držení vinice byli: Jakub, m. N. m., do r. 1465, Valenta v r. 1465 (2003, f. J 8), Jan Pávek, od r. 1465 (2003, f. J 8), jenž odprodal 1½ korce Křížovi sladovníku a druhou polovici vinice osvobodil výkupem ročního platu od Búzka. R. 1466 prodal tu polovici v míře 1½ korce Michalovi, m. N. m. (2003, f. K 16).

α) Nástupci Křížovi jsou jmenováni v dalším odstavci sub c).

β) Majetníky nepoplatné vinice po Michalovi byli: Vítek s Koňského trhu, do r. 1506, Martin pokryvač, od r. 1506 (2005, f. P 16).

c) Kříž sladovník ujal 3 korce s budkou nebo vížkou a se studnicí, jež byla na rozhraní vinic Kubkovy a Křížovy a z níž měli všichni držitelé vinic na Tomlince a Šauflérce vážiti vodu. R. 1461 postoupil však 1½ korce vinice Janu Černému, vymíniv si přednostní právo k její koupi (2003, f. F 24). O rok později prodal korec vinice Janu Žižkovi (2003, f. G 19). Potom, přikoupiv 1½ korce vinice od Jana Pávka, prodal v r. 1465 2 korce vinice Jarošovi řezníku, m. St. m., do spolku s Benešem Dubcem, nájemníkem Jarošovým (2003, f. J 28).

α) Od Černého koupil Kříž vinici zpět a prodal ji v r. 1465 Vlachovi, m. N. m. (2003, f. J 28). Další držitelkou vinice se stala v r. 1470 Marketa, vdova Jana Fontesa (2003, f. L 28).

β) Po Žižkovi měli vinici měřící korec: Vít Štětina, vinař u pana Kiliána, od r. 1468 (2003, f. L 4), Václav, kurař v N. m., v r. 1468 (2003, f. L 4), Marketa, vdova Fontesova, od r. 1470 (2003, f. L 21).

γ) Po smrti Jaroše řezníka, jenž zemřel v r. 1465 (2119, f. O 5), držel vinici Beneš Dubec společně s jeho vdovou Barborou, potom nově provdanou Badákovou. R. 1471 se oddělili tak, že Beneš ujal korec, při němž byla studnice, a osvobodil jej výkupem ročního platu od Búzka, a Badáková podržela druhý korec (2003, f. M 2).

αα) Po Dubcovi majetníky vinice, jemu prve náležité, byli: Václav Vodička švec, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. D 1), jenž pak v r. 1486 koupil od Dubce kus vedlejšího pole (2004, f. K 7), Kateřina, vdova Vodičkova, do r. 1512, Mikuláš Beránek, řezník ve St. m., od r. 1512 (2006, f. 167), Pavel Jobek, od r. 1514 (2006, f. 217), Pavel Třilícký, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 405).

ββ) R. 1478 Badáková prodala vinici Václavu Poláčkovi, řezníku, m. St. m. (2004, f. F 5). Po jeho smrti držela vinici jeho vdova Regina do r. 1486, načež ji prodala Kateřině, vdově Jana lojovníka (2004, f. L 11). Dalšími držiteli vinice byli: Kroupová z Dlouhé třídy, v r. 1490 (2004, f. O 15), Bartoš Žák a po něm jeho vdova Hůda, do r. 1506, Matouš z domu Pešova, sladovník, manžel Hůdy, býv. vdovy Žákovy, od r. 1506 (2005, f. P 6), Havel Rosa, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 182), Jan Zub s Poříče, mlynář, od r. 1518 (2006, f. 325), Vondra Vondrus, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 92).

d) Kvěch ujal 2 korce vinice. Po jeho smrti zdědila tu vinici vdova Dorota, jež se znovu provdala za Mikuláše a zapsala mu ji v r. 1464 pro případ své smrti (2003, f. J 3). R. 1470 držel vinici Kříž (2003, f. L 27). O rok později pozemkový pán Búzek prodal ji k vlastnickému jmění Janu Doubkovi, brníři, m. St. m. (2003, f. M 6). Jejími dalšími majetníky byli: Jan, syn Zachariášův, od r. 1476 (2004, f. D 4), Blažek, od r. 1477 (2004, f. E 5), Michal Buštěveský, v r. 1488 (2004, f. M 20), Jan Buštěveský, do r. 1511, Jan Trefil, hrnčíř, m. N. m., od r. 1511 (2006, f. 134), Matouš z Dlouhé třídy, pekař, od r. 1518 (2006, f. 327), Jakub, syn Klímy Fontesa, s matkou Dorotou, od r. 1523 (2007, f. 93).

e) Jan, syn Prlencův, ujal 2 korce vinice a držel je ještě v r. 1467 (2003, f. K 26). Později náležela ta vinice pozemkovému pánu Búzkovi, jenž ji v r. 1470 prodal Jakubovi nebo Kubkovi ze Smeček (2003, f. L 30). Dalšími držiteli vinice byli: Václav, m. N. m., od r. 1480 (2004, f. G 12), Jan, m. N. m., od r. 1484 (2004, f. J 13), Jan Cihelka, lukař neboli střelec, do r. 1488, Petr Strýc nebo Strýček u Svinské brány, střelec, od r. 1488 (2004, f. M 20), Háta, vdova Strýčkova, do r. 1499, Václav vřetenář, od r. 1499 (2005, f. E 10; 2090, f. 159 [303]) a potom ještě v r. 1525.

f) Jan Bzdín ujal 2 korce vinice. Po jeho smrti připadla ta vinice vdově Dorotě, provdané potom za Petra s Karlova, pilaře, jemuž v r. 1465 ji postoupila (2003, f. J 18). O dvě léta později Petr prodal touž vinici Václavu Medvědovi, voštináři, m. N. m. (2003, f. K 26). Od něho ji koupila v r. 1470 Marketa, vdova Fontesova (2003, f. L 28).

g) Jakub Flaška ujal 2 korce vinice. Po jeho smrti držela tu vinici vdova Anna v r. 1464 (2003, f. H 22). Jak se podobá, nestačila poplatní povinnosti a musila proto vinici vzdáti pozemkovému pánu Búzkovi, jenž ji pak v r. 1470 prodal Marketě, vdově Fontesově (2003, f. L 28).

h) Matěj z domu Tyrešova na Koňském trhu ujal 2 korce vinice s budkou. Dalšími držiteli té vinice byli: Mařík z Bosákovy ulice, od r. 1460 (2003, f. F 20), Klíma od zelených oken, m. N. m., od r. 1463 (2003, f. H 17), Jíra Stříbrský, m. M. m., od r. 1465 (2003, f. J 25), Zikmund nebo Siga, sedlář, m. N. m., od r. 1466 (2003, f. K 11), Šimon taškář, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 8), Hanuš ze Železné ulice, konvář, m. St. m., od r. 1492 (2004, f. Q 26), Anna, vdova Hanuše

konváře, do r. 1503, Mikuláš Beránek, řezník v letech 1503—1514 (2005, f. L 11), Jan Maník Turnovský v r. 1514, Pavel Jobek, od r. 1514 (2006, f. 217).

ch) Mařík z N. m. ujal 3¼ korce vinice. Od něho si ji zjednali trhem v r. 1463 Jan, rukavičkář v N. m., a jeho syn Jakub, tak aby každému z nich náležela polovice (2003, f. H 17).

α) Jakub, syn Janův, rukavičkář v N. m., prodal svou vinici Říhovi z Chudobic (2003, f. L 9). Po Říhovi drželi tu vinici, počtenou zprvu za 1½ korce, potom za 2 korce: Václav kupec, bydlící u Makovce, od r. 1470 (2003, f. L 30), Valentin z N. m., od r. 1473 (2004, f. A 5), Mařík Garvule nebo Karvule, m. N. m., od r. 1476 (2004, f. D 10), Jan Engliš, m. N. m., od r. 1480 (2004, f. G 11), Václav Strašecký, m. St. m., od r. 1482 (2004, f. H 12), Jan Charouz, v r. 1490 (2004, f. O 15), Jan hudec, do r. 1504, Mikuláš, bydlící u Jobkové, řezník ve St. m., od r. 1504 (2005, f. N 6), Jan Maník Turnovský v r. 1514, Pavel Jobek, od r. 1514 (2006, f. 217).

β) R. 1472 Jan rukavičkář prodal svou vinici 1½ korce a dvou čtvrtcí Ondřeji Boňkovi (2003, f. M 23), Boněk r. 1482 odprodal půl korce M. Janu Pražákovi, universitnímu profesoru (2004, f. H 15), takže mu zbyl korec a dvě čtvrtce, jež potom v r. 1509 koupil od něho Mikuláš Bleška, m. St. m. (2006, f. 31). Dalšími držiteli vinice byli: Matěj konvář, m. St. m., od r. 1512 (2006, f. 144), Mikuláš Beránek, řezník, od r. 1513 (2006, f. 163), Jan Maník Turnovský, v r. 1514, Pavel Jobek, od r. 1514 (2006, f. 217).

β') Od M. Pražáka koupil půl korce vinice Bartoš z rohu proti božím mukám neboli Nárožník, řezník, m. N. m., v r. 1486 na závazek platiti s té viničky ročně M. Pražákovi 10 g., však jen do jeho smrti (2004, f. L 7). V držení viničky se pak vystřídali: Marta, vdova Bartošova, s dětmi Janem, Anežkou a Apolonií, od r. 1487 (2094, f. J 9), Marta, vdova Bartošova, s dcerou Apolonií, do r. 1504, Václav Štraboch, m. N. m., manžel Anežky, vdovy Bartošovy, od r. 1504 (2005, f. M 9), Jan Štraboch, syn Václavův, do r. 1525, Anežka, vdova Václava Štrabocha, od r. 1525 (2007, f. 155).

i) Po smrti Jakuba Búzka jeho vdova Marketa r. 1486 prodala M. Pražákovi zbývající jí kus vinice, Okrouhlík zvaný, měřící 1½ korce, s lisem, jenž před tím slul „lis Bílého zvonu" a byl v místech potomní usedlosti Nigrinky. Zároveň mu prodala roční důchod s 16½ korce vinic na Tomlince a Šauflérce, t. j. 5 k. 25 g., za 100 uherských zlatých (2004, f. L 7). M. Pražák si nezůstavil Okrouhlíku s lisem, nýbrž v témž roce je prodal k nepoplatnému držení Bartoši Nárožníku (2004, f. L 7). Další majetníci jak Okrouhlíku, tak lisu jsou jmenováni v předchozím odstavci, počínajíc od Marty, vdovy Bartošovy, a jejích dětí.

Jak vychází z popisu vinic svrchu uvedených, Marketa nebo Manda, vdova Fontesova, skoupila celkem 8 korců vinic. Pojavši pak za manžela Klímu z loubí Klepešky, mydláře, m. St. m., svolila v r. 1487 k tomu, aby prodal 1½ korce vinice Jírovi hřebenáři, m. St. m. (2004, f. L 14).

a') Po Jírovi hřebenáři se vystřídali v držení vinice: Brikcí, do r. 1498, Václav, husák v N. m., od r. 1498 (2005, f. A 29), Pavel plstnář, m. N. m., od r. 1501 (2005, f. G 14), Ondřej Mrlice, m. St. m., od r. 1503 (2005, f. L 14), Zuzana Kostečková, od r. 1505 (2005, f. O 10), Mikuláš Knap nebo koželuh, od r. 1508

(2005, f. R 13 n.), Mikuláš od čápů, šenkýř, od r. 1509 (2006, f. 40), Václav s Dláždění, železník, m. N. m., od r. 1511 (2006, f. 128), Jan Ranhaus, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 216), jenž zůstával držitelem té vinice ještě v r. 1525.

R. 1488 odkázala Marketa Klímová 6½ korce vinic svému manželu (2004, f. M 18). Od něho o dvě léta později koupil 1½ korce vinice Tobiáš Břízka, švec, m. St. m. (2004, f. P 13).

b') Po Břízkovi drželi vinici: Mikuláš Chromý, vinař, m. N. m., do r. 1494, Matěj nožíř, od r. 1494 (2004, f. S 17, 28), Tobiáš Břízka, do r. 1498, Matěj Jelito, od r. 1498 (2005, f. A 25), Matěj nožíř, do r. 1500, Martin Vlk, m. N. m., od r. 1500 (2005, f. F 3).

Po smrti Klímy mydláře, Fontes zvaného, obdržel 5 korců vinice jeho syn Jakub. Z nich prodal v r. 1513 korec Bartoloměji Kašovi, krejčímu, m. St. m. (2006, f. 181).

c') Kaše podržel vinici v míře korce do r. 1525, kdy ji od něho koupila Kateřina Kozlová (2007, f. 171 n.).

d') Na zbývajícím kuse vinice o velikosti 4 korců pojistil Jakub, syn Klímův, dluh 20 k. g. věřiteli Bartoloměji Kašovi. Zápis o tom udělaný postoupil pak Kaše Bartošovi od bílých pávů, brusiči, m. N. m., jenž byl Jakubovým rukojmím za splacení dluhu 18 k. g. R. 1519 byla věc vyřízena tak, že Bartoš ujal Jakubovu vinici ke svému jmění, doplativ Jakubovi za ni 20 k. g. (2006, f. 368).

M. Jan Pražák r. 1490 pořídil o svém důchodu ročního platu s vinic na Tomlince a Šauflérce tak, aby po jeho smrti byl dáván od správců České koleje ke kapli Božího těla v N. m. tamnímu kaplanu (2004, f. O 15). To poručení se týkalo tehdejších vinic Kroupové z Dlouhé třídy, Petra Strýce od Poříčské brány, Hanuše konváře, Jana Charouse, Ondřeje Boňka, Jíry hřebenáře, Klímy mydláře.

*

K Šauflérce přiléhala vinice, jež v r. 1413 byla majetkem Beneše, puškářského mistra a kotláře, (2102, f. 3) a po jeho smrti v letech 1415—1418 náležela jeho vdově (2102, f. 81, 184); potom není již v písemnostech ani poukazu na to, kdo byli v dalších letech jejími vlastníky nebo držiteli. Jest sice možná, že se jí týkají zprávy o viničných pozemcích, sousedících s celkem vinic Nyklinky, Eisfeltské a Myškové, ale není nic, co by přispělo k jistotě.

63. Mernštejnka.

Vedle vinice Zárovské na západní straně, u cesty vedoucí do Vršovic, t. j. nyn. Palackého ulice, byla vinice 4 korců, jež s počátku XV. století náležela Konrádu Mernštejnovi. Po jeho smrti ji zdědil jeho syn Hanoušek před r. 1404 (2101, f. 7). Od poručníků zřízených od něho pro případ smrti koupil ji v r. 1415 Jan Kenigsverder nebo Lancman, radní písař St. m., za 20 k. g. (2102, f. 81). Když zemřel, vzešel spor mezi jeho vdovou Dorotou a poručníkem ustanoveným od Lancmana, Petrem Očkem, v kterémžto sporu bylo od úřadu uznáno, že Očko má býti majetníkem pozůstalého jmění Lancmanova a zaplatiti nebožtíkovy dluhy (992, f. 52). Po tom rozhodnutí Očko r. 1423 vzdal vinici Lancmanovu věřiteli Janu Kbelskému,

kraječi sukna, m. St. m. (2102, f. 243; 2099, f. 125). Úmrtím Kbelského se stala v r. 1424 majetnicí vinice jeho vdova Anna (2102, f. 243), jež pak ji v r. 1438 darovala zeti Janovi od stříbrné hvězdy (992, f. 177), manželu její dcery Kateřiny, býv. vdovy Ludvíka lékárníka. Po něm ji držel jeho syn Václav do r. 1450, načež ji prodal Martinovi řezníku, synu Václava Piknůska od vlčího hrdla, m. St. m. (2002, f. K 11). Dalšími majetníky vinice byli: Řehák Bezuchý, vinař v N. m., od r. 1451 (2002, f. L 5), Martin řezník, syn Piknůskův, v r. 1454 (2002, f. N 4), Matěj od kostelů neboli Kostelák, m. N. m., od r. 1454 (2103, f. 53; 2002, f. N 6), Mařík Garvule nebo Karvule, m. N. m., od r. 1470 (2003, f. L 28), jenž v r. 1471 rozdělil vinici na dvé a vydal její díly dvěma osobám pod roční plat 20 g. s korce, takže Matěj Lysek ujal 2 korce a jiný Matěj tolikéž (2003, f. M 5). To rozdělení vinice trvalo však jen dvě léta.

R. 1473 Opl měděník, m. St. m., koupil vinici od Lyska (2004, f. A 6) a zároveň si zjednal ke svému držení vinici od Jana Žáka, nástupce Matějova (2004, f. A 6). Po Oplovi byli úročníky těch vinic, spojených v jedno: Michal švec, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. D 3), Jan z domu Myškova, m. N. m., od r. 1476 (2004, f. D 10), Michal švec, do r. 1478, Jan Suchý, od r. 1478 (2004, f. F 9), Silvestr, m. St. m., od r. 1486 (2004, f. L 10), Marketa, vdova Silvestrova, do r. 1492, Vilém Víšek Blaštický, m. St. m., od r. 1492 (2004, f. R 4), Václav Jehňátkův, m. St. m., spolu s Václavem Tonišem, m. St. m., od r. 1498 (2005, f. B 4), Václav Toniš sám, v r. 1500 (2005, f. F 10 n.), Jakub z Obory za M. m., od r. 1500 (2005, f. F 14), Václav Toniš, do r. 1504, Martin Kornouzský, jinak Strašecký zvaný, spolu s Janem Strašeckým, Magdalenou dcerou a jejími dětmi, od r. 1504 (2005, f. N 5), Martin Kornouzský sám, do r. 1507, Martin Volavka, od r. 1507 (2005, f. R 7), Jan perníkář, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 6).

Důchod ročního platu na vinici Mernštejnce prodala Anna, vdova Garvulova, v r. 1483 Václavu Medvědovi z osady sv. Michala v Opatovicích, svícníku, m. N. m. (2004, f. J 3). Po jeho smrti plat připadl vdově Dorotě, jež ho požívala ještě v r. 1507. Z jejího odkazu obdržela jej potom její dcera Regina, od níž si jej v r. 1520 koupil Vavřinec z Týna, m. St. m., se synem Václavem (2006, f. 79).

64. Nicková II.

Vedle vinice Mernštejnky na severní straně byla vinice o 4 korcích půdy, náležitá v r. 1404 Nickovi, m. N. m. (2101, f. 7). Po jeho smrti vládla jí jeho vdova, r. 1414 (2102, f. 34). Potom se v r. 1424 připomíná majetníkem vinice Tomášek (2102, f. 243). Další zmínka o téže vinici je teprve z r. 1447, kdy ji Jan Kulhánek s Koňského trhu, m. N. m., odkázal manželce Marketě a dětem, Jindřichovi a Anně (2096, f. M 5). O rok později ji prodali Matěj Rút a Jíra Mřenek, poručníci sirotků, se svolením Kulhánkové Ondřejovi, synu Jíry Fraňkova z N. m. (2002, f. H 15). Po Ondřeji, zemřelém v r. 1459, podržela ji jeho vdova Marketa do r. 1468, načež ji prodala Petrovi s Můstku, toulaři (2003, f. L 8). Dalšími majetníky vinice, tehda Kulhánka zvané, byli: Václav Kozmas od beránka ve St. m., od r. 1469 (2003, f. L 12), Václav Myslík, do r. 1476, Jan, býv. porybný, m. St. m., od r. 1476 (2004, f. D 7), Jan od červeného kříže s Dorotou, vdovou Jana porybného, jíž se

v r. 1493 smluvili o společné držení majetku (2107, f. 29), do r. 1494, Jan kameník, m. N. m., od r. 1494 (2004, f. S 18), Václav Pecka, kotlář, m. St. m., od r. 1498 (2005, f. B 10), Bartoš Soleator, m. N. m., se synem Václavem, od r. 1518 (2006, f. 323).

65. Strýčková I.

Vedle vinice Nickové ležela vinice založená na pozemku německých křižovníků, měřící 4 korce, jejímž majetníkem již v r. 1370 byl Jan Strýc nebo Strýček (Sborník příspěvků k dějinám hl. m. Prahy, VI. str. 121). Po jeho smrti vdova Anka s dcerou Mandou nakládaly na vinici v r. 1414 (2102, f. 34), až se Manda před r. 1417 provdala za Pešíka, také Strýček zvaného, a přinesla mu věnem tu vinici (2102, f. 160). Když Pešík zemřel, pojala za manžela Jakuba kameníka, a její děti, Janek, Ambrož a Anička, byly s ní spolumajetníky vinice v r. 1426 (2102, f. 251). V letech 1447—1468 měl tu vinici Jan šípař (2096, f. H 15) a po něm pak slula Šípařkou. Jejími dalšími vlastníky byli: Petr s Můstku, toulař, od r. 1468 (2003, f. K 29), Václav Kozmas od beránka ve St. m., od r. 1469 (2003, f. L 12), Hasík, od r. 1471 (2003, f. M 10), Dorota, vdova Hasíkova, do r. 1477, Brož zlatotepec, od r. 1477 (2004, f. E 9), Machna, vdova Brožova, od r. 1479 (2119, f. T 1), jež se potom provdala za Matěje Nymburského a v r. 1483 mu zapsala vinici (2004, f. J 1), Jan porybný, m. St. m., od r. 1484 (2004, f. J 11), Jan od červeného kříže s Dorotou, vdovou Jana porybného, do r. 1494, Jan kameník, m. N. m., od r. 1494 (2004, f. S 18), Václav Pecka, kotlář, m. St. m., od r. 1498 (2005, f. B 10), Bartoš Soleator, m. N. m., se synem Václavem, od r. 1518 (2006, f. 323).

66. Řehořka.

Byla v r. 1370 založena na pozemku německých křižovníků u cesty vedoucí do Vršovic, t. j. nyn. Palackého ulice, po její levé straně „proti božím mukám". Její zakladatel Řehoř, prodavač ryb, prodal ji v témž roce Hanušovi vinaři (Sborník příspěvků k dějinám hl. m. Prahy, VI. str. 121). S počátku XV. století vinice náležela Janu Plajerovi, m. St. m., jenž ji v r. 1403 daroval proboštu a konventu zderazského kláštera, a to tak, aby se jim za jeho života dostávalo ročně půl sudu vína na znamení jejich panství a aby po jeho smrti byli v ni zvedeni (996, f. 81). Klášterní správa počala vládnouti Řehořkou v r. 1408 (2101, f. 145) a pokračovala v tom do r. 1421, kdy se obec St. m. zmocnila Řehořky, a o rok později propůjčila ji Matěji Nárožníkovi v N. m. (2002, f. L 13). Potom před r. 1427 koupil tu vinici Mařík Hluchý s Poříče (2102, f. 265) a po delším držení ji odkázal své manželce. Když i ta zemřela, zdědil vinici její sestřenec Jindřich, syn Machkův, v N. m., r. 1449 (2103, f. 21; 2002, f. J 12).

Jak je pravděpodobné, vešla vinice Řehořka ještě v témž roce do rukou Pavla Dětřichova, purkmistra N. m. K tomu úsudku vede zpráva, že v r. 1450 válečník Jan Hertvik z Rousinova, nadaný jakousi mocí nad statkem téhož Pavla jako uprchlíka z města, prostřednictvím svého služebníka Mařika rozdělil tu vinici ve čtyři díly a vysadil je tolikéž osobám pod roční plat 15 g. s korce, totiž Janu Černému 1¾ korce, Janovi z Bosákovy ulice 1½ korce a půl čtvrtce, Zikovi od tří králů 1½ korce a půl čtvrtce, Jakubovi od jelénků ve Smečkách 1½ korce a půl čtvrtce (2002, f. K 16).

Jeho skutek však pozbyl platnosti, když se Pavel Dětřichův směl znova ujmouti řízení svých statků. R. 1454 byl opět majetníkem vinice Řehořky (2084, f. G 38); ale o 4 léta později se shledává ta vinice ve jmění zderazského kláštera.

R. 1458 probošt Ondřej s konventem jmenovaného kláštera vydali vinici, nově získanou, na dobu 10 let Šíchovi z N. m. a jeho manželce Vaňce pod roční plat kopy g. (2003, f. D 21). Když Šícha brzy potom zemřel, Vaňka r. 1459 odprodala 3 korce vinice Křížovi, sladovníku v N. m. (2003, f. F 2), ale ten je hned v tom roce prodal Janu Plškovi (2003, f. F 3). Po tomto zápisu není v pramenech o Řehořce další přímé zprávy. Jak se zdá z nahodilých známek, představení zderazského kláštera před r. 1468 prodali tu vinici Václavu Myslíkovi, m. N. m. (2003, f. K 29), po němž ji v letech 1483—1487 měl Bartoš řezník, m. N. m. (2004, f. J 1), Marta, vdova Bartošova, s dětmi, Janem, Anežkou a Apolonií, od r. 1487 (2094, f. J 9), Václav Štraboch, manžel Anežky, dcery Bartošovy, od r. 1504 (2005, f. M 9), Jan Štraboch, syn Václavův, do r. 1525, Anežka, vdova Štrabochova, od r. 1525 (2007, f. 155).

67. Sobotková.

Byla založena před r. 1376 „na klínku" u cesty vedoucí do Vršovic, t. j. nyn. Palackého ulice, po její levé straně, a náležela v tom roce a potom ještě v r. 1403 Maršovi Sobotkovi (Sborník příspěvků k dějinám hl. m. Prahy, VI. str. 121; 996, f. 81). Později měli ji: Erhart Štajbel, m. St. m., do r. 1413, Kateřina, vdova Fridlina Pajerejtra, od r. 1413 (2102, f. 3), Hanuš Pachman, od r. 1415 (2102, f. 81), jenž jí pozbyl konfiskací v r. 1421; obec St. m., od níž ji v tom roce obdržel k držení František Češík (2099, f. 1111); Ondřej nebo Ondráček, kramář v N. m., od r. 1427 (2102, f. 265). Tehda se udává její velikost na 5½ korce. Od Ondráčka ujali díly té vinice Adam 1¼ korce a Prokop Šámal jinak Černý 2¼ korce; tento v r. 1433 přikoupil ještě kus čtvrti korce (2002, f. D 11).

a) R. 1443 Adam prodal vinici bratru Vavřincovi nebo Laurinovi, řezníku v N. m. (2002, f. D 10). Laurin v poslední vůli z r. 1448 odkázal vinici synu Jeronymovi neboli Remkovi, řezníku, m. N. m. (2096, f. N 7), jenž v r. 1453 přikoupil od Ondráčka kramáře 1¼ korce, takže měl celkem 2½ korce vinice, a byl povinen platiti 50 g. ročně (2002, f. M 14). Po Remkovi se vystřídali v držení vinice: Hašek, řezník v N. m., od r. 1456 (2003, f. C 5), Jakub, syn Světlíka mlynáře, od r. 1461 (2003, f. G 5), Jíra Vlček, řezník, m. N. m., od r. 1464 (2003, f. J 2), Havel kabátník, do r. 1471, Vít povozník, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 5), Vít Čech, hrstník, od r. 1477 (2004, f. E 3), za něhož z dílu vinice bylo pole; Vít povozník, do r. 1478 (2004, f. F 6), Duchek Zelený, v r. 1481 (2004, f. H 5), Jan Třebízský, v r. 1481 (2004, f. H 5), Bartoš, řezník, m. N. m., od r. 1481 (2004, f. H 5).

b) Po Šámalovi platila úrok s vinice vdova do r. 1459; nato držiteli vinice byli: Vlach, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. E 28), jenž platil ročně 40 g.; Jíra Vlček, řezník, od r. 1464 (2003, f. J 2); Jan, pivovarský mistr v N. m., od r. 1465 (2003, f. J 28) (za něho se příslušenstvím vinice připomíná vížka); Říha z Chudobic, od r. 1470 (2003, f. L 30); Beneš, malíř v N. m., v r. 1472 (2003, f. M 16), Mikuláš, bratr Buškové, m. St. m., v r. 1472 (2003, f. M 20), Beneš malíř po druhé v r. 1472, Jakub Třepetáček, od r. 1472 (2003, f. M 23) (od jeho doby díl vinice byl polem);

Mařík tkadlec, m. N. m., od r. 1475 (2004, f. C 4), Petr Tobolka, m. N. m., od r. 1479 (2004, f. G 6), Bartoš řezník, m. N. m., od r. 1480 (2004, f. G 13), Marta, vdova Bartošova, s dětmi, Janem, Anežkou a Apolonií, od r. 1487 (2094, f. J 9); Marta, vdova Bartošova, s dcerou Apolonií, do r. 1504, Václav Straboch, m. N. m., manžel Anežky, dcery Bartošovy, od r. 1504 (2005, f. M 9), Jan Štraboch, syn Václavův, do r. 1525, Anežka, vdova Václava Štrabocha, od r. 1525 (2007, f. 155).

68. Meziříčská.

Byla v místech nyn. Havlíčkových sadů a náležela s počátku XV. století komendě německých křižovníků u sv. Benedikta ve St. m. Od jejich provinciála Oldřicha z Ústí a komendátora Mikuláše Chomutovského v r. 1409 koupil ji s potokem a s břehy Petr Meziříčský, m. St. m., za 12 k. g. ročního platu, z nichž 8 k. mělo vycházeti na jeho svobodném statku a 4 k. na vinici (2101, f. 172). Když potom Petr r. 1420 „proti své vlastnie přísaze utekl jest a odběhl k nepřátelóm božím", obec St. m. zabrala jeho vinici a v r. 1427 ji prodala, počítanou za 44 korce, s chmelnicí, zahradou a jiným příslušenstvím Mateji Smolařovi od mouřenínů, m. St. m., za 110 k. g. (2102, f. 268). Časem Smolař dělil vinici v částky, které buď zcizoval nebo vydával pod roční plat.

1. R. 1432 koupil od Smolaře Mikuláš od stříbrné podkovy ve St. m., krejčí, 9 korců vinice, ležících v severní končině býv. vinice Meziříčské u její ohradní zdi, s vedlejší stěpnicí (2102, f. 357). Po jeho smrti vdova Anna vzdala tu vinici M. Augustinu Klatovskému, rektoru university, M. Petrovi Mladeňovickému a M. Václavu Prachatickému, ředitelům koleje českého národa; nato ti ji v r. 1441 směnili s Martinem Boskovickým, písařem dvorských desk, za jeho dům U černé růže v N. m. (2002, f. C 12; 90, f. 72). Potom v r. 1447 Martin písař vydal tu vinici, zůstaviv sobě štěpnici, pěti osobám pod roční plat 20 g. s korce, totiž Janovi od sv. Kříže 2 korce, Jakubu Chadimovi 2 korce, Jakubu Žižkovi 1½ korce, Křtěnovi 2 korce, Maříkovi 1½ korce (2002, f. G 23). Když však čtyři z nich záhy odstoupili, přikročil v r. 1448 k novému vydání vinice pod týž plat (2002, f. H 7).

a) Petr Žatecký ujal 3 korce. Dalšími držiteli vinice byli: Václav Rychtář, od r. 1452 (2002, f. M 8), Jan z domu Pulcova na Dláždění, od r. 1455 (2003, f. B 18), Martin Boskovický nebo Boskovský, písař, do r. 1459, Jíra Knejzl, řezník, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. E 28). Potom, před r. 1464, došlo k rozdělení vinice někdy Petra na dvé.

α) Díl vinice velikosti korce drželi: Pavel metlář, do r. 1464, Vojtěch, v r. 1464 (2003, f. H 30), Ondřej proti Židovské zahradě, m. N. m., od r. 1464 (2003, f. J 1), Beneš Tábor, do r. 1469, Jan Táborský, bydlící u Václava střelce, kovář, od r. 1469 (2003, f. L 29), Blažek mydlář, od r. 1473 (2004, f. A 4), Pavel stolař nebo truhlář, m. N. m., od r. 1475 (2004, f. D 1), Václav truhlář, nejspíše syn Pavlův, v r. 1513 (2006, f. 179) a potom ještě v r. 1525.

β) V držení dílu vinice velikosti 2 korců byli: Vávra, m. N. m., do r. 1464, Říha bečvář, m. N. m., od r. 1464 (2003, f. L 17), Mikuláš Dobříšský, v r. 1493, Ondřej hyblíř, tchán Mikuláše Dobříšského, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. S 1), Mikuláš Zavalený, švec, od r. 1500 (2005, f. E 20), Václav husař, m. N. m., od

r. 1501 (2005, f. H 12), jenž dosáhl svolení svého souseda na vinicích Beneše z Odiaku, aby si směl udělati vrátka a procházeti jimi na pozemek Benešův i dále tím pozemkem na veřejnou cestu, pokud by řečený pozemek nebyl vzdělán ve štěpnici: Jiřík husař mladý, od r. 1503 (2005, f. M 3), Alžběta, vdova Václava husaře, matka Jiříkova, v r. 1504 (2005, f. M 3), Mikuláš Kůrka, kožišník, m. N. m., v r. 1504 (2005, f. N 10), Jan Mošnovský, od r. 1504 (2005, f. N 11), Matěj z domu Lukešova, krejčí, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 7), Mikuláš z domu Hůlkova, m. N. m., s tchánem Janem Sládkem, od r. 1514 (2006, f. 209), Jan Novák z Vyšehradu, od r. 1517 (2006, f. 291), Jan barvíř, od r. 1518 (2006, f. 337).

b) Václav, bratr Petra Žateckého, ujal 2½ korce. Po něm úročníky vinice byli: Jan Šitka, m. N. m., od r. 1451 (2002, f. L 5), Blažek, m. N. m., do r. 1454 (2003, f. A 18), kdy ji vzdal pozemkovému pánu Martinovi písaři; Búzek, od r. 1457 (2003, f. C 28), Alžběta, vdova Búzkova, v r. 1458, Jíra Knejzl, řezník, od r. 1458 (2003, f. D 30), Martin Šrám, do r. 1469, Matěj zedník, m. N. m., od r. 1469 (2003, f. L 17), Václav váčkář, od r. 1478 (2004, f. F 4), Martin Vrabec, od r. 1479 (2004, f. G 3), Matěj Chrašťanský, nádeník, do r. 1492, Štěpán, šenkýř ve St. m., od r. 1492 (2004, f. R 2), Václav z Krakova, husař, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. D 11), Marta Šípová, kovářka, se synem Viktorinem, od r. 1503 (2005, f. M 3) a osoby jmenované níže v odstavci sub d), počínajíc od Václava Žibřída.

c) Martin husař ujal 2 korce. Dalšími úročníky vinice byli: Kříž s Koňského trhu, nájemník, od r. 1452 (2002, f. M 3), Pavel metlář, do r. 1458, Křtěn Hlásek, od r. 1458 (2003, f. E 7), Jan, býv. vinař u perkmistra Václava Tomáškova, od r. 1465 (2003, f. J 17), Zuzana, vdova Janova, v r. 1466, Matěj Lysek z N. m. společně s Matějem Nešporem, od r. 1466 (2003, f. K 6), Tomáš, do r. 1472, Václav váčkář, od r. 1472 (2003, f. M 21), Jan kožišník, m. N. m., od r. 1474 (2004, f. C 2), Jan z N. m., od r. 1475 (2004, f. D 2), Jan kožišník, do r. 1478, Václav pod Zderazem, oplatník, od r. 1478 (2004, f. F 5), Blažek Vlk, kameník, v r. 1484 (2004, f. J 10), Matěj Chrašťanský, od r. 1484 (2004, f. J 15), Matěj Hlinka, od r. 1489 (2004, f. O 7), Martin Kbelský, m. N. m., se synem Václavem, od r. 1493 (2004, f. R 25), Václav Kbelský, do r. 1500, Jakub Hrubec, povozník, m. N. m., od r. 1500 (2005, f. F 11), Jan Forman, m. N. m., od r. 1501 (2005, f. G 11), Kateřina, vdova Formanova, do r. 1504, Jakub Hrubec, od r. 1504 (2005, f. M 12), Jan Šíp, kovář, se synem Viktorinem, od r. 1508 (2005, f. R 14), Marta Šípová, kovářka, se synem Václavem, do r. 1515, a osoby jmenované v dalším odstavci, počínajíc od Václava Žibřída.

d) Mařík z Vršovic ujal 1½ korce. Po něm se v držení vinice vystřídali: Blažek od Svinské brány, od r. 1450 (2002, f. L 2), Mikuláš Piknůsek, v letech 1458—1466 (2003, f. E 7, K 6), Mikuláš Hecka, do r. 1478, Matěj Hora, v r. 1478 (2004, f. F 6), Pavel nádeník, od r. 1478 (2004, f. F 6), Marketa, vdova Pavlova, a po ní její matka Anna vřetenářka, do r. 1489, Matěj Hlinka, od r. 1489 (2004, f. O 2), Martin Kbelský se synem Václavem, od r. 1493 (2004, f. R 25), Václav Kbelský, do r. 1500, Jakub Hrubec, povozník, od r. 1500 (2005, f. F 11), Jan Forman, od r. 1501 (2005, f. G 11), Kateřina, vdova Formanova, do r. 1504, Jakub Hrubec, od r. 1504 (2005, f. M 12), Jan Šíp, kovář, se synem Viktorinem, od r. 1508 (2005, f. R 14), Marta Šípová, kovářka, se synem Václavem, do r. 1515,

Václav Žibříd starý, m. N. m., od r. 1515 (2006, f. 237), Prokop Kříž, m. pr., v r. 1521 (2007, f. 8), jenž svou celou vinici o 6 korcích rozdělil na dvé a prodal Janovi barvíři, m. pr., 2½ korce (2007, f. 25) a Šimonu Hraběti, m. pr., 3½ korce (2007, f. 30). Od Hraběte v r. 1523 koupil vinici Jan od Kuželků, nádeník (2007, f. 82).

Po smrti Martina písaře vdova Zuzana povolila viničným úročníkům, aby místo 20 g. dávali jen 15 g. s korce. Provdavši se pak za Václava Chrustenského z Březí, vzdala v r. 1474 své právo k přijímání toho platu zároveň s chmelnicí jí zbývající Janu Holubovi, m. St. m. (2004, f. B 9). Od něho záhy vykoupili tehdejší úročníci plat, jímž byli povinni, a osvobodili své vinice.

2. V r. 1432, ne-li dříve, Václav Huncledr, pasíř, m. N. m., zjednal si od Matěje Smolaře 10 korců vinice k vlastnictví. Jakým způsobem to učinil, není zapsáno. Jeho vinice se prostírala v jihovýchodní končině býv. vinice Meziřičské, a vedla přes ni cesta od vrat k vinici Mikuláše od stříbrné podkovy (2102, f. 357). Huncledr nakládal na vinici do r. 1448, načež ji rozdělil a vysadil její díly třem osobám pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. H 20).

e) Jan Hluchý neboli Hloušek ujal 3 korce. Po něm držela vinici jeho vdova Dorota do r. 1451. Po ní následovali: Ondřej Mnich z Růžené ulice, od r. 1451 (2002, f. L 6), Mařík Vozka, řezník v N. m., v letech 1452—1459 (2002, f. M 17, E 27).

f) Mařík Vozka, řezník, ujal 5 korců. Po něm 2 korce vinice měli: Mařík huntýř, do r. 1451, Jan Křivonoska, řezník, od r. 1451 (2002, f. L 8), Hanuš, nájemník u Eváně krejčího na Dláždění, od r. 1452 (2002, f. M 17), Jan Mráček, nožíř, od r. 1459 (2003, f. E 27).

g) Řehoř Mazanec ujal 2 korce. Po něm se v držení vinice vystřídali: Mařík šenkýř, příbuzný Šerlinkův, od r. 1450 (2002, f. K 7), Jan z N. m., od r. 1453 (2002, f. M 30), Jan uzdář, od r. 1454 (2003, f. A 1), Pavel metlář, do r. 1457, Prokop krejčí, m. N. m., od r. 1457 (2003, f. C 23), Dynda s Karlova, od r. 1459 (2003, f. E 24).

Po smrti Václava Huncledra, jenž zemřel v r. 1458, jeho syn Vojtěch se odhodlal hospodařiti sám v celé vinici; i setrval v tom nákladnictví do r. 1470. Potom rozdělil vinici a díly vysadil šesti osobám pod roční plat 15 g. s korce (2003, f. M 1).

a') Říha ujal 3 korce. O tom, jak dlouho vinici podržel, nejsme zpraveni. Její polovice se týká zápis z r. 1424, podle jehož znění Kateřina, vdova Vojtěcha Huncledra, m. N m., zemřelého nedávno před tím, vydala 1½ korce vinice Janu Hudlpachovi, m. St. m., pod roční plat 22½ g. (2004, f. B 10). Další úročníci téže vinice jsou jmenováni níže v odstavci sub b'), počínajíc od Ondřeje Rojsy.

Držiteli druhé polovice někdy Říhovy byli: Martin z domu někdy Poláčkova, olejník, m. St. m., do r. 1486, Duchek Mřenek, bečvář, m. St. m., od r. 1486 (2004, f. L 1), jenž koupil od Martina olejníka celkem 9 korců a půl věrtele vinic, a to 4¼ korce na Meziříčské a 4¾ korce a půl věrtele mimo Meziříčskou, ale přímo u ní; Martin olejník, do r. 1491, Jan z Újezda, písař, od r. 1491 (2004, f. N 7), Jan kameník, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. R 30), Dorota z Veležic na Dubanech, vdova, od r. 1499 (2005, f. E 1), Žofie, dcera Doroty z Veležic, v r. 1500, Václav Hyndrák Habrovský, od r. 1500 (2005, f. F 17), Pavel Češpivo, švec, m. St. m., od

r. 1502 (2005, f. H 20), Jindřich Kobřanský, m. St. m., od r. 1509 (2006, f. 41), Barbora z Jemník, manželka Jindřicha Kobřanského, do r. 1511 (2006, f. 101), Oldřich z Homberka, nejv. král. dveřník, od r. 1511 (2006, f. 128 n.), Bartoš Soleator, m. N. m., od r. 1515.

b') Vlach ujal 1½ korce. Po něm měli vinici: Jíra ze St. m., v r. 1472 (2003, f. M 21), Vlach, v r. 1473, Jan Hudlpach, od r. 1473 (2004, f. A 9), Ondřej Rojsa, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 7), Jan Pytel od pěti kostelů ve St. m., od r. 1479 (2004, f. F 12), Václav váčkář, od r. 1483 (2004, f. J 9), Bartoš řezník, m. N. m. od r. 1485 (2004, f. K 3), Řehoř Kolda z Podskalí, plavec, od r. 1503 (2005, f. K 8), jenž, jsa držitelem vinice zvíci celkem 4½ korce, prodal v r. 1504 její polovici Jakubu Kadaňskému, m. N. m., (2005, f. M 9) a v r. 1515 druhou polovici Matějovi z domu Lukešova, krejčímu, m. N. m. (2006, f. 243). Po Jakubu Kadaňském zdědila vinici jeho vdova Barbora a v r. 1517 ji prodala Duchkovi barvíři nebo bradýři v N. m. (2006, f. 293).

c') Jan Zajíček, kožišník, ujal 1½ korce. Ve vlastnictví vinice se potom vystřídali: Jan Hudlpach, od r. 1473 (2004, f. A 9), a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Ondřeje Rojsy.

d') Matěj Polák ujal korec. Dalšími držiteli vinice byli: Jíra z domu Kocourova v N. m., od r. 1471 (2003, f. M 13), Lekeš, od r. 1472 (2003, f. M 19), Vít, m. St. m., v r. 1477 (2004, f. E 4), Ondřej Rojsa, od r. 1477 (2004, f. E 4), Havel nádeník, od r. 1479 (2004, f. G 5), Pavel Koukol, kloboučník, do r. 1498, Alžběta, kuchařka u mouřenínů, od r. 1498 (2005, f. A 31), Martin sukcentor, v r. 1506 (2005, f. P 14), Jan Bahna, střelec, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. Q 5), Jan Žatecký s Příkopa, m. N. m., od r. 1516 (2006, f. 252), Vavřinec od duhy v osadě sv. Mikuláše ve St. m., krejčí, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 383), Jindřich řezník, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 85).

e') Mikuláš Hecka ujal korec. Po něm se v držení vinice jmenují: Vít Škoda, řezník, od r. 1473 (2004, f. A 5), Václav Sluka, od r. 1479 (2004, f. G 6), Matěj s Uhelného trhu na rohu, kovář, od r. 1486 (2004, f. L 11) a osoby jmenované v předchozím odstavci počínajíc od Alžběty kuchařky.

f') Matěj s Karlova ujal 2 korce. Dalšími vlastníky vinice byli: Kříž s Karlova, v r. 1471 (2003, f. M 4), Dorota, vdova Křížova, v r. 1471, Petr Prase, od r. 1471 (2003, f. M 12), Jan Licek, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 10), Václav Sluka, od r. 1479 (2004, f. J 4), Matěj s Uhelného trhu, kovář, od r. 1486 (2004, f. L 11) a osoby jmenované svrchu sub d'), počínajíc od Alžběty kuchařky.

Příjemcem ročního platu 2 k. 30 g. s vinic někdy Vojtěcha Huncledra je v r. 1486 uváděn Ondřej Huncleder (2004, f. L 1), nejspíše poručník Václava, syna Vojtěchova, potom v r. 1493 Václav Huncleder (2004, f. R 30) a konečně v letech 1499 a 1500 Štěpán Huncleder, sladovník, m. N. m. (2005, f. E 1, F 17), jenž pak před r. 1503 vzdal své právo k přijímání platu záduší kostela sv. Štěpána v N. m., tak „aby kostelníci nynější i budúcí ten plat vybírajíce, každý rok na víno k službě [boží obraceli], 10 grošuov míš. dávali při každé žebrotě a za vostatek volej k lampě kupovali časy budúcí věčně“ (2005, f. R 4).

3. Před r. 1434 Jan Kroupa ujal od Matěje Smolaře 5½ korce vinice, přiléhající k vinici Václava Huncledra, pod roční plat 20 g. s korce. Když pak se té

vinice zřekl, Smolař r. 1438 vysadil její díl o velikosti 2½ korce Jírovi, mlynáři v Nuslích, a ostatek 3 korců Petrovi, usedlému v Nuslích, do spolku s jiným Petrem, usedlým tamže (2002, B 14). Jmenovaní úročníci osvobodili potom své vinice, vykoupivše roční plat od Smolařových dědiců.

h) Po Jírovi mlynáři majetníky vinice, počtené za 2 korce, byli: Kříž z osady sv. Štěpána, m. N. m., jenž ji v r. 1444 odkázal Kateřině, služebnici v jeho domácnosti (2096, f. K 4), Jan Šibal, kramář, od r. 1446 (2002, f. F 19), Řehák z Třebonic, od r. 1468 (2003, f. K 29), Martin přílbař, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 8), Václav Prefát, postřihač, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. J 8), Jan Košťál, m. N. m., od r. 1488 (2004, f. M 15), Zuzana, vdova Košťálova, do r. 1509, Brož Zelenohorský, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 26), Bartoš Hradištský od černé růže, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 36).

ch) Nástupci Petra, usedlého v Nuslích, a jeho společníka v držení vinice 3 korců byli: Petr z Nusel, do r. 1458, Šimon kramář, m. N. m., od r. 1458 (2003, f. E 10), jenž se zavázal dávati roční plat Petrovi z Nusel, Šimon, písař rychtářův, v r. 1472 (2003, f. M 14), Martin helmíř, v r. 1477 (2004, f. E 8) a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Václava Prefáta. Jak k tomu došlo, že s té vinice byla dávána kopa g. ročního platu k záduší kostela sv. Havla ve St. m. (2004, f. M 15), není známo.

4. R. 1434 Petr Čáslavský, kožišník, m. St. m., koupil od Matěje Smolaře 8 korců vinice s dílem štěpnice, s potokem, s nábřežními vrbinami a s polovicí cesty, vedoucí od viničné brány k vížce, za 25 k. g. (2102, f. 373). Poněvadž se o tom pozemku nedostává dalších zpráv, je za to míti, že ten trh pozbyl záhy platnosti.

5. R. 1436 Petr Čáslavský ujal od Smolaře 7½ korce vinice ležících „mezi zdí se strany pole a cestou od velkých vrat k vížce a přes hřeben k lisu" pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. A 18). Když pak o rok později byl Smolař pro osnování piklů vzat do vazby, věnoval polovici ročního platu s vinice Čáslavského k záduší kostela Panny Marie před Týnem a druhou polovici k záduší kostela sv. Michala ve St. m. (2002, f. B 6). R. 1439 Čáslavský rozdělil vinici ve dvě částky o stejné velikosti.

i) Díl měřící 3¼ korce, s něhož bylo platiti ke kostelu sv. Michala, podržel do r. 1441, načež jej prodal Šimonu Milevskému ze St. m. (2002, f. C 11). V témž roce se smluvil Milevský s Čáslavským o to, že přijme od něho polovici lisu a polovici chmelnice a za to že budou společně o vinici pracovati a z ní těžiti (2002, f. C 11). Však již o rok později prodali vinici Fraňkovi neboli Fráňovi od pávů, m. St. m. (2002, f. C 23), jenž pak ji v r. 1449 vzdal Václavu Korandovi (2002, f. K 11). Další vlastník vinice od r. 1455 Jan Plch neboli Plšek (2003, f. B 16) rozdělil ji na dvé.

α) R. 1455 Martin, pomahač u Jíry Fraňka v N. m., koupil od Plcha 1¾ korce vinice (2003, f. B 19). Po něm se v držení toho dílu vystřídali: Jan, syn uzdářův v N. m., od r. 1456 (2003, f. C 13), Krbec, v letech 1474—1477 (2004, f. B 8, E 4), Jan Rada, solnář, v r. 1478 (2004, f. F 8), Jakub kožišník, m. St. m., do r. 1483, Václav Sluka, švec, od r. 1483 (2004, f. J 4), Mikuláš z cípu nebo Cípský, m. N. m., od r. 1484 (2004, f. J 11), Václav Kalina, m. N. m., od r. 1489 (2004, f. O 6), Mikuláš Cípský z Nekázané ulice, od r. 1490 (2004, f. P 10), Václav Kalina, v r. 1491, Mikuláš Cípský, od r. 1491 (2004, f. Q 11), Jan Širůček, smraďař

v N. m., od r. 1495 (2004, f. S 27), Martin Koukol, m. St. m., od r. 1496 (2004, f. T 17), Jan Kulhavý od čápů na Koňském trhu, od r. 1499 (2005, f. C 17), Jana, vdova Čápova, se synem Petrem, do r. 1519, M. Brikcí s Koňského trhu, m. pr., od r. 1519 (2006, f. 356), Jakub Chraštický, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 110).

β) R. 1456 Matěj s Karlova koupil od Plcha 2 korce vinice (2003, f. C 19). Potomními uručníky vinice byli: Klíma s Koňského trhu, do r. 1461, Plšek ve spolku s Hasíkem, od r. 1461 (2003, f. G 1), Hasík sám, do r. 1472, Jaroš od kola Štěstěny, toulař ve St. m., v r. 1472 (2003, f. M 15), Jan od tašek, ponocný ve St. m., od r. 1472 (2003, f. M 19), Viktorin Morava, do r. 1478, Jakub kožišník, m. St. m., od r. 1478 (2004, f. F 4), Václav Sluka, od r. 1483 (2004, f. J 4), Zikmund kotlář, m. N. m., od r. 1485 (2004, f. K 1), Jakub, barvíř kožÍ, m. N. m., od r. 1487 (2004, f. M 3), Bartoš rybář, od r. 1489 (2004, f. O 6), Božena, vdova Bartošova, do r. 1496, Martin Koukol, m. St. m., od r. 1496 (2004, f. T 13), a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Jana od čápů. Roční plat dávaný ke kostelu sv. Michala poklesl časem s původních 75 g. na 67 g.

j) Díl vinice o 3¾ korce, s něhož bylo platiti ke kostelu Panny Marie před Týnem, prodal Čáslavský r. 1439 Ondřejovi (2002, f. B 26). Po Ondřejovi měla vinici jeho vdova Makuše se synem Tomášem Kláskem, do r. 1448, kdy ji prodali Janu Beránkovi, m. N. m. (2002, f. H 9). Vdova Beránková držela tu vinici v r. 1458 (2003, f. E 10). Potom však v r. 1465 správcové záduší týnského kostela, rozdělivše vinici na dvé, vysadili ji znova pod roční plat 12 g. s korce (2003, f. J 18).

α) Duchek ujal 1¾ korce. Po něm měli vinici: Pečenka, do r. 1466, Jan z N. m., od r. 1466 (2003, f. K 6), Řehoř jinak Řeháček z Vršovic, od r. 1472 (2003, f. M 23), Bětka, vdova Řeháčkova, do r. 1477, Tomáš z Růžené ulice, m. N. m., od r. 1477 (2004, f. E 5), Jan Bílý, do r. 1495, Jan Širůček, m. N. m., od r. 1495 (2004, f. T 4), Jan Bílý, v r. 1497 (2005, f. A 11), Beneš z Odiaku neboli Béna anebo Beneda, šestipanský písař, m. St. m., od r. 1497 (2005, f. A 7), Jan Bahna od Svinské brány, střelec, od r. 1499 (2005, f. E 2).

β) Václav mazanečník ujal 2 korce. V řadě jeho nástupců ve vlastnictví vinice byli: Řehoř z Vršovic, v r. 1466 (2003, f. K 6), Václav z Vršovic, do r. 1496, Jan kroupník, od r. 1496 (2004, f. T 17), Václav z Vršovic, v r. 1499, Pavel s Rybníčka z domu Pavlova, nádeník, od r. 1499 (2005, f. E 19).[1])

6. R. 1436 Vítek mladší z Vršovic, syn Mikův, ujal od Smolaře 4½ korce vinice nad lisem pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. A 18). O úhrnku toho platu bylo ustanoveno Smolařem v r. 1438, aby vycházel k Betlemské kapli ve St. m., a to ze dvou třetin na opatřování světla v lampě a z jedné třetny na pomoc kazateli (2002, f. B 6). Vítek rozdělil vinici na dvé a oba kusy prodal.

k) Díl vinice o 1½ korci koupil od něho Jakub, syn mlynáře v Nuslích, r. 1443 (2002, f. D 11). Dalšími majetníky vinice byli: Pavel, syn Laurina neboli Vavrouše z Vršovic, s matkou Annou, vdovou, od r. 1443 (2002, f. D 12), Pavel sirotek z Vršovic sám, v r. 1465, za něhož ředitel Betlemské kaple zmenšil roční plat

[1]) Podle zápisu z r. 1445 koupil v tom roce Matouš Obešlo, m. St. m., od Matěje korec vinice na Meziříčské na závazek platiti s něho 6 g. ročně ke kostelu Panny Marie před Týnem (2002, f. E 23). Vinici tím míněnou nelze však umístiti.

s té vinice s 30 g. na 22½ g. (2003, f. J 26), Marketa, vdova Pavlova, do r. 1466, Blažek u korába ve St. m., soukeník, od r. 1466 (2003, f. K 6), Alžběta, vdova Blažkova, do r. 1468, Pavel pobřežný, bratr Moučkův, od r. 1468 (2003, f. K 28), Jaroš nádeník, od r. 1471 (2003, f. M 10), Jíra sladovník ve St. m., od r. 1472 (2003, f. M 14), Martin přílbář, m. St. m., do r. 1483, Václav Prefát, postřihač, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. J 8), Jan Košťál, m. N. m., od r. 1488 (2004, f. M 15), Zuzana, vdova Košťálova, v letech 1506—1509 (2005, f. P 14), Brož Zelenohorský, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 26)[1]), Bartoš Hradištský od černé růže, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 36).

l) Díl vinice 3 korců koupil od Vítka Václav Chlumek z N. m., r. 1444 (2002, f. E 2). Po něm tu vinici drželi: Augustin z N. m., od r. 1446 (2002, f. F 20), Pašek z N. m., do r. 1458, Mařík od hřebenů, m. St. m., od r. 1458 (2003, f. E 10), Pavel, bratr Moučkův, od r. 1465 (2003, f. J 8), od něhož vinice byla rozvedena ve dva díly.

α) Její díl o 2 korcích měli: Pavel Knap, do r. 1470, Matěj Hruška z N. m., od r. 1470 (2003, f. M 2), Jan Pikous, pilař, od r. 1474 (2004, f. B 4), Kateřina, vdova Pikousova, do r. 1483, Václav sladovník, od r. 1483 (2004, f. J 5), Jan Košťál, m. N. m., od r. 1485 (2004, f. K 4).

β) Druhý díl vinice někdy Pavla, bratra Moučkova, o korci půdy měli: Bartoň Typet, m. N. m., od r. 1471, kdy jej koupil od Pavla (2003, f. M 11), Jan váčkář, m. N. m., od r. 1488 (2004, f. N 1), Jan Košťál, m. N. m., od r. 1490 (2004, f. O 15).

Oba díly vinice, spojiv je, Košťál podržel až do smrti, načež je zdědila vdova Zuzana. Dalšími jich držiteli byli: Brož Zelenohorský, od r. 1509, Bartoň Hradištský od r. 1521, osoby jmenované svrchu v odstavci sub k). Roční plat, dávaný k Betlemské kapli a dělající původně 90 g., byl časem uveden na míru 82½ g.

7. Asi v ř. 1436 Petr Čáslavský ujal od Smolaře 2¾ korce vinice, ležící pod vížkou a sousedící s vinicí Václava Huncledra. O tom činu není sice zápisu, ale nasvědčuje mu ustanovení učiněné Smolařem r. 1430, aby s vinic dvou úročníků, Bernarda a Vladyky, jež zjednal Čáslavský, byl dáván roční plat 55 g. na udržování světla v lampě v kostele sv. Linharta ve St. m. (2002, f. B 7). Jak se podobá, slíbil zprvu Smolař Čáslavskému, že mu prodá vinici o 2¾ korce půdy. Jinak nebylo by lze porozuměti tomu, proč Čáslavský dal zapsati do knih viničného úřadu, že postupuje tento plat ke kostelu sv. Linharta (2002, f. B 14).

m) Bernard s Koňského trhu úročil s 1¾ korce vinice. Po něm měli tu vinici: Petr, starý pacholek, do r. 1465, Jan rohožník od sv. Karla, od r. 1465 (2003, f. J 25), Jan švec, od r. 1466 (2003, f. K 9), Jan bečvář, do r. 1474, Vítek Šimrák, m. N. m., od r. 1474 (2004, f. B 8), Jan Rada, solnář, od r. 1477 (2004, f. E 4), Jakub kožišník, m. St. m., od r. 1478 (2004, f. F 8), Václav Sluka, švec, od r. 1482

[1]) Brož koupil od vdovy Košťálové 13½ korce dílem vinice, dílem štěpnice. Pokud víme, měl Košťál na Meziříčské 9½ korce vinice a chmelnici, jejíž velikost není udána. Co je pak zapsáno o Brožovi, že byl povinen dávati ročně s vinice po 15 g. s korce a se štěpnice po 10 g. s korce k záduší Betlemské kaple, neshoduje se se zápisy o platech Košťálových.

(2004, f. H 10), Jan Šilhavý, bečvář, od r. 1483 (2004, f. J 3), Brož kožišník, m. N. m., od r. 1484 (2004, f. J 13), Martin z domu Poláčkova, olejník, m. St. m., do r. 1486, Duchek Mřenek, bečvář, m. St. m., od r. 1486 (2004, f. L 1), Martin olejník, jenž zastavil své vinice o úhrnné velikosti 9½ korce v dluhu Janovi z Újezdce, a když nezaplatil toho dluhu včas, musil podle smlouvy povoliti tomu, aby jeho věřitel byl do nich zveden a je opanoval; což se i stalo v r. 1490 (2004, f. O 18); Jan kameník, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. R 30), Dorota z Veležic na Dubanech, vdova, od r. 1499 (2005, f. E 1), Žofie, dcera Doroty z Veležic, do r. 1500, Václav Hyndrák Habrovský, od r. 1500 (2005, f. F 17), Jan Češpivo, švec, m. St. m., od r. 1502 (2005, f. H 20), Jindřich Kobřanský, m. St. m., od r. 1509 (2006, f. 41), Barbora z Jemník, manželka Jindřicha Kobřanského, do r. 1511, Oldřich z Homberka, nejv. král. dveřník, od r. 1511 (2006, f. 128 n.), Bartoš Soleator, m. N. m., od r. 1515 (2006, f. 281).

n) Vladyka úročil s korce vinice. Potomními úročníky byli: Jan se Svinského trhu, od r. 1438 (2002, f. B 14), Jan Žižka, do r. 1443, Petr Měsíček, od r. 1443 (2002, f. C 28), Václav z Růžené ulice, mazanečník, m. N. m., od r. 1462 (2003, f. G 23), Jan, syn Starůstkův, se svými rodiči, od r. 1468 (2003, f. L 2), jenž měl tu vinici ještě v r. 1484 (2004, f. J 13); a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Martina olejníka. Roční plat dávaný ke kostelu sv. Linharta poklesl časem s původních 55 g. na 50 g.

8. Před r. 1438 Matěj z N. m., syn Smržův z Braníka, ujal od Smolaře 3 korce vinice s vížkou pod roční plat 20 g. s korce. Vinice přiléhala k vinici Jíry, nuselského mlynáře, a plat v úhrnné míře 65 g. byl podle ustanovení, jež Smolař učinil, dáván ke kostelu sv. Jiljí ve St. m. na udržování světla v tamní lampě (2002, f. B 6). Matějovým nástupcem v držení vinice se stal Pašek, nejspíše již v r. 1438 (2002, f. B 14). Od něho ji koupili bratři Petr od Mařika Črta a Prokop od Mostského, r. 1456 (2003, f. B 28). Po nich ji měli: Václav Tetěk, bratr Petra a Prokopa, od r. 1461 (2003, f. G 2), Dorota, vdova Petrova, do r. 1482, Václav tkaničník, m. N. m., od r. 1482 (2004, f. H 7), jenž vinici osvobodil, vykoupiv roční plat od správců záduší kostela sv. Jiljí; Dorota, vdova Václava tkaničníka, do r. 1501, Jan Chlupatý, bydlící u Jana u Krejčův u Svinské brány, od r. 1501 (2005, f. H 1), Václav Sukovatý za sv. Štěpánem ke Svinské bráně, od r. 1503 (2005, f. M 1), jenž v r. 1509 odprodal 1¼ korce Vavřincovi, nádeníku (2006, f. 49); Jana, vdova Sukovatá, se synem Silvestrem, do r. 1523, Vávra Beránkův, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 104), jehož vinice byla o 1¾ korce.

9. Dětem Matěje Smolaře, sťatého v r. 1440 pro účastenství v spiknutí proti obci St. m., zbylo z Meziříčské vinice jen nemnoho. R. 1441 poručníci, zřízení jim od otce, Jakeš řezník a Václav Koza, mm. St. m., prodali jejich tamní chmelnici s potočním břehem Jírovi Světlíkovi, mlynáři v Nuslích, za 12 k. g. (2002, f. C 9). Tu chmelnici měli později: Jan Holub, do r. 1474, Václav tkaničník, m. N. m., od r. 1474 (2004, f. C 1), Dorota, vdova Václava tkaničníka, od r. 1487 (2004, f. L 17), jež ji pak v r. 1503 odkázala pro případ smrti své dceři Regině a jejím dětem (2005, f. L 3). Nato ji o rok později prodala s Regininým svolením Řehořovi kloboučníku (2005, f. N 4).

Dětem Smolařovým připadl také důchod 40 g. ročního platu s viničného lisu a s chmelnice, vysazených od jejich otce Petru Čáslavskému. R. 1443 Čáslavský prodal ten lis s chmelnicí Matěji Obešlovi od beránka, m. N. m. (2002, f. D 13), jenž o dvě léta později koupil od poručníků týchž dětí dub v lise za 30 g. (2002, f. E 22). S lisu a chmelnice jim platil od r. 1446 Jan Šibal, kramář (2002, f. F 9). V r. 1486 Jan Nádřinek prodal tu chmelnici Janu Košťálovi, m. N. m., na závazek, aby platil ke kostelu sv. Michala v St. m. 40 g. ročně (2004, f. L 9), z čehož je usuzovati, že buď dědici Smolařovi nebo někdo z jejich nástupců věnoval plat k záduší.

*

Rčením „na Meziříčské hoře“ byla označována poloha i některých vinic a chmelnic, které nepříslušely k vinici někdy Petra Meziříčského, nýbrž ležely nablízku u ní. Zprávy o nich jsou jen částečné, t. j. vztahující se toliko k několiku let aneb i jen k jednomu roku.

1. Dvě vinice, vedle sebe ležící, došly po čase spojení v jednu.

a) Vinice o 3 korcích, sousedící s vinicí Václava Tetěka na Meziříčské, náležela do r. 1473 Jindřichovi z Luníkovic, m. N. m. Po jeho smrti poručníci od něho zřízení, Jíra od černé růže a Hynek z Luníkovic, prodali ji Ondřeji Kubíkovi (2004, f. A 9). Jejím dalším majetníkem byl Ondřej Rojsa, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 10). Jindřich z Luníkovic v poslední vůli z r. 1473 ustanovil, aby jeho vinice, ležící nad Vršovici, byla postoupena k záduší kostela sv. Jindřicha v N. m. (2094, f. E 33). Odtud se dovídáme, že vinice byla po severní straně vinice Meziříčské, nejspíše na nyn. území vršovickém.

b) Vinice o 2 korcích, sousedící s vinicí Bartoně Typeta na Meziříčské, náležela do r. 1474 Janovi rybáři, načež ji od něho koupil Viktorin Morava (2004, f. C 2). O dvě léta později Morava prodal vinici Ondřeji Rojsovi (2004, f. D 5), od něhož pak v témž roce koupili obě vinice společně Petr postřihač a Matěj postřihač, mm. St. m. Brzy potom Matěj, stav se hospodářem radnice St. m., postoupil svou polovici spojených vinic Petrovi postřihači (2004, f. D 5), jenž pak celou vinici prodal Martinovi kramáři, m. St. m., ještě v r. 1476 (2004, f. D 7).

2. R. 1472 postoupil Petr, zeť Brožův, svou vinici, jejíž velikost není udána, v dluhu věřiteli Martinovi olejníku, m. St. m. (2003, f. M 16).

3. R. 1472 prodal Říha vinici zvíci 1½ korce Martinovi olejníku (2003, f. M 21).

4. R. 1476 prodal Jíra kožišník vinici o 2 korcích, mezující s vinicí Václava tkaničníka, Martinovi olejníku (2004, f. D 6).

5. R. 1481 prodal Štěpán vinici o 2 korcích, sousedící s vinicí Martina olejníka, témuž Martinovi (2004, f. H 1).

Kdo byli nástupci Martina olejníka v držení čtyř vinic, posléze uvedených, poznává se z toho, co je řečeno svrchu sub m).

Vedle vinice Meziříčské na levém břehu potoka byla velká nepoplatná chmelnice. R. 1443 ji prodal Jakub mlynář Šimonu Milevskému, m. St. m. (2002, f. C 30). Po jeho smrti se o chmelnici podělily jeho tři děti, M. Viktorin, Anna, manželka Zikmunda kramáře, a Kateřina, manželka Vavřince tržného, takže každý

z nich obdržel třetinu. Potom v r. 1457 Viktorin koupil třetinu chmelnice od svého svaka Zikmunda kramáře (2105, f. 78). Viktorinovými nástupci ve jmění dvou třetin chmelnice byli společníci Jan a Havel vedle radnice St. m., od nichž ji koupil Jan, pastorek Matěje Obešla, m. N. m., jenž si pak v r. 1465 zjednal trhem i třetí třetinu od Vavřince, služebníka pánů St. m. (2003, f. J 23). Další zprávy o té chmelnici se nám nedostává.

69. Budějovická.

Vedle vinice Meziříčské na západní straně tam, kde ohradní zeď nyn. Havlíčkových sadů, vzestupujíc do vrchu, opouští směr na sever a uhýbá na západ, ležela vinice Budějovická. Slula jinak Klínek a byla o velikosti korce půdy. R. 1433 Smil Budějovický od zlaté točenice v St. m. zapsal ji v dluhu Mikuláši Šerlinkovi, řezníku, m. St. m. (2099, f. 361; 2002, f. A 7), jenž pak ji opanoval. Od něho ji koupil v r. 1454 Mařík, nájemník u Tomáška, viničného perkmistra, (2003, f. A 6, 10) a hned v témž roce ji prodal Petrovi, usedlému v Nuslích (2003, f. A 11). Dalšími majetníky vinice byli: Magdalena, vdova Petra z Nusel, do r. 1467, Matěj Černý, m. N. m., ve spolku s Janem Kunešem z N. m., od r. 1467 (2003, f. K 15), Jan Kuneš sám, do r. 1474, Jakub Malý, kolář, m. St. m., od r. 1474 (2004, f. C 3), za něhož se vinice stala polem; Pavel Myslivec z Růžené ulice, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. N 9), Lukeš Volfgang, řezník, m. N. m., v r. 1505 (2005, f. O 19).

*

1. Vedle vinice Budějovické se prostíraly pozemky nuselských usedlíků, nejprve Jíry Světlíka, mlynáře, a jeho syna Jíry Korečka (r. 1454), potom Martina nebo Marouše a Jana Chobola (r. 1467). Od Marouše, jak se podobá, koupil korec zahrady, hraničící s polem Jakuba Malého, Marek ze Smeček, jehož nástupci v držení zahrady byli: Říha od ptáka, později od opic neboli Opice, soukeník, m. St. m., od r. 1484 (2004, f. J 15), Jan bydlící u Švehy ševce, hokynář, od r. 1486 (2004, f. K 7), Mašek kolář, m. St. m., v r. 1492 (2004, f. R 7), Vojtěch, barvíř koží, od r. 1492 (2004, f. R 7), Václav Oslovský, m. M. m., v r. 1495 (2004, f. T 6), Kolman z M. m., od r. 1495 (2004, f. T 7), Václav Zeman, nejspíše totožný s Václavem Oslovským, do r. 1496, Pavel Myslivec, od r. 1496 (2004, f. T 16), jenž potom v r. 1499 postoupil zahradu Václavovi, nuselskému rychtáři, směnou za jiný pozemek (2005, f. D 18 n.).

2. Vedle vinice Budějovické byla v r. 1467 a v dalších letech vinice Jana Chobola, potomního nuselského rychtáře (2003, f. K 15). Po něm ji obdržel, počtenou za 2 korce, Marouš z Nusel, načež v r. 1499 Alžběta, vdova Maroušova, ji prodala Václavovi, nuselskému rychtáři (2005, f. D 18).

α) Od Václava rychtáře přijal v témž roce Pavel Myslivec korec řečené vinice směnou za svou zahradu (2005, f. D 18 n.). Dalšími majetníky vinice byli: Jan Vokřínek, m. N. m., od r. 1512 (2006, f. 156), Pavel Myslivec, od r. 1513 (2006, f. 170), Kateřina, vdova Myslivcova, do r. 1524, Jakub Bábový, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 130).

β) Václav rychtář prodal v r. 1502 druhý korec býv. vinice a již pole Ondřejovi z domu Bradova (2005, f. K 2). Ve vlastnictví toho pole se pak vystřídali: Štěpán, barvíř koží, m. St. m., od r. 1505 (2005, f. O 19), Jan Kdulinec a po něm vdova Kateřina, do r. 1511, Kříž Kozinka, manžel Kateřiny někdy Kdulincové, od r. 1511 (2006, f. 133), Kateřina, vdova Kozincova, do r. 1517, Mikuláš proti špitálu sv. Bartoloměje v N. m., tesař, od r. 1517 (2006, f. 288).

3. R. 1502 Václav, nuselský rychtář, prodal zahrádku s kusem vinice v úhrnné míře asi korce Vaňkovi z domu Durasova, pivovarskému mistru (2005, f. K 2), jenž pak v r. 1505 přikoupil kus vinice od Doroty, rychtářky z Nusel (2005, f. P 5). Dalšími majetníky zahrádky s viničkou byli: Anna Durasová, vdova, do r. 1507, Štěpán, barvíř koží, od r. 1507 (2005, f. Q 15), Marketa, vdova Štěpánova, do r. 1510, Štěpán uhlíř, m. St. m., v r. 1510 (2006, f. 90), Beneš z Nusel, od r. 1510 (2006, f. 97), Lukeš Volfgang, řezník, od r. 1511 (2006, f. 131).

4. Vedle dvou vinic posléze popsaných, ležících nablízku vinice Šitkové, o níž bude řeč později, byla vinice Beneše ze dvora, nuselského rychtáře, z níž r. 1506 prodal kus Pavlu Myslivcovi (2005, f. Q 2). Při tom bylo ujištěno kupujícímu, že ani Beneš ani kdo jiný kromě Anny, vdovy Durasovy, a Štěpána, barvíře koží, nebude oprávněn choditi cestou vedoucí tím kusem vinice. Potom v r. 1511 uprosili Beneš, usedlý v Nuslích, a Lukeš Volfgang Martu Šitkovou, že dovolila udělati vrátka ve zdi své vinice konec viničky Myslivcovy, jimiž by sousedi mohli donášeti tyče a hnůj na své vinice a před nimiž by směli ty věci skládati, však ne nadlouho tam zůstavovati. Cesta Myslivcovou viničkou měla vzíti za své a náklad na opravy velkých vrat u Šitkovy vinice, jimiž směli Beneš a Volfgang pronášeti tyče, hnůj a jiné potřeby ke svým vinicím, měli nésti společně (2006, f. 141).

R. 1517 Beneš z Nusel prodal další kus vinice v míře 1½ korce Jiříkovi z Podžidí (2006, f. 303). Od Jiříka pak v r. 1519 koupil tu vinici Václav Pikart, majetník vinice Šitkové (2006, f. 356).

5. Z r. 1464 je zápis, podle jehož znění Radoch, řezník v N. m., prodal Jírovi Korečkovi z Nusel chmelnici ležící pod Klínkem Šerlinkovým a vedle cesty do Nusel „na levé ruce" (2003, f. J 3).

70. Cášská.

Byla v místech potomní zahrady a domu Na Kozačce, kterážto zahrada je nyní z velkého dílu přivtělena k Havlíčkovým sadům, a na severu od ní. S počátku XV. století náležela ta vinice Janovi Cášskému, m. St. m. Po něm ji zdědil jeho vnuk Václav Cášský, jenž ji pak v r. 1414 prodal Hanuši Otlingerovi, Pajerlík nebo Bavořík zvanému, m. St. m., za 192 k. g. (2102, f. 19). Otlinger podržel tu vinici, zabírající více než 20 korců, do r 1420, kdy pro náboženství opustil Prahu. Nato se jí zmocnila obec St. m. a propůjčila ji kterémusi měšťanu. Avšak v r. 1423 byla vinice přiřčena zeti Otlingerovu, rytíři Janu Hlasovi z Kamenice, tak aby, splatě za ni závdavek, daný jejímu posavadnímu držiteli, ujal ji k svému jmění (2099, f. 1112). Po smrti Jana Hlasa († r. 1424) buď jeho vdova Kateřina za nezletilosti synů nebo potom její synové vydali díl vinice Cášské pod roční plat Petru Kostečkovi, m. N. m., a prodali po dílu vinice Matěji Pechovu, m. St. m., a Janu Kozíhřbetovi z Chudobic.

O tom se sice zápisů nedostává, ale přímé poukazy neschází. Tak v r. 1435 koupil Jan Žampach od Šmacha díl vinice Cášské zvíci 3 korců, ležících vedle vinice Petra Kostečky, s povinností dávati s něho roční plat Matějovi Pechovu (2002, f. A 1), a v r. 1438 Matěj Pechův koupil od Jana Kozíhřbeta 5½ korce bez čtvrtce vinice Cášské, ležících vedle býv. jeho vinice (2102, f. 411), z nichž pak v r. 1441 vdova Matěje Pecha vysadila 1½ korce pod roční plat, totiž Říhovi od sv. Jindřicha korec a Štěpánovi půl korce (2002, f. C 14). R. 1437 se smluvili synové Hlasovi, Jindřich, Jan a Václav, již po matce Kateřině vinici Cášskou zdědili, se starším bratrem Ješkem tak, že mu vinici prodali za 60 k. g. (2102, f. 402; 90, f. 5).

a) Vinice Petra Kostečky 8 korců přiléhala k vinici Meziříčské. Bylo platiti ročně 2 k. g., t. j. po 15 g. s korce. Po smrti Petra Kostečky držela ji jeho vdova Jana se syny Jiříkem a Prokopem, do r. 1457, kdy ji prodali Prokopovi od sv. Štěpána v N. m. anebo z domu Slancova, později Tista zvanému, sladovníku, m. N. m. (2003, f. C 21); za něho, jako již před tím, díl pozemku byl chmelnicí. Právo k držení vinice s lisem přel mu Ambrož od koníka, m. St. m., a přičítal ji sobě poukazem na list svědčící o prvotním vydání pod plat od vdovy Kateřiny Hlasové; ale v rozepři o to, rozsuzované na viničném úřadě v r. 1463, propadl (2003, f. H 16). R. 1475 Prokop postoupil vinici s lisem a s chmelnicí zeti Janu Šitkovi, mlynáři, m. N. m., a jeho manželce Martě (2004, f. C 5). Tito manželé si zachovali vinici až do smrti. Šitka se rozžehnal se životem kolem r. 1500, Marta, jeho vdova, nakládala na ni po řadu dalších let. Po její smrti obdržela vinici její dcera Marta, provdaná za Petra; načež tito manželé ji v r. 1519 prodali Václavu Pikartovi, m. pr., za 200 k. g. (2006, f. 355), jenž potom přikoupil od Jiříka z Podžidí 1½ korce vinice s polem o 5 záhonech dědiny (2006, f. 356).

Roční plat s vinice byl dáván zprvu Ješkovi Hlasovu z K[illegible]nice. Když však r. 1459 prodal své právo k přijímání platu s vinice Cášské Ambroži Tristramovi z Chřelovic, m. St. m., do spolku s jeho otcem Janem (2105, f. 95), naskytla se příležitost Prokopovi z domu Slancova osvoboditi vinici výkupem platu od Tristrama v r. 1462 (2003, f. G 25; 2006, f. 393).

b) Nad vinicí Petra Kostečky byla vinice Kozí hřbet, nesoucí to jméno po někdejším majetníku, Janu Kozíhřbetovi z Chudobic. Její díl o 3 korcích vzdělával do r. 1444 Petr zedník, platě Ješkovi Hlasovu 45 g. ročně. Od Petra koupil tu vinici Tůma z N. m. (2002, f. E 6). Dalšími držiteli byli: Václav, syn viničného perkmistra Tomáška, do r. 1454, společníci Pečenka a Žižka, od r. 1454 (2003, f. A 1), z nichž tento prodal polovici vinice Matěji Velvarskému, r. 1454 (2003, f. A 7), onen druhou polovici témuž Matějovi, r. 1455 (2003, f. A 27); Havel ve spolku s Trojanem, od r. 1455 (2003, f. B 21), Matěj Hytichmalka, do r. 1458, Václav Hytichmalka, nájemník u Hanuše řezníka v N. m., od r. 1458 (2003, f. E 2), za něhož v r. 1462 Ambrož Tristram prodal důchod ročního platu s vinice Anně, vdově Matěje Štrabocha, a jejím dětem, Jakubovi a Marketě (2003, f. H 5); Václav, vodák s Karlova, od r. 1464 (2003, f. J 3), jemuž, jakož i jeho nástupcům povolila vdova Anna Štrabochová, aby platili ročně s vinice jen po 10 g. s korce.

Od Václava vodáka koupil Jan rohožník z Nusel v r. 1467 1½ korce nepoplatné vinice (2003, f. K 23). Jeho nástupci v držení vinice kladli si ji však za

2 korce. Byli to zejména: Matěj porybný, m. St. m., v r. 1473 (2004, f. A 6), Jiřík lazebník, od r. 1473 (2004, f. B 2), Jiří Domažlický od bab, m. St. m., v r. 1475 (2004, f. D 3), Matěj postřihač, později hospodář radničního domu, od r. 1475 (2004, f. D 2), Jan váčkář, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 8), Mikuláš Nedach, švec, od r. 1487 (2004, f. L 16), Říha kloboučník, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. R 20), Mikuláš kožišník, m. St. m., od r. 1495 (2004, f. T 3).

O třetím korci vinice někdy Václava vodáka nejsme zpraveni.

c) S vinicí Petra Kostečky hraničila na západní straně vinice Maříka kuraře 4 korců, poplatných dílem Ješkovi Hlasovu, dílem Katruši, vdově Matějky od černých sloupů v Podžidí, a jejím dětem (2099, f. 500). R. 1449 Mařík kurař ji prodal Řehoři Beranovi, provazníku, m. St. m., (2002, f. K 3), jenž o dvě léta později k ní přikoupil vedlejší vinici o 2 korcích od bratří Jana a Václava, synů Ješka Hlasova (2002, f. L 11). Dalšími držiteli zvětšené vinice byli: Pavel, metlář v N. m., od r. 1457 (2003, f. C 23), za něhož v r. 1462 Ambrož Tristram prodal právo k přijímání ročního platu na dotčené vinici Anně, vdově Matěje Štrabocha, a jejím dětem, Jakubovi a Marketě (2003, f. H 5); Mikuláš Břežanský, m. N. m., v r. 1465 (2003, f. J 24), jehož vinice s vížkou byla již jen o 5¼ korce, protože jeho předchůdce z ní odprodal tři čtvrti korce „v cípu“ Janu Sulkovi, r. 1464 (2003, f. H 29); Václav Ojíř z Očedělic, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 27), jenž vykoupil vinici z platu jak od Anny Štrabochové, tak od Maška, druhého nástupce Katruše Matějkové (2003, f. K 27).

α) R. 1466 ujal od Ojíře 2 korce vinice Kříž sladovník, m. N. m., pod roční plat 40 g. (2003, f. K 2). V držení vinice se pak vystřídali: Jan Krumpa neboli Krumpera, potomní radniční posel v N. m., do r. 1493, Matěj z domu Vocáskova, kovář, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. R 9).

β) R. 1468 koupil od Ojíře nepoplatnou štěpnici Vít řezník, m. N. m., (2003, f. K 9) a podržel ji do r. 1484, načež ji prodal Janu Žákovi, m. St. m. (2004, f. J 11). Od Žáka štěpnici koupil Mikuláš Nedach, švec, v r. 1488 (2004, f. N 12), od Nedacha Jan Penízek, m. N. m., v r. 1490 (2004, f. O 17).

γ) R. 1468 koupil od Ojíře 2½ korce vinice s chmelnicí Jan Materna, m. N. m. (2003, f. L 6). Díl vinice se zahrádkou o úhrnné míře tří čtvrtí korce odprodal v r. 1471 Pavlovi stolaři (2003, f. M 12). Zbývající díl vinice s chmelnicí koupil od něho Štěpán z Olšan, v r. 1472 (2003, f. M 14). Po Štěpánovi majetníky vinice o 2 korcích byli: Jíra z domu Ješíkova, do r. 1483, Říha s Karlova, od r. 1483 (2004, f. J 5), Jan Penízek, m. N. m., od r. 1488 (2004, f. M 16).

Držiteli vinice o třech čtvrtích korce po Janu Sulkovi byli: Bartoš Hurt v N. m. s otcem Mikulášem, od r. 1458 (2003, f. E 1), Václav taškář, m. N. m., od r. 1460 (2003, f. F 15). Roční plat s vinice dělal 11 g.

d) Vedle vinice Maříka kuraře na severní straně byla vinice o 2 korcích, náležitá Petrovi, barvíři koží, m. N. m. Po jeho smrti vdova Václava s dcerou Annou ji prodaly v r. 1444 Petru Žateckému, jenž měl na ní dávati 30 g. ročního platu Ješkovi Hlasovu (2002, f. E 2). S toho trhu asi sešlo, neboť v r. 1449 Václava, vdova Petra, barvíře koží, prodala vinici Ramešovi (2002, f. J 9). Když pak Rameš neplatil

a na ní nepracoval, synové pozemkového pána, Ješka Hlasova, dali se do ní zvésti a v r. 1451 ji prodali Řehoři Beranovu, jenž ji připojil k své vinici, popsané svrchu v odstavci sub c).

e) Vedle Maříka kuraře na západní straně byla vinice o 3 korcích, poplatná Ješkovi Hlasovu, již v r. 1442 její držitel Jan husař prodal Pavlovi metláři, m. N. m. (2002, f. C 24). Po Pavlovi úročili: Pavel Litoměřický, od r. 1446 (2002, f. F 18), Jan s Karlova a po něm jeho vdova Anna, do r. 1456, Matěj od malované věže ve St. m., krejčí, od r. 1456 (2003, f. B 22), Jan Hlouzek, v r. 1464 (2003, f. J 6), Matěj, jenž v r. 1465 rozdělil vinici na dvé a oba kusy prodal.

α) Petr z Krámců proti kostelu Božího těla v N. m. koupil od Matěje 1½ korce (2003, f. J 16). Dalšími držiteli vinice byli: Běta, vdova Petrova, do r. 1470, Beneš malíř, m. N. m., od r. 1470 (2003, f. L 25), Pavel stolař, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 4), jenž ji měl ještě v r. 1501 (2005, f. G 8), Václav truhlář, nejspíše syn Pavlův, v r. 1513 (2006, f. 179) a potom ještě v r. 1524.

β) Bárta od sv. Jindřicha v N. m. koupil od Matěje 1½ korce (2003, J 16). Po Bártovi se v držení té vinice vystřídali: Petr z Krámců, od r. 1466 (2003, f. K 13), Beneš malíř, od r. 1469 (2003, f. L 20), Jan Orel, toulař, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 5), Klíma od zelených oken, do r. 1475, Jan šenkýř, od r. 1475 (2004, f. C 10), Jakub Malý z osady sv. Havla, kolář, m. St. m., v r. 1484 (2004, f. J 13) a potom až do r. 1501, Petr Záběhlický, m. N. m., od r. 1501 (2005, f. G 8), Vavřinec Kuželka, m. St. m., od r. 1505 (2005, f. O 17), Eliška Slováčková, od r. 1510 (2006, f. 87), Marta, dcera Radochova, manželka Vavřince Kuželky, v r. 1513 (2006, f. 179), jež, přikoupivši vedlejší vinici od Petra Morávka, prodala v témž roce obě vinice Řehořovi, synu pernikářovu (2006, f. 201). Po Řehořovi drželi vinice: Jakub z Celetné ulice, kožišník, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 386), Jan od stříbrných pávů, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 87).

f) Vinici o 1½ korci, poplatnou Ješkovi Hlasovu, drželi: Vavřinec, do r. 1452, Petr z Hrádku v N. m., od r. 1452 (2002, f. L 22), Martin, nájemník v N. m., od r. 1458 (2003, f. D 29), Jan od Licka, do r. 1463, Matěj Hlinák od Svinské brány, m. N. m., od r. 1463 (2003, f. H 8), Jakub od srpů, šenkýř, od r. 1473 (2004, f. A 9), Martiš, lázeňský sluha, od r. 1474 (2004, f. B 5), Jíra od bab, m. St. m., v r. 1475 (2004, f. C 6), Matěj postřihač, od r. 1475 (2004, f. D 2), Jan váčkář, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 8), Valenta, podruh u Ješka bečváře v N. m., od r. 1486 (2004, f. L 10), Jan Penízek, m. N. m., od r. 1490 (2004, f. O 19).

g) Vinici o 1½ korci, poplatnou Ješkovi Hlasovu, měli v držení: Petr Jechnice, do r. 1455, Matěj Velvarský v r. 1455 (2003, f. A 27), Matěj Hytichmalka, do r. 1457, Duchek od sv. Štěpána v N. m., od r. 1457 (2003, f. C 28), Prokop, pernikář v N. m., od r. 1458 (2003, f. E 2), Petr Pízda, do r. 1484, Valentin nájemník, od r. 1484 (2004, f. J 13), Jan Kratochvílník, m. N. m., od r. 1485 (2004, f. K 5), Kateřina, vdova Kratochvílníkova, do r. 1497, Petr Morávek, od r. 1497 (2005, f. A 20), Marta, dcera Radochova, v r. 1513 (2006, f. 179) a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Řehoře, syna pernikářova.

Roční plat na vinicích uváděných sub e)—sub g) byl po 15 g. s korce. Jeho příjemce od r. 1459 Ambrož Tristram z Chřelovic od ryté věže, m. St. m., bral však od Jana Hlouzka, nevíme, z které příčiny, jen 34 g. ročně (2003, f. J 6). V poslední

vůli z r. 1464 ustanovil, aby poručníci od něho zřízení, Ondřej Mauštytl a Jaroš od mouřenínů, obrátili jeho důchod ze tří dotčených vinic „ve jméno boží“ (2119, f. N 4); což splnili tak, že jej přikázali ke kostelu sv. Havla ve St. m. na udržování světla v lampě (2003, f. J 6). R. 1494 povolila zádušní správa kostela dvěma úročníkům, a to Jakubu Malému, koláři, a Janu Kratochvílníkovi, aby s vinice platili jen po 17½ g. ročně (2004, f. S 10).[1])

Příhody, které se týkaly dílů vinice Cášské a byly řešeny úřadem, jsou tyto: r. 1485 si stěžovali viničnému úřadu držitelé vinic v tamních stranách, zejména Jan Šitka, Jakub kolář, Řehoř od opic, Jan Chobol, Marouš z Nusel, Jan Žák, Jan kloboučník, Pavel stolař a Říha s Karlova, na škody, které se jim dějí na vinicích „od lidí a dobytka tudy jdoucích“. Na odpomoc tomu se jim dostalo svolení, aby společným nákladem vystavěli branku u vinice Sezimy ševce a aby každý z nich měl klíč ke dveřím v té brance (2004, f. K 4). Tak měl býti zbráněn přístup lidem z Nusel do vinic. Ve sporu, jenž vznikl mezi Šitkou a Pavlem stolařem o stezku a hráz neboli štylu, byli v r. 1496 ti sousedé na vinicích porovnáni tak, aby užívali společně jak stezky, tak hráze a společně je opravovali (2004, f. T 23).

71. Svatojanská.

Nablízku vinice Cášské, v místě „na klíně“, t. j. u rozchodu „cest do Vršovic a do Nusel“, byla vinice náležitá před r. 1421 komendě svatojanského řádu při kostele Panny Marie v M. m. Cestou do Nusel je míněna býv. stezka vedoucí z Prahy do Michle ve sledu nyn. Jablonského ulice a procházející za potokem Botičem nuselskými polnosmi. V roce svrchu jmenovaném obec St. m. odňala tu vinici svatojanskému řádu a o sedm let později ji prodala Šimonu Vajsovi, lukaři jinak střelci, m. N. m. (2102, f. 290). Z jeho odkazu ji obdrželi v r. 1434 jeho vdova Marketa a dcery Afra, Jana a Kačka na rovný díl (2082, f. K 3). V letech 1442—1449 držitelem té vinice se připomíná Petr Skriba s Koňského trhu v N. m. (2002, f. C 12, J 18). Z dědiček svrchu jmenovaných Afra se provdala za Bernarda neboli Bernáška, potomního porybného v St. m., syna Václava Rymara, a uvedla do svých rukou celou vinici. Potom v r. 1452 vydali manželé Bernáškovi vinici třem osobám pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. M 3).

a) Petr, zeť Izákův, lukař, ujal 1½ korce. Po něm se v držení vinice vystřídali Jan, kloboučník v N. m., s otcem Václavem Horníkem, od r. 1454 (2002, f. N 2), Václav Horník z N. m. sám, od r. 1456 (2003, f. C 8), Jan Tluksa, uzdář, m. St. m., od r. 1458 (2003, f. E 6), Manda, vdova Tluksova, do r. 1468, Jan Holub, platnýř, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 4), Jíra lazebník, v r. 1469 (2003, f. L 14), Mikuláš z lázně pod cestou v Podskalí, od r. 1469 (2003, f. L 18), Petr Meziříčský, kramář, m. St. m., od r. 1471 (2003, f. M 8), Jindřich Škopek z Otradovic, od r. 1472 (2003, f. M 16), Jíra krejčí, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. B 1), Duchek postřihač, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 6), jenž pak v r. 1486 osvobodil tu vinici výkupem ročního platu od Václava, syna Bernáškova (2004, f. L 2).

---

[1]) Podle znění zápisu z r. 1472 prodal tehda Mařík z Jinočan, král. dveřník, m. N. m., vinici o 1½ korci Václavovi bečváři, m. N. m. (2003, f. M 26). Popis polohy té vinice, vyjádřený rčením „nad vinicí Prokopa Tisty a vedle vinice Meziříčské“, hodí se ke Kozímu hřbetu. Není však možná vyhledati tam místo pro ni.

b) Mikuláš Černý z Nekázané ulice ujal 2 korce. O dvě léta později úročil s vinice Mikuláš Vajéčko (2002, f. N 2), v letech 1456—1461 Hazmburský (2003, f. C 8, G 7). Jím se končí řada držitelů.

c) Jan Lysek z Bosákovy ulice ujal 1½ korce. Od něho v r. 1454 koupil vinici Mužík před Svinskou branou, taškář (2002, f. N 7). Když se brzy potom zřekl držení vinice, Bernášek ji r. 1455 vysadil znova Mikuláši Černému z Nekázané ulice (2003, f. A 27). Avšak i Černý záhy následoval Mužíkova příkladu a obě vinice vzdal pozemkovému pánu. I stanul Bernášek na tom, že bude užívati 3½ korce viničných pozemků k polnímu hospodářství.

Jeho syn Václav, zděděv to pole v r. 1483 (2119, f. U 14), odprodal z něho o rok později 1½ korce Petrovi valcháři (2004, f. J 10). V témž roce o něco později prodal pole Regině, vdově Gebharda zlatníka, jež měla ze svého prvního manželství s Václavem Štrabochem syna Václava. Jemu postoupila pole asi r. 1490. Václav Štraboch je potom držel ještě v r. 1525.

*

Mezi Bernáškovým polem a vinicí Kozí hřbet byly dvě vinice, o nichž jsme zpraveni jen kuse.

1. R. 1466 měl v těch místech Pašek s Koňského trhu vinici 3 korců půdy (2003, f. K 2). Po jeho smrti vládla tou vinicí jeho vdova Marketa do r. 1472, načež ji prodala Janu Ovcovi nebo Ovečkovi, sladovníku (2004, f. A 1). Dalšími majetníky vinice byli: Jan Krumpera, m. N. m., do r. 1493, Matěj z domu Vocáskova, kovář, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. R 9), jenž však koupil od Krumpery jen 2 korce vinice, kdežto třetí korec držel nejspíše Klíma od zelených oken.

2. R. 1467 Vavřinec ze Smeček v N. m. prodal Matějovi ze St. m. a jeho manželce Anně 1¼ korce vinice ležící vedle pole Bernáškova, s kteréžto vinice bylo dávati 15 g. ročního platu (2003, f. K 25).

72. Kuncová. 73. Frejerka.

Vedle vinice Cášské na severozápadní straně byla s počátku XV. století vinice Kunce brusiče (996, f. 32), štípená na pozemku německých křižovníků. Po jejím rozdělení na dvé, což se stalo před r. 1405, měl polovici vinice Henzlin brusič (2101, f. 40) a druhou polovici Johlin brusič (2101, f. 177). Oba ti majetníci zemřeli před r. 1415. V tom roce Kateřina Johlinová, vdova, provdala se za Petra Dobeše Hartmandorfského, brusiče, a koupila od Bětky, vdovy Henzlinovy, vinici za 29½ k. g. (2102, f. 61).

S Kuncovou vinicí mezovala vinice Frejerka, založená na pozemku německých křižovníků. Její majetník Michal Frej nebo Frejer, vinař, ji postoupil v r. 1401 Václavu Lauterbachovi od srpů, m. St. m. (996, f. 27). Jakkoli se pak táž vinice ještě v r. 1405 nazývá vinicí Michala Frejera (2101, f. 61), je přece jisto, že jejím vlastníkem byl tehda Lauterbach, jenž ji právě v tom roce prodal Janu Píseckému od černé hvězdy ve St. m. za 50 k. g. (2101, f. 40). Když potom v r. 1420 Písecký nechtěl držeti s Pražany v jejich válčení s králem Zikmundem, pozbyl vinice, a obec St. m. ji propůjčila Petru Dobešovi, brusiči (2099, f. 1111). Dobeš r. 1456 odprodal ze svých spojených vinic úlehle nebo zpustlé pole Pavlu Mankovu od bab, m. St. m. (2003,

f. C 11). Po Dobešovi připadly vinice jeho vdově Kateřině; načež se staly z jejího odkazu v r. 1462 majetkem její dcery Kateřiny a vnučky Markety (2119, f. L 12). Hned nato řečené dědičky vydaly vinice dvěma osobám pod roční plat 21 g. s korce (2003, f. G 22).

a) Duchek ovocník, jinak tržný, ujal 2 korce vinice.

b) Blažek ujal 2 korce vinice. Po něm se v držení vinice vystřídali: Beneš, do r. 1463, Petr z domu Purkrabova, m. St. m., od r. 1463 (2003, f. H 17), Duchek tržný, od r. 1469 (2003, f. L 12), jenž spojil touž vinici se svou druhou vinicí, ujatou v r. 1462.

Dalšími majetníky vinice 4 korců byli: Petr Poledne, do r. 1485, Jan ze Židovské zahrady, olejník, m. N. m., od r. 1485 (2004, f. K 6), Štěpán, bydlící u Jana Černého v Židovské zahradě, m. N. m., od r. 1487 (2004, f. L 19), Jan kameník, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. S 7), Matěj Smeček, od r. 1494 (2004, f. S 14), Jan kameník, do r. 1497, Václav Vrba, od r. 1497, jenž v tom roce koupil od Jana kameníka 3 korce vinice nepoplatné, jak je zapsáno (2005, f. A 14), Jakub Čech Kadaňský z osady sv. Michala v Opatovicích, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. D 13), Jaroš Širůček, do r. 1509, Pavel Češpivo, m. St. m., od r. 1509 (2006, f. 31), Dorota, vdova Češpivova, do r. 1524, Řehoř Vodolický, kramář, m. St. m., od r. 1524 (2007, f. 128).

Roční plat s vinice někdy Kateřiny Dobešové prodaly její dědičky Jindřichu Falknovskému, hutníku, m. St. m. Od něho v r. 1465 koupil jej Václav od žáby jinak Žába, m. St. m., manžel Markety, vnučky Dobešovy (2003, f. J 23). Potom v r. 1466 Žába jej prodal Václavu Zelenému, m. St. m. (2103, f. 104). V r. 1468 jej koupil Franěk ostružník, m. St. m. (2003, f. L 1), a v jeho rodě zůstalo právo k přijímání toho platu. Za nezletilosti Václava, vnuka Fraňkova, když se jeho poručníci nemohli v tom shodnouti, kdo z nich má vybírati plat na sirotčích vinicích, bylo v radě St. m. rozhodnuto, aby to činil Martin Hoch od bab (2004, f. P 10). Po slevě povolené úročníkům za doby Petra Poledne záležel roční plat na vinicích v 80 g.

*

V blízkosti vinic Kuncové a Frejerky shledávalo se několik pozemků, o nichž zprávy jsou teprve z prostředka XV. století.

1. Do r. 1443 byl tam majetníkem 2 korců vinice Kubík, načež je prodal Pavlovi Mankovu od bab, m. St. m. (2002, f. D 8). Pavel přikoupil v r. 1456 zpustlé pole, hraničící s jeho vinicí, od Petra Dobeše, brusiče (2003, f. C 11). Obojí ten pozemek, počtený za 3 korce půdy, prodal v r. 1467 Klímovi s Koňského trhu, jinak od zelených oken, m. N. m. (2003, f. K 15). Klíma v r. 1473 přikoupil nablízku ležící 2 korce pole od Pavla Kroupy, m. N. m., (2004, f. A 5) a později si zjednal též nablízku ležící býv. vinici Mikuláše tesaře 1½ korce a býv. vinici Toniše tesaře 1½ korce, z níž pak v r. 1492 odprodal kus Janu Krumperovi, m. N. m. (2004, f. Q 24). Souhrn pozemků v míře 7¾ korce, obrácený v pole, podržel do r. 1494, kdy jej prodal Prokopovi s Koňského trhu, koníři (2004, f. S 11). Dalšími držiteli pole byli: Lukeš z rynku, krejčí, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. M 6), Hestera, vdova Lukešova, v r. 1505, Vavřinec Kuželka, m. St. m., od r. 1505 (2005, f. O 7), Marta,

vdova Kuželkova, se syny Zikmundem a Matějem, do r. 1516, Jakub Šouster, m. N. m., od r. 1516 (2006, f. 251), Bartoš od bílých pávů, m. pr., v r. 1524 (2007, f. 123 n.), Jan Huspeka, hrnčíř, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 124). Ježto Marta Kuželková se syny prodali Šousterovi jen 3 korce vinice, nově štípené, zbyl jim ještě díl pozemků.

2. V místech svrchu naznačených měl 3 korce vinice Petr, barvíř koží. Po jeho smrti připadla ta vinice vdově Václavě a dceři Anně. Za jejich doby držel její polovici Jan Žižka do r. 1444, kdy ji prodal Jakubovi, zeti Staňkovu (2002, f. D 22). Roční plat na ní dělal 21 g. 2 denáry. R. 1453 byla již i druhá polovice vinice vydána pod plat. V tom roce úročili vdově Václavě a její dceři Anně, vdově Kristiána rukavičkáře, Jan Dobrýhrách (2119, f. F 10) a Jan, syn Prlencův, po 21 g. O tři léta později prodaly jmenované vdovy své právo k přijímání platu Maříkovi od hřebenů, m. St. m. (2003, f. C 11).

α) Jan Dobrýhrách držel 1½ korce vinice ještě v r. 1473 (2119, f. R 4). V řadě jeho nástupců na vinici byli: Jan Kuna, do r. 1477, Jan tesař, v r. 1477 (2004, f. E 6), Říha Kulík, od r. 1477 (2004, f. E 6), Mikuláš ode zdi, tesař, m. N. m., od r. 1483 (2004, f. J 3), Dorota, vdova Mikulášova, potom manželka Mikuláše Bajla, do r. 1508, Anna Betlemská, snacha Doroty Bajlové, se synem Václavem, od r. 1508 (2005, f. R 11), Vávra Nápravník, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 117).

β) Jan, syn Prlencův, prodal 1½ korce vinice Mikulášovi proti dvoru pana krále, v r. 1462 (2003, f. G 17). Dalšími vlastníky vinice byli: Bernášek, v r. 1472 (2119, f. R 4), Toniš tesař, v r. 1477 (2004, f. E 6), Jan Kuna, do r. 1482, Toniš tesař, od r. 1482 (2004, f. H 14), Klíma od zelených oken, do r. 1494, Lukeš krejčí, od r. 1504 (2005, f. M 6) a osoby jmenované svrchu sub 1), počínajíc od Hestery, vdovy Lukešovy. Z nich Klíma proměnil pozemek vinice ve chmelnici a z ní odprodal korec Janu Klumperovi. Od Klumpery v r. 1493 koupil chmelnici zároveň se 4 korci pole Matěj z domu Vocáskova, kovář (2004, f. R 9).

Důchod ročního platu na dvou vinicích právě popsaných přešel v r. 1473 poslední vůlí Maříka od hřebenů k záduší kostela sv. Havla v St. m. (2119, f. R 4).

3. V místech prve pověděných měla Václava, vdova Petra, barvíře koží, korec chmelnice, jejž v r. 1452 prodala Pavlovi Mankovu od bab (2002, f. M 6). Týž Pavel přikoupil vedlejší pole, náležité Mikulášovi z domu Vítova, a zvětšil tím tamní pozemek do velikosti 3 korců. R. 1467 jej prodal pak Pavlovi s Koňského trhu, m. N. m. (2003, f. K 15). Dalšími majetníky pozemku v míře 4 korců byli: Dorota mazanečnice, do r. 1471, Jan, syn Petra Penízka, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 10), Pavel Kroupa, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 7), Klíma od zelených oken v letech 1485–1497 (2004, f. K 6; 2005, f. A 14), Marta, vdova Klímova, do r. 1498, Štěpán vinopalník, od r. 1498 (2005, f. A 25), jenž si v r. 1526 dal vinici znova zapsati do knih viničného úřadu (2007, f. 207).

74. Felezerka. 75. Pušmanka.

Vedle celku vinic Kuncové a Frejerky byla vinice Mikuláše Felezera a jeho manželky Alžběty. Když Alžběta zemřela, zdědila po ní dcera Marketa, provdaná za Zejdlina ševce, polovici vinice a v r. 1406 ji zapsala svému manželu (2101, f. 68). R. 1413 Felezer postoupil v dluhu ostatek své vinice Zejdlinovi (997, f. 59; 2099,

f. 73). Od Zejdlina koupil v r. 1428 celou vinici 6 korců s městištěm, příkopem a jiným příslušenstvím Václav Litomyšlský za 24 k. 15 g. (2102, f. 284). Další vlastník vinice, jen o několik let pozdější, se nazývá Petřík Litomyšlský.

S vinicí Felezerkou hraničila s počátku XV. století vinice Pušmanka. Po smrti jejího majetníka Jana Pušmana, m. St. m., jenž zůstavil po sobě nedospělé děti (2101, f. 40), jeho věřitel Dětřich Cášský, m. St. m., nalehl o zaplacení dluhu a obdržel sirotčí vinici r. 1408 (2101, f. 135). Dalším majetníkem Pušmanky se stal syn Dětřichův, Prokop (r. 1421), a po něm jeho bratr, Martin Cášský z Ostrova. Za něho počala vinice slouti Karlštejnkou podle studnice v ní vyhloubené a tím jménem nazvané (2002, f. J 9). R. 1427 Martin Cášský prodal vinici Petru Sloupnickému jinak Petříkovi od černého orla, m. St. m. a býv. viničnému perkmistru, za 15 k. 59 g. (2102, f. 267, 268). Od Petříka ji koupil v míře 4 korců Petřík Litomyšlský, m. N. m., r. 1433 (2102, f. 365) a spojil v jedno s vinicí Felezerkou.

Po smrti Litomyšlského vdova Káča, znovu provdaná za Mikuláše, ujistila v r. 1443 svým dětem z prvního manželství, Řehákovi a Martě, otcovský odkaz 106 k. g. jednak na domě v městě, jednak na dvou vinicích, Karlštejnce a Felezerce (2083, f. G 5). Obě ty vinice pospolu Karlštejnka zvané měl pak Řeháček, zeť viničného perkmistra Tomáška Klobúckého, m. St. m., jenž z nich v r. 1458 vydal 6 korců jednak vinice, jednak chmelnice, jednak pole třem osobám pod roční plat 20 g. s korce (2003, f. D 25); hned nato prodal plat se zbývajícím kusem Karlštejnky, jež byla celkem o 10 korcích, Mikulášovi, synu Jana Věchtíka, m. St. m. (2003, f. E 1).

a) Jan kolebečník ujal 2 korce dílem vinice, dílem chmelnice. Podržev ten pozemek čtyři léta, prodal jej v r. 1462 Janovi, synu Slavíkovu (2003, f. G 24); ale brzy potom jej vzal od něho zpět (2003, f. H 27). Dalšími úročníky vinice byli: Jan Hlouzek, do r. 1465, Václav Ojíř z Očedělic, od r. 1465 (2003, f. J 24), Kříž sladovník, m. N. m., v r. 1468 (2003, f. L 1), Jan Žižka, v r. 1468 (2003, f. L 6), Mikuláš od medvěda, v r. 1473 a potom do r. 1478 (2004, f. A 3), Jan Žák neboli Žáček, m. St. m., od r. 1478 (2004, f. F 2), Pavel z Krupné ulice, vinopalník, m. N. m., od r. 1490 (2004, f. P 18), Václav od okřínů, kožišník, m. St. m., do r. 1501, Lukeš krejčí, m. N. m., od r. 1501 (2005, f. H 11), Hestera, vdova Lukešova, do r. 1505, Vavřinec Kuželka, m. St. m., od r. 1505 (2005, f. O 7), Marta, vdova Kuželkova, se syny Zikmundem a Matějem, do r. 1516, Václav od mouřenínů, m. St. m., od r. 1516 (2006, f. 256), jenž koupil od Kuželkové celkem 3 korce, a Jakub Šuster, m. N. m., od r. 1516 (2006, f. 251), jemuž Kuželková ostatek prodala. Nástupci Šusterovými v držení toho kusu býv. pole a již vinice nově štípené byli: Bartoš od bílých pávů, m. pr., v r. 1524 (2007, f. 123 n.), a Jan Huspeka, hrnčíř, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 124).

b) Jakub nebo Kubka ze Smeček, rukavičkář, ujal 2 korce dílem vinice, dílem chmelnice. Jeho nástupcem v držení pozemku byl Štěpán Bukva, lazebník v Lounské lázni v N. m., od r. 1459 (2003, f. E 21), jenž jej, jak se podobá, vrátil Mikuláši Věchtíkovu.

c) Klíma s Koňského trhu ujal 2 korce dílem vinice, dílem pole. Po něm úročili s toho pozemku: Štěpán Bukva, lazebník, do r. 1459, a Jan Šemík, od r. 1459 (2003, f. E 21). O něco později byl řečený pozemek vrácen Mikulášovi Věchtíkovu.

Před r. 1464 vysadil týž Mikuláš 4 korce vinice Pavlovi metláři pod roční plat 20 g. s korce (2003, f. H 27). Po Pavlovi drželi vinici: Václav Ojíř z Očedělic, od r. 1465 (2003, f. J 24), Kříž sladovník, m. N. m., do r. 1468, Jan Krčmice, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 6), jenž potom v r. 1471 odprodal 2 korce vinice Václavovi z N. m. (2003, f. M 7); Kunka, vdova Krčmicova, do r. 1473, Jakub šenkýř, od r. 1473 (2004, f. A 3), jenž přikoupil 2 korce vinice od Václava z N. m.; Říha od černých sloupů, postřihač, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 10), Jan Žák, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 6), od něhož vinice byla rozdělena na dvě polovice.

α) R. 1490 Pavel kroupník v N. m. koupil od Žáka 2 korce (2004, f. P 18). Dalšími držiteli vinice byli: Václav Širůček, m. N. m., od r. 1492 (2004, f. Q 26), Lidmila, vdova Širůčkova, do r. 1493, Jaroš Širůček, od r. 1493 (2004, f. R 15), Matěj Chlup, zedník, v r. 1499 (2005, f. B 20), Vávra Chlup, v r. 1508 (2005, f. R 11), Kateřina Kluková, do r. 1522, Duchek s Koňského trhu, bradýř jinak lékař, od r. 1522 (2007, f. 56).

β) R. 1490 Blažek z věže v N. m. koupil od Žáka 2 korce (2004, f. P 10), avšak záhy upustil od toho trhu. Proto Žák v r. 1460 vinici prodal Říhovi z domu Zahrádkového, kroupníku (2004, f. Q 1). Nástupci Říhovými v držení byli: Petr Žáček v r. 1493 (2004, f. S 1), Jakub Špaček, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. S 5), Jakub Ruka, od r. 1494 (2004, f. S 25), Jeronym Širůček, od r. 1495 (2004, f. T 8), Matěj Chlup, zedník, do r. 1499, Martin Chlup z N. m., bratr Matějův, od r. 1499 (2005, f. B 20), Jan a Magdalena, děti Martina Chlupa, od r. 1506 (2091, f. C 18), Matěj ze Smeček, do r. 1521, Marta, vdova Matějova, rovným dílem se zetěm Matějem, od r. 1521 (2007, f. 8), Duchek s Koňského trhu, lékař, od r. 1524 (2007, f. 109).

d) Před r. 1464 vysadil Mikuláš Věchtíkův 2 korce vinice Pavlu Kroupovi, m. N. m., pod roční plat 20 g. s korce (2003, f. H 27). Tu vinici, změněnou v pole, drželi pak: Klíma s Koňského trhu, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 5), Prokop z rynku, koníř, od r. 1494 (2004, f. S 11), Lukeš krejčí, m. N. m., od r. 1504, (2005, f. M 6) a osoby jmenované svrchu v odstavci sub a), počínajíc od Heleny, vdovy Lukešovy.

R. 1464 Mikuláš Věchtíkův prodal důchod ročního platu na 8 korcích Karlštejnky se dvěma jejími korci, jež nebyly vysazeny pod plat, Fridrichu Ojířovi z Očedělic (2003, f. H 27). Ojíř nepodržel majetku déle než rok; načež jej prodal Václavu Zelenému, m. St. m. (2103, f. 104; 2003, f. J 17). Od Zeleného přešly pozemky trhem v r. 1468 na Fraňka ostružníka, m. St. m. (2003, f. L 1). Potom v r. 1483 Fraňkův syn, Řehoř, poručiv v poslední vůli, aby z platů, jež měl na vinicích po svém otci, byl věnován roční důchod 3 k. g. na udržování světla v lampě kostela sv. Havla ve St. m. (2119, f. U 16), způsobil, že roční plat se 2 korců na Karlštejnce připadl ke jmenovanému kostelu. Tehdejší plat činil již jen 15 g. s korce.

76. Obzerka.

S vinicí Karlštejnkou hraničila na jižní straně vinice o 12½ korce půdy, jež s počátku XV. století náležela Veliku Obzerovi, sádelníku.[1]) Od něho ji v r. 1405

[1]) Velik Obzer měl vinici u Nuslí již v r. 1377 (2067, f. 14). Není však možná jistota, že to byla vinice, o níž je řeč svrchu.

koupil Purkart Aldenburský, lékárník, m. St. m., za 24 k. g. (2101, f. 61). Po jeho útěku z Prahy za příčinou náboženství v r. 1420 obec St. m. zabrala vinici (2099, f. 1112) a v r. 1427 ji prodala Ondřejovi nebo Ondráčkovi Borskému, rychtáři M. m. (2102, f. 257). Týž Ondřej, pozbyv rychty, stal se podomkem býv. domu krále Václava IV. u sv. Apolináře v N. m. R. 1435 vysadil svou vinici čtyřem osobám pod roční plat 20 g. s korce. Tak zejména ujali od něho Matěj vápeník 2 korce, Petr, sladovník u Adama, 2 korce, Matěj Rybníček 2½ korce, Vaněk Drbík 6 korců (2002, f. A 14). Když však nikdo z nich nesetrval ve viničném díle, připadly jejich vinice Ondřejovi zpět.

R. 1443 byla majitelkou vinice Obzerky Kateřina, vdova Ondřeje Choustníka, vápeníka, zovoucí se Terkléřová. Ježto k jejímu jmění příslušela menší vápenice někdy Hanuška Terkléře v N. m., zemřelého v r. 1420, lze ji pokládati za dceru toho Hanuška. Vzhledem k tomu, že Ondřej Borský měl manželku Kateřinu, přichází pomyšlení, zda „Choustník" nebylo jeho novým příjmením. Svrchu řečená Kateřina vysadila v r. 1443 svou vinici pěti osobám pod roční plat (2002, f. C 29).

a) Sedláček ujal 4 korce vinice za roční plat 20 g. s korce. Po něm drželi vinici: Beneš pekař v N. m., od r. 1445 (2002, f. E 18), Beneš Bera a jeho bratr Jan z Nusel, do r. 1454, Mařík toulař v N. m., od r. 1454 (2003, f. A 8), Jíra Koreček, v r. 1463 (2003, f. H 7), Sazema švec, v r. 1475 (2004, f. C 8) a potom do r. 1493, Štěpán postřihač, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. S 2), Jíra barvíř sukna, od r. 1494 (2004, f. S 20, T 10), Anna, vdova Jírova, od r. 1495 (2004, f. T 10), Jan Bavor Citolibský, m. St. m., v letech 1509—1524 (2006, f. 31; 2007, f. 128).

b) Petr sladovník ujal 2 korce vinice za roční plat 20 g. Dalšími vlastníky vinice byli: Valentin Uher neboli Uhřík z N. m., od r. 1443 (2002, f. D 11), Jan Hrdina, uzdář ve St. m., do r. 1457, Bartoš ze St. m., od r. 1457 (2003, f. C 26), Blažek s Koňského trhu, pasíř, m. N. m., od r. 1458 (2003, f. E 2), Jan jinak Václav Hoch z Podžidí, m. St. m., od r. 1463 (2003, f. H 7), Jan tkadlec, do r. 1476, Brož zlatotepec v St. m., od r. 1476 (2004, f. D 8), Marketa, sestra Brožova, do r. 1479, Marketa, vdova Brožova, od r. 1479 (2004, f. F 15), Marketa, sestra Brožova, v r. 1480, Říha od černých sloupů, postřihač, m. St. m., od r. 1480 (2004, f. G 18), jenž, jsa držitelem i vedlejší vinice 2 korců, osvobodil v r. 1483 obě ty vinice výkupem ročního platu od Šimona Štrabocha z vápenice (2004, f. J 1); Kateřina, vdova Říhova, do r. 1512, Pavel Myslivec, m. N. m., od r. 1512 (2006, f. 147), Štěpán Forman, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 169).

c) Matěj cihlář ujal 2 korce vinice za roční plat 20 g. Po jeho smrti úročili s té vinice jeho vdova Něta se synem Janem, do r. 1450; načež dalšími držiteli vinice byli: Mikuláš Davelský jinak Nykles z Podskalí, od r. 1450 (2002, f. K 25), Marketa, vdova Nyklesova, do r. 1465, Vavřinec bečvář, bydlící u Matěje krejčího, od r. 1465 (2003, f. J 11), Jan Kozel, od r. 1467 (2003, f. K 27), Matěj, do r. 1475, Brož zlatotepec, od r. 1475, (2004, f. C 8) a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Markety, sestry Brožovy.

d) Flaška ve spolku s Křtěnem ujali 3 korce vinice za roční plat po 15 g. s korce. Když pak ta vinice přišla zpět do rukou pozemkového pána Šimona Štrabocha z vápenice, vysadil ji znova, přidav k ní půl korce pozemku, Jírovi Korečkovi z Nusel, r. 1462 (2003, f. G 29). O rok později Zuzana, vdova Korečkova, postoupila 2 korce

téže vinice Václavu Černému (2003, f. H 17), a potom v r. 1464 zbývající kus zvíci 1½ korce Janu Rážkovi (2003, f. H 23), jehož nástupcem se v držení té vinice stal Ješík, nájemník u Tobiáše, posla pánů N. m., v r. 1465 (2003, f. J 22).

Vinice někdy Václava Černého a někdy Ješíka nájemníka, v jedno spojené a za 3¼ korce počtené, měla pak Anna od tváře proti domu Helmovu, manželka Václava Kabašty, jež je v r. 1495 odkázala poručníkům, Vavřinci Makovci s Koňského trhu a Říhovi kramáři nebo hokynáři (2095, f. A 2); od nich je v témž roce koupil Václav Kopanský, m. St. m. (2004, f. S 30). Nový majetník prodal z nich 2¾ korce Jakubovi ševci, m. N. m., r. 1500 (2005, f. F 5). Jakubovými nástupci v držení tohoto kusu vinice byli: Martin Šorf, do r. 1503, Jakub Šuster, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. L 9), Václav Arnošt, m. St. m., od r. 1516 (2006, f. 250), Marta, vdova Arnoštova, od r. 1520 (2006, f. 378).

e) Jan, zeť Staňkův, ujal 1½ korce vinice za roční plat 15 g. s korce. Dalšími držiteli vinice byli: Vávra bečvář, v r. 1466 (2003, f. K 13), Jan z Chudobic, do r. 1472, Matěj Sazema, švec, od r. 1472 (2003, f. M 17), Vavřinec, pivovarský mistr, do r. 1483, Jan Kuna, od r. 1483 (2004, f. J 2), jenž v r. 1489 přikoupil tři čtvrti korce od vdovy Lidmily Literátky (2004, f. O 2); Jan platnýř, před r. 1494, Dorota, vdova Jana platnýře, jež v r. 1499 věnovala své právo k té vinici o 2¼ korce k záduším kostelů sv. Štěpána a sv. Jindřicha v N. m. na stejný díl (2005, f. D 3); načež správcové záduší prodali vinici v témž roce Matoušovi, synu Petra z Cípku neboli z osady sv. Jindřicha (2005, f. D 4); Jakub, zeť Václava kabátníka, krejčí, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. L 7), Tomek, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. O 16), Jan Bílek, kovář, m. St. m., od r. 1511 (2006, f. 114).

Kateřina, vdova Choustníkova, m. N. m., pořizujíc v r. 1451 o svém majetku, odkázala jak vápenici, tak právo k přijímání ročního platu s Obzerky vnučce Anně, provdané za Šimona uzdáře, jenž měl příjmení Štraboch, a jejím dětem (2096, f. P 9). Po smrti Anny v r. 1465 Šimon z vápenice pojal za manželku Kateřinu a učinil ji společnicí svého majetku. Ta, jsouc již v r. 1488 vdovou, přijímala roční plat s Obzerky, pokud víme, ještě v r. 1520 (2006, f. 387).

77. **Křížková.**

Vedle Obzerky na západní straně, v úkrají Konstancie zvaném, ležela vinice, jejímž prvním známým majetníkem byl Křížek s Koňského trhu, m. N. m., zemřelý v r. 1432. Poručníci jeho dětí, Jana, Matouše, Doroty a Martina, Adam s Koňského trhu a Jíra Fraňkův, dosáhli úředního svolení, aby směli tu vinici s dílem chmelnice postoupiti Matěji Ptáčkovi Slánskému, ujci jmenovaných sirotků Křížových, až do zákonných let nejstaršího syna Jana (2082, f. A 13). Potom v r. 1442 týž Jan prodal vinici s chmelnicí Pavlu Kolínskému s Koňského trhu za 10 k. g. (2002, f. C 21). Kolínský nakládal na ni do r. 1451, načež ji vysadil, počtenou za 5 korců, společníkům, Janu Řipskému, m. St. m., a Petru Polednovi, nájemníku u Řipského, pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. L 15). R. 1462 Poledne vzdal svůj díl Václavu Kolínskému, asi synovi Pavlovu (2003, f. H 3). O rok později po smrti Řipského poručníci jeho pozůstalého jmění učinili rovněž tak strany dílu vinice k němu náležité (2003, f. H 15). Václav Kolínský prodal pak v r. 1466 vinici s chmelnicí Matěji Velenov-

skému ze St. m. (2003, f. K 13), od něhož ještě v témž roce koupili díl té vinice zvíci 2¾ korce společníci, Jan porybný, m. St. m., a Stanislav nebo Staněk, služebník rytíře Samuela z Hrádku a z Valečova, m. St. m. (2003, f. K 13).

a) Při trhu právě dotčeném vymínil si Velenovský, že bude směti užívati vrátek jdoucích vedle jeho chmelnice i stezky jimi procházející, a slíbil neprodávati zbytku vinice jiné osobě než jen společníkům Janovi a Stanislavovi. Buď pak že ve slovu nestál aneb že byl z něho propuštěn, prodal v r. 1468 svou vinici s chmelnicí o 2¼ korce Petrovi z domu Purkrabova, m. St. m. (2003, f. L 4). R. 1472 Petr z Jerusalema postoupil touž vinici 2 korců sestře Marketě a sestřenici Martě (2003, f. M 21). Dalšími majetníky vinice byli: Duchek Košík, m. N. m., v letech 1476—1495 (2004, f. D 8; T 7), jenž v r. 1490 měl spor se sousedem na vinicích, Říhou postřihačem, m. St. m., protože bránil Říhovi spoluužívati dveří a stezky jimi procházející a klásti hnůj u nich, avšak po rozhodnutí viničného úřadu musil v tom povoliti (2004, f. Q 8); Říha s Rybníčka, tesař, od r. 1495 (2004, f. T 7), Marketa, vdova Říhova, do r. 1499, Martin Šorf z osady sv. Michala v Opatovicích, kožišník, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. D 10), Jakub Šuster, v letech 1508—1521 (2005, f. R 13; 2007, f. 1), Matouš Calta, v r. 1525 (2007, f. 180).

b) Ze spolku, v nějž vešli k držení vinice o 2¾ korce Jan a Stanislav, vystoupil po čase Jan a jeho díl ujal Stanislav, tehda již výběrčí tržného v St. m. R. 1487 koupil od Václava tkaničníka, m. M. m., zdi lisu s městištěm, přiléhajícím k jeho vinici (2004, f. M 4). Po něm se vystřídali v jmění vinice a vedlejší zahrady v úhrnné míře 3½ korce: Dorota, zprvu vdova Stanislavova, potom manželka Jíry od lilie s Uhelného trhu, jež v r. 1497 vzdala pro případ smrti svůj majetek témuž Jírovi (2005, f. A 13, 31) a v r. 1511 prodala zdi lisu s městištěm Alžbětě Poduškové, m. N. m. (2006, f. 109); Jíra od lilie, m. St. m., do r. 1508, Šimon uhlíř, od r. 1508 (2005, f. R 13), Marta Kropáčová, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 182), jež pro případ smrti věnovala vinici se zahradou svému podruhu Filipovi a jeho manželce Janě, jíž se však zřekli toho daru (2006, f. 182); Daniel kožišník, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 207), Martin Šorf, kožišník, od r. 1521 (2007, f. 1), Jan zvoník, od r. 1525 (2007, f. 180).

78. Jánka.

V krajině nad Nuslemi, kdež se od třetího desítiletí XV. století říkalo V Konstancii,[1]) byly dvě veliké vinice. Jedna z nich dosahovala od horního povodí býv. potůčka, pramenícího v místech mezi nyn. vinohradskou železniční stanicí pod Nuselskými schody a vilou Orlovou (čp. 64-XII.) a vlévajícího se do Botiče u Havlíčkových

[1]) Tomek v Dějepisu m. Prahy, VIII. str. 242, vyslovil mínění, že název Konstancie neboli Konstancká hora měl nepochybně připomínati Husovo mučednictví v Kostnici a že snad ten název, naskýtající se nejprve v r. 1420, byl dán řečené hoře od Václava Štrabocha, konšela St. m., tehdáž jednoho z prvních ze strany pod obojí, jenž již v r. 1418 držel částku té vinice aspoň 12 korců. Pravda však je, že Václav Štraboch neměl vinici v Konstancii a že dříve, než se ujal název Konstancie pro díl nuselské krajiny, připomíná se v r. 1420 Mikuláš Kostnický (de Constantia), jenž tehda ujal od Václava Štrabocha díl jeho vinice za Svinskou branou pod roční plat kopy g. (2102, f. 221).

sadů, až asi k nyn. Bruselské ulici, zabírajíc 12 korců půdy. Jejím majetníkem na konci XIV. století byl Jan lékárník, m. St. m. Po něm ji zdědila jeho dcera Anežka, jež ji však v r. 1403 postoupila svému manželu Štěpánu Kladskému, m. St. m. (996, f. 86). Od Kladského ji koupil v r. 1405 Purkart Aldenburský, lékárník, m. St. m., za 122 k. g. (2101, f. 47). Když tento měšťan potom za husitského převratu utekl pro náboženství z Prahy, obec St. m. se zmocnila jeho vinice a propůjčila ji Petru Prunhauserovi, m. St. m. (2099, f. 1112), jenž ji po čase uvedl ve svůj majetek. Po jeho smrti vládla tou vinicí jeho vdova Barbora, jež ji pak za své poslední nemoci odkázala nezletilému synu Janovi, zřídivši mu za poručníky Jana lékárníka a Alberta Královéhradeckého.

Jan Prunhauserův, došed zákonných let, postoupil právo k přijímání ročního platu s většího dílu vinice někdy otcovy Janovi lékárníku, svému býv. poručníku, za jistou sumu peněz (2099, f. 705; 2002, f. D 9). Prve, než se to stalo, byl díl vinice Jánky zcizen, a to tak, že náležel Mikuláši Právovi, m. N. m. R. 1441 Kateřina, vdova Právova, vydala vinici asi o 5 korcích Janovi a Ryšínovi pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. C 14).

a) Janem právě jmenovaným byl míněn Jan příjmím Bzdín nebo Žatecký, jemuž v r. 1448 Právová prodala vinici za svobodný majetek (2002, f. H 20). O to, zda pozemek té vinice náleží Právové celý či jen jeho díl, jak tvrdil Jan lékárník, trval po léta spor, až se v r. 1448 podaly sporné strany na výpověď úmluvců Pavla Dětřichova, purkmistra N. m., pana Jana z Rabštejna mladšího a Racka z Kojšic, již vyřkli, aby na ukončení sporu dala Právová Janovi kopu g. a aby Jan Žatecký vykoupil díl vinice, chce-li jej míti nepoplatný, u Jana lékárníka 5 kopami g., anebo aby jemu platil s něho 30 g. ročně (2002, f. H 19). Té výpovědi Právová a Žatecký učinili dosti. Po smrti Žateckého jeho vdova Dorota r. 1465 prodala nepoplatnou vinici 3 korců se studnicí a zahrádkou Jakubu Mělnickému z domu Václava Kolínského (2003, f. J 12), od něhož ji v témž roce koupil rytíř Samuel z Hrádku a z Valečova (2003, f. J 25).

Dalšími majetníky vinice s lisem a zahradou byli: Jakub Dousek, ostružník a zámečník, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 9), Václav Roler, kupec v St. m., od r. 1469 (2103, f. 115; 2003, f. L 17), Václav tkaničník, tchán Václava Rolera, v r. 1471 (2003, f. M 14), Vít jinak Vítek z Bosácké ulice, povozník, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 12; 2004, f. D 8), jenž koupil vinici, ale ne lis k ní příslušný, a v r. 1472 prodal díl štěpnice nebo zahrady, jsoucí na břehu potůčka, společníkům Cardovi toulaři, později železníku a prodavači hřebíků, a Janovi železníku (2003, f. M 23); Kateřina, vdova Vítova s Karlova, do r. 1496, Štěpán Led, jirchář, zeť Vítové vdovy, od r. 1496 (2005, f. A 3), Regina, vdova Ledova, v r. 1525 (2007, f. 180).

b) Jan Ryšín ujal od Kateřiny Právové 2 korce vinice. Po něm úročníky vinice, nevíme, jak zvětšené, byli: Pavel Kolínský, m. N. m., v r. 1444 (2002, f. D 19), jenž se stal také držitelem lisu s velkými zdmi a městištěm při nich ve vinici Ryšínově a dával 75 g. ročního platu Janovi lékárníku; Mikuláš z N. m. společně s Janem svícníkem, v r. 1444 (2002, f. E 6), již koupili od Pavla Kolínského 3½ korce vinice, avšak bez lisu a jeho příslušenství; sám Jan svícník, od r. 1444 (2002, f. E 11), Jan

lékárník, v r. 1447, jenž v témž roce vysadil vinici znova Janu Ryšínovi (2002, f. G 25), Prokop Pražák z bílého domu, lékárník, od r. 1448 (2002, f. H 27).

O tom, kdo vydal pod roční plat vinice dále popisované, nedostává se zpráv.

c) Vinici o 3 korcích měl do r. 1443 Jan Ryšín, načež ji prodal Janu Starostovi (2002, f. C 29), jehož povinnost byla platiti ročně 30 g. Janovi lékárníku a 5 g. Jakubu Bílému. Dalšími držiteli dílu vinice o 2 korcích byli: Pavel Kolínský, od r. 1443 (2002, f. D 8), Jan tesař, od r. 1444 (2002, f. D 19), Prokop Pražák, od r. 1448 (2002, f. J 1).

d) Vinici o 2 korcích drželi: Jakub Bílý s Koňského trhu, do r. 1443, Pavel Kolínský, od r. 1443 (2002, f. D 5), Jan Ryšín, od r. 1444 (2002, f. D 19), Jan svícník, od r. 1446 (2002, f. F 16), Jan lékárník, od r. 1447, jenž ji v témž roce vydal Mikulášovi pod roční plat 17 g. s korce (2002, f. G 25); Prokop Pražák, od r. 1448 (2002, f. H 27).

e) Vinici o 2 korcích měli: Václav Podol, pasíř, do r. 1449, Prokop Pražák, od r. 1449 (2002, f. J 15), jenž vešel ve spor s Pavlem Kolínským o lis, zdi a městiště k nim priléhající, tvrdě, že Jan Ryšín nebyl oprávněn podniknouti o ně směnu s Kolínským bez vůle vrchního pána vinice. V tom sporu rozhodl viničný úřad r. 1450, aby Kolínský vydal lis, zdi a městiště Pražákovi a buď aby se o náhradu toho, co tam Kolínský svým nákladem zdělal, smluvil s Pražákem anebo si to pobral (2099, f. 1069; 2002, f. K 24). I porovnaly se strany tak, že Pražák zaplatil Kolínskému 9 k. g. (2002, f. K 26).

K srozumění toho, proč se Pražák dal do sporu s Kolínským, je pověděti, že mu v r. 1448 Jan lékárník vzdal všechen majetek i lékárnu na závazek, že Pražák, býv. kupec, m. St. m., bude povinen zaplatiti jeho dluhy a poskytovati mu čestné životní opatření až do jeho smrti (90, f. 163; 2103, f. 17). Jakmile se to stalo, skoupil Pražák čtyři vinice na býv. Jánce od jejich držitelů a uvedl i lis do svých rukou. R. 1457 prodal však vinice, spojené v jedno, o úhrnné míře 9½ korce, s lisem Ondřejovi od tří králů, synu Matěje Oremusa, za 50 k. g. (2003, f. D 12). Dalšími majetníky vinice byli: rytíř Samuel z Hrádku a z Valečova, m. St. m., od r. 1463 (2003, f. H 10), Jakub Dousek, ostružník, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 9), Martin Vrabec, mečíř v St. m., dílem od r. 1469 (2003, f. L 14), dílem od r. 1470 (2003, f. L 24), jenž tuším prodal vrchní právo ve vinici správcům záduší kostela P. Marie před Týnem, jak je usuzovati z toho, že jeho nástupci v držení vinice dávali tam roční plat po 12 g. s korce; Tomáš Malesický, kněz, od r. 1471 (2003, f. M 11), od jehož doby byla vinice počítána za 8 korců; Václav Carda, toulař, společně s Janem železníkem, od r. 1472 (2003, f. M 16).

α) R. 1474 rozdělili se jmenovaní společníci o vinici tak, že každému z nich o sobě připadla polovice, t. j. 4 korce. Při tom bylo smluveno, že vystavějí k společnému užívání velké dveře, a bude-li Jan železník stavěti vížku, že Carda mu poskytne polovici nákladu na ni potřebného (2004, f. C 2). Potom v r. 1483 Carda prodal svou vinici Janu Janečkovi Litoměřickému (2004, f. J 3), od něhož o dvě léta později z ní koupil 1¼ korce pole (2004, f. L 2). Nástupci Janečkovými v držení 2¾ korce vinice byli: Pavel Šrámek, koželuh, od r. 1498 (2005, f. A 24), Dorota, vdova Šrámkova, do r. 1504, Mikuláš Kurka z osady sv. Martina v N. m., kožišník, od

r. 1504 (2005, f. M 13). Václav Carda prodal 1¼ korce pole, jež koupil od Janečka, Martinovi, podruhu z domu železníkova, v r. 1491 (2004, f. Q 13). Od Martina je nejspíše koupil Jan železník.

β) Jan železník zvětšil vinici, jež byla o 4 korcích, do míry 6 korců příkupem vinice nebo pole poplatného ke kostelu P. Marie před Týnem. Zápisu se o tom však nedostává. Po jeho smrti vdova Kristina s dcerou Kateřinou v r. 1496 prodaly vinici Martinovi, král. kováři (2004, f. T 22), od něhož ji v r. 1507 koupil Jan Charouz, m. N. m. (2005, f. Q 15). Jemu v r. 1511 prodala Alžběta Podušková zdi lisu s městištěm na vinici Křížkové (2006, f. 109 n.).

79. Rejchlinka.

Prostírala se mezi severním dílem vinice Jánky a vinicí Svatojanskou, jsouc založena ze dvou třetin na pozemku německých křižovníků a z jedné třetiny na pozemku vyšehradského proboštství a zabírajíc úhrnem 14 korců půdy. K označení její polohy je užito v r. 1425 rčení „V Konstancii", jež pak o dvě léta později posloužilo k označení polohy vinice Obzerky (2102, f. 257), kdežto později se v témž roce praví o Obzerce, že leží vedle vinice Konstanské (2002, f. C 29). Majetníkem Rejchlinky s počátku XV. století byl Rejchlin kramář. Po jeho smrti ji postoupil jeho syn Václav r. 1407 matce Barboře (2101, f. 131), načež ta ji prodala se synem Bernardem v r. 1412 Purkartu Aldenburskému, lékárníku, m. St. m., za 150 k. g. (2101, f. 327). Purkart pozbyl té vinice v konfiskaci, kterou byli stiženi odběžní měšťané pražští v r. 1421 (2099, f. 1112). R. 1425 ji koupil od obce St. m. Blažek hrnčíř sobě a synu Janovi (2102, f. 248).

V okolnostech nám neznámých žádal si Matěj hrnčíř, druhý syn Blažkův, podílu na řečené vinici. Po sporech o to vedených s otcem a s bratrem vyřkli zvolení úmluvci r. 1438, že jemu přísluší spolu s nimi užívati 6 korců té vinice a že jeho bratr Jan hrnčíř z N. m. má míti ostatních 8 korců (2082, f. R 15). Jak se podobá, po Blažkově smrti došlo k novému dělení vinice Rejchlinky, načež se synové Jan a Matěj jali vydávati své díly pod plat.

a) R. 1440 Petr Žatecký ujal od Jana hrnčíře 2 korce vinice s vížkou za roční plat 18 g. s korce (2002, f. C 3). Dalšími úročníky vinice se jmenují: Václav Žatecký, od r. 1442 (2002, f. C 22), Vávra Chvatěrubský, vinař, se synem Svatošem, od r. 1447 (2002, f. G 5), Jan Mráček z N. m., od r. 1449 (2002, f. J 18).

b) R. 1440 Václav ujal od Jana hrnčíře 2 korce vinice za roční plat 18 g. s korce (2002, f. C 3). Z toho zákupu však po čase sešlo.

c) Vacek měl 2 korce vinice, z nichž menší díl byl poplatný Janovi hrnčíři, kdežto z druhého většího dílu brali plat král. úředníci v Ungeltě. Nástupci Vackovými v majetnictví vinice byli: Petr, bydlící u Ražka v N. m., sladovník, od r. 1443 (2002, f. C 28), Šimon, m. N. m., od r. 1458 (2003, f. D 28), Václav Dibař, řezník, do r. 1467, Martin s Koňského trhu, krejčí, od r. 1467 (2003, f. K 24), Petr od duhy, kramář, do r. 1495, za něhož se vinice již počítala za 2½ korce a byla nepoplatná; Jíra hřebenář, od r. 1495 (2004, f. S 26), Jan starý písař, jenž ji, proměněnou v zahradu, v r. 1501 prodal úředníkům špitálu u sv. Alžběty pod Vyšehradem (2005,

f. G 19). Dalšími vlastníky zahrady s kusem pole byli: Václav Šolta, od r. 1505 (2133, f. 78 [11]) a po něm Matouš krejčí, m. N. m., od r. 1509 (2133, f. 93 [26]), jenž o rok později prodal třetí díl pozemků Janu Pavlačskému, m. N. m., (2006, f. 75; 2133, f. 93 [26]), a dvě třetiny Jeronymu Širůčkovi, m. N. m. (2006, f. 88, 2133, f. 102 [55]), takže onen měl platiti ke špitálu u sv. Bartoloměje, k němuž zatím důchody špitálu u sv. Alžběty byly převedeny, ročně 10 g., tento 20 g. R. 1452 prodal Jan hrnčíř 5½ korce vinice Matějovi z prolomeného domu, krejčímu, m. St. m. (2103, f. 44; 2002, f. L 26); při tom Jan Mráček, povoliv žádosti Jana hrnčíře, vzdal mu vinici, aby také mohla býti prodána Matějovi. Nový majetník celé vinice někdy Jana hrnčíře vysadil potom v r. 1459 její díly čtyřem osobám pod roční plat 15 g. s korce (2003, f. F 14).

a') Pavel metlář ujal 2 korce, ale podržel je jen několik měsíců. Dalšími úročníky té vinice byli: Ambrož, nájemník u Brože, malíře ve St. m., Obrázek zvaný, od r. 1460 (2003, f. F 16), Zikmund z Flašnéřské ulice, v r. 1471 (2003, f. M 7) a potom do r. 1477, Jan Kostečka, od r. 1477 (2004, f. E 2), Valentin Válek, od r. 1479 (2004, f. G 3), Mikuláš Smok, šenkýř, od r. 1480 (2004, f. G 14), Tobiáš, do r. 1485, Říha od opic, m. St. m., v r. 1485 (2004, f. K 2), Ondřej Benácký, od r. 1485 (2004, f. K 3), Jan Hrabaně, postřihač, m. St. m., od r. 1487 (2004, f. L 13), Jakub Ruka, v r. 1497 (2005, f. A 9), Lidmila Vojková, vdova, se synem Janem, od r. 1497 (2005, f. A 10), Lidmila Vojková sama, od r. 1500 (2005, f. G 3, 4), Jan Košťál, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. N 10), Zuzana, vdova Košťálova, do r. 1513, Vít z růžku, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 187), Anna, vdova Vítkova, s matkou Voršilou, do r. 1514, Pavel zedník, m. N. m., v r. 1514 (2006, f. 221), Zuzana, vdova Košťálova, do r. 1421, Jan od pelikána, od r. 1521 (2007, f. 4).

b') Hlásek ujal korec vinice. Jeho nástupci v držení vinice byli: Mikuláš, varhaník u sv. Michala ve St. m., od r. 1460 (2003, f. F 13), Blažek Hamrle, od r. 1461 (2003, f. G 12), Viktorin Morava, m. St. m., od r. 1471 (2003, f. M 9), Filip starý Morava, do r. 1479, Jan z domu Cihelkova, lukař, m. N. m., od r. 1479 (2004, f. G 1), Matěj, v r. 1482 (2004, f. H 12), Svatoň, m. N. m., do r. 1489, Michal, od r. 1489 (2004, f. O 9), Jakub Ruka, do r. 1496, Mikuláš Smok, od r. 1496 (2004, f. T 17), od jehož doby vinice se počítala za 1¼ korce; Matěj Suchan, syn kováře z Podvyšehradí, od r. 1508 (2006, f. 8), Mikuláš Hupal, m. pr., od r. 1522 (2007, f. 60).

c') Pašek s Koňského trhu, m. N. m., ujal 2½ korce vinice. Podržel však jen korec, kdežto 1½ korce odprodal.

α) Z postupné řady osob úročících s 1½ korce právě jmenovaného jsou známi: Jan Výhoř, do r. 1471, Franěk jirchář, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 5), Jan Šuran společně s Petrem, do r. 1482, Jakub kupec, od r. 1482 (2004, f. H 12), Jíra zlatník, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. J 8), Marek Vrabec, švec, m. St. m., od r. 1489 (2004, f. O 4), Jakub, syn Sekulův, malíř, m. N. m., v r. 1495 (2004, f. S 27), Jan, syn Sekulův, v r. 1495, Mikuláš Smok, kuchař, m. St. m., od r. 1495 (2004, f. T 8), Valentin Němec, od r. 1508 (2006, f. 15 n.), Jan Pavlačský, m. N. m., od r. 1510 (2006, f. 97).

β) R. 1466 Pašek postoupil korec vinice příbuznému Janu Ovcovi nebo Ovčičkovi, stanoviv, kdyby Ovce zemřel, aby ta vinice připadla jeho dceři Lidmile, a kdyby i ta zemřela, aby táž vinice byla vrácena Paškovi (2003, f. K 4). Ovce však přežil Lidmilu i Paška a odkázal potom vinici manželce Křižně, jež ji v r. 1484 prodala Matějovi huntýři, m. N. m. (2004, f. J 12). Dalšími majetníky vinice byli: Valenta, nájemce domu v N. m., od r. 1488 (2004, f. M 16), Jana, vdova Jana Šerého, kameníka ve St. m., s matkou Bětou, od r. 1492 (2004, f. Q 23), Šimon kolář, m. N. m., od r. 1496 (2005, f. A 2), od jehož doby vinice byla počítána za 1¼ korce; Jan od boží sukně, od r. 1497 (2005, f. A 8), Václav, nuselský rychtář, od r. 1502 (2005, f. K 2), Jan, usedlý v Nuslích, od r. 1503 (2005, f. L 10), Jan ze Slivenské ulice, tesař, od r. 1504 (2005, f. N 10), Anna kovářka v N. m. se synem Prokopem, od r. 1508 (2006, f. 1 n.), Anna kovářka sama, do r. 1517, Jan Pavlačský, m. N. m., od r. 1517 (2006, f. 309).

Matěj krejčí přijímal roční plat s těch vinic do r. 1463; načež prodal toto právo Štěpánku Novosedelskému spolu s jeho bratrancem Ondřejem na výminku, že do tří příštích let bude je směti koupiti zpět (2003, f. H 6), k čemuž také došlo. R. 1471 Matěj znova prodal to právo, a to k trvalému držení, Vojtěchovi, barvíři koží, m. St. m. (2003, f. M 7), jenž pak je v r. 1482 daroval správcům záduší kostela sv. Havla ve St. m., nařizuje jim, aby kupovali potraviny pro žáky tamní školy (2004, f. H 13).

d) Od Matěje hrnčíře ujal v r. 1441 Petr Žatecký 1¼ korce vinice na závazek, aby po 3 lhotních letech počal platiti ročně 21 g. (2002, f. C 11). Potomními držiteli vinice byli: Matěj z Chudobic, od r. 1443 (2002, f. C 30), Svata, vdova Matějova, do r. 1446, Sedláček z N. m., od r. 1446 (2002, f. J 29), za jehož doby v r. 1456 Matěj hrnčíř prodal 5 korců vinice dílem již pod plat vydaných a dílem ještě pod plat neuvedených Havlu Mnichovickému, m. St. m. (2003, f. C 2); Jan Lysek, v r. 1459 (2003, f. F 7), Kříž, pivovarský pomahač, nájemník u Mikuláše barvíře v N. m., od r. 1459 (2003, f. F 7), Klíma, bratr Janův, od r. 1461 (2003, f. G 7). R. 1462 Mnichovický vysadil tu vinici znova, a to pod roční plat 18 g., Petrovi (2003, f. G 16), jehož nástupci v jejím držení byli: Vavřinec z N. m., do r. 1466, Martin krejčí, m. N. m., od r. 1466 (2003, f. K 5), od jehož doby byla vinice počítána za 2 korce; Václav, švec v N. m., od r. 1468 (2003, f. L 11), Jan Žíž, do r. 1480, Blažek Vlasák, od r. 1480 (2004, f. G 9), Jakub kupec, od r. 1482 (2004, f. H 9), Jíra zlatník, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. J 8), Marek Vrabec, švec, od r. 1489 (2004, f. O 4), Štěpán Sekule, sklenář, m. N. m., a po něm vdova Barbora se synem Jakubem, do r. 1491 (2004, f. S 29, opožděný zápis), Jan kameník, m. N. m., v r. 1491, Václav Laudát, m. St. m., od r. 1491 (2004, f. Q 13), Mikuláš Roh, postřihač, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. R 22), Zikmund Holec, m. St. m., do r. 1503, Jan Košťál, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. L 15), Zuzana, vdova Košťálova, do r. 1521, Jan od pelikána, od r. 1521 (2007, f. 4).

e) R. 1441 Mikuláš z Dláždění v N. m., švec, ujal od Matěje hrnčíře 2 korce vinice za roční plat 17 g. s korce, nastávající však teprve po 3leté lhotě (2002, f. C 11). Po něm od r. 1450 úročili s vinice, počtené již za 2¼ korce, Matěj, koželuh v N. m. (2002, f. K 28), jenž se však před r. 1456 vzdal jejího držení.

R. 1459 Mnichovický ji znova vysadil, a to pod roční plat 17 g. s korce, Jakubu Hlohovi (2003, f. F 6), jenž o rok později odprodal z ní půl korce Havlovi hrnčíři, býv. poslu radních pánů St. m. (2003, f. F 20). Jak se podobá, koupil Havel hrnčíř brzy potom od Hloha i ostatní kus vinice.

f) R. 1441 Matěj z Chudobic ujal od Matěje hrnčíře 1½ korce vinice pod roční plat 17 g. s korce (2002, f. C 11). Po jeho smrti vdova Svata r. 1453 prodala vinici Janovi rukavičkáři (2002, f. M 16). Potom v r. 1462 Mnichovický vysadil touž vinici znova, a to pod roční plat 15 g. s korce, Havlovi hrnčíři, pojav v to vysazení i 2 korce vinice, jež držel Havel hrnčíř, jak za to máme, koupí od Hloha (2003, f. G 16). Časem došlo k rozdělení a dílem i k zcizení Havlovy vinice tak, že její částku měřící korec držela Marketa, vdova Havlova, a ostatek o 2½ korce půdy náležel Jakubovi šenkýři, do r. 1472. Nástupci Jakuba byli: Albert od košíků, m. St. m., od r. 1472 (2004, f. A 1), Prokop Flemek, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. A 4), Vavřinec, hospodář radního domu v N. m., syn Havla hrnčíře, v r. 1480 (2004, f. G 9), jemuž jeho matka Marketa postoupila svůj korec vinice (2004, f. G 9); Martin Zelený, m. St. m., od r. 1480 (2004, f. G 9), jako držitel vinice počtené za 3¼ korce, a jeho nástupci: Jan Král. huntýř, do r. 1497, Brož huntýř, od r. 1497 (2005, f. A 20), Václav mečíř, bydlící u košíků ve St. m., od r. 1501 (2005, f. G 15), Jan Pavlačský, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. N 7).

Havel Mnichovický, vydávaje v r. 1462 díly své vinice pod plat, ustanovil, aby po jeho smrti přešlo vrchní právo ve vinici na jeho bratra Prokopa a aby tamní viniční úročníci platili ročně jen po 12 g. s korce. Táž míra platu měla podržeti platnost, až by po smrti obou bratří Mnichovických právo připadlo k záduší Betlemské kaple (2003, f. G 16). Pokud víme, byl roční plat s vinic někdy Havla Mnichovického dáván k té kapli od r. 1489 (2004, f. O 4).

*

Vzhledem k tomu, že vinice Rejchlinka zabírala 14 korců půdy, kdežto součet výměr jejích dílů, svrchu popsaných, dělá jen 11 korců, je míti zření k pozemkům, které se prostíraly v téže krajině a z nichž některý býval asi částkou Rejchlinky.

1. Mezi vinicemi Jana hrnčíře a Matěje hrnčíře ležela vinice velká 2 korce. Jejími majetníky po sobě byli: Jan Husák, do r. 1436, Lukáš, pasíř v N. m., od r. 1436 (2102, f. 395), Štěpán z Církvice, písař rychtáře v N. m., od r. 1477 (2004, f. E 7), Štěpán Sekule, sklenář, m. N. m., a po něm jeho vdova Barbora se synem Jakubem, do r. 1491 (2004, f. S 29, opožděný zápis), Jan kameník, m. N. m., v r. 1491, Václav Laudát, m. St. m., od r. 1491 (2004, f. Q 13), Mikuláš Roh, postiřhač, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. R 22), Zikmund Holec, m. St. m., do r. 1503, Jan Košťál, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. L 15), Zuzana, vdova Košťálova, do r. 1521, Jan od pelikána, od r. 1521 (2007, f. 4). V zápisech z let 1491—1521 se podotýká, že s té vinice je dávati 30 g. ročního platu k záduší kostela Panny Marie před Týnem.

2. Vedle vinice právě popsané ležela vinice zvíci korce, kterou v r. 1442 prodal její majetník Vojtěch Mikulášovi ševci (2002, f. C 21). Dalšími vlastníky vinice byli:

Václav z Krámců, do r. 1473, Matěj z Kostela, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 7), Václav z Krámců, do r. 1479, za něhož se vinice stala polem; Jan Velvarský, m. N. m., od r. 1479 (2004, f. F. 12), Jan železník, m. St. m., od r. 1481 (2004, f. H 4); načež ji koupil nejspíše Štěpán z Církvice. I jeho nástupci, jmenovaní v předchozím odstavci, drželi touž vinici vlastnickým právem.

3. Vedle vinice, uvedené svrchu sub c), připomíná se v r. 1501 nepoplatné pole Matesa vinopalníka (2005, f. G 19). Od Matesa je koupil v r. 1510 Matouš krejčí, m. N. m. (2006, f. 72 n.), jenž hned v tom roce vydal jeho díly pod roční plat 30 g. s korce.

α) Jan Vokřínek, m. N. m., ujal o něco více než 1½ korce (2006, f. 73). O rok později prodal je Oldřichovi z Humburka, nejv. král. dveřníku (2006, f. 129). Oldřich v r. 1519 dal připsati to pole manželce Marketě z Chřenovic (2006, f. 343), avšak potom v r. 1520 je prodal Jiříkovi ze Znančic, jenže s výminkou práva zpětné koupě od něho (2006, f. 393). R. 1521 je prodala paní Marketa z Chřenovic Prokopu, kárníkovi z Opatovic, m. pr. (2007, f. 37).

β) Jan Hora z Krámců, m. N. m., ujal o něco více než korec, prodal jej však již v r. 1510 Mikulášovi Knapovi, m. St. m. (2006, f. 88). Dalšími držiteli pole byli: Martin Polák, m. N. m., od r. 1513 (2006, f. 180), Marta, vdova Polákova, do r. 1521, Duchek Kolda, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 23).

R. 1511 Matouš krejčí prodal právo k přijímání ročního platu 28 g. s vinice vysazené Vokřínkovi a 32 g. s vinice vysazené Horovi Matouši Bílkovi, krejčímu, m. N. m. (2006, f. 105), od něhož je v r. 1512 koupili správcové záduší kostela sv. Štěpána v N. m. (2006, f. 143). Díl vinice vzdělané z pole zůstal však poplatný Matoušovi krejčímu.

4. Vedle pole Matesa vinopalníka prostírala se pole Duchka Holuba, m. N. m., o velikosti 5½ korce, jež potom v r. 1507 daroval k novému špitálu pod Slovany neboli u sv. Bartoloměje (2133, f. 84 [17]). Z toho pole vydali úředníci a správcové špitálu v r. 1508 2 korce Janovi s Karlova, skalníku, a 2 korce Janovi, pivovarskému mistru, pod roční plat 30 g. s korce (2133, f. 86 [19]) a v r. 1510 1½ korce Martinu Polákovi pod roční plat 58 g. (2133, f. 98 [31]).

5. Vedle zahrady a pole Matouše krejčího bylo 1½ korce pole, s něhož držitelé měli povinnost dávati ročně 18 g. k záduší kostela sv. Jindřicha v N. m. R. 1505 Martin střelec prodal polovici toho pole Jeronymu Širůčkovi, m. N. m., a druhou polovici Bartošovi z Krámců, zedníku (2005, f. O 20). Potom v témž roce koupil od Bartoše řečenou polovici pole Jeronym Širůček (2005, f. O 20).

6. Nablízku pole Jeronyma Širůčka byly 2 korce pole poplatné též k záduší kostela sv. Jindřicha. V jich držení se vystřídali: Mikuláš kloboučník se synem Vavřincem, do r. 1508, Beneš z Krámců, m. N. m., v r. 1508 (2006, f. 15), Jan s Karlova, skalník, od r. 1508 (2006, f. 15).

7. V témž úkrají se připomínají kusy pole: Václava Šolty, v r. 1502 (2005, f. K 2), Beneše z Krámců, v r. 1505 (2005, f. O 20), Sládka, v r. 1505 (2005, f. O 20), Jana olejníka, v r. 1505 (2133, f. 78 [11], Svrška, v r. 1507 (2133, f. 84 [17]), Poláčka, v r. 1508 (2133, f. 86 [19]), a Prokopa z Říti, v r. 1509 (2133, f. 93 [26]).

80. Podhorná. 81. Beneška. 82. Mikeška.

V místech nyní zvaných Na Zvonařce při nyn. Bělehradské třídě byly na pozemku německých křižovníků založeny dvě vinice a zahrada, o nichž se zachovalo jen nemnoho zpráv.

1. Pod domem Zvonařkou (čp. 65-XII.) v úpadě při Bělehradské třídě shledávala se v r. 1408 vinice Vaňka Podhorného, syna někdy Mikše Podhorného nebo Podhorského (2101, f. 168). Na ní v r. 1418 přisoudili na viničném úřadě důchod ročního platu 20 g. Jakešovi knězi, synu Staňkovu v N. m.; načež ten jej postoupil zderazskému klášteru (2102, f. 179).

2. Vedle vinice Podhorného byla zahrada s kusem pole Beneše vinaře, již majetník v r. 1416 prodal Václavovi, zahradníku v N. m., za 12 k. 40 g. S té zahrady platili její držitelé ročně 24 g. pozemkového platu ke komendě německých křižovníků u sv. Benedikta ve St. m. (2102, f. 93).

3. Vedle zahrady Beneše vinaře na jižní straně prostírala se vinice Mikeše nebo Mikšíka z Nusel, v r. 1402 (996, f. 54). Po jeho smrti držela ji vdova v r. 1416. Suma zadržených pozemkových platů na její vinici a na zahradě Václava zahradníka dělala tehda 1 k. 48 g. (2102, f. 93).

Další zprávy o pozemcích, na nichž byly tyto vinice a zahrada, docházejí teprve ze druhé polovice XV. století.

1. Jedním z tehdejších jich majetníků byl Mikuláš, m. N. m. Od něho v r. 1474 koupil vinici zvíci 3¼ korce Jan Haléř s Příkopa, m. N. m. (2004, f. C 3). R. 1486 odkázal tu vinici „Holoubek“ zvanou, mezující s vinicí jeho zetě Václava Jírovic, manželce Martě (2094, f. J 7). Později, a to v r. 1502, praví se o vinici někdy Haléřově, že ji koupil Bárta slanař, m. St. m. (2005, f. J 3). Táž vinice byla na svahu, jak se poznává z poznámky tehdáž zapsané, že se z vinice Bártovy svezl břeh do vinice Beneše Nuselského.

2. Jiným držitelem pozemku byl David, usedlý v Nuslích. R. 1481 prodal Janu Pucínovi, řezníku, m. St. m., dvě vinice, jednu ležící „pod horou a vinicí Haléřovou“, druhou ležící proti ní na druhé straně nuselské cesty (2004, f. H 4), t. j. na západní straně nyn. Bělehradské třídy. Od Pucína v r. 1489 koupil Jan Hus, uzdář, m. St. m., díl vinice a díl pole pod vinicí Haléřovou se strany jedné a pod vinicí téhož Husa s druhé strany (2004, f. N 18). V zápise o tom je poznamenáno, že s pole mají býti placeny 4 g. ročně k šestipanskému úřadu. Po Husovi měl jak vinici, tak pole Bárta slanař, od něhož je v r. 1502 koupil Beneš, usedlý v Nuslích (2005, f. J 3). R. 1503 prodal je Beneš Matouši Pleškovi, řezníku, m. N. m. (2005, f. L 4). Dalšími majetníky byli: Jan Škop, m. N. m., od r. 1507 (2005, f. Q 11), Bartoš Macura, od r. 1511 (2006, f. 134 n.), Magdalena, vdova Macurova, se synem Janem, v r. 1412, Bartoš zvonař, m. N. m., od r. 1512 (2006, f. 157).

3. Vedle Pucínovy vinice měl díl vinice a díl pole v úhrnné míře 3 korců Václav, nuselský rychtář. R. 1497 prodal oba ty pozemky Janu Poduškovi s Koňského trhu, m. N. m. (2005, f. A 5). O čtyři léta později Poduška pronajal viničku i pole Bartoši Macurovi na dobu 10 let za roční plat 4 k. 30 g. m. (2005, f. H 2). Po smrti Jana Podušky obdržela v r. 1511 jeho dcera Dorota, provdávající se tehda za Beneše

Drkolnu, od matky Alžběty podílem po otci vinici ležící pod vinicí Jana Škopa, vedlejší pole a štěpnici, ležící proti té vinici na druhé straně nuselské cesty (2091, f. M 10). Je tedy pravděpodobné, že Václav rychtář byl rovněž tak jako David Nuselský majetníkem kusu pozemku po západní straně nyn. Bělehradské třídy. R. 1520 si dal na zahájeném soudě ve St. m. prohlásiti svým majetkem svrchu řečené pozemky, vinici, pole a štěpničku.

4. V poslední vůli Jana Pezolta, m. St. m., z r. 1495, vlastníka dílu vinice někdy Fraňkovy, o níž bude řeč později, ukládalo se poručníkům od něho zřízeným, aby prodali vinici s polem, jež je na druhé neboli východní straně nuselské cesty, a obrátili stržené peníze na milosrdné skutky (2107, f. 95 n.). Z toho jde, že měl pole v úpadě pod nyn. skupinou domů Na Zvonařce. Dalšími vlastníky toho pole byli: Bárta slanař, od r. 1501 (2005, f. H 11), Matouš Pleška společně s Bartošem Macurou, od r. 1502 (2005, f. J 18), Matouš Pleška sám, od r. 1503 (2005, f. K 10), a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Jana Škopa.

5. V zápise o trhu, kterým se v r. 1503 Matouš Pleška stal majetníkem Benešových pozemků, viničky a pole, naznačuje se poloha pole rčením: mezi polem Mikulášovým a polem Poduškovým (2005, f. L 4). Byl tedy i Mikuláš držitelem pozemku v úžlabí pod Zvonařkou.

83. Kotková. 84. Čeňková.

V úkrají Na Zvonařce a U Zvonařky, nad vinicemi právě popsanými, prostíraly se s počátku XV. století dvě vinice založené na pozemku německých křižovníků. Jedna z nich, a to dolejší a větší, byla majetkem Ješka Kotka, kraječe sukna, m. St. m., druhá, horní a menší, náležela Čeňkovi, kraječi sukna, m. St. m. Tomuto onen v r. 1404 prodal svou vinici za 70 k. g. (2101, f. 14). Od Čeňka koupil ty vinice Matěj Roudnický, m. St. m., v r. 1407 za 100 k. g. a na závazek dávati ročně s menší vinice 10 pint vína ke kostelu sv. Michala v Opatovicích (2101, f. 127). Po smrti Roudnického vdova Voršila s dcerou Hedvikou r. 1416 prodaly je, zatížené ročním platem 6 k. g., Purkartu Aldenburskému, lékárníku, m. St. m. (2102, f. 98). Protože nový majetník nebyl s to, aby plnil řečené platy, a nechával vinice pustnouti, bylo z úřadu povoleno jeho věřiteli Martinu Cášskému, m. St. m., aby se dal zvésti do nich a je opanoval, r. 1418 (998, f. 179; 2099, f. 83).

Hned nato Cášský rozdělil vinice a vysadil jejich díly zákupným držitelům. Jakubovi nebo Jakoubkovi, vinaři u Pavla Svacha z Újezda, vydal 8 korců (2102, f. 194), Vítkovi Mělnickému, vinaři, 2 korce (2102, f. 197), Benešovi pícníku 4 korce (2102, f. 198), všem pod roční plat 18 g. s korce. První z jmenovaných kupců si pak zjednal i vrchní právo ve své vinici a vysadil z ní již v r. 1418 2 korce Maříku Vinořskému a 2 korce Klímovi Milevskému pod roční plat 18 g. s korce (2102, f. 198), načež, jak se podobá, prodal svou nepoplatnou vinici zvíci 4 korců Matěji Rejznkytlovi, m. St. m., před r. 1420 (2102, f. 222).

Válečná doba, jež potom nastala, způsobila, že od vzdělávání těchto vinic bylo upuštěno a že se jejich pozemky, vydané pod plat, kromě 2 korců, vrátily do rukou vrchního pána. Martin Cášský uvedl ve své jmění i vinici někdy Rejznkytlovu a v r. 1427 ji prodal Mikuláši Kalašovi, m. St. m. (2102, f. 257).

a) R. 1428 Kalaš prodal tu vinici Jakubovi sladovníku od tří tváří ve St. m. (2102, f. 273). Dalšími majetníky téže vinice, počtené za 6 korců, byli: Jan Prčka z N. m., od r. 1430 (2102, f. 330), Petr Telátko, manžel Kateřiny, býv. vdovy Prčkové, do r. 1434, Pavel Kapr, m. N. m., od r. 1434 (2102, f. 376), Václav Beroun, m. N. m., od r. 1442 (2002, f. C 21), za jehož doby se připomíná lis té vinice; Jan Vodička, řezník, m. N. m., od r. 1470 (2003, f. L 25), jemuž v r. 1475 přidal viničný perkmistr Václav od stříbrného prstenu kus občiny na ohradu vinice „podle viničného práva", aby mohl snáze platiti perkrecht (2004, f. D 6). Vodička v r. 1493 vysadil vinici pod roční plat kopy g. Bartoši Macurovi (2004, f. R 12) a důchod toho platu potom věnoval k záduší kostela sv. Štěpána v N. m. R. 1500 Macura osvobodil svou vinici výkupem ročního platu od správců tohoto záduší (2005, f. G 5). Po jeho smrti byla vinice majetkem jeho vdovy Magdaleny a syna Jana, již ji v r. 1512 prodali Bartošovi zvonaři (2006, f. 157). Po něm vinice dostala jméno Zvonařka.

b) R. 1427 vydal Martin Cášský 8 korců pole z bývalé své vinice Mikuláši Kalašovi pod roční plat 6 g. 10 d. s korce (2102, f. 257).[1]) Z toho platu se Kalaš po čase vykoupil. Po něm zdědila pole vdova Něta. Když je pak v r. 1443 prodala Václavu Berounovi, m. N. m. (90, f. 78), byl proti trhu ohlášen úřadu odpor od Vítka povozníka, tvrdícího, že má právo ke 2 korcům toho pole po Vackovi z domu Pihulova. I došlo k rozhodnutí, aby Něta Kalašová spokojila Vítka náhradou (2099, f. 806). Dalšími majetníky pole byli: Matěj Žlutický, kovář, m. N. m., od r. 1464 (2003, f. J 1, K 25), Václav krejčí, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 9), Marta, vdova Václava krejčího, s dcerou Eliškou, do r. 1483, M. Václav, opat karlovského kláštera, s konventem toho kláštera, již v r. 1483 koupili to pole s pozemkem Klín zvaným k svému jmění (2004, f. J. 6). Klášterní správa vydávala pak díly pole pod roční plat, dávajíc smlouvy o to sjednané zapisovati do klášterních knih.

85. Folimanka. 86. Hovorková.

Na stráni svahující se do nuselského údolí, nad nyn. dvěma staveními, jež se označují názvem Na Folimance (čp. 66-XII.), i dále na východní stranu byla vinice, již zprvu po sto let Pražané nazývali Folimanem nebo Folmanem. Soudíc z toho názvu, je pravděpodobné, že tu vinici buď založil anebo po delší dobu měl v držení Jakub Foleman, m. St. m., žijící v prostředku XIV. století (Tomek, Dějepis m. Prahy, II. str. 275). R. 1402 její majetník Pavel z Jenštejna a ze Staré prodal ji Ludvíkovi Andělovu, lékárníku ve St. m., za 330 k. g. (996, f. 60). O čtyři léta později Ludvík zvětšil Folimanku, přikoupiv k ní vedlejší vinici, prostírající se na ohbí stráně nad sběhem nyn. Bělehradské třídy a ulice Pod Karlovem. Vinice náležela do r. 1402 Pešíku Hovorkovi z Holešovic[2]) a pak postupem větším a menším vikaristům a choralistům vyšehradského kostela, načež dalším postupem ji obdržel Mikuláš Míca, vikarista a choralista téhož kostela, na závazek, že bude platiti kolegům ročně kopu g.,

[1]) Jeho poloha byla označena: mezi vinicemi Haška ševce se strany jedné a polem ze zpustlé vinice Vavřince Čapka. Jmenovaní sousedé na vinicích nejsou odjinud známi.

[2]) V týž čas, jak se podotýká v zápise, měl tu vinici pražský arcibiskup, Olbram ze Škvorce (996, f. 55).

r. 1402 (996, f. 55). R. 1404 ji ujal od Míci trhem Martin, kaplan špitálu pod Vyšehradem (2101, f. 15). Od něho v r. 1406 ji koupil Ludvík lékárník za 20 k. g. na trvající závazek k ročnímu platu kopy g. vikaristům a choralistům vyšehradského kostela (2101, f. 84). Potom v r. 1415 si ještě Ludvík zjednal k svému jmění býv. vinici M. Jakuba Soběslavského, mezující s Folimankou na vrchu za městskou hradební zdí proti kostelu sv. Karla (2102, f. 57).

V čas převratu věcí v Čechách s počátku vlády krále Zikmunda Ludvík utekl z města. I pozbyl za to v pokutu vedle jiného jmění Folimanky, z níž, jak se podobá, byl díl zvíci 4 korců propůjčen v r. 1421 Pechovi valcháři, m. St. m., majetníku vinice na Karlově (2099, f. 1112). Když se však Ludvík vrátil kajícně do Prahy, dosáhl s prominutím viny býv. majetku. R. 1427 odprodal kus vinice někdy M. Jakuba Soběslavského Fraňkovi vinaři za 5 k. g. (2102, f. 259). Po jeho smrti zdědil Folimanku jeho syn Janek, asi v r. 1427; a když zemřel, stala se ta vinice majetkem vdovy Jankovy, provdané potom za Bořivoje z Lochovic. Táž paní v r. 1435 zmenšila svou vinici o 4 korce vinice někdy M. Jakuba Soběslavského prodejem Jírovi Fraňkovu (2102, f. 397; 2002, f. A 13). V r. 1443 prodala pak Folimanku, vyjímajíc jen chmelnici, ležící u potoka Botiče, Petříku Sopouškovi od zlaté točenice, m. St. m., za 120 k. g. (2102, f. 437; 90, f. 76). Proti tomu trhu zdvihl odpor Ondřej Čapek, barvíř, m. St. m., z příčiny dlužnického závazku paní Doroty; ale nebylo mu dáno za právo (2099, f. 1006). Sopoušek, čině poslední pořízení, ustanovil za poručníky nemalého jmění Jana Touška, předního písaře St. m., Ondřeje Mauštytla, m. St. m., Prokopa lékárníka ve St. m. a M. Zikmunda lékaře, ukládaje jim, aby, zaplatíce jeho dluhy a věnujíce slušnou částku peněz na zmírnění bídy chudých lidí, naložili s ostatním jměním po svém dobrém zdání. Řečení poručníci však, nevíme proč, postoupili své poručenství v tom panu Jiřímu z Kunštatu a z Poděbrad (2119, f. E 3; 992, f. 231; 2099, f. 1092), jenž v r. 1452 prodal Folimanku Heřmanu Sirotkovi ze Zhořce za 170 k. g. (2103, f. 34; 2002, f. L 28; 90, f. 213).

Dalšími majetníky vinice s lisem a vížkou byli: Zikmund od oslů, později z Bytešky zvaný, m. St. m., od r. 1455 (2103, f. 53), Marta, vdova Zikmundova, v letech 1462—1466 (2119, f. M 7; 2103, f. 115), Augustin od husi, m. N. m., od r. 1469 (2103, f. 115), jenž v r. 1475 odprodal od ní višňový sádek, založený Ludvíkem lékárníkem za Karlovem vedle lisu a nablízku vížky, Václavovi, synu Ondřeje Fraňkova (2004, f. C 10); Blažek kožišník, m. N. m., od r. 1477, kdy se velikost Folimanky označuje počtem 24 korců půdy (2004, f. E 8); Martin od svině, kožišník, m. St. m., od r. 1487 (2004, f. M 3), Václav od svině, m. St. m., v r. 1512 (1128, III. f. B 28), paní Dorota od svině, m. pr., do r. 1519, paní Anna od lilie, m. pr., od r. 1519 (2006, f. 362), Šimon od lilie, zámečník, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 155).

K Folimance příslušela zprvu chmelnice prostírající se v místě nyní Na Folimance zvaném. Tehda bylo to místo mezi dvěma vodními toky, totiž potokem Botičem na jihu a náhonem na podvyšehradský mlýn na severu. R. 1445 Dorota, manželka Bořivoje z Lochovic, prodala tu chmelnici Janu Trefanovi Těšínskému, m. St. m., za 30 k. g. (90, f. 122). Trefan v r. 1467 odkázal tu chmelnici vnoučatům, totiž dětem svého syna Kiliána a dětem svého zetě Ctibora z Nezpečova (2119, f. O 10).

Potom v r. 1480 Ctibor dal na vůli Jankovi staršímu, synu Kiliánovu, aby spolu s panošem Janem Plzákem jako zástupcem Ctiborových dětí prodal chmelnici pod Folimankou (2106, f. 59). Pokud víme, byli pak majetníky chmelnice: Šimon Chržín, do r. 1488, Václav Ječmének, m. N. m., od r. 1488 (2004, f. N 9), Marta, vdova Ječménkova, se synem Lukášem, do r. 1520, Mikuláš Šorf, m. pr., od r. 1520, kdy z chmelnice byla již zahrada (2103, f. 245). R. 1512 došlo k rozhodnutí ve sporu vzešlém mezi Tomášem z Prostiboře, majetníkem podvyšehradského mlýna, se strany jedné a Václavem od svině a Martou Ječménkovou s druhé strany, v kterémžto sporu vinil Tomáš Václava a Martu, že jemu na škodu zmenšují přítok vody na mlýn, zarážejíce plotní koly do náhonné strouhy, čímž se strouha v těch místech zanáší. Proti tomu se Václav při soudním řízení v radě St. m. hleděl ospravedlniti poukazem na výsady, propůjčené vinicím od králů Karla a Václava, ale bylo mu namítnuto, že výsada podvyšehradského mlýna je starší než viničné výsady, i uznáno za právo, že „on Václav ani paní Marta hájiti (t. j. bràniti) nemají po březích jemu Tomášovi choditi neb těm, kdož by opravovali a zanesené strouhy vymítali; a dál vymítati nemají než potud, pokud lopatú muož na břeh vyložiti v strouze stoje; ani víc té strouhy Tomáš má podlé práva šířiti, než ve dnu aby bez čtvrti dvú loket zšíři byla; a když sobě ten tok tak zpraví, od toho času on Václav ani paní Ječménková víc zádavy žádné kolím ani jinú věcí jemu Tomášovi činiti nemají v té strouze“ (1128, III. f. B 28).

87. Fraňková. 88. Košířka. 89. Martinka.

Vedle Folimanky, zejména její střední částky za městskou hradební zdí na Karlově, byla vinice Fraňka vinaře, m. N. m., připomenutá po prvé v písemnosti z r. 1401 (996, f. 32). V r. 1427 Franěk k ní přikoupil kus vinice Folimanky, býv. část celku vinic Košířky a Martinky. První z těch vinic náležela na konci XIV. století Mateji Košířovi z N. m. Po něm ji zdědili vdova Petruše a syn Jan, již se před r. 1403 o ni rozdělili (996, f. 82). V tom roce byl majetníkem býv. vinice Petrušiny Pešek Drobnice, m. St. m., jenž ji tehda prodal M. Jakubu Soběslavskému „od sv. kříže“, býv. správci tamní klášterní školy a již profesoru lékařské fakulty, za 3½ k. g. (2101, f. 65). O rok později přikoupil týž Jakub druhou polovici Košířky od Jana, syna někdy Mateje Košíře, za 12 k. g. (2101, f. 79). V týž čas koupil ještě vinici Martinku, založenou na pozemku německých křižovníků, od Martina, zahradníka za Poříčskou branou, za 8 k. g. (2101, f. 95). Ty tři vinice v jedno spojené držel M. Jakub ještě v r. 1414; načež když znamenal nemožnost dávati s nich roční plat, jímž je zatížil, prodal je s příslušenstvím Vítu Černochovskému, písaři. R. 1415 Vít postoupil vinice Ludvíkovi, lékárníku, m. St. m. (2102, f. 57). Od Ludvíka koupil díl těch vinic Franěk vinař za 5 k. g. a zvětšil tím svou vinici (2102, f. 259). Dalšími majetníky zbývajícího dílu byli po Ludvíkovi syn jeho Janek a po něm jeho vdova Dorota, provdaná potom za Bořivoje z Lochovic.

Po smrti Fraňka vinaře a jeho manželky Doroty zdědily pozůstalý majetek jejich děti Jíra, Jan a Anička, provdaná za Vaňka Berouna, m. N. m. V r. 1435 skoupil Jíra Fraňkův viničné podíly sourozenců a stal se majetníkem vinice na Karlově. V témž roce zvětšil tu vinici příkupem 4 korců půdy z býv. vinic Košířky a Martinky od

Doroty, manželky Bořivoje z Lochovic (2102, f. 397; 2002, f. A 13). V potomním sporu o to, má-li dávati 4 k. g. ročního platu, koupeného v letech 1412—1414 na vinici M. Jakuba Soběslaského od Ludvíka lékárníka, bylo v r. 1445 rozhodnuto na viničném úřadě, že Jíra není povinen tím platem, protože si paní Dorota Bořivojová, prodávajíc vinici, takového platu nevymínila (2002, f. F 1).

Po smrti Jíry Fraňkova v r. 1456 připadla vinice na Karlově jeho synu Ondřejovi (2094, f. A 10). Když však o tři léta později zemřel, zdědily ji vdova Marketa a děti nedospělé věkem (2094, f. B 19). Proti Marketě zdvihl odpor Jaroš, zvoník u sv. Michala ve St. m., tvrdě, že mu po dědovi náleží důchod 2 k. g. ročního platu s Fraňkovy vinice. Při tom se dokládal listem, jejž předložil viničnému úřadu. Avšak dočkal se výroku, aby nechal na pokoji majetníky Fraňkovy vinice, protože dotčený list nic mu nesvědčí (2003, f. J 1).

Marketa, vdova Ondřejova, obecně Bohatá zvaná, řídila viničné práce a vedla polní hospodářství až do smrti v r. 1471 (2094, f. E 18). Poslední vůlí odkázala pozemky na Karlově, počtené ve 13 korcích, čtyřem osobám na rozdíl, totiž Václavovi synu, Dorotě dceři, provdané za Ondřeje Řešetáka, m. St. m., Anně dceři a Petruši matce. Z vůle tří z nich, posléze jmenovaných, byl zveden do těch pozemků Václav syn r. 1471 (2003, f. M 5). V r. 1475 Václav přikoupil z Folimanky višňový sádek od Augustina od husi za 17 k. g., dávaje při tom svolení, aby Augustin směl procházeti sádkem ke své vížce na Folimance (2004, f. C 10). Jinak zase o tři léta později prodal kus vinice vlastníku vedlejší vinice Jakubovi, zvonaři v N. m. (2004, f. F 7). Před smrtí v r. 1483 odkázal své pozemky na Karlově, počtené v 15 korcích, sestrám, Dorotě Řešetákové a Anně Květoňské, m. N. m. (2094, f. H 22). Vinice oné byla u cesty, t. j. nyn. Bělehradské třídy, vinice této opodál od cesty.

a) Dorota Řešetáková ovdověvši pojala asi v r. 1492 za muže Jana Pezolta, m. St. m., jemuž pak zůstavila dědictvím vinici s lisem a polem o úhrnné míře půdy 8 korců. Pezolt r. 1495, čině poslední pořízení o majetku, uložil poručníkům, jež si obral, aby prodali vinici s lisem nad Nuslemi zvíci 7 korců a k tomu pole o 17 záhonech, a peníze stržené za to zboží aby obrátili na milosrdné skutky (2107, f. 95 n.). R. 1501 prodali poručníci vinici s polem Bártovi solnáři, m. St. m. (2005, f. H 11). Dalšími majetníky pozemků byli: Matouš Pleška, řezník, m. N. m., společně s Bartošem Macurou, m. N. m., od r. 1502 (2005, f. J 18), Matouš Pleška sám, od r. 1503 (2005, f. K 10), Jan Škop, m. N. m., od r. 1507 (2005, f. Q 11), Bartoš Macura, od r. 1511 (2006, f. 134 n.), Magdalena, vdova Macurova, se synem Janem, do r. 1512, Bartoš zvonař, m. N. m., od r. 1512 (2006, f. 157).

b) Anna Květoňská pronajala v r. 1492 svou vinici s polem 8 korců svému švakru Janu Pezoltovi na dobu 6 let (2004, f. R 4). R. 1495 učinila smlouvu s Brožem nebo Brožkem, m. N. m., manželem její neteře Marty, podle kteréžto smlouvy Petr Brož se měl po Anině smrti státi majetníkem vinice a pole, ale s výminkou závazku, že jí bude, přežije-li Anna dobu nájemné smlouvy, kterou sjednala s Janem Pezoltem, poskytovati stravu a slušný oděv a že po vyjití nájemné smlouvy bude dávati s vinice a pole ročně 15 bílých grošů a 10 pint červeného vína ke kostelu sv. Štěpána v N. m. (2004, f. S 27). Když však v r. 1498 Brož neplnil Anně závazku, a bylo proto na něj žalováno, perkmistr Pytlík, přesvědčiv se o odporu Brožově proti doslovnému

plnění závazku, přibral k sobě dva radní pány N. m. a několik sousedů z osady sv. Štěpána a snesl se s nimi o výpověď toho znění, že Brož je povinen vydávati paní Anně, „počna od Suchých dní po sv. Duše nyní příštím až do její živnosti na každé Suché dny, čtvery do roka", po 2 k. g. m. na stravu a oděv a zaplatili 3 k. g. m., jimiž se byla zadlužila za pivo. Zároveň bylo Brožovi uloženo, aby od příštího dne sv. Martina počal dávati roční plat a víno ke kostelu sv. Štěpána (2005, f. A 32).

Brož zvětšil potom svou vinici „novosadbou" a oddělil novosadbu od ostatního dílu vinice. Tím vzrostl jeho roční plat s vinice a pole ke jmenovanému kostelu o 6 g. a 2 pinty vína. R. 1522 prodal však vinici s polem, ale bez novosadby, Václavu Žlutickému, m. pr. (2007, f. 47).

90. Bílka. 91. Brožka.

Vedle celku vinic Košířky a Martinky, na sever od něho, u nuselské cesty, t. j. nyn. Bělehradské třídy proti úžlabí pod Zvonařkou, byla v letech 1402—1404 vinice Pešaty Bílého z Nusel (996, f. 54; 2101 f. 17). V témž místě se pak shledávala zpustlá vinice zvíci 3¾ korce ve vlastnickém držení dvou měšťanů N. m., Bartoška a Martina s Koňského trhu, již ji v r. 1437 prodali Vítkovi od školy sv. Štěpána, m. N. m. (2002, f. B 3). Vítek uvedl tu vinici v lepší stav a podržel ji až do svého stáří; načež ji v r. 1464 prodal Kubovi nebo Kubkovi, zvonaři v N. m. (2003, f. J 15). Od Kuby ji obdržel jeho syn Jíra, zvonař v N. m., a zůstal jejím mjetníkem do smrti v r. 1495. Poručníci majetku po něm zůstalého v r. 1499 prodali vinici, počtenou za 2 korce, Janovi tesaři, m. N. m., za 50 k. g. (2005, f. C 4 n.). Od Tesařova nástupce, Daniele, kožišníka v N. m., koupil ji Bartoš zvonař, m. N. m., v r. 1516 (2006, f. 272).

Vítek od školy sv. Štěpána měl v nevelké dáli od své vinice, poblíž městské hradební zdi, kus pole. Jak za to máme, byl to pozemek někdejší vinice jmenované v r. 1401 majetkem Brože z N. m. (996, f. 32). O to pole stál Kuba zvonař. Podle slova, daného mu od Vítka, měl dojíti splnění své žádosti strany pole teprve po jeho smrti. R. 1466 odkázal Vítek pole své dceři Marketě (2003, f. K 7), jež pak o čtyři léta později je prodala Kubovi (2003, f. L 24). Dalšími majetníky toho pole byli: Jíra, syn Kubův, zvonař, do r. 1495, Magdalena, vdova Jíry Kubova, od r. 1495, Bartoš zvonař, jenž v r. 1496 pojal touž Magdalenu za manželku (2090, f. 133). R. 1478 Bartoš koupil kus vedlejšího pole od Václava, syna Jíry Fraňkova (2004, f. F 7).

92. Matějka. 93. Mareška.

Vedle vinice Bílky, na severní straně od ní, ležela vinice Matějka, založená na pozemku německých křižovníků. Jejím majetníkem byl ve 2. polovici XIV. století Matěj od klíčů, m. St. m. Po něm měl tu vinici Jan Frenclinův do r. 1401, kdy ji prodal Janovi, křižovníku s červenou hvězdou, faráři u sv. Štěpána v N. m., za 40 k. g. (996, f. 32, 31). Týž kněz koupil v témž roce vinici Marešku, sousedící s Matějkou, od Kačky, vdovy Mareše, sladovníka v N. m., za 5 k. g. (996, f. 32)

a spojil ji s Matějkou. R. 1412 prodal však vinici Pechovi valcháři, m. St. m., za 25 k. g. (2101, f. 325). V dalších 25 letech dějí se zmínky o té vinici jen mimochodem, takže se připomínají její majetníci: Pecha, obnovovatel nebo správkář obuvi, r. 1414 (2102, f. 34), pan Pecha ze St. m., r. 1435, (2082, f. K 25) a Pechová, r. 1435 (2002, f. A 13). Jak se podobá, došlo po Pechově smrti k rozdělení jeho vinice na dvé, totiž na vinici Matěje od černých sloupů u sv. Kříže v Podžidí, m. St. m., a na vinici Jaroše, potomního zvoníka při kostele sv. Michala ve St. m.

O Matějovi od černých sloupů víme, že přikročil k rozdělení své vinice a že z ní vysadil korec Václavu Kurvicovi, řezníku ve St. m., $1\frac{1}{4}$ korce Vítkovi, povozníku v N. m., 3 korce Vávrovi a 2 korce Vítkovi od sv. Štěpána v N. m., všem pod roční plat 15 g. s korce.

a) Vinice Kurvicova, připomínaná nejprve v r. 1437 (2002, f. B 3), byla vedle vinice Vítka od školy sv. Štěpána při nyn. Bělehradské třídě proti Zvonařce. R. 1463 ji prodala vdova Duchna Janovi, lukaři nebo střelci v N. m., (2003, f. H 13) od něhož ji ještě v témž roce koupil Klíma od huti, cihlář nebo uhlíř v N. m. (2003, f. H 13).

b) O vinici Vítka povozníka není dalších zpráv než jen ta, že ji v r. 1437 prodal Hanušovi, bečváři v N. m. (2002, f. B 3). Jak se zdá, držel ji potom Jan lukař do r. 1463 a po něm Klíma uhlíř, jmenovaní v předchozím odstavci.

Vinic někdy Kurvicovy a Vítka povozníka nejspíše se týká zpráva, že v r. 1469 Martin Penízek, m. N. m., prodal vinici velkou 2 korce Matěji Sezemovi, ševci (2003, f. L 20). Dalšími majetníky vinice a později pole se zahradou byli: Matěj, mistr kuchyně krále Jiřího, od r. 1471 (2003, f. M 7), Jan Uher, povozník, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 8), Mikuláš kolář, m. N. m., od r. 1475 (2004, f. C 5), Mikuláš společně s Ondřejem, od r. 1476 (2004, f. D 9), Kateřina, vdova Mikulášova, do r. 1481, od jejíž doby se pole se zahradou počítalo za $1\frac{1}{2}$ korce; Jenček Chudoba, v r. 1481 (2004, f. H 5), Ondřej pekař, m. N. m., od r. 1481 (2004, f. H 5).

c) Vinice Vávrova hraničila východní stranou s vinicí Vítka od sv. Štěpána. R. 1450 Vávra z ní odprodal kus měřící korec Štěpánu Hubatému od sv. Štěpána v N. m. (2002, f. K 19), jenž si potom zjednal ve vlastnictví další 2 korce téže vinice. Po jeho smrti vdova Marketa prodala v r. 1462 2 korce Matěji Žlutickému, kováři, m. N. m., (2003, f. H 3) a v r. 1463 korec vinice Marketě z N. m. (2003, f. H 7).

α) R. 1471 Žlutický prodal korec býv. vinice a již pole Bartošovi, sladovníku, m. N. m. (2003, f. M 7).

β) R. 1464 Marketa, vdova v N. m., prodala svou vinici Vaňku Zvoleněveskému na Rybníčku v N. m. a jeho synu Mikulášovi (2003, f. J 5). Od Vaňka s Rybníčka koupil tu vinici v r. 1466 Havel, pivovarský mistr u Slivenského v N. m. (2003, f. K 5).

Co se dále stalo s těmito vinicemi, nelze z pramenů zvěděti. Rovněž tak není zpráva o tom, od koho před r. 1479 koupil v těch místech Václav od kocourů nebo Kocour, m. N. m., 6 korců pole. Tak vzniká domněnka, že Kocour byl nástupcem v držení pozemků osob svrchu jmenovaných. Od něho v témž roce koupil to pole

Václav s Dobytčího trhu, krejčí, m. N. m. (2004, f. G 3). Po jeho smrti v r. 1483 prodaly dědičky, Marta vdova a Eliška dcera, (2094, f. H 17) dotčené pole M. Václavovi, opatu karlovského kláštera, a tamnímu konventu (2004, f. J 6). Klášterní správa vysazovala potom pole lidem pod roční plat; ale zápisy o tom nebyly činěny do knih viničného úřadu, nýbrž do knih klášterních.

d) Vinice Vítka od sv. Štěpána o velikosti 2 korců byla vedle vinice Vávrovy. V r. 1437, kdy Matěj od černých sloupů ji vydal pod plat Vítkovi, připomíná se její štěpnička (2102, f. 419; 2002, f. B 9). Proti držení štěpničky Vítkem zdvihl odpor Jaroš, potomní zvoník u sv. Michala ve St. m., tvrdě, že štěpnička je na jeho pozemku; i dosáhl toho, že mu byl na ní přiznán důchod ročního platu 23 g. O tu štěpničku se tedy zvětšil pozemek Vítkův do míry 4 korců. Vítek prodal vinici Jírovi Světlíkovi, mlynáři v Nuslích, od něhož ji pak koupil, proměněnou v pole, Václav Lichvice, m. N. m., v r. 1461 (2003, f. F 28). Dalšími držiteli toho pole byli: Martin Penízek ze Široké ulice v N. m., od r. 1464 (2003, f. J 7), Beneš Tábor, krejčí, od r. 1469 (2003, f. L 20), Bartoš švec, m. N. m., od r. 1472 (2003, f. M 21), (podle našeho domnění:) Václav Kocour, m. N. m., do r. 1479, a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Václava krejčího.

O vinici Jaroše zvoníka je učiněna zmínka již svrchu. R. 1437 byla jen asi ladem, jehož díly posloužily ke zvětšení vedlejších vinic.

e) Jedním kusem měřícím asi 2 korce půdy došla větší míry vinice Vítka od sv. Štěpána (2102, f. 419; 2002, f. B 9). Dalšími držiteli téhož kusu byli: Václav Lichvice, od r. 1461 (2003, f. G 1), Martin Penízek, od r. 1464 (2003, f. J 7), (podle našeho domnění:) Václav Kocour, do r. 1479, Václav krejčí, od r. 1479 (2004, f. G 3), jenž o dvě léta později osvobodil díl svého pole výkupem ročního platu s něho 23 g. od Jaroše zvoníka (2004, f. H 3); a osoby svrchu jmenované před odstavcem sub d), počínajíc od Marty, vdovy Václava krejčího.

f) Držitelem druhého kusu Jarošova pozemku zvíci korce stal se před r. 1479 Vít s Koňského trhu, jenž jej potom v r. 1481 osvobodil výkupem ročního platu 11½ g. od Jaroše (2004, f. H 3). Dalšími majetníky toho pozemku byli: Jíra z domu Šalomounova do r. 1490, Jan Číhař, m. N. m., od r. 1490 (2004, f. P 7), vdova Číhařova, do r. 1492, Pavel Kroupa s Koňského trhu společně s Divišem s Koňského trhu, konířem, od r. 1492 (2004, f. R 6), Diviš s Koňského trhu sám, od r. 1494 (2004, f. S 16), Bartoš zvonař, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 9).

g) Třetím kusem Jarošova pozemku zvětšil Václav od líce, m. N. m., svou vinici o korec půdy. Celkem držel vinici zvíci 4 korců, z nichž dva byly svobodné, jeden poplatný Jarošovi a jeden poplatný Havlu Čotrovi. Poplatnost posledního korce vznikla nejspíše tím, že Jaroš prodal Čotrovi své vrchní právo. Z obou poplatných korců vycházel totiž stejný plat po 11½ g. ročně. Od Václava od líce v r. 1459 koupil celou vinici Martin Šarlátko, m. N. m., (2003, f. E 15), jenž pak o rok později odprodal 3 korce poplatné vinice Janu Brambergrovi, nájemníku u Jana koželuha (2003, f. F 9). R. 1461 Brambergr prodal tu vinici Václavovi od sv. Kateřiny, m. N. m. (2003, f. F 30). Z poslední vůle Havla Čotra od bílého medvěda, m. St. m., se dovídáme, že v r. 1472 odkázal roční plat na vinici Šimona kramáře k záduší kostela sv. Havla ve St. m. (2119, f. Q 3). To se snad týká vinice svrchu jmenované.

94. Sobková I.

Měla jméno po Sobkovi, m. N. m., jenž byl jejím vlastníkem s počátku XV. století. Po jeho smrti dědici, vdova Marketa a syn Jan, prodali ji v r. 1411 Bartošovi barbíři za 20 k. g. a na závazek ročního platu 2 k. g. (2101, f. 255). O tři léta později koupil tu vinici od Bartoše Otík, kraječ sukna, m. St. m. (2102, f. 34). Po něm ji držel jeho syn Janek, m. St. m., až do r. 1437, kdy ji prodal Vaňku Milostníkovi, řezníku v N. m. (2102, f. 409; 2002, f. B 5). Od Doroty Milostníkové v r. 1459 koupil touž vinici, ležící vedle pusté vinice někdy Františkovy a vinice Svatoštěpánské, Jíra Světlík, mlynář v Nuslích (2003, f. E 16). Její velikost není udána. Světlík v r. 1461 prodal díl Sobkové, proměněné již v pole, zeti Janu Hochovi z Nusel (2003, f. G 30), zavazuje se při tom slibem, že ho pobídne ke koupi i zbývajícího kusu, kdyby měl úmysl jej zciziti. Prodal pak Hochovi řečený zbytek pole v r. 1466 (2003, f. K 10). R. 1471 obdržela celé to pole, ležící za městskou zdí, Anna Hochová postupem od svého manžela (2003, f. M 8).

Potom není již ani zprávy ani zmínky o poli Anny Hochové. Vzhledem k jeho poloze a k dějinám vedlejší vinice někdy Františkovy usuzujeme, že lze pomysliti na jeho spojení s vinicí Františkovskou, o níž se hned dále mluví.

95. Prokopka. 96. Borešová.

Obě ty vinice byly štípeny na pozemku komendy svatojanského řádu při kostele Panny Marie pod řetězem v N. m. První z nich náležela Prokopu Bohuslavovu, příjmím Černému, m. St. m., do r. 1407, kdy zemřel. Potom se stala majetkem jeho syna Prokopa, m. St. m. (2101, f. 328). Druhá, hraničící s první, měla jméno po Borešovi, poslu pánů konšelů N. m. Od něho ji koupil Prokop asi v r. 1410 (2101, f. 282).

1. R. 1411 Prokop, syn Prokopa Bohuslavova, prodal díl Prokopky zvíci 3 semenných korců Františkovi, barvíři pláten a příze ve Smečkách, za 10 k. g. (2101, f. 282). Dalším majetníkem té vinice byl František věnečník, m. N. m., nejspíše syn Františka prve jmenovaného. V poslední vůli z r. 1448 odkázal ji synu Jankovi a vnučkám Aničce a Makuši na rozdíl (2096, f. M 10). O rok později, nevíme, z které příčiny, ujal ji Vaněk, manžel Markety, dcery Františkovy (2084, f. C 17). R. 1459 sluje ta vinice vinicí pustou (2003, f. E 16). Potom v r. 1465 Marketa, vdova Vaňkova, postoupila ji Mikulášovi, jenž měl za manželku její dceru Annu (2003, f. J 22).

V nedostatku zápisů nebo jiných pomůcek, které by činily další dějiny vinice jistými, lze vysloviti domněnku, že v r. 1480 vinice byla částkou pole náležitého Maškovi Malému a jeho manželce Netě (2004, f. G 12). Jejich pole zabíralo 5½ korce půdy a bylo vysazeno úročníkům pod plat. Od Malého koupil to pole v témž roce Matěj z domu Strnadova, sladovník, m. St. m. Když potom v r. 1483 pořizoval o svém majetku, ustanovil, aby jeho manželka Kateřina brala roční plat s řečeného pozemku, proměněného již ve vinici, až do zákonných let vnučky Matějovy Doroty, načež by jej postoupila Dorotě (2119, f. U 11; 2005, f. C 15). Táž Dorota, provdavši se za Václava Trubku, prodala v r. 1499 své právo k přijímání platu s vinice v míře kopy g.

správcům záduší kostela sv. Štěpána v N. m. (2005, f. C 16). Protože vinice někdy Františkova byla jen o 3 korcích, zdá se býti pravděpodobným, že se díl pole z býv. vinice Sobkové stal částkou vinice Františkovské. Za času, kdy správcové záduší kostela sv. Štěpána ujímali vinici před tím Dorotinu, úročilo na ní pět osob, platících po 15 g. s korce (2005, f. C 16).

a) Říha Bělohub, řezník, m. N. m., měl korec. Jeho nástupce Václav z Helmova domu prodal v r. 1503 tu vinici, proměněnou v zahradu, Řehoři Kláskovi, m. N. m. (2005, f. L 10), jenž ji rozdělil na dvé.

α) R. 1503 Jan Krumpera, služebník konšelů N. m., koupil od Kláska půl korce (2005, f. L 20); i prodal jej v témž roce Martinu Pečeni, m. N. m., do spolku se synem Jírou (2005, f. L 20). Dalšími držiteli té viničky byli: Mikuláš Straka, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. P 11), Petr od bab, syn Mikuláše pernikáře, od r. 1517 (2006, f. 303), Bartoš zvonař, m. N. m., od r. 1520 (2006, f. 378).

β) R. 1504 Blažek z Kerské ulice u sv. Kateřiny, krejčí, koupil od Kláska půl korce s vížkou (2005, f. M 15). Po něm se v držení té zahrady vystřídali: Jakub zedník, od r. 1504 (2005, f. M 15), Blažek krejčí, od r. 1506 (2005, f. Q 1), Oldřich, barvíř v N. m., od r. 1507 (2005, f. Q 15), Běta, vdova Oldřichova, do r. 1517, Petr, syn Mikuláše pernikáře, od r. 1517 (2006, f. 290), Bartoš zvonař, od r. 1520 (2006, f. 378).

b) Petr hrobník měl půl korce. Od něho koupil tu viničku Mikuláš Straka v r. 1506 (2005, f. P 11). Jejími dalšími držiteli byli: Petr, syn Mikuláše pernikáře, od r. 1517 (2006, f. 303), Matouš zvonař, od r. 1520 (2006, f. 378).

c) Jan Žák, lojovník, měl korec. Po něm měl tu vinici Šimon Žák z N. m. do r. 1517, kdy ji prodal Petrovi, synu Mikuláše pernikáře (2006, f. 289). Od Petra ji koupil v r. 1520 Bartoš zvonař (2006, f. 378).

d) Martin Pečeně nebo Pečenka měl půl korce. Jeho nástupci v držení pozemku upraveného v zahradu byli: Martin Vlk, od r. 1502 (2005, f. H 13), Václav Táborský, m. N. m., od r. 1503 (2005, f. K 18), Jan Krsovský, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. O 4), Bartoš Sovka, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 214), Petr, syn Mikuláše pernikáře, od r. 1517 (2006, f. 303), Bartoš zvonař, od r. 1520 (2006, f. 378).

e) Diviš s Koňského trhu měl korec pole, jejž v r. 1508 prodal Bartoši zvonaři (2006, f. 9).

2. R. 1412 prodal Prokop, syn Prokopa Bohuslavova, díl Prokopky ležící proti hradební zdi N. m. a býv. vinici Borešovu Janu Levovi za 37 k. g. (2101, f. 328). Ta vinice velká 8½ korce přiléhala k městskému příkopu a byla podle svého tvaru zvána Klínkem anebo vinicí na Klínku. Janek Lvův, zadluživ se, musil ji v r. 1416 postoupiti svému věřiteli, Kunešovi, lékárníku ve St. m. (2099, f. 90, 97). Novému majetníku, jenž se potom v r. 1421 obohatil koupí konfiskovaných statků, nevidělo se nakládati na celou vinici; i vysadil její díl pod roční plat dvěma osobám, a to Maříku Štěrboholskému, vinaři, 2¼ korce a Janu Šrámovi 2¼ korce, r. 1424 (2099, f. 89). Po jeho smrti vydala jeho vdova Marketa se synem Kunešem nebo Kunšíkem, lékárníkem, m. St. m., další kus vinice o 2 korcích pod plat Václavovi, r. 1449 (2002, f. J 29), a zbytek též o 2 korcích Nikodemovi, r. 1450 (2002, f. K 4).

a) Štěrboholský podržel vinici, platě ročně po 15 g. s korce, do r. 1445, načež ji prodal s domkem v ní vystavěným Maříku Kyjskému (2002, f. E 20). Dalšími držiteli vinice byli: Mařík od hřebenů, do r. 1454, Mikuláš Hegler z Dlouhé třídy, držťkář, m. St. m., od r. 1454 (2003, f. A 13), Mařík od hřebenů, do r. 1456, Petr z Nusel společně s Maroušem z Nusel, od r. 1456 (2003, f. B 24), (podle našeho domnění:) Václav od líce, m. N. m., do r. 1459, Martin Šarlatý nebo Šarlátko, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. E 15), a osoby jmenované v dalším odstavci, počínajíc od Markety, vdovy Šarlatého. O ročním platu s té vinice po r. 1454 nečiní se v zápisech zmínky.

b) Šrám platil s vinice po 15 g. s korce. Po něm se v jejím držení vystřídali: Jan kurař, do r. 1442, Jan Obřístevský, od r. 1442 (2002, f. C 20), od jehož doby se ta vinice počítala za 2 korce; Jan Žižka, od r. 1444 (2002, f. D 28), (podle našeho domnění:) Martin Šarlatý — o něm je jisto, že si po r. 1460 zjednal 2 korce pole na zvětšení svého vedlejšího pole, v něž vinici proměnil. Po něm zdědila to pole jeho vdova Marketa před r. 1489 (2004, f. O 7). Od ní je obdržela její dcera Eliška, manželka Jana Podušky, jež potom v r. 1511 vzdala pole své dceři Dorotě, provdané za Beneše Drkolnu z N. m. (2006, f. 110 n.; 2103, f. 250). Za Šarlatého byl již ten pozemek nepoplatný.

c) Po Václavovi byli držiteli jeho býv. vinice, na níž roční plat dělal 26 g.: Pavel Korunka, m. N. m., od r. 1454 (2003, f. A 1), Jakub, do r. 1465, Petr z domu Lecinova, kovář, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 19), Beneš Tábor se synem Václavem a pastorkem Janem, od r. 1471 (2003, f. M 7), od jejichž doby z vinice bylo pole: Jaroš soukeník, m. St. m., od r. 1473 (2004, f. B 3), Václav Sečný z Dobytčího trhu, m. N. m., od r. 1489 (2004, f. O 10), jenž přikoupil korec pole; Petr Pešata, pasíř v N. m., od r. 1494 (2004, f. S 13), od něhož Jan šípař koupil korec pole a držel jej ještě v r. 1516 (2005, f. H 18; 2006, f. 247); Havel pasíř, m. St. m., od r. 1502 (2005, f. H 18), od jehož doby se ten pozemek počítal za 2 korce; Petr Pešata, pasíř, od r. 1504 (2005, f. M 9), Jan Menšík, perníkář, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. O 18), jenž potom prodal pole správcům špitálu u sv. Bartoloměje v N. m. r. 1516 (2006, f. 247).

d) Nikodem podržel vinici o 2 korcích do r. 1451, načež ji prodal Pavlu Korunkovi, m. N. m. (2002, f. L 11). Dalšími úročníky s té vinice byli: Michala Korunková, vdova, do r. 1461, Jan z domu Tomáška kramáře v N. m., sladovník, v r. 1461 (2003, f. F 26), Valentin od sv. Kateřiny, od r. 1461 (2003, f. F 26), Tůma a po něm jeho vdova Barbora, do r. 1465, Ondráček, branný ve Svinské bráně, od r. 1465 (2003, f. J 19), od jehož doby bylo z vinice pole; Vít s Koňského trhu, v letech 1479—1481 (2004, f. H 3), Jíra z domu Šalomounova, m. St. m., do r. 1490, Jan Číhař, m. N. m., od r. 1490 (2004, f. P 7), Dorota, vdova Čihařova, do r. 1492, Pavel Kroupa s Koňského trhu společně s Divišem s Koňského trhu, od r. 1492 (2004, f. R 6), Diviš s Koňského trhu sám, od r. 1494 (2004, f. S 16), Bartoš zvonař, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 9).

R. 1458 vdova Marketa Kunešová se svým synem Václavem prodali roční plat s vinic, uváděných sub c) a d), v úhrnné míře 52 g. Matěji Nymburskému z domu porybného, m. St. m. (2003, f. E 4). Po jeho smrti v r. 1461 náležel ten plat jeho

vdově Kateřině (2003, f. F 26). Potom jej před r. 1465 získalo záduší kostela sv. Havla ve St. m. (2003, f. J 19).

3. R. 1409 prodal Prokop, syn Prokopa Bohuslavova, díl Prokopky ve velikosti 4 korců, hraničící s vinicí Jana, faráře u sv. Štěpána, Vítovi olejníku z N. m. pod roční plat 80 g. (2101, f. 193). V nedostatku dalších zpráv o tom kuse vinice Prokopky přivádíme jen některé domněnky: R. 1439 se připomíná Matěj vlastník vinice zvíci 3 korců. K ní držel korec vinice poplatné k záduší kostela sv. Štěpána v N. m. Po jeho smrti v r. 1459 jeho vdova Kateřina prodala celou vinici Jírovi Světlíkovi, býv. mlynáři v Nuslích, bydlícímu v N. m. (2003, f. E 15). K dílu té vinice se asi vztahuje zápis z r. 1461, podle jehož znění Jíra Světlík prodal pole, udělané z vinice někdy Prokopa Bohuslavova, svému zeti Janu Hochovi z Nusel (2003, f. F 25). Avšak tento trh pozbyl snad platnosti. Světlík v r. 1469 odprodav ze 4 korců vinice, jež koupil od Kateřiny, vdovy Matějovy, a proměnil v pole, korec Matějovi od sv. Kateřiny (2003, f. L 20), pořídil o 3 ostatních korcích pole tak, že po jeho smrti mají připadnouti jeho manželce Mařce (2003, f. L 22). Z toho však sešlo, a Světlík r. 1471 prodal díl pole Václavovi z domu Kunrátova, m. N. m. (2003, f. M 4). Od Václava v r. 1473 koupil ten kus pole Jiřík Prohrál, švec v N. m. (2004, f. A 5).

97. Svatoštěpánská.

První zmínka o vinici náležité k záduší kostela sv. Štěpána v N. m., ležící nablízku vinice dědiců Kuneše lékárníka, je z r. 1439, kdy držitel jejího dílu o 2 korcích, jménem Prokop, prodal jej Petru Hečkovi od sv. Štěpána, m. N. m. (2002, f. B 22). Jiný díl té vinice o 1½ korci měl v témž roce Prokop tesař a třetí díl zvíci asi korce držel tehda Matěj.

a) R. 1458 Hečka prodal vinici Markovi, bratru Maříkovu, jenž byl povinen dávati ročně 7½ g. ke kostelu sv. Štěpána (2003, f. E 7). Po Markovi úročili z býv. vinice a již pole Jan Poduška, m. N. m., od r. 1474 (2004, f. C 14), Šimon od sv. Jindřicha, nádeník, od r. 1494 (2004, f. S 6), jenž pak o rok později odkázal to pole k záduší kostela sv. Jindřicha v N. m., ustanoviv, aby je držel Říha a platil s něho 1½ k. g., „dokud by se mu zdálo“ (2095, f. 130 n.); Jan Cvrček z N. m., do r. 1517, Jan Krejza z N. m., od r. 1517 (2006, f. 296), Arnošt povozník, do r. 1521, Jan Pavlačský, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 26), Gertruda Pavlačská, vdova, do r. 1524, Václav Svačina, od r. 1524 (2007, f. 137).

b) Prokop tesař byl držitelem vinice ještě v r. 1458 (2003, f. E 7). Jeho nástupcem v r. 1474 se připomíná Mařík Bradáč (2004, f. C 4). Po něm úročili s toho pozemku, proměněného v pole, Kateřina Kvilinová, do r. 1492, Brož nad Jamou, pilař, od r. 1492 (2004, f. R 3), Jan Pavlačský, od r. 1519 (2007, f. 137), a osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Gertrudy Pavlačské.

c) Po Matějově smrti r. 1459 prodala jeho vdova Kateřina svou vinici Jírovi Světlíkovi, býv. mlynáři v Nuslích, bydlícímu v N. m. (2003, f. E 15). Dalšími držiteli býv. vinice a již pole byli: Matěj od sv. Kateřiny, zedník, od r. 1469 (2003,

f. L 20), Lukáš, syn Matěje zedníka, do r. 1489, Říha s Karlova, od r. 1489 (2004, f. O 7), Beneš ručnikář, do r. 1519, Bartoš zvonař, m. N. m., od r. 1519 (2007, f. 259).[1])

98. Velislavka II.

Byla o 12 korcích půdy a náležela na sklonku XIV. století Velislavovi sladovníku, m. St. m. Před r. 1400 odkázal ji své vnučce Martě, dceři Henzlina Vlka, manželce Mikše, syna někdy Vaňka ševce (996, f. 18). Manželé Mikšovi ji prodali v r. 1404 Václavu Cháňovi, m. St. m., za 23 k. g. (996, f. 78). Od něho v r. 1412 koupil tu vinici Václav Štraboch, m. St. m. (2101, f. 324). R. 1420 rozdělil ji ve čtyři díly stejně veliké a vysadil je lidem zabývajícím se vinařstvím, Vaňku Drbíkovi díl vedle nyn. Bělehradské třídy na západní straně od ní, Valentovi Chůdníkovi díl spodnější vedle Drbíka, Mikuláši Kostnickému díl spodnější vedle Chůdníka, Mikuláši Pročkovi díl nejspodnější vedle Kostnického, všem pod roční plat 20 g. s korce (2102, f. 221 n.). Štraboch, byv poručníkem Barbory, dcery Hanuše Vartenburského, kožišníka, a maje jí, když se provdala za Petra Hýhala, m. N. m., splatiti její otcovský podíl, dal jí v r. 1427 10 k. g. hotových peněz a postoupil jí své právo k přijímání ročního platu 2 k. 40 g. na jmenovaných vinicích, kterýmžto činem se stala majitelkou jejich dna neboli vlastnicí pozemku (992, f. 79). R. 1431 manželé Hýhalovi prodali ten roční plat Prokopovi z Olšan, m. N. m., za 12 k. g. (2102, f. 349). Po Prokopově smrti byl poručníkem jeho dětí, Štěpánka a Kateřiny, a tudíž správcem jejich jmění, Pešík od stříbrné hvězdy, později z Kunvaldu zvaný. Z té doby dochází zpráva, že v r. 1444 Váňa, syn Beranův, ujal od Jana kuraře vinici velikosti korce na závazek platiti na ní Pešíkovi od stříbrné hvězdy 15 g. ročně (2002, f. D 22). R. 1452 Štěpánek z Olšan postoupil „vinici někdy Pešíkovu" Václavovi z Chrustenic, jenž ji hned potom prodal Hynkovi Luníkovskému s Koňského trhu, m. N. m. (2002, f. L 16 n.). Tehda však šlo o vinici 9 korců aneb, jak se někdy počítalo, 8. Je tudíž patrné, že některý z Hynkových předchůdců odprodal díl o velikosti 3 korců.

1. V r. 1452 úročníky Hynkovy vinice byli: Beneš Stoklasa, držící 2 korce, Kuba nebo Kubík, rukavičkář, držící korec, Jana od strak nebo Straková v N. m., držící 2 korce, Drbík, držící korec a kus, Štěpán, držící 2 korce a kus (2002, f. L 17).

a) Před r. 1434 ujal Václav Kurvice, řezník, 3 korce vinice potom Hynkovy. Dalšími držiteli té vinice byli: Václav mydlář, od r. 1434 (2102, f. 383; 2002, f. A 5), Zdislav z N. m., od r. 1437 (2002, f. A 27), Beneš Stoklasa od sv. Štěpána na Rybníčku, m. N. m., od r. 1438 (2002, f. B 9). V r. 1450 odprodal z ní korec Kubovi nebo Kubkovi, rukavičkáři, (2002, f. K 19) a v r. 1456 prodal druhý korec Václavu Lichvicovi, m. N. m. (2003, f. B 26), v r. 1459 postoupil třetí korec Duchkovi, sladovníku v N. m. (2003, f. E 30).

---

[1]) Drahně zápisů týkajících se převodu viničných pozemků v úkrají, o němž je řeč, jest osamělých. Jejich znění nemá totiž spojitosti se zněním zápisů buď starších nebo mladších anebo obojích. Proto nezbývá k jich výkladu než uchýliti se k domněnkám. Někde však ani to není možné. Tak nelze zařaditi zápis: R. 1470 Václav Chřípek, m. N. m., koupil od Václava Zumra zahradu za Svinskou branou, vedle pozemků Jakuba zvonaře se strany jedné a Beneše krejčího s druhé strany, za 10 k. g. (2003, f. L 26).

α) V držení vinice někdy Kubovy nebo Kubkovy se vystřídali: Jan kolebečník, od r. 1454 (2003, f. A 24), Jan kožišník, bydlící v domě vdovy Kartouzové ve St. m., od r. 1455 (2003, f. B 9), Mikuláš, barvíř koží, m. N. m., od r. 1457 (2003, f. D 2), Mikuláš s Trávníka jinak od sv. Kateřiny, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. F 7), Tomáš od Svinské brány, jinak Bartoňův zvaný, od r. 1460 (2003, f. F 15), Vaněk Holský s Koňského trhu, od r. 1468, kdy z vinice bylo již pole (2003, f. L 9), Jan od čberů neboli Čber, m. N. m., od r. 1469 (2003, f. L 16), Mikuláš koželuh, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 6), Otmar od Svinské brány, m. N. m., od r. 1476 (2004, f. D 9), Brož pilař, od r. 1489 (2004, f. O 9), Mikuláš Nedach, bydlící na Karlově, od r. 1513 (2006, f. 177), Jan Jindřišský, do r. 1517, Svatoš šípař, m. N. m., od r. 1517 (2006, f. 294), Ondřej pekař, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 24).

β) Po Václavu Lichvicovi drželi vinici: Jan kožišník, bydlící v domě vdovy Kartouzové ve St. m., od r. 1456 (2003, f. C 7), Jakub, barvíř v N. m., jinak Jakub Béba zvaný, v r. 1458 (2003, f. D 16), Martin Hlava, pasíř, m. N. m., od r. 1458 (2003, f. E 2), Prokop perníkář, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. E 15), Mařík Opsílka, uzdář, m. St. m., od r. 1461 (2003, f. G 13), Petr Bíláhora, do r. 1464, Duchek z domu Stoklasova v N. m., od r. 1464 (2003, f. H 29), Jakub hrstník, do r. 1486, Jan, správce školy u sv. Martina ve St. m., od r. 1486, kdy býv. vinice sluje zahradou (2004, f. L 4). Po velké pravděpodobnosti za další držitele té zahrady je pokládati: Jana šípaře (r. 1493), Havlíčka z N. m. (r. 1499, 1500), nejmenovaného pivovarského mistra (r. 1508) a nejmenovaného skalníka (r. 1509, 1521), o nichž jsou zmínky v zápisech jako o majetnících pozemku ležícího v těch místech (2004, f. R 17; 2005, f. E 3, F 7; 2006, f. 8, 43; 2007, f. 24).

γ) Nástupci Duchka sladovníka v držení vinice byli: Prokop z Krupné ulice, tesař v N. m., r. 1465 (2003, f. J 26); měl s ní sdruženou vinici o korci půdy, poplatnou Mandě, dceři Jana Bebty (2003, f. H 19); Václav Gehar, v r. 1495 (2004, f. T 2) a potom do r. 1499, kdy jeho vinice byla polem; Bartoš kolář, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. B 20), Svatoš šípař, m. N. m., od r. 1517 (2006, f. 308, 326), Ondřej pekař, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 24).

b) Před r. 1438 ujal Bartoň od Svinské brány 2 korce vinice potom Hynkovy (2002, f. B 7). Od něho je v r. 1448 koupila Jana od strak neboli Straková společně se synem Václavem (2002, f. H 13). Dalšími držiteli vinice byli: Jan šípař, do r. 1460, Jan Črt, švec ve St. m., od r. 1460 (2003, f. F 13), Kateřina, vdova Črtova, do r. 1466, Martin z N. m., od r. 1466 (2003, f. K 14), Václav z Krámců u kaple Božího těla v N. m., švec, do r. 1486, Duchek Kolínský od černého orla, od r. 1486 (2004, f. K 9), Říha s Rybníčka, tesař, od r. 1492 (2004, f. Q 29), Duchek Holub, od r. 1493 (2004, f. R 30).

c) Od Drbíka koupil vinici, zabírající o něco více než korec půdy, Jíra Koreček, nuselský rychtář, r. 1457 (2003, f. D 8). Protože spojil s tou vinicí jiné pozemky, o nichž je řeč na konci popisu Velislavky, jsou teprve tam jmenováni její další držitelé.

d) Vinici Štěpánovu, o něco větší, než jsou 2 korce půdy, zjednal si trhem Jan šípař před r. 1460, načež jejími dalšími držiteli byly osoby jmenované svrchu sub b). Buď však dodáno, že se po r. 1466 zmenšil roční plat s té vinice o čtvrtinu,

což je znamení, že její díl zvíci korce byl zcizen. Vpravdě pak lze shledati v těch místech pole Tomáše Bartoňova, spojené se 2 jinými korci pole téhož Tomáše a poplatné Hynkovi. Oba ty pozemky koupil v r. 1478 od Tomáše Mikuláš Oliva, švec, m. N. m. (2004, f. F 8).

e) V zápise podávajícím výčet vinic, s nichž roční plat byl v r. 1452 postupován Hynkovi, není jmenována vinice měřící korec, již v tom čase držel Prokop, pivovarský mistr v N. m., platě Hynkovi 12 g. ročně. R. 1455 koupil tu vinici od Prokopa Jan kurař s manželkou Vaňkou a synem Martinem (2003, f. A 25). Dalšími držiteli vinice a chmelničky k ní příslušné byli: Vaňka, vdova Jana kuraře, do r. 1462, Tomáš od Svinské brány a potom bytem u sv. Apolináře, od r. 1462 (2004, f. N 15), Jan šípař ze Slivenské ulice, od r. 1489, kdy z vinice a chmelničky bylo již pole o velikosti 1½ korce (2003, f. G 23); Jindřich Klička, do r. 1493, Jíra od lilie, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. R 17), Martin Penízek, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. E 3), Mikuláš kloboučník, m. N. m., od r. 1500 (2005, f. F 7), Jeronym Širůček, do r. 1508, Jiřík Vodička, malíř, od r. 1508 (2006, f. 8), Anna, manželka Jana Fučíka, od r. 1509 (2006, f. 43), jež, potom ovdověvši, pojala v r. 1510 za manžela Jiříka Budyňského; Ondřej pekař, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 24).

R. 1457 Hynek s Koňského trhu prodal své právo k přijímání ročního platu s 8 korců vysazených vinic správcům záduší kostela sv. Štěpána v N. m. s výminkou, že bude směti je ujmouti od nich zpět (2085, f. D 7; 2003, f. C 28). Když se mu pak v r. 1466 naskytla příležitost prodati je výhodněji, požádal správu záduší o propuštění z trhu a prodal důchod ročního platu s vinic správcům záduší kostela sv. Jindřicha v N. m., již k té koupi užili peněz darovaných k témuž záduší od Velíka, m. N. m. (2003, f. K 1, 2). Při tom bylo vymíněno, že po tři další léta Hynek bude vybírati plat od držitelů vinic a odváděti jej farníkům.

2. Vedle vinice Prokopa z Olšan byl druhý díl vinice Velislavky, ale již samostatný. Tamní 3 korce vinice s lisem měli: Michal z domu Zúvače trubače, tkadlec, a po něm jeho vdova Maří, do r. 1435, Jan od modrých dveří ve St. m., od r. 1435 (2002, f. A 9), Křtěn nebo Křtěnek Vlach z N. m., od r. 1437 (2002, f. A 28), Jíra Beran od sv. Štěpána v N. m., od r. 1438 (2002, f. B 7), Váňa, syn Beranův, do r. 1444, Jan od sv. Kříže menšího, kurař, od r. 1444 (2002, f. D 22), Jíra Stříbrský, v r. 1445 (2002, f. E 17), Machek Šťapec, od r. 1445 (2002, f. E 28), Pavel Kužel, pasíř, jenž v r. 1450 prodal 2 korce vinice Jakubu Izákovi, řezníku v N. m., (2002, f. K 13) a korec vinice Hynkovi s Koňského trhu, jemuž zároveň vydal korec vinice pod roční plat 12 g. (2002, f. K 13). Potom v r. 1452 Izák vysadil svou vinici dvěma osobám pod roční plat 10 g. s korce (2002, f. L 15).

a) Jan rukavičkář ujal od Izáka korec. Dalšími držiteli té vinice byli: Václav z Chudobic v N. m., tkadlec, v r. 1454 (2003, f. A 1), Jakub nebo Kuba, barvíř, m. N. m., v r. 1454 (2003, f. A 24), Jakub taškář, v r. 1455, Jan bydlící u Kartouzské ve St. m., kožišník, od r. 1455 (2003, f. B 9), jenž odprodal viničku s budkou Hanuši Husovi, kožišníku, takže mu zbyl necelý korec vinice se sádkem (2003, f. D 6); Martin Vranský z Podskalí, od r. 1457 (2003, f. D 6), Kříž, nájemník u Mikuláše barvíře v N. m., od r. 1459 (2003, f. E 30), Eliška, vdova Vranská, do r. 1462, Tomáš od Svinské brány, m. N. m., od r. 1462 (2003, f. G 19), jenž koupil roční plat s té chmelnice, dělající 8 g. od Izáka (2003, f. G 18).

b) Jakub, bratr Jana rukavičkáře, ujal od Izáka korec. Po něm se v držení té vinice vystřídali: Jan Carda, kožišník v N. m., v r. 1455 (2003, f. B 6), Jan bydlící u Kartouzské, kožišník, od r. 1455 (2003, f. B 9), Hanuš Hus, kožišník v N. m., v r. 1457 (2003, f. D 3), jenž přikoupil viničku s budkou od Jana kožišníka (2003, f. D 6); Šimon od velblouda ve St. m., jehlář, od r. 1457 (2003, f. D 7), Tomáš od Svinské brány, od r. 1459 (2003, f. F 3), jenž v r. 1462 koupil roční plat s té vinice, záležející v 10 g., od Izáka (2003, f. G 18).

Hanuš Hus podržel viničku s budkou, na níž bylo dávati 2 g. ročního platu, do r. 1459, načež ji prodal Mikulášovi barvíři, m. N. m. (2003, f. F 7). Po Mikulášovi ji drželi: Zuzana, jeho vdova, do r. 1462, za jejíž doby Tomáš od Svinské brány koupil roční plat s té viničky od Izáka (2003, f. G 18); Jan z Krupné ulice, kroupník, m. N. m., v r. 1462 (2003, f. G 28), Matěj kovář, m. N. m., od r. 1462 (2003, f. H 4), Jan Štipák, v r. 1465 (2003, f. J 9), Tomáš od Svinské brány, od r. 1465 (2003, f. J 9).

R. 1478 Tomáš od Svinské brány prodal 2 korce viničného pozemku Mikuláši Olivovi, ševci, m. N. m. (2004, f. F 8). Od Olivy v r. 1497 koupil zahradu Mikuláš perníkář (2005, f. A 13).

c) Hynek s Koňského trhu podržel 2 korce vinice koupené od Pavla Kužela do r. 1457, kdy je vydal pod plat Jírovi Korečkovi, nuselskému rychtáři (2003, f. D 8). Ježto se však ukázalo, že korec té vinice není na Hynkově pozemku, nýbrž na pozemku Mandy, dcery Jana Bebty, Koreček, chtěje jej míti nepoplatným, vykoupil od ní s něho roční plat, r. 1458 (2003, f. E 5). Kromě zmíněných dvou korců měl ještě korec vinice, jejž v r. 1457 koupil od Drbíka (2003, f. D 8). Po Korečkovi držela jeho vdova Zuzana 3 korce zpustlé vinice, až je v r. 1465 prodala Martinovi z N. m. (2003, f. J 26). Dalšími držiteli té bývalé vinice a již pole byli: Říha s Rybníčka, tesař, do r. 1495, Jan Kutellus společně s Václavem, synem Sládkovým, od r. 1495 (2004, f. T 2), Václav Sládek, do r. 1507, Václav kabátník, m. N. m., od r. 1507 (2005, f. Q 11), Václav, zeť branného Koňské brány, od r. 1508 (2006, f. 1), Marketa, vdova Václava kabátníka, do r. 1511, cech krejčovského řemesla v N. m., od r. 1511 (2006, f. 104), jehož starší v r. 1518 vydali to pole pod roční plat 80 g. k cechu, 12 g. k záduší kostela sv. Jindřicha a 12 g. král. perkrechtu Tomášovi, mlynáři v Nuslích (2006, f. 315). R. 1520 tento Tomáš rozdělil pole na dvé a prodal jeho polovici Janu Rybníčskému od raků, m. pr., a druhou polovici Jírovi Rybníčskému, synu Křížovu (2006, f. 385).

99. Haverka II.

Vedle Velislavky na severní straně byla s počátku XV. století vinice Fráni Haura, rychtáře St. m., jenž ji v r. 1402 postoupil Vítku Zajíčkovi, lazebníku v N. m. (996, f. 52). Od Zajíčka ji koupil o dvě léta později Henzlin řezník za 9½ k. g. (996, f. 96). Další majetník té vinice od r. 1406, Jan Mohelnický, m. St. m., (2101, f. 77) vysadil ji pod roční plat kopy g. Šimonovi vinaři, od něhož ji v r. 1415 koupil Vavřinec řezník, m. N. m. (2102, f. 77). Po jeho smrti ji držela jeho vdova Svata do r. 1448, kdy, dělajíc poslední pořízení, odkázala z ní 2 korce Janu Bebtovi,

sestřenci svého zemřelého manžela, a korec Matěji Poupalovi (2096, f. N 7). Jak se zdá, pominula v r. 1420, kdy Mohelnický opustil Prahu, povinnost platu s vinice. Poupalův díl si zjednal k jmění Bebta a vysadil celou vinici úročníkům.

a) K r. 1458 je zpráva, že Jíra Koreček z Nusel osvobodil korec vinice, jejž držel, výkupem ročního platu od Mandy, dcery Jana Bebty (2003, f. E 5). Ježto dal za to jen 46 g., šlo buď jen o částku korce nebo o pustou vinici.

b) Držitelem vinice o 1½ korce byl do r. 1459 Říha. Od něho koupila vinici Kateřina, manželka Ondřeje Obudlého, sobě a svým dětem s povinností platiti ročně 18 g. Mandě, dceři Bebtově (2003, f. E 21). Jejich nástupce v držení vinice, Jan Črt, švec ve St. m., od r. 1460 (2003, f. F 21), vykoupil v r. 1464 roční plat od Mandy (2003, f. H 23). Dalšími držiteli téže vinice byli: Kateřina, vdova Črtova, do r. 1466, Martin z N. m., od r. 1466 (2003, f. K 14), od jehož doby bylo z vinice pole; Václav z Krámců v N. m., švec, do r. 1486, Duchek Kolínský od černého orla, od r. 1486 (2004, f. K 9), Říha s Rybníčka, tesař, od r. 1492 (2004, f. Q 29), Duchek Holub, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. R 30).

c) Vedle Črtovy vinice měl pustou viničku Václav od mečů nebo Meč, platě ročně 3 g., kterýžto plat vykoupil potom v r. 1464 od Mandy, dcery Bebtovy (2003, f. H 23). Po Mečovi zdědila tu viničku, obrácenou v pole, jeho sestra Klára, manželka Bartoše střelce, r. 1480 (2094, f. G 21).

d) S Črtovou vinicí mezovala také vinice Štěpána Helma 1½ korce. Z její polovice platil majetník ročně 9 g. Mandě, dceři Bebtově. Dalšími držiteli té vinice byli: Machek Šťapec, m. N. m., od r. 1460 (2003, f. F 12), Racek z Vyškova, úředník králové na menším soudě zemském, od r. 1461 (2003, f. F 30).

e) K Šťapcově vinici přiléhala zahrada Prokopa z Krupné ulice v N. m., tesaře, o korci půdy; platil ročně 12 g. Mandě, dceři Bebtově, až do r. 1463, kdy se z toho platu vykoupil (2003, f. H 19).

100. Rothyrška.

S vinicemi Velislavkou a Haverkou hraničila vinice Rothyrška, založená na pozemku křižovníků svatojanského řádu. Jejím majetníkem s počátku XV. století byl Petr od červeného jelena neboli Rothyrš, m. St. m., jenž ji v r. 1402 prodal Michalu Cvajjárovi, později zvanému Michal od půl kola, nožíři ve St. m., za 40 k. g. (996, f. 60). Asi v letech 1406—1412 držel tu vinici Fridlin Kusnpfenik, m. St. m., přítel Cvajjárův (2101, f. 77; 2102, f. 77); načež Cvajjár obdržel ji zpět (2101, f. 337) i vydal ji, rozdělenou ve tři stejné kusy, třem osobám pod roční plat 4 k. g., r. 1418 (2102, f. 171).

a) Mikuláš, vinař u Purkarta Aldenburského, ujal třetinu vinice za roční plat 80 g. O rok později prodal tu vinici Janovi mazanečníku (2102, f. 200), jenž ji podržel po mnohá léta. Od jeho vdovy Jany Mazánkové koupil ji v r. 1443 Václav Rušovský od kulí neboli Kule, m. N. m. (2002, f. C 28).

b) Jakub, vinař u Pavla Svacha na Újezdě, ujal třetinu vinice za roční plat 80 g. Potom v r. 1419 ji prodal Bohuňkovi z N. m. (2102, f. 215).

c) Jan Bílý ujal třetinu vinice za roční plat 80 g. (2102, f. 171).

Pro nedostatek zápisů z dalších let je nemožno ujistiti se o tom, kdo po r. 1420 byli nástupci osob, držících prve dvě třetiny Rothyršky. Pro útěk Michala od půl kola z Prahy, zmocnila se obec St. m. r. 1421 jeho vinice a propůjčila ji Francovi, řezníku, m. St. m. (2099, f. 1111). To však nemělo významu, poněvadž Michal měl jen právo ke dnu té vinice neboli k přijímání ročního platu, jež však válkou bylo zastaveno. Tak schází dobrá pomůcka k poznání všech dílčích majetníků Rothyršky.

Jak je téměř jisto, skoupil díly vinic, s nichž úročili Jan Bílý a Bohuněk, Václav Rušovský nebo Kule. Vedle jeho vinice, kterou mu prodala Jana Mazánková, byla totiž vinice Pavla Kolínského s Koňského trhu, rybáře, o 2 korcích a vedle vinice Kolínského byla vinice Matěje, býv. vinaře králova, též o 2 korcích. Ty obě vinice koupil Kule v r. 1443 (2002, f. D 6, 5). Kromě toho ležela v těch místech vedle vinic Kolínského a Matěje vinaře vinice Herbartova velikosti 2 korců. Také může býti pokládána za část Rothyršky. Po Herbartovi náležela Petru Žateckému, v r. 1441 (2002, f. C 10), Janu Mnichovi z N. m., od r. 1441 (2002, f. C 15), Václavu Žateckému, od r. 1442 (2002, f. C 22); nato zprávy o ní umlkají. R. 1457 Kule prodal asi 10 korců vinice a polí Jírovi Světlíkovi, mlynáři v Nuslích (2003, f. D 10). Protože v ten trh byly pojaty i pozemky vedlejší vinice, jejíž popis následuje, nelze již dobře rozeznati, který díl prodávaných polí a vinice příslušel k Rothyršce a který díl k Maroltce.

Za někdejší díly Rothyršky musí býti počítány bezpochyby tyto tři pozemky:

a') Zahrada Václava Šidla, jež mezovala s polem Martina Šarlátka, popisovaným svrchu při vinicích č. 95, 96. R. 1478 Šidlo ji prodal Kateřině, vdově Blažka nožíře (2004, f. F 9). Dalšími vlastníky té zahrady s dílem pole byli: Martin řezník a po něm vdova Marta, do r. 1493, Štěpán kroupník, m. N. m., od r. 1493 (2004, f. R 25), Dorota Štěpánová, do r. 1503, Marta Šípová, kovářka, m. N. m., se synem Viktorinem, od r. 1503 (2005, f. L 16), Jan Šíp, kovář, v letech 1511—1520 (2006, f. 110 n.; 2103, f. 250). Vzhledem k tomu, že byli povinni platiti se zahrady 30 g. ročně k záduší kostela Panny Marie před Týnem, jest počítati její velikost aspoň na 2 korce. Štěpán kroupník měl také kterýs pozemek vedle zahrady (2004, f. R 25), jejž po něm držel Blažek střelec (2005, f. L 16).

b') Vinice Šimona Pateropiva o 2 korcích, mezující s vinicí a polem Václava Kule, jež pak Kule prodal Světlíkovi. R. 1446 Pateropivo prodal tu vinici Mikuláši Vrabcovi, krejčímu ve St. m. (2002, f. F 16). Po Vrabcovi následovali v jejím držení: Říha proti Židovské zahradě v N. m., stolař, od r. 1447 (2002, f. G 15); Dorota, vdova Říhova, do r. 1451, Mikuláš Slánský, od r. 1451 (2002, f. L 14), od jehož doby se počítala vinice za korec nebo za 1¼ korce; Martin z N. m., od r. 1455 (2003, f. B 4), Jan, nájemník u Václava, od r. 1457 (2003, f. D 9), Filip Coubek, řezník, m. N. m., od r. 1466 (2003, f. J 29). Roční plat s té vinice, proměněné potom v sádek, byl přijímán od úředníků v Ungeltě a dělal zprvu 20 g., později 15 g.

c') Vinička o třech čtvrtích korce náležitá do r. 1455 Marketě Lačné, nejspíše díl býv. vinice Šimona Pateropiva. Lačná ji prodala Mikuláši Vrabcovi, krejčímu, r. 1455 (2003, f. B 3), jehož nástupci v držení té vinice s dílem zahrádky byli: Ondřej Tichý, branný Svinské brány, od r. 1463 (2003, f. H 10), Hůda vdova

s Rybníčka v N. m., od r. 1467 (2003, f. K 18), Ondřej Tichý, do r. 1469, Beneš, v r. 1469 (2003, f. L 11), Hůda vdova, do r. 1474, Velislav od beránka, m. St. m., od r. 1474 (2004, f. B 8). Roční plat na ní, dávaný úředníkům v Ungeltě, záležel v 5 g.

Ostatní části Rothyršky, nerozeznatelné již od částí Maroltky, jsou uváděny v popise Maroltky.

101. Maroltka.

Vedle vinice Rothyršky na severní straně, asi v místech nyn. Tylova náměstí, byla vinice založená na pozemku křižovníků svatojanského řádu, jež v r. 1402 náležela vdově Henzlina Marolta (996, f. 60). Jak se zdá, pro zadržování ročního platu zmocnili se vinice představení komendy a pražského konventu bratří svatojanského řádu v M. m. a prodali ji v r. 1413 Filipu Žateckému, m. N. m., za 28½ k. g. (2101, f. 337). Od něho ji pak koupil v r. 1418 Hanuš Tylman z Chelmna, písař dvorských desk (2102, f. 203). Kdysi před r. 1447 se stal majetníkem Maroltky Václav Beroun, m. N. m., jenž potom v tom roce ji prodal Václavovi od kulí neboli Kulovi (2002, f. G 11). Protože ta vinice, jsouc v místě rovinném a vlhkém, nenesla užitku, byla již před tím proměněna v pole. Kule v r. 1457 ji prodal spolu se svými vedlejšími poli na Rothyršce Jírovi Světlíkovi, mlynáři v Nuslích (2003, f. D 10). Ze Světlíkovy povinnosti dávati ročně 1½ k. g. jménem perkrechtu králi, je usuzovati, že šlo asi o 10 korců půdy. Světlík je prodal hned v r. 1457 svému synu Jakubovi (2003, f. D 10).

a) Od Jakuba Světlíkova koupil Petr z Nusel 3 korce vinice a pole v r. 1457 (2003, f. D 11). Po něm držela ten pozemek jeho vdova Manda do r. 1464, načež jej prodala Jírovi, chmelaři Pálovu (2003, f. J 3), jenž pak v r. 1479 z něho odprodal korec pole Blažkovi kováři, m. N. m. (2004, f. F 13). Po smrti Jíry chmelaře jeho vdova Kateřina prodala v r. 1482 korec pole Říhovi s Rybníčka, tesaři (2004, f. H 14), takže jí zbyl jen korec, jejž v r. 1486 koupil od ní Jan Medulánský, m. N. m. (2004, f. L 1). Od něho v r. 1492 si trhem zjednal štěpnici Václav Oslovský, m. N. m. (2004, f. Q 28). Dalšími držiteli té štěpnice byli: Václav Zeman, snad totožný s Václavem Oslovským, do r. 1495, Jan Pěkný, švec, m. N. m., v r. 1495 (2004, f. T 8), Vít se Zderazu, soukeník, od r. 1495 (2004, f. T 8), Jan šípař, m. N. m., v r. 1499 (2005, f. C 7), Martin Pečenka, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. D 11), Martin Strýc, střelec, od r. 1503 (2005, f. L 4), Anna, bába Martina Strýce, do r. 1524, Václav Veliký, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 125).

α) Po Blažkovi kováři držela korec pole jeho vdova Marketa, provdaná pak za Noska kováře (2004, f. L 5) a po smrti Noskově provdaná za Václava Slánského, s nímž v r. 1488 prodala to pole Václavovi zámečníku, m. N. m. (2004, f. M 18). Dalšími držiteli téhož pozemku, proměněného ve štěpnici, byli: Marketa, vdova Václava zámečníka, do r. 1496, Říha s Rybníčka, tesař, od r. 1496 (2004, f. T 21), jeho vdova Marketa, do r. 1499, Duchek Košík, m. N. m., od r. 1499 (2005, f. D 10), Dorota, vdova Košíkova, se syny Janem, Václavem a Buryjánem, od r. 1509 (2006, f. 38).

β) Říha s Rybníčka, tesař, zůstavil korec pole, jejž koupil od Kateřiny Jírové, své manželce Marketě, načež ta jej v r. 1499 prodala Janovi od Svinské věže, střelci (2005, f. D 10).

Roční plat s pozemků svrchu popsaných v úhrnné míře 27 g. byl dáván zprvu úředníkům v Ungeltě (2003, f. J 3), potom, pokud víme, již v r. 1486 vycházel k záduší kostela Panny Marie před Týnem (2004, f. L 1). Ta změna se nejspíše stala královým darováním.

b) Od Jakuba Světlíkova koupil Mareš, m. N. m., do spolku se sousedkou Vaňkou 3 korce pole v r. 1469 (2003, f. L 15). Z toho trhu však záhy sešlo.

c) Od Jakuba Světlíkova koupil v r. 1469 Vavřinec kroupník, m. N. m., 4 korce pole (2003, f. L 28). Dalšími držiteli toho pole byli: Barbora, vdova Vavřince kroupníka, do r. 1494, Jan bečvář, od r. 1494 (2004, f. S 9), Barbora, vdova Václava Tábora, se synem Janem, od r. 1497 (2005, f. A 10), Jan Šulík od Svinské brány, jinak Bahna zvaný, střelec, od r. 1502 (2005, f. H 20), jenž potom, když v r. 1522 odprodával korec toho pole Havlovi dlaždiči, m. pr., byl střelcem z Koňské brány (2007, f. 71). Roční plat se 4 korců pole, připomínaný nejprve v r. 1494 a dělající 30 g., vycházel k záduší kostela Panny Marie před Týnem.

c) Od Jíry Světlíka, snad syna Jakubova, koupil v r. 1472 Jíra Prohrál z Kostela, švec v N. m., zahradu, jejíž velikost není udána (2003, f. M 18). Nástupce Prohrálův v držení té zahrady od r. 1479 Jan Engliš, kramář, m. N. m., odprodal kus zahrady Mikulášovi svícníku, m. St. m., r. 1485 (2004, f. K 1).

α) Zbývající díl zahrady podržel Engliš do r. 1486, kdy jej prodal Janu Janebovi, nájemníku u Jana Zahrádky proti slovanskému klášteru v N. m. (2004, f. L 5). Janebovými nástupci v tom majetku byli: Jan Tesař, olejník, bydlící potom v domě nunvářově, od r. 1498 (2005, f. A 34), Řehoř Květoňský, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. M 20).

β) V držení zahrady někdy Mikuláše svícníka se vystřídali: Petr postřihač, m. St. m., od r. 1485 (2004, f. K 2), Matěj Šarkán, mydlář, m. N. m., od r. 1492 (2004, f. R 8), Žofka nebo Ofka z Opavy, manželka Hynka z Vinařic, od r. 1495 (2004, f. T 5), jejímž dočasným zástupcem ve vlastnictví byl Jaroš, bratr Ládevské, v letech 1498—1504 (2005, f. A 34, M 20); Pavel Skalský z Jenštejna, od r. 1521 (2007, f. 16).

Roční plat na zahradách právě uvedených v míře 15 g. vycházel od r. 1486 k záduší kostela Panny Marie před Týnem.

102. Sobková II.

Proti vinici Maroltce, t. j. po levé straně cesty, jež vedla ze Svinské brány přímo na východ, t. j. nyn. Jugoslavské ulice, a po pravé straně cesty, jež směřovala od Koňské brány do Nuslí, t. j. nyn. Bělehradské třídy, byla vinice Sobková. S počátku XV. století ji držel Sobek, vinař v N. m., platě ročně Albertu Kamaréři, m. St. m., 5 k. g. ročně. Se závazkem povinnosti toho platu prodal ji Sobek r. 1401 Martinu nebo Marši Šrámovi, m. St. m. (996, f. 26), jenž se pak v r. 1408 zhostil dílu toho platu, totiž 3 k. g., výkupem od Kamaréře (2101, f. 157). Týmž způsobem také další

držitel té vinice, Blažek Purkrabě, m. St. m., r. 1419 zmenšil roční plat o kopu g. (2102, f. 216). Proti tomu v témž roce přijal na sebe dávati s vinice 2 k. g. ročního platu, jejž koupili od něho vykonavatelé posledního pořízení Marty, vdovy Rudolfa lékárníka, pro nadaci učiněnou od ní ke kostelu sv. Michala v St. m. (992, f. 46; 2102, f. 219). R. 1422 Purkrabě odkázal vinici synu Jiříkovi (2099, f. 87). Potom před r. 1427 vešel v její držení Jíra Fraňkův, m. N. m. (2099, f. 206). S ním vedli spor správcové záduší kostela sv. Michala o dávání 2 k. g. ročního platu k témuž kostelu; až pak v r. 1454 se spokojili tím, že přijali od Jíry náhradou 5 k. g. hotových peněz a propustili jej ze závazku dalšího placení (2141, f. 11). Od Ondřeje, syna Jíry Fraňkova, koupil vinici někdy Sobkovu, počtenou v míře 8 korců, s lisem Václav od kulí neboli Kule, m. N. m., r. 1457 (2003, f. D 13), a v r. 1470 ji odkázal, však ne celou, své manželce Sáře (2003, f. L 22).

a) R. 1476 vdova Sára Kulová prodala 4 korce dílem vinice, dílem pole Václavu Černému z Hostivic (2004, f. D 8). Nástupcem Černého ve jmění toho pozemku byl od r. 1484 Petr Meziříčský s Můstku, kramář, (2004, f. J 15) a nástupcem Meziříčského od r. 1490 Jakub Ruka, m. N. m. (2004, f. O 17), jenž v témž roce, rozděliv jej na dvé, prodal polovici Pavlu Hokynkovi z Křížalovy ulice (2004, f. P 7) a druhou polovici Duchkovi s Rybníčka (2004, f. P 14).

α) Od Hokynky koupil vinici 2 korců Václav Karel z Mrzek, v r. 1503 (2005, f. M 2). Dalšími majetníky vinice byli: Petr Hubka od sv. Jindřicha z Růžené ulice, hrnčíř, m. N. m., od r. 1505 (2005, f. P 2), Václav Dryzna, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 18).

β) Trh Duchkův o vinici 2 korců neměl asi dlouhého trvání, a Rukovi nezbylo než ujmouti vinici od něho zpět. Poněvadž jí však nepodržel, byla vrácena majitelce jejího dna.

b) R. 1485 vdova Sára Kulová, postoupila vinici, štěpnici, pole a domek svému příbuznému Kryšpínovi, synu Bradáčovu, na závazek, že ji bude chovati ve svém domě a poskytovati jí životní opatření až do smrti (2004, f. K 3). Když potom zemřela, Kryšpín, jsa farářem v Unhošti, postoupil v r. 1496 štěpnici s domkem Anně Radlicové, s výminkou, kdyby zemřela dříve než on, že ten majetek jemu připadne (2004, f. T 22; 2005, f. A 2). Potom v r. 1499 Kryšpín, žatecký farář, prodal týž majetek Tomkovi od sv. Václava na Zderaze, sladovníku, m. N. m. (2005, f. E 4). Od Tomka v r. 1507 koupil zahradu Mikuláš krejčí, m. N. m., (2005, f. Q 14) a měl ji celou svým majetkem do r. 1513.

α) V roce 1513 Mikuláš krejčí prodal díl zahrady Václavu Mouřenínovi, nožíři, m. N. m. (2006, f. 172). Dalšími majetníky zahrady byli: Pavel Hendrichův, m. pr., od r. 1519 (2006, f. 354), Dorota, vdova Pavla Hendrichova, do r. 1524, Matěj Zoubek, m. pr., v r. 1524 (2007, f. 125), Jan Mates, uzdář, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 127).

β) R. 1513 Mikuláš krejčí prodal další kus své zahrady Mikuláši Šorfovi, kožišníku, m. pr. (2006, f. 172). Šorfovými nástupci ve jmění té zahrady byli od r. 1519 osoby jmenované v předchozím odstavci, počínajíc od Pavla Hendrichova.

γ) R. 1525 Mikuláš krejčí prodal zbývající díl někdy zahrady a již vinice Janu Matesovi, uzdáři (2007, f. 173).

c) Díl vinice Sobkové, záležející ve 3 korcích pole, odkázal Kule v r. 1470 dceři Anně, Jakubově manželce (2003, f. L 22), jež jej v r. 1486 darovala pro případ smrti synu Václavovi (2004, f. L 11). Kdo po Václavovi, vnuku Kulovu, měl ten pozemek, nelze z pramenů v jistotě zvěděti.

Ke kusu nejspíše téhož pozemku vztahují se zprávy, že jeho majetníkem byl v r. 1499 Václav Šidlo (2005, f. E 4), a že potom v r. 1512 vdova Dorota Šidlová prodala zahradu zvíci korce Mikuláši Zoubkovi, řezníku, m. N. m., do spolku s jeho dětmi, Václavem a Martou (2006, f. 145). Od Václava Zoubka koupil tu zahradu v r. 1524 Ambrož kožišník, m. N. m. (2007, f. 129).

103. Jelitka.

Se Sobkovou vinicí sousedila vinice asi 5 korců, náležitá v r. 1401 Martinu Jelitovi (996, f. 26). O ní potom po 30 let není písemné zmínky; až teprve v r. 1434 se připomíná býv. majetník jejího dílu o 2¾ korce Petr Tista, kdežto majetníkem jejího druhého dílu byl tehda Mikuláš zlatník. Po smrti Petra Tisty prodala jeho vdova Marketa vinici Martinu Karešovi proti masným krámům v N. m., r. 1434 (2002, f. A 3); od něho pak ji v r. 1436 koupil Štěpán neboli Šteflík s Koňského trhu, koníř (2002, f. A 22),[1]) jemuž před tím v r. 1434 prodal svou vinici 2 korců Mikuláš zlatník (2002, f. A 22). Když Štěpán zemřel, jeho vdova Anna se synem Janem vydali v r. 1441 dvě jmenované vinice a již v jednu svedené Svatošovi pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. C 12). Potom v r. 1448 Svatoš osvobodil díl své vinice v míře 3 korců, vykoupiv roční plat od vdovy Šteflíkové (2002, f. J 2), kdežto ostatní díl té vinice se stal v témž roce poplatným Prokopovi, přednímu písaři N. m., po trhu, jímž koupil roční plat od vdovy Šteflíkové (2002, f. J 2). Jak se podobá, nebyl již tehda zmíněný díl vinice v držení Svatošově.

a) Dědičkou Svatošovy vinice, však jen v míře 2 korců, stala se po r. 1459 Marketa, dcera Svatošova, provdaná za Václava, syna Kartouzova. Od těchto manželů ji koupil v r. 1462 Martin kovář, m. N. m. (2003, f. G 26). Dalšími majetníky té vinice a již pole byli: Václav od kulí neboli Kule, m. N. m., od r. 1464 (2003, f. H 24), Něta, dcera Kulova, provdaná za Bohuslava, v r. 1470 (2003, f. L 22), Václav, viničný perkmistr, v r. 1470 (2003, f. L 23), Havel od lilie, sýrník, m. St. m., od r. 1470 (2003, f. L 23), Tomáš Mládek, od r. 1480 (2004, f. G 9), Petr Meziříčský s Můstku, kramář, od r. 1484 (2004, f. J 15), Jakub Ruka, od r. 1490 (2004, f. O 17), Martin, barvíř koží, m. N. m., od r. 1492 (2004, f. Q 27), Havel mečíř, m. N. m., od r. 1495 (2004, f. R 24), Petr Hubka z Růžené ulice, hrnčíř, m. N. m., od r. 1504 (2005, f. M 18), Václav Dryzna, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 18).

b) Vinici 2 korců, poplatnou zprvu Prokopovi, přednímu písaři N. m., drželi: Šimon, písař rychtáře N. m., do r. 1459, Bartoš Sobolův, m. N. m., od r. 1459 (2003, f. E 19), Valenta, m. N. m., od r. 1464 (2003, f. J 7), Jakub Sedlák, m. N. m., od r. 1465 (2003, f. J 8), Jan Horník, od r. 1468 (2003, f. L 8), Beneš malíř, m. N. m., od r. 1470 (2003, f. L 30), Petr Meziříčský, kramář, od r. 1472

[1]) Nevíme, z které příčiny byl v r. 1444 učiněn zápis toho znění, že Martin Kareš prodal Anně Šteflíkové 2¾ korce vinice (2002, f. D 20), téže vinice, již Šteflík měl již od r. 1436.

(2003, f. M 15), Jíra z domu Prhošova, kramář, m. St. m., od r. 1475 (2004, f. C 9), Václav Císař z apatyky sv. Michala, m. St. m., v r. 1486 (2004, f. L 4), Kateřina, manželka Císařova, v r. 1486, Mates s Koňského trhu, kuchař, m. N. m., od r. 1486 (2004, f. L 5), Vojtěch, barvíř koží, m. St. m., od r. 1493 (2004, f. R 25), Regina, dcera Vojtěcha, barvíře koží, manželka Jiříka Lopatského nebo Lopaty, od r. 1497 (2005, f. A 13), Jan Stříbrský, m. N. m., od r. 1517 (2006, f. 291), Anna, vdova Stříbrská, do r. 1521, Václav s Můstku, kramář, od r. 1521 (2007, f. 8), Vavřinec z Krakova, od r. 1525 (2007, f. 174), jenž z ní o rok později vrátil kus v míře korce Václavovi kramáři.

U vinice právě popsané byla rokle, náležitá obci N. m. V jejím držení za roční plat 10 g. byli úročníci vinice, počínajíc od Petra Meziříčského.

104. Suchdolská.

Vedle vinice Sobkové a Jelítky na severní straně nebo v mezibraní a Na skytině u Koňské brány byla vinice, jejímž majetníkem na počátku XV. století byl Hanek Suchdolský, m. St. m. (996, f. 10). Od něho ji koupil v r. 1405 Václav Štraboch, bydlící u Jerusalema, kožišník, m. St. m., za 32 k. g. (2101, f. 48) a nakládal na ni do r. 1420, načež ji vydal Křížovi neboli Křížkovi od boží tváře, jinak s Koňského trhu v N. m., úředníku v Ungeltě, pod roční plat 2 k. g. (2102, f. 222). O tři léta později Štraboch prodal své právo k přijímání ročního platu Mikuláši Dopijánovi, kraječi sukna, m. St. m. (2099, f. 115). Po smrti Křížka s Koňského trhu v r. 1432 připadla ta vinice jeho nedospělým dětem, Janovi, Matoušovi, Dorotě a Martinovi, a jejich poručníci, Adam s Koňského trhu a Jíra Fraňkův, postoupili ji ke správě Matěji Ptáčkovi Slánskému (2082, f. A 13). K r. 1434 jsou dvě různé zprávy o vinici. Podle jedné z nich prodal ji tehda Jan Křížkův se svými poručníky Janu Rybovi, koníři (2082, f. E 10), podle druhé náležela tehda Matějovi lukaři nebo střelci z Koňské brány, a když ten v čas dobývání Nového města Staroměstskými utekl z města, ujal ji Jan Křížkův; ale musil ji v r. 1435 vrátiti Matějovi střelci (2002, f. A 6)

Dalším držitelem vinice 4½ korce se stal v r. 1436 Štěpán neboli Šteflík s Koňského trhu, koníř (2002, f. A 19), jenž si umínil zhostiti se ročního platu i dosáhl slibu od Dopijána, že mu bude v tom povoleno. Avšak Dopiján r. 1437 prodal plat Kateřině, vdově Martina Brázdy nebo Pobiánkové z Nové Plzně, kramářce, a jejím synům, Janovi a Tobiášovi (2102, f. 401; 2002, f. A 30). Tomu trhu položil odpor Šteflík, a když dokázal lepší právo ke koupi platu, rada St. m. učinila výpověď, aby dal Pabiánkové 8 k. g. a ujal důchod platu (2099, f. 453). R. 1441 po smrti Šteflíka koníře jeho vdova Anna se synem Janem vysadili zděděnou vinici Jírovi Kounovskému pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. C 12). Když pak Jíra r. 1448 vzdal vinici zpět vdově Šteflíkové, prodala ji tato k vlastnictví Prokopovi, přednímu písaři N. m. (2002, f. J 2). Od něho v r. 1455 ujal touž vinici Jan zlatník, m. St. m., za roční plat 75 g. (2003, f. A 23); ale po dvou letech, nemoha stačiti v dávání platu, postoupil ji, již nemálo zpustlou, pozemkovému pánu Prokopovi (2003, f. D 7).

R. 1459 Prokop rozdělil vinici ve čtyři díly a zjednal k nim čtyři osoby za úročníky po 14 g. s korce. Zejména ujali od něho Šimon ze Psár korec, Brož z Nusel 1½ korce, Jan ze Psár korec, Jíra, chmelař Pálův, půl korce (2003, f. E 18). V tom rozvržení nastaly s časem změny.

a) Šimon ze Psár přikoupil korec vinice od Jana ze Psár, takže měl 2 korce vinice. Dalšími držiteli vinice a potom pole a ještě později dílem vinice, dílem štěpnice, dílem pole byli: Jakub, m. N. m., od r. 1464 (2003, f. J 7), Říha Hostivařský, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 7), Václav Hostivický s Koňského trhu v domě Halda zvaném, m. N. m., společně s Petrem, synem Vavřince z Újezdce, od r. 1483 (2004, f. J 5), Mates kuchař, m. N. m., od r. 1488 (2004, f. N 3), jenž v r. 1495 odprodal díl vinice, štěpnice a pole Vojtěchovi, barvíři koží, m. St. m. (2004, f. R 25); Matěj střelec, do r. 1502, Jan Vokřínek ze Smeček, od r. 1502 (2005, f. H 15).

b) Brož z Nusel přikoupil korec zahrady a prodal pak v r. 1470 2½ korce zahrady Říhovi Hostivařskému, jenž zároveň koupil půl korce vinice od Jíry chmelaře (2003, f. L 26). Později Hostivařský proměnil jak zahradu, tak vinici v pole. Po jeho smrti vdova Marta rozdělila pole na dvé a prodala polovici Silvestru Slívkovi, v r. 1508 (2006, f. 13), a druhou polovici Matěji Řepkovi, m. N m., v r. 1511 (2006, f. 103 n.).

105. Topferka I.

Byla založena na pozemku náležitém špitálu křižovníků s červenou hvězdou, za Koňskou branou na rohu, kdež se sbíhala cesta docházející od Nusel se svatoprokopskou cestou, t. j. nyn. Fochovou třídou. Té končině se říkalo ve XIV. a XV. století Na skalnici, protože se u ní v místě nyn. budovy Národního musea a sadu k ní přiléhajícího prostíral kamenný lom. První zmínka o té vinici je z r. 1402, kdy Kříž kramář, m. St. m., a jeho syn Vacek, poručníci Kuníka Kavalce ze Žumberka, koupili na ní kopu ročního platu od Mikše Topfera, kožišníka, aby ten důchod posloužil mešní nadaci Kavalcově při kostele sv. Mikuláše ve St. m. (996, f. 50; Borový, Libri erect. V. str. 557). R. 1409 Topfer prodal vinici Petrovi Jindřichohradeckému za 17 k. g. (2101, f. 178), od něhož ji pak v r. 1415 koupil Antoň Monheimský (2102, f. 81), později od vrše zvaný, kupec a měšťan ve St. m., rodilý v Monheimu u Kolína nad Rýnem. O pět let později obec St. m. zabrala Monheimskému všecek jeho nemovitý majetek pokutou za to, že v čas prvních válečných výprav krále Zikmunda do Čech dodával jeho vojsku sanytr a síru a pak stále sloužil Zikmundovi v penězitých věcech (Tomek, Dějepis m. Pr., VIII. str. 435), i propůjčila vinici někdy Topferovu Jakšovi konšelu (2099, f. 1111) a o něco později ji prodala Adamovi škřidláři. Od něho ji v r. 1429, počtenou za 10 korců, koupil Václav Piknůsek od vlčího hrdla, m. St. m. (2102, f. 296). Nakládal pak na ni do r. 1438, načež přikročil k vydání jejich dílů pod roční plat 17 g. s korce.

a) Šimon Žižka ujal od něho 2 korce vinice (2002, f. B 9). Žižkovými nástupci v držení té vinice byli: Prokop z Růžené ulice, v r. 1450 (2002, f. K 25), Bartoň Typet z N. m., od r. 1450 (2002, f. K 29), za něhož v r. 1454 Martin od vlčího hrdla, syn někdy Václava Piknůska, odkázal ke kostelu sv. Martina v St. m. 2 k. ročního platu se svých čtyř poplatných vinic, tak aby polovice toho důchodu

připadala faráři a polovice sloužila k opravám kostela (2003, f. A 2); Pavel, farář při kostele sv. Martina, do r. 1456, Říha Beran, provazník, m. St. m., od r. 1456 (2003, f. B 30), Petr toulař neboli lukař, m. St. m., od r. 1479 (2004, f. F 13), Anna, vdova Petra toulaře, do r. 1483 (2004, f. J 5).

b) Antoch z Chudobic ujal 2 korce vinice (2002, f. B 9). Po něm se v držení té vinice vystřídali: Beneš od líce a po něm jeho vdova Marketa, do r. 1456, Tůma z N. m., od r. 1456 (2003, f. B 29), jenž rozdělil vinici ve dva díly a oba prodal.

α) R. 1460 Říha Beran, provazník, koupil od něho korec vinice „za městským příkopem" (2003, f. F 12). Dalšími majetníky vinice byli: Opl mědník jinak vážník, m. St. m., od r. 1466 (2003, f. K 9), Petr toulař, od r. 1473 (2004, f. B 4), Říha kabátník, v r. 1474 (2004, f. B 4), Tomáš váčkář, m. St. m., od r. 1474 (2004, f. C 1), Petr toulař, od r. 1479 (2004, f. F 13), Anna, vdova Petra toulaře, do r. 1483 (2004, f. J 5).

β) R. 1463 Jan Prlenec, m. N. m., koupil od Tůmy v N. m. korec vinice (2003, f. H 11). Jeho nástupci v držení té vinice byli: Opl mědník, od r. 1465 (2003, f. J 21), Petr toulař a po něm jeho vdova Anna, do r. 1483 (2004, f. J 5).

c) Matěj, bydlící u Antocha, ujal 2 korce vinice (2002, f. B 9 n.). Ve vlastnictví vinice byly změny: Prokop, sladovník, v r. 1443 (2002, f. D 6), Jan, bečvář v N. m., od r. 1443 (2002, f. D 6), Kříž, nájemník u Jíry barvíře v N. m., později od černé růže v N. m., od r. 1453 (2002, f. M 27), Martin z N. m., od r. 1454 (2003, f. A 8), Jana železnice se svým synem Jílkem, do ř. 1464, Václav Motol, v r. 1464 (2003, f. H 26), Petr s Můstku, toulař, od r. 1464 (2003, f. H 27), jenž pak v r. 1471 ujal od obce N. m. městiště za Koňskou branou pod roční plat 16 g. (2003, f. M 8); a osoby jmenované svrchu v odstavci sub b), počínajíc od Říhy kabátníka.

d) Vítek z Chudobic ujal 2 korce vinice (2002, f. B 9 n.). Po něm drželi tu vinici: Václav Drbík v r. 1454 (2003, f. A 2), Petra, vdova Drbíkova, do r. 1456, Jíra barvíř, m. N. m., od r. 1456 (2003, f. B 29), Šíma, v r. 1464 (2003, f. H 26), Petr toulař, do r. 1465, Opl mědník, od r. 1465 (2003, f. J 22), Petr toulař a po něm jeho vdova Anna, do r. 1483 (2004, f. J 5).

Majetníci posledně jmenované vinice dávali jen polovici ročního platu ke kostelu sv. Martina v St. m., kdežto druhou polovicí byli povinni Martinovi od vlčího hrdla a jeho nástupcům.

e) Kromě uvedených vinic měl Václav Piknůsek díl vinice o 2 korcích, jež buď v r. 1438 anebo již dříve vydal Linhartovi z N. m. pod roční plat 17 g. s korce. Po Linhartovi vlastnictví té vinice měli: Petr z N. m., od r. 1439 (2002, f. B 18), Kateřina Hostivařská, v letech 1450—1454 (2002, f. K 25; 2003, f. A 2), Jan Prlenec, m. N. m., do r. 1465, Opl mědník, od r. 1465 (2003, f. J 21), Petr toulař a po něm jeho vdova Anna, do r. 1483 (2004, f. J 5).

Jak se podobá, shledal se u vinice Topferky kus země, který byl potom vzdělán a obrácen ve vinici. Na to ukazuje označení: Ve skytinách. Držiteli tamní vinice potom byli: Nyklas kožišník, Kateřina, vdova Nyklasova, do r. 1453, Petr bečvář, její příbuzný, od r. 1453 (2002, f. M 22), Petr toulař, od r. 1465 (2003, f. J 22), Anna, vdova Petra toulaře, do r. 1483 (2004, f. J 5). V zápisech, jež se jich týkají, není pověděno, zda měli povinnost dávati komu roční plat či nic.

R. 1487 koupil Václav Zlatský ze Železné ulice, m. St. m., býv. panoše ze Zlaté jinak ze Zvíkovce, od Anny, vdovy Petra toulaře, celou vinici Topferku s lisem za 140 k. g. (2004, f. J 5). Další majetníci té vinice se jmenují: Vít Kbelský, m. St. m., a po něm jeho vdova Magdalena, do r. 1488, Václav Zlatský, od r. 1488 (2004, f. N 6), za něhož z vinice bylo pole; Jan Sokol z Leskovce, od r. 1494 (2004, f. S 9), jenž měl to pole do r. 1525; Matěj Chochol, m. pr., od r. 1525 (2007, f. 178).

106. Míšeňská. 107. Šatková.

S vinicí Topferkou sousedila vinice Petra Míšeňského, m. St. m., prodlužujíc se od ní k jihovýchodu podle svatoprokopské cesty, t. j. nyn. Fochovy třídy, až asi k nyn. ulici Ve Pštrosce. R. 1409 Míšeňský ji prodal Antoňovi Monheimskému, kupci, m. St. m., za 50 k. g. (2101, f. 188). Vedle vinice Míšeňské po její jižní straně byla vinice náležitá s počátku XV. století Matěji Šatkovi, uzdáři. R. 1407 Šatka ji prodal Václavu Chudému, vetešníku, za 24 k. g. (2101, f. 124). Od Chudého koupil tu vinici Antoň Monheimský r. 1409 (2101, f. 181) a spojil ji s Míšeňskou. Když potom byl pro svou příchylnost ke králi Zikmundovi pokutován ztrátou svého nemovitého majetku, obec St. m. r. 1421 propůjčila jeho býv. vinice za Koňskou branou Jakšovi konšelu (2099, f. 1111), jenž jich však nepodržel.

R. 1427 koupil od téže obce Brikcí řemenář, jinak Jan Šilhavý, m. St. m., 10 korců vinice někdy Míšeňského a vinice někdy Šatkovy (2102, f. 264). Po jeho smrti vdova Kateřina se provdala za Maříka Bezrukého, m. N. m., a přinesla mu věnem řečené vinice. Když v r. 1444 vdova Monheimského Barbora požádala na úřadě jak svým jménem, tak jménem svého syna Jana za uznání nápadnického práva k těm vinicím, a bylo jí v tom vyhověno, nabídl se Mařík Bezruký, že jí zaplatí za to právo 8 k. g., což přijala (2002, f. E 11).

Potom se Bezruký jal vydávati díly své vinice pod plat. I vysadil tak Mikulášovi toulaři 4½ korce pod roční plat 20 g. s korce, r. 1446 (2002, f. F 14), Mikulášovi, svému vinaři, 3½ korce, r. 1447 (2002, f. H 2), Václavu Žateckému korec vinice a 2 korce pole pod roční plat 48 g. s propůjčením jednoleté lhoty k bezplatnému držení, r. 1450 (2002, f. K 26), Petru Žateckému korec vinice a 2 korce pole za týchž podmínek jako Václavu Žateckému, r. 1450 (2002, f. K 26). Nesrovnalost součtu velikostí těch dílů s velikostí vinice odpadne, dodáme-li, že z vysazení učiněného Mikulášovi vinaři sešlo před r. 1450.

a) Plat vycházející na vinici Mikuláše toulaře koupil od Bezrukého v r. 1451 Prokop, radní písař N. m. (2002, f. L 13). Nástupce Mikuláše toulaře, jeho zeť Jan, rozdělil vinici ve dva díly, z nichž jeden prodal a druhý podržel.

α) R. 1456 koupil od něho Jan Pečenka 2 korce vinice (2003, f. C 4). Je-li přijmouti za pravdu, že Pečenka slul jinak Koblasa, platí o něm to, co se dí v zápise z r. 1461, že byl vinice Jana Koblasy pro nekonání v ní potřebných prací a nedávání platu zmocněn její pozemkový pán, Prokop, radní písař (2003, f. G 12). R. 1463 týž Prokop prodal tu vinici Petrovi s Můstku, toulaři, m. St. m. (2003, f. H 21 n.).

β) Mikuláš toulař vzdělával svou vinici, počtenou za 2 korce, do r. 1463, kdy ji prodal Petrovi s Můstku, toulaři (2003, f. H 21), jenž ji spojil s její býv. částí.

Dalšími držiteli spojené vinice byli: Anna, vdova Petra toulaře, do r. 1483, Václav Zlatský ze Železné ulice, m. St. m., od r. 1483 (2004, f. J 5), Mikuláš Nedach, m. St. m., od r. 1490 (2004, f. P 13), Valentin Růžený, od r. 1493 (2004, f. R 28), od jehož doby z vinice bylo pole; Jakub Strnad, m. N. m., od r. 1512 (2006, f. 157), jenž koupil od Růženého jen 3¾ korce pole a tolikéž prodal Janu Matesovi, uzdáři, a to rozdílně, 2 korce v r. 1516 (2006, f. 249) a 1¾ korce v r. 1517 (2006, f. 285); Jan Holešický, železník, m. pr., od r. 1520 (2006, f. 399).

Právo přijímati roční plat s toho pozemku obdrželi před r. 1490 kanovníci vyšehradské kapituly (2004, f. P 13) nejspíše od Prokopa, býv. radního písaře. R. 1512 již ho neměli, aniž víme, jak z něho vyšly. Pole Jakuba Strnada a jeho nástupců bylo nepoplatné.

b) c) R. 1451 Prokop písař koupil od Bezrukého roční plat dávaný s vinic a polí dvou úročníků, Václava Žateckého a Petra Žateckého (2002, f. L 5). Brzy potom zemřel Václav Žatecký; nato jeho vdova Anna se synem Janem Durmanem postoupili zděděnou vinici s polem Petru Žateckému, držiteli vedlejší vinice a pole, r. 1452 (2002, f. M 5). O tři léta později tento Petr, nejsa s to, aby zpravil zadržené roční platy Prokopovi písaři, vzdal mu v tom dluhu svůj viničný pozemek (2003, f. A 28). Prokop vysadil pak z něho znova 2 korce vinice, a to Vavřincovi r. 1455 (2003, f. F 12). Když se i Vavřinec zřekl vinice, již ujal, Prokop v r. 1461 prodal jak vinici, tak pole v úhrnné míře 6 korců Janovi ze zahrady Andělovy v N. m., mazanečníku, na závazek, že bude platiti s toho pozemku 85 g. ročně (2003, f. G 10).

V dalším vlastnictví téhož pozemku se měnili: Dorota, vdova Jana mazanečníka, do r. 1471, Jan, syn Petra Penízka, m. N. m., od r. 1471 (2003, f. M 10), od jehož doby se celý pozemek nazývá polem; Pavel Kroupa, m. N. m., od r. 1473 (2004, f. A 7), Jan Čber, m. N. m., manžel Doroty, býv. vdovy Jana mazanečníka, do r. 1474, Vít z domu Kbelského nebo Kbelský, m. St. m., od r. 1474 (2004, f. B 8, N 20), za něhož v r. 1480 Prokop písař prodal tamní roční plat Václavu Planskému, děkanu vyšehradské kapituly, jenž provedl koupi pro kapitulu (2004, f. G 14); Magdalena, vdova Kbelská, do r. 1489, jež pak v poslední vůli odkázala s toho pozemku roční plat 75 g. obci N. m.; Václav Štraboch, m. St. m., v r. 1489 (2004, f. O 1), Václav Zlatský, m. St. m., od r. 1489 (2004, f. O 1), Jan Sokol z Leskovce, od r. 1494 (2004, f. S 9), Anna Sokolová, od níž v r. 1515 koupil pole Tomáš z Podhořan, m. N. m., a věnoval je špitálu u sv. Bartoloměje v N. m. (2006, f. 232); potom špitální správa vysadila je třem měšťanům N. m., Havlu Rathouzskému, Vavřinci Bubníkovi a Janovi koláři pod roční plat 40 g. s korce, a když si brzy potom též úročníci stěžovali na velikost platu, zmenšila jim jej, takže každý z nich měl platiti se svých 2 korců jen kopu g. (2006, f. 258).

α) Po Rathouzském drželi jeho býv. díl pole: Jakub hlásný, od r. 1522 (2007, f. 69), Vavřinec malíř, m. pr., od r. 1524 (2007, f. 142 n.).

β) Nástupcem Bubníkovým se stal v r. 1520 Jan kolář (2006, f. 380).

γ) Jan kolář úročil se 4 korců pole ještě v r. 1525.

108. Topferka II.

Mikeš Topfer, kožišník, měl s počátku XV. století dvě vinice spolu sousedící, z nichž jednu prodal v r. 1409, druhou, přiléhající k nuselské cestě, držel ještě v r. 1415 (2101, f. 178; 2102, f. 81). Jeho nástupci ve jmění vinice posléze řečené, jež zabírala o něco více než 6 korců půdy, byli: Hrabaně, v r. 1429 (2102, f. 296), Jan Tučný, v letech 1465—1473 (2003, f. J 21), jenž užíval pozemku býv. vinice polem kromě kusu proměněného v zahradu, již pak v r. 1473 prodal Kateřině od sv. Doroty, m. St. m., za 6 k. g. (2004, f. B 2); Pavel Kroupa s Koňského trhu, m. N. m., společně s bratrem Janem, od r. 1473 (2004, f. A 4), Pavel Kroupa sám, do r. 1489, Václav Zlatský ze Železné ulice, m. St. m., býv. panoše ze Zlaté jinak ze Zvíkovce, od r. 1489 (2004, f. O 3), Jiřík od tří korun, m. St. m., od r. 1490 (2004, f. P 17), vladyka Jan Šnobl z Var, od r. 1503 (2005, f. K 8), Štěpán Huncledr, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. P 12), po jehož smrti zdědila to pole jeho vdova Anna a po ní její syn Václav, r. 1514 (2095, f. 244).

O dotčené zahradě dochází ještě zpráva z r. 1475, podle níž ji tehda prodal Martin soukeník Jírovi z domu Prhošova, m. St. m. (2004, f. C 9).

109. Rotlevka II.

Vedle vinice Míšeňské a od ní na východ ležela vinice Rotlevka, mající výměru 12 korců. Její první známý majetník, Jeklin Rotlev, kožišník, postoupil ji spolu se svým domem v městě r. 1404 své manželce Anně na závazek, že ho bude poctivě chovati, živiti, šatiti a dávati mu téhodně 4 g. (996, f. 94). K té vinici příslušela polovice studně, jejíž druhá polovice náležela vlastníkům vinice Tachovské (2101, f. 43). R. 1417 držel Rotlevku Johánek Ochs, m. St. m. (2102, f. 165). Když však na počátku husitské revoluce utekl z Prahy, obec St. m. zabrala jeho vinici a propůjčila ji Václavu Ořešskému, jinak Václavec nebo Sražený zvanému, r. 1421 (2099, f. 1111), jenž pak ji opanoval. Po jeho smrti jeho vdova Anna z Dlouhé třídy r. 1431 vysadila Rotlevku Vavřinci Hoňkovi, m. St. m., pod roční plat 20 g. s korce (2102, f. 335). O deset let později ji koupil od Hoňka Pavel Popek, železník v N. m. (2002, f. C 8). Za něho v r. 1451 vdova Anna Václavcová prodala své vrchní právo k té vinici Fraňkovi ostružníku, m. St. m. (2002, f. L 13). Ježto potom Franěk byl i držitelem Rotlevky, je za to míti, že ji Popek jemu buď prodal anebo v dluhu postoupil. R. 1454 Franěk rozdělil vinici na dvé.

a) Vydal totiž její díl o 3 korcích půdy Michalovi ze Smeček, bydlícímu později u Koňské brány, m. N. m., pod roční plat 56 g. (2003, f. A 3 n.). Dalšími vlastníky té vinice byli: Jan Chlupatý, kramář, m. N. m., od r. 1486 (2004, f. L 2), Šimon, barvíř sukna, m. St. m., od r. 1498 (2005, f. B 18), jenž si zjednal ke svému jmění polovici zahrádky ležící za lisem a v r. 1501 koupil od Kateřiny, vdovy M. Vavřince od zvonů, korec zahrady, poplatné děkanovi vyšehradské kapituly (2005, f. H 8); Mikuláš perníkář, m. N. m., od r. 1508 (2006, f. 15). Roční plat od nich přijímal Václav Franěk z Liběchova, syn Řehoře Fraňkova.

b) Na ostatní díl vinice v míře 9 korců Franěk nakládal, pokud byl živ. V poslední vůli z r. 1481 jej odkázal synu Řehořovi (2119, f. T 15), jenž za dvě léta potom zemřel, zůstaviv po sobě vdovu Voršilu a nedospělé děti. Poručníci od něho

zřízení prodali v r. 1485 vinici s lisem, na všech stranách ohrazenou, Silvestrovi, m. St. m., za 130 k. g. (2103, f. 183; 2004, f. K 6). Dalšími majetníky té vinice byli: vdova Marta Silvestrová, do r. 1498, Šimon, barvíř sukna, od r. 1498 (2005, f. B 5), Mikuláš Běchovský, m. N. m., se sestrou Annou, od r. 1508 (2006, f. 14). Částí téže vinice se připomíná v r. 1454 sádek, o němž se smluvil Franěk s Michalem ze Smeček, že mu jej postoupí, dojde-li k tomu, aby celá vinice byla vysazena pod plat (2003, f. A 4). R. 1508 koupil polovici toho sádku nebo zahrady Běchovský od Šimona, barvíře sukna, kdežto druhou polovici sobě zůstavil (2006, f. 14).

110. Hejzlerka.

Hraničila s vinicí Míšeňskou, jsouc položena nejspíše přímo u svatoprokopské cesty, t. j. nyn. třídy maršála Foche; neboť v zápise z r. 1407 se o ní praví, že je proti vinici vdovy Henzlina Glasera nebo proti dílu potomní zahrady Kanalské. Byla zvíci 3 korců. Její majetník Mikuláš Hejzler, vinař, r. 1400 ji zavadil ročním platem 2½ k. g. (996, f. 25). Po jeho smrti vdova Anna s dcerou Annou ji prodaly v r. 1407 Janu Píseckému, hospodáři u černé hvězdy ve St. m., za 18 k. g. (2101, f. 127). O dvě léta později ji koupil od Píseckého Jindřich Pervolf z Franska (2101, f. 179). Potom se připomínají její další majetníci, Hanuš švec, v r. 1417 (2102, f. 165) a Hanuš Pachman, v r. 1421 (2099, f. 1111), jenž byl z počtu osob pokutovaných tehda ztrátou statků. R. 1434 prodal tu vinici Hanuš zámečník Vavřinci Hoňkovi z Týna ve St. m. (2102, f. 372). Od Hoňka ji koupil v r. 1441 Pavel Popek, železník v N. m., (2002, f. C 8) a prodal ji o dvě léta později Machku Šťapcovi, povozníku (2002, f. C 30). Avšak ten trh neměl stálosti. Po vyjití jednoho roku Popek vzal vinici zpět (2002, f. D 20) a v r. 1446 ji vydal Petru Žateckému pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. F 14).[1])

V držení té vinice se pak vyměnili: Šimon Duňkův z N. m., od r. 1451 (2002, f. L 7), za něhož v r. 1457 Popek odkázal důchod ročního platu na ní k záduší kostela sv. Michala v N. m. (2003, f. D 1); Anna, dcera Františka, m. N. m., do r. 1486, Silvestr, m. St. m., v r. 1486 (2004, f. L 6), Jíra, zeť Václava Rolera od oháněk, m. St. m., od r. 1486 (2004, f. L 6), Jan Třebíčský se synem Jiříkem, od r. 1496 (2005, f. A 5), Pavel, služebník panský neboli celný, m. St. m., od r. 1501 (2005, f. H 2), Mikuláš Bajl, m. St. m., od r. 1509 (2006, f. 24), Lidmila Bábová, býv. vdova Mikuláše Bajla, do r. 1522, Řehoř Vodolický, kramář, m. pr., od r. 1522 (2007, f. 66).

111. Tachovská.

Vedle vinice Hejzlerky byla vinice Tachovská o velikosti 4 korců půdy. Po Mikuláši Tachovském, zlatníku, měla ji jeho vdova Marketa, od níž ji v r. 1418 koupil Jan Brněnský, kramář, za 40 k. g. (2102, f. 179). Když však v r. 1420 utekl pro náboženství z Prahy, obec St. m. mu zabrala vinici a v r. 1426 ji prodala Pro-

[1]) Zápis z r. 1446 toho znění, že Popek vydal 3 korce vinice, ležící vedle vinice Mařika Bezrukého s jedné strany a vinice Popkovy se strany druhé, Jakubu Bílému z Koňského trhu pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. F 14), je zmatečný.

kopovi, býv. služebníku Jana Frolicha, m. St. m. (2102, f. 252). Pozdější majetník té vinice Jakeš řezník, m. St. m., ji vysadil v r. 1443 Vavřinci Hoňkovi pod roční plat kopy g. (2002, f. C 26). Hned nato ji koupil od Hoňka Jakub tesař, bydlící u tašek ve St. m. (2002, f. C 28), jenž o rok později ji prodal Petru Žateckému s oprávněním, že smí užívati tamní studně (2002, f. E 14).

Dalšími držiteli dílu té vinice zvíci 2 korců byli: Matěj, v r. 1457 (2003, f. D 1), Beneš, v r. 1486 (2004, f. L 6), Víšek, pekař v N. m., do r. 1505, Eliška Ženíšková, jež ji obdržela pro Víškův dluh (2005, f. O 9); Ondřej Vejda, myslivec, od r. 1507 (2005, f. Q 19), za jehož doby a potom napořád byla vinice poplatná k záduší kostela Panny Marie před Týnem; Martin pokrývač, v r. 1517 (2006, f. 282), Jana Zemanová v N. m. s manželem Jiříkem, od r. 1517 (2006, f. 282), Ondřej nebo Ondráček s Koňského trhu, solnář, od r. 1518 (2006, f. 317), Anna, vdova Ondráčkova, do r. 1521, Bartoš stolař, m. pr., od r. 1521 (2007, f. 26), Bartoš konvář, m. pr., od r. 1522 (2007, f.53).

Co se stalo s ostatním kusem vinice Tachovské, v pramenech se nic nedí. Je však jisto, že byl připojen k dílu vinice Pernské před r. 1471.

112. Machutka.

S vinicí Tachovskou mezovala vinice Machutka, složená ze dvou býv. vinic, ležících na rozchodu cest, z nichž jedna směřovala od Svinské nebo potomní Slepé brány ke svatoprokopské cestě, t. j. k nyn. Fochově třídě, postupujíc místem nyn. Chocholouškovy ulice, druhou se pak chodilo a jezdilo z Koňské brány do Vršovic. S počátku XV. století Machutka náležela Machutovi, kraječi sukna, m. St. m., a po něm jeho vdově Hildegundě, od níž ji v r. 1408 pro neplacení dluhu obdržel věřitel vdovy, Mikuláš Frolich, m. St. m. (2101, f. 164). Z jeho odkazu ta vinice připadla jeho synu Janovi r. 1418 (2102, f. 176). Jejím dalším majetníkem byl Bernášek od tváře, syn Mikuláše Frolicha, bratr Janův, jenž v r. 1426 zapsal na ni 200 k. g. manželce Elišce (992, f. 65). Po jeho smrti Eliška se provdala za Bočka a v r. 1428 prodala vinici Mikuláši Šerlinkovi, řezníku, m. St. m., za 40 k. g. (2102, f. 274). Šerlink r. 1443 prodal 8 korců té vinice s lisem a s polovicí studně Vavřinci Hoňkovi (2002, f. C 26). Od Hoňka koupil touž vinici v témž roce Matěj od košíků ve St. m., později Štraboch zvaný (2002, f. C 27). Potom před r. 1460 vydal díly své vinice pod roční plat 20 g. s korce.

a) Štěpán Bukva, lazebník v N. m., ujal 4 korce. R. 1461 zcizil tu vinici tak, že z ní prodal korec Blažkovi, bydlícímu u klíčů v St. m. (2003, f. F 23), korec Duchkovi ovocníku (2003, f. F 24) a 2 korce Absolonovi (2003, f. F 24). Po těch trzích si Štraboch zjednal Bukvu k tomu, aby dohlížel na jmenované úročníky, zda pracují náležitě o svých vinicích, a aby od nich vybíral roční plat. O rok později Bukva vzal vinice zpět a prodal je Vavřinci Makovci s Koňského trhu, ševci (2003, f. G 20). Při tom bylo ujednáno s Annou, vdovou Štrabochovou, že Makovec bude po 10 let platiti jen po 10 g. s korce, a až ta lhota mine, po 15 g.

b) Dynda z N. m. ujal 2 korce. Jeho nástupci v držení té vinice byli: Endrle měšečník, m. N. m., od r. 1460 (2003, f. F 18) a po něm Makovec švec, od r. 1465 (2003, f. J 25).

R. 1467 Makovec prodal 6 korců vinice Janovi z N. m. (2003, f. K 20). Po Janovi měli tu vinici: Jakub sedlák, m. N. m., od r. 1468 (2003, f. L 8), za něhož byla již z většího dílu polem; Mařík z Jinočan, král. dveřník, od r. 1471 (2003, f. M 6), Jíra od černé růže, m. N. m., od r. 1472, jenž dával ročním platem kopu g. vdově Anně Štrabochové a potom Šimonové (2119, f. T 15); Jindřich, syn Jíry od černé růže, do r. 1497, Dorota, manželka Jindřicha od černé růže, od r. 1497 (2005, f. A 10), jež přikročila k parcelaci svých pozemků za Svinskou branou, jak bude o tom později řeč.

c) Matěji Štrabochovi zbyl díl vinice o 2 korcích. Po jeho smrti vládla tou vinicí jeho vdova Anna od r. 1463 i podržela ji za svého druhého manželství se Šimonem z vápenice; potom v poslední vůli z r. 1481 ji poručila témuž Šimonovi na rozdíl se synem Jakubem (2119, f. T 15). Časem se stal majetníkem té vinice Václav Štraboch, syn Reginy, dcery Anny, a byl jím ještě v r. 1524 (2007, f. 117).

d) Mikuláš Šerlink už zmíněný zůstavil si 2¼ korce z Machutky. Po něm zdědil tu vinici jeho syn Matouš Šerlink, m. St. m., a nakládal na ni po několik let, až ji v r. 1466 vysadil Janovi pod roční plat 45 g. (2003, f. K 12). Dalších zpráv o tom pozemku se nedostává.

113. Křišťanka.

Po východní straně Machutky byla vinice Křišťanka. Měla jméno po Křišťanovi vinaři, pro jehož dluh byl do ní v r. 1401 zveden Petr Mediolán neboli Medulán z N. m. (998, f. 23). Po splacení dluhu, totiž zadrženého platu, obdržel ji Křišťan zpět (2101, f. 139); ale později po r. 1408 pozbyl jí z téže příčiny trvale. V letech 1418 a 1419 se připomíná majetníkem vinice Medulán mladší nebo syn Medulánův (2102, f. 176, 218). O devět let později sluje vinicí někdy Medulánovou (2102, f. 274). Její další vlastník Pavel Kolínský s Koňského trhu, rybář, vysadil z ní v r. 1439 2 korce Matěji Matochovi, vinaři u Vavřince Hoňka, pod roční plat kopy g. (2002, f. B 23).

a) Z řady Matochových nástupců v držení té vinice jsou známi: Jan Šibal, kramář v N. m., v r. 1446 (2002, f. F 19), Martin, rybář v M. m., od r. 1446 (2002, f. F 25), Václav Kolínský, m. St. m., do r. 1461, Tůma s Poříče, od r. 1461 (2003, f. G 2). Kdo byli dalšími držiteli téže vinice, o tom z pramenů nelze zvěděti.[1])

b) Díl Křišťanky o 2½ korci náležel do r. 1440 Janovi z Krajnic, Puškařík zvanému, m. St. m., kdy prodal tu vinici Václavu Lounskému, písaři v radniční kanceláři St. m. (2002, f. B 30; 90, f. 60). Po smrti Lounského jeho vdova Jitka od tašek ji r. 1446 vydala Martinovi, rybáři ve St. m., pod roční plat kopy g. (2002, f. F 17). Když v r. 1454 řečená Jitka vzdala své právo v té vinici svému zeti Václavovi z domu Bradatého, m. St. m., a jeho manželce Magdaleně (2002, f. N 8), Martin rybář se odřekl držení vinice a postoupil ji jmenovaným manželům (2002, f. N 9). Potom v r. 1455 Václav z domu Bradatého vysadil touž vinici, počtenou za 3 korce, znova, a to dvěma osobám, pod roční plat 38 g. (2003, f. A 26).

---

[1]) Snad sem hledí zápis z r. 1463, podle jehož znění Anka Jelínková postoupila vinici, ležící vedle vinice Kolínského a vinice rybářovy, Maříkovi, svému sestřenci, a Lídě, jeho manželce (2086, f. A 20).

α) Jan Lyska ujal 1½ korce a platil 19 g. Jeho nástupci v držení vinice byli: Tůma Slon, pivovarský mistr u Jíry Fraňkova v N. m., od r. 1455 (2003, f. B 20), Jan Křivonoska, m. N. m., od r. 1457 (2003, f. C 22), Valenta, do r. 1462, Štěpán, cibulník v N. m., od r. 1462 (2003, f. H 4), Kateřina, vdova Štěpánova, v r. 1463, Zachariáš z Chudobic, m. N. m., od r. 1463 (2003, f. H 10), za jehož doby vdova Jitka od tašek, požívající zase již od r. 1455 vrchního práva ve vinici, vzdala je synu Janovi (2105, f. 191); Jan Sulek, m. St. m., od r. 1467 (2003, f. K 24), Jan Němec, od r. 1471 (2003, f. M 13), Duchek, syn Bartoňův, m. N. m., od r. 1484 (2004, f. J 12), Pavel Hokynka z Růžené ulice, m. N. m., od r. 1487 (2004, f. L 18), jenž vykoupil roční plat na vinici od kněze Jana Osla, syna Jitky od tašek (2004, f. S 29); Vítek Řitnák s Koňského trhu, od r. 1497 (2005, f. A 13), Martin pokrývač, od r. 1506 (2005, f. P 16), Ondřej Vejda, myslivec, od r. 1515 (2006, f. 225), Václav Fišl, zeť Doroty od černé růže v N. m., od r. 1518 (2006, f. 327).

β) Jan Křivonoska, m. N. m., ujal 1½ korce a platil 19 g. Po něm se v držení té vinice vystřídali: Martin z N. m., od r. 1457 (2003, f. C 22), Jan od tašek, v r. 1463, Blažek, nájemník u Zachariáše, od r. 1463 (2003, f. H 10), Mikuláš z Chudobic, od r. 1467 (2003, f. K 18), Mikuláš z Těšňova, zedník, a po něm jeho vdova Alžběta, do r. 1491 (2004, f. S 28), Jan krejčí, m. St. m., jenž měl manželkou vdovu Alžbětu Mikulášovou, od r. 1491 (2004, f. Q 13), a v r. 1495 vykoupil roční plat s té vinice od kněze Jana Osla (2004, f. S 29; 2005, f. B 18); Alžběta, vdova Jana krejčího, do r. 1498, Matouš, pastorek právě řečené Alžběty, od r. 1498 (2005, f. B 18), Václav Fišl, do r. 1508, Anna Jobková se synem Pavlem, od r. 1508 (2006, f. 10), Jakub hlásný ve St. m., od r. 1518 (2006, f. 324), Tomáš pernikář, m. pr., od r. 1523 (2007, f. 82).

114. Pernská.

Proti Rotlevce a vedle vinice Tachovské „v klínku mezi cestami do Strašnic a do Vršovic", čímž je míněno úkrají mezi nyn. Chocholouškovou ulicí a Francouzskou třídou, ležela vinice Pernská, jejíž majetníci byli oprávněni užívati blízké studně společně s vlastníky Rotlevky. Po Henzlinu Pernském, m. St. m. a držiteli poplužního dvora ve Vršovicích, zdědila tu vinici jeho vdova Kateřina a prodala z ní díl Mikuláši Hejzlerovi, vinaři, před r. 1405, ostatek pak v tomto roce prodala Johánkovi Ortlinovu, jinak zvanému Jan Domšík, m. St. m., za 31 k. g. (2101, f. 43). V témž roce Domšík koupil díl vinice Pernské od Hejzlera za 26 k. g. (2101, f. 61) a obnovil její celek. Když pak v r. 1413 byl pro jakousi vinu potrestán stětím hlavy, připadla vinice Pernská jeho vdově Marketě, jež na ni nakládala do r. 1417, kdy ji odkázala svému synu Václavu Ortlinovu, kanovníku metropolitního kostela v Praze (2099, f. 108). Po jeho odchodu z Prahy z odporu proti husitství obec St. m. se zmocnila jeho vinice a propůjčila ji v r. 1421 Janu Forsterovi (2099, f. 1111).[1]) Vlastníkem té vinice se potom stal Mikuláš Forster, majetník domu u bílého zvonu ve St. m.,

---

[1]) Václav Ortlinův nepřestal se pokládati majetníkem vinice. V poslední vůli z r. 1431 ukládal poručníkům, jež svému jmění zřizoval, aby prodali vinici za Koňskou branou a aby penězi za ni strženými zaplatili jeho dluhy a přebytek dali chudým lidem (Emler, Libri confirm. VIII.—X., str. 167 n.).

odňatého též Václavu Ortlinovu a prodaného témuž Forsterovi. R. 1454 Eliška, vdova Mikuláše Forstera, rozdělila 7¾ korce vinice Pernské nebo, jak se tehda říkalo, vinice Bílého zvonu ve tři díly a prodala je.

a) Jakub s Koňského trhu koupil 1¾ korce (2103, f. 52; 2003, f. A 10). Jeho nástupci v tom majetku byli: Martin Tměj, řezník, m. N. m., od r. 1462 (2003, f. G 27), Jan s Koňského trhu, od r. 1468 (2003, f. L 8).

b) Šimon z Michle koupil 3 korce (2103, f. 52; 2003, f. A 3). Po něm náležela ta vinice Václavovi od kulí, m. N. m., do r. 1462, Martinu Tmějovi, od r. 1462 (2003, f. G 27), Janovi s Koňského trhu, od r. 1468 (2003, f. L 8).

V místech dvou vinic Jana s Koňského trhu shledávaly se dva pozemky:

α) Tamní vinice 2 korců náležela postupně Petrovi se Senného trhu, m. N. m., a po něm jeho vdově Maruši, do r. 1473, Křížovi sladovníku, od r. 1473 (2004, f. A 10), Benešі Dubcovi od sv. Kateřiny, m. N. m., od r. 1474 (2004, f. B 6), Silvestrovi, m. St. m., od r. 1486 (2004, f. L 5), Jírovi šenkýři z průchoditého domu, od r. 1488 (2004, f. M 18).

β) Majetníky tamních 2 korců pole byli: Matěj Žlutický, kovář, m. N. m., do r. 1471, Mikuláš od mečů v N. m., od r. 1471 (2003, f. M 12), Kašpar, býv. krejčí královnin, od r. 1474 (2004, f. C 3), Tomáš sklenář, m. St. m., od r. 1477 (2004, f. E 7), Pavel bradýř, od r. 1486 (2004, f. L 10), za něhož z pole byla zahrada.

Dalších zpráv o těch pozemcích se nedostává.

c) Jakub z Michle koupil 3 korce (2103, f. 50; 2002, f. N 3). Po něm se ve jmění té vinice vystřídali: Říha Stříbrský, m. N. m., od r. 1467 (2003, f. K 15), Jakub Sedlák, m. N. m., od r. 1468 (2003, f. K 28), Mařík z Jinočan, král. dveřník, od r. 1471 (2003, f. M 6), Jíra od černé růže, m. N. m., od r. 1472 (2003, f. M 15).

d) Podle znění trhové smlouvy, sjednané mezi Maříkem z Jinočan a Jírou od černé růže v r. 1472, koupil tento od onoho ne 3 korce pozemku, nýbrž mnohem více, soudíc ze jmenované sumy trhových peněz (2003, f. M 15). Prodávající Mařík měl v r. 1471 pole s dílem vinice v úhrnné míře 16 korců v položení stejně označeném, jako je označena poloha pole a vinice potom Jírových. Pokud víme, náležely Maříkovi dva místem blízké pozemky, jeden na Machutce o 6 korcích, druhý na vinici Pernské neboli Bílého zvonu o 3 korcích, jež on koupil od Jakuba Sedláka. Poněvadž se o jich převodu praví v zápise z r. 1468, že Jakub prodal Maříkovi pole s dílem vinice v úhrnné míře 16 korců, je za to míti, že Jakub měl tehda vedle dvou zmíněných pozemků třetí pozemek velký 7 korců. V zápisech z r. 1471 a 1472 je podotknuto, že pozemky pojaté v prodej a koupi jsou na půdě býv. vinice Bílého zvonu. Ta zpráva muže se však týkati jen některého jich dílu. Jde totiž z dalších dějin pozemků, jež koupil Jíra od černé růže od Maříka z Jinočan, že s jich 2 korců byl dáván roční plat ke kostelu Panny Marie před Týnem, což je pokládati za známku jejich příslušenství k vinici Tachovské. Také vědomost o 6 korcích vinice Machutky staví se na odpor pověti podanému v dotčených zápisech. Zbývalo by tedy 7 korců pozemků pocházejících z býv. vinice Pernské. Roční plat s dílu vinice Machutky, připomínaný ještě v r. 1481 (2119, f. T 15), byl potom vykoupen.

Po Jírovi od černé růže zdědil pozemky jeho syn Jindřich od černé růže a podržel je do r. 1497, kdy je vzdal manželce Dorotě s dodatkem, aby s nimi naložila po své vůli (2005, f. A 10). Nato ta paní v letech 1497—1500 vysadila 11 korců pole, sahajících na jižní straně až k býv. vinici Svatojanské, devíti osobám pod roční plat kopy g. s korce, zejména Duchkovi měřiči, Valentinovi, synu Růženého, Křížovi, Martinu Roubíkovi, Janu Šejnohovi, ševci, Janu Vrabcovi, Mikuláši z domu Drdákova u sv. Štěpána, Matějovi z domu Tkaničníkova, Havlovi s Bojiště (2005, f. A 13, 29, 35, 37; B 5; F 8). O jejich nástupcích v držení „Růžových polí" jsme zpraveni jen neúplně. Z úročníků svrchu jmenovaných Jan Šejnoha r. 1498 pozbyl svého korce pro zločin, načež Dorota od černé růže přidala jeho býv. pozemek Matějovi z domu Tkaničníkova (2005, f. B 5). V témž roce Martin Roubík postoupil svůj korec Janu Janebovi (2005, f. A 37) a Mikuláš z domu Drdákova rozdělil své pole 1½ korce ve tři stejné díly, z nichž jeden podržel, druhý postoupil Janu Knížeti, třetí Jindřichovi (2005, f. A 37). R. 1502 Jan Vrabec vrátil své pole o velikosti 1½ korce Dorotě od černé růže (2005, f. J 17).

α) Korec pole drželi: Kateřina Říhová, do r. 1500, Duchek Trkous ze Zahrad, od r. 1500 (2005, f. F 8), Jana, vdova Mikuláše tržného, spolu se zetěm Jírou Turkem, jeho manželkou Nětou a její dcerou Annou, od r. 1504 (2005, f. M 11), Jíra Turek, do r. 1510, Tůma z Bosácké ulice, od r. 1510 (2006, f. 93), Prokop od sv. Kateřiny, v r. 1519 (2006, f. 346).

β) Půl korce pole a pak vinice měli: Jan Janeba, do r. 1506, Jan zámečník, m. N. m., od r. 1506 (2005, f. Q 4), Anna, vdova Jana zámečníka, do r. 1509, Řehoř Kolda, m. N. m., od r. 1509 (2006, f. 50), Jindřich Kobřanský, m. St. m., od r. 1511 (2006, f. 110), Zikmund Vintíř Kremžský, do r. 1519, Martin Srb z domu Košťálova, tesař, od r. 1519 (2006, f. 346). Kobřanský a Kremžský drželi nadto po půl korci zahrady.

γ) Úročníky s korce pole s vinicí byli: Jan, do r. 1508, Jindřich Kobřanský, od r. 1508 (2006, f. 4), vladyka Jiří Pávovec z Úřetína, od r. 1511 (2006, f. 122), Jan Cikáda, před r. 1520 (2006, f. 377), Anna, vdova Cikádova, do r. 1525, Šimon Hrabě, v r. 1525 (2007, f. 187), Prokop z domu Vocelkova, od r. 1525 (2007, f. 187).

σ) Držiteli půl korce pole byli: Vít drastýř a po něm jeho vdova Marketa, do r. 1507, Šimon pilař, m. N. m., od r. 1507 (2005, f. Q 12), jenž vzdělával to pole ještě v r. 1525 (2007, f. 187).

ε) S půl korce pole úročili: Vít drastýř a po něm jeho vdova Marketa, do r. 1507, Šimon Tuchlůvek, od r. 1507 (2005, f. Q 16), Šimon pilař, od r. 1509 (2006, f. 46), Jiřík měšečník, m. N. m., od r. 1514 (2006, f. 217), Pavel, podruh u Slivenského v N. m., od r. 1518 (2006, f. 332).

ς) Půl korce pole drželi: Valentin Růžený, do r. 1502, Brož kožišník, m. N. m., od r. 1502 (2005, f. J 1), Václav Kuchynka, od r. 1507 (2005, f. R 10), Dorota Motolová, dcera Václava Kuchynky, v r. 1525 (2007, f. 185).

η) Půl korce pole měli: Valentin Růžený, do r. 1502, Brož kožišník, od r. 1502 (2005, f. J 1), jenž držel to pole ještě v r. 1525.

9) Na půl korci pole úročili: Jana Turková, do r. 1512, Eliška Drábová, m. St. m., od r. 1512 (2006, f. 151), jež potom v r. 1522 odprodala kus pole Martinu Špačkovi (2007, f. 51) a ostatní díl prodala Jiříku Nebužickému, bydlícímu v Praze (2007, f. 54). Po Nebušickém zdědila ten díl jeho vdova Jana v r. 1524 (2007, f. 131).

Dorota od černé růže, provdavši se znova za Jana Pražáka, m. St. m., prodala v r. 1506 vinici s polem a s ročním platem s Růžových polí vladykovi Janu Mazuchovi z Březnice za 260 k. g. m. Při tom trhu byla učiněna zmínka o povinnosti nového vlastníka dávati s těch pozemků 40 g. ročního platu k záduší kostela Panny Marie před Týnem (2005, f. Q 1). Mazuch přikoupil v r. 1508 tři kusy polí, přiléhající k jeho poli, totiž korec pole od Václava Trecha, pilaře (2006, f. 10), korec pole od Jana heverníka (2006, f. 10) a půl korce pole od Vávry pilaře (2006, f. 15). Po Mazuchovi r. 1509 zdědila vinici s poli a s platem jeho vdova Kateřina Horynová z Dobronína, tchyně Jana z Korkyně. S ní se smluvili správcové záduší kostela sv. Štěpána v N. m. o prodej toho statku a uzavřeli jeho koupi v r. 1517 (2006, f. 285). O dvě léta později vysadili půl korce vinice, ležící „v kraji mezi cestami", Martě, vdově Martina Holce, pod roční plat 30 g. m. (2006, f. 371). Podobně byly od nich vysazeny v r. 1420 korec pole Brožovi od sv. Kateřiny, kožišníku, pod roční plat kopy g. (2006, f. 380) a 6 korců pole Mateji Myslíkovi, m. N. m., pod roční plat 80 g. ke kostelu sv. Štěpána a 40 g. ke kostelu Panny Marie před Týnem (2006, f. 388). Viničku Martinu koupil v r. 1520 Martin Špaček, kožišník v N. m. (2006, f. 382), pole Brožovo Tomáš perníkář, m. pr., v r. 1523 (2007, f. 82), pole Myslíkovo Pavel Syrovátka, m. pr., v r. 1524 (2007, f. 117).

*

Z dílu vinice Pernské vznikla snad vinice Jana Braňkytle, král. tesaře, jenž ji v r. 1466 odkázal svému bratru Klímovi vinaři (2094, f. D 61). Aspoň jsou tomu mínění na podporu slova označující její polohu: „za branou Svinskou na rozcestí, jdouce ke sv. Prokopu". V témž místě „na klínku" byla pak vinice o 3 korcích půdy, již v r. 1472 Jíra od černé růže koupil od Valentina (2004, f. A 1).

115. Šafářka. 116. Strýčková II.

Proti vinici Otlince ležela na jižní straně svatoprokopské cesty, t. j. nyn. Fochovy třídy, vedle vinice Tomlinky, vinice zvíci asi 9 korců, jejímž majetníkem s počátku XV. století byl Blahut Šafář z N. m. R. 1405 ji však prodal Hanušovi železníku, m. St. m., za 70 k. g. (2101, f. 37). Od Hanuše tu vinici koupil na sklonku téhož roku Jindřich Goldlinův Trnavský, kramář, m. St. m. (2101, f. 55). Po jeho smrti ji zdědila jeho vdova Kunka s dětmi, Jindřichem, Annou, Marketou a Janem, jež pak s nimi ji v r. 1424 prodala Jakubovi, synu Hanuše železníka, za 27 k. g. (2102, f. 233). Jakub v r. 1426 zvětšil touž vinici příkupem korce vinice Strýčkové (2102, f. 251). Tato vinice je jmenována v zápise z r. 1417 majetkem Pešíka Strýčka (2102, f. 160). Po něm ji měla jeho vdova Manda s dětmi, Jankem, Ambrožem a Aničkou, a podržela ji za svého druhého manželství s Jakubem kameníkem do r. 1426, kdy ji od nich koupil Jakub železník, m. St. m.

Když se potom dalším trhem z r. 1436 stal majetníkem zvětšené vinice Šafářky Mařík z domu Štukova, později od hřebenů, hospodář v Týně (2102, f. 391; 2002, f. A 17), jala se vdova Anna Kantorová, m. St. m., nastupovati o to, aby jí byl s té vinice dáván roční plat 2 k. g., jako byl dáván jejím předkům, Veliku Koukolovi a Janu Koukolovi, před r. 1425. Po slyšení stran na úřadě Kantorová se naklonila k přátelskému porovnání věci. Svolila, aby Mařík směl vinici osvoboditi, t. j. vykoupiti ji z ročního platu (2002, f. A 22); to udělal v r. 1439 (992, f. 193). R. 1454 vydal pak dva kusy své vinice dvěma osobám pod roční plat 20 g. s korce (2002, f. N 5).

a) Klíma od zelených oken, m. N. m., ujal 3 korce. Po něm se vystřídali v držení té vinice: Šimon Pateropivo, m. N. m., od r. 1455 (2003, f. A 29), Václav Košťál, m. St. m., od r. 1460 (2003, f. F 7), Matěj Kouřimský, od r. 1462 (2003, f. G 21). O něco později se shledává, že zatím došlo k rozdělení vinice někdy Kouřimského na dvé.

α) Její polovici, t. j. 1½ korce, osvobozenou od ročního platu, měl Václav Bosák, povozník, do r. 1466, od něhož ji v témž roce koupil Václav Vodák, m. N. m. (2003, f. K 2). R. 1493 týž Václav postoupil tu vinici za své životní opatření Kateřině, manželce Jana, syna Michala Kárníka (2004, f. R 26). Jan Kárník ji pak prodal v r. 1496 Jakubu Nechvílovi, krejčímu (2004, f. T 19), a od Nechvíle ji koupili v r. 1501 Jíra, syn Duchka Mřenka, bečvář, m. St. m., s matkou Marketou, vdovou, a svým bratrem Martinem (2005, f. G 11).

β) Druhou polovici, též nepoplatnou, měli Michal Kárník, m. N. m., v letech 1466—1482 (2003, f. K 2; 2004, f. H 12), Jan, syn Kárníkův, do r. 1497, Duchek Mřenek, bečvář, od r. 1497 (2005, f. A 5), po němž ji držel jeho syn Jíra ještě v r. 1525.

b) Jakub nebo Kubka, rukavičkář v N. m., ujal 2 korce. Dalšími držiteli té vinice byli: Jakub Pechanec, m. St. m., od r. 1468 (2003, f. L 5), za něhož Mařík od hřebenů, dělaje v r. 1473 poslední pořízení o svém majetku, odkázal roční plat s vinice k záduší kostela sv. Havla ve St. m. (2119, f. R 4); Beneš malíř, m. N. m., v r. 1474 (2004, f. B 5), Jakub Pechanec, od r. 1474 (2004, f. B 10), Václav Zlatský ze Zvíkovce, m. St. m., od r. 1481 (2004, f. H 4), Michal Kárník, m. N. m., od r. 1482 (2004, f. H 12), Jan, syn Mikuláše Kárníka, pokud víme, v letech 1490—1500 (2004, f. P 13; 2005, f. F 3). Povinnosti ročního platu ke kostelu sv. Havla se již po r. 1473 nevzpomíná.

c) R. 1455 Mařík od hřebenů prodal zbývající polovici vinice o velikosti 5 korců s lisem Mikuláši Heglerovi z Dlouhé třídy, dršťkáři, m. St. m. (2003, f. B 11). Mikulášovými nástupci v držení té vinice byli: Jakub, nájemník Cardovy lázně na Poříči v N. m., od r. 1461 (2003, f. F 25), Mikuláš Polák ze St. m., do r. 1467, Otík Sádlo z Kladrubce, m. St. m., od r. 1467 (2003, f. K 21), Říha mazanečník, m. N. m, od r. 1470 (2003, f. L 30), Martin kněz z Brandýsa, bydlící u Beneše malíře v N. m., společně s týmž Benešem, v r. 1472 (2003, f. M 17), již koupili vinici se služebností, že Říha mazanečník bude směti užívati tamní zahrádky u lisu až do své smrti; Beneš malíř sám, od r. 1472 (2003, f. M 21), Václav Žatecký, m. N. m., od r. 1476 (2004, f. D 4), Beneš malíř, od r. 1477 (2004, f. E 2),

Duchek Mřenek, bečvář, m. St. m., od r. 1478 (2004, f. F 4). Po smrti tohoto majetníka zdědili vinici jeho vdova Marketa se syny, Jírou a Martinem, z nichž Jíra ji měl ještě v r. 1525.

* *
*

U městské hradební zdi a příkopů měla obec N. m. kusy pozemků, jež pak časem vydala městským lidem v zákup.

1. R. 1471 rada N. m. a úředníci toho města vysadili s povolením veškeré obce obecní městiště za Koňskou branou ve viničné právo Petrovi toulaři, m. St. m., pod roční plat 16 g. a na závazek, že bude sám a jeho dědici nebo jiní nástupci v držení toho pozemku „všecka jiná práva mieti zachovávati, jakožto jiní dobří lidé v dielech svých se zachovávají, i s pokutami v těchž vysazeních položenými" (2003, f. M 8).

2. R. 1483 purkmistr a konšelé N. m. s vůlí velké obce postoupili dědičně Blažkovi provazníku a Matěji Hlinkovi, kožišníku, pole ležící vedle vinic Víta Kbelského se strany jedné a Petra toulaře s druhé strany, k tomu, aby si tam založili zahrady a platili s nich obci po 6 g. ročně (2088, f. K 12). K vysazení téhož pole, nevíme, z které příčiny, došlo znova v r. 1491, kdy je rada N. m. postoupila Matěji Hlinkovi pod roční plat 12 g. m. (2089, f. R 10). O rok později Hlinka prodal tamní svou zahradu s chmelnicí Vavřinci Makovci (2089, f. S 27).

3. R. 1483 Jan Licek, provazník, m. N. m., odkázal své manželce Regině a dětem, Žofce, Blažkovi a Pavlovi, městiště za Svinskou branou, jež mu bylo dáno pod úrok od pánů (2094, f. H 10).

4. R. 1487 ujal Ondráček od Svinské brány městiště za městskou zdí proti Karlovu vedle zahrady Lickové od pánů N. m. pod roční plat 6 g. (2133, f. 8 [2]) a vzdělal je v zahradu, již pak v r. 1496 prodal Matoušovi od Koňské brány (2133, f. 14 [8]).

5. R. 1491 Duchek, svak Korandy pekaře, ujal městiště za Koňskou branou nablízku Matesovy vinice od pánů N. m. pod roční plat 4 g. a ještě v témž roce je postoupil k držení Martinovi barvíři (2133, f. 13 [7]).

6. R. 1502 Matouš Křtěnův koupil od otce Penízkova zahradu za Svinskou branou „konec střelcovy zahrady", poplatnou k obci N. m. 6 g. ročně (2133, f. 17 [11]).

7. R. 1524 Jiřík Zkazibaba, m. pr., prodal Viktorinu Tatkovi, m. pr., zahradu „proti kostelu sv. Jana na Bojišti", ležící vedle zahrady Mošnovského, poplatnou k obci N. m. (2007, f. 124).

8. O obecní rokli v Mezibraní, vydané pod roční plat 10 g. držitelům dílu vinice Jelitky, byla řeč již svrchu.

Do dějin vinic nebylo lze zařaditi tato data uváděná v zápisech:

1. R. 1437 Šimon Říčanský koupil od Mandy, vdovy Velíka, kraječe plátna, a jejího syna Prokopa 2 korce vinice, ležící za Svinskou branou mezi vinicemi Mikuláše z Podskalí (2002, f. A 27).

2. R. 1437 Martin od Svinské brány koupil od Anny, vdovy Martina Strašického, 2 korce vinice, ležící za Svinskou branou za zdí N. m. vedle vinice Havla Čeládky se strany jedné a vinice Otíka soukeníka s druhé strany (2002, f. A 30).

3. R. 1437 Havlík a Bartošek z Dlouhé třídy, mm. St. m., vydali 2 korce vinice, ležící za Svinskou branou vedle vinice Martina od sv. Jana na Bojišti se strany jedné a vinice Vítka s druhé strany, Martinovi od sv. Jana na Bojišti pod roční plat 23 g. (2002, f. B 1).

4. R. 1439 Ziga valchář, m. N. m., odkázal svým synům, Janovi, Václavovi a Pavlovi, vinici ležící za Svinskou branou vedle vinice M. Jana Borotína (2096, f. C 3).

5. R. 1441 Pavel z N. m. koupil od M. Jana Borotína 2 korce vinice, ležící za Svinskou branou vedle vinice Zikovy (2002, f. C 8).

6. R. 1453 Velík z Bosákovy ulice, m. N. m., koupil od Jana zeměměřiče 2 korce vinice, ležící nad cestou ke sv. Prokopu, vedle vinice Jana huntýře se strany jedné a Mikuláše řezníka s druhé strany, pod vinicí Kříže sýraře (2002, f. M 18).

7. R. 1470 Martin Penízek koupil od Jana Žateckého 6 korců pole, ležící za Svinskou branou vedle pozemku Prokopa apatykáře (2003, f. L 29).

8. R. 1471 Václav Hruška s Rybníčka koupil od Ondřeje, syna někdy Havlova, pole ležící za Svinskou branou vedle pozemku Šitky mladého se strany jedné a pozemku Beneše krejčího s druhé strany (2003, f. M 2).

9. R. 1471 Vavřinec z N. m. koupil od Hynka, m. N. m., 1½ korce vinice, ležící v Konstancii vedle pozemku Václavova se strany jedné a pozemku Petrova s druhé strany (2003, f. M 12).

10. R. 1495 Šimon Žák z N. m. koupil od Lidmily Řehořové díl vinice a díl štěpnice, ležící za Svinskou branou vedle pozemku Pečeňova se strany jedné a pozemku Řehořova s druhé strany, poplatné Jakubovi krejčímu (2004, f. T 2).

11. R. 1496 Bartoš zvonař, m. St. m., koupil od Havla provazníka 2 korce vinice, ležící v Konstancii vedle pozemku Lopatova se strany jedné a Šusterova s druhé strany, poplatné ke kostelu sv. Štěpána v N. m. (2004, f. T 17).

12. R. 1499 Martin Strýc, střelec, koupil od Martina Pečenky tři čtvrti pole, ležící za Svinskou branou vedle pozemku Václava Sládka se strany jedné a Jíry od lilie na Uhelném trhu s druhé strany, poplatné ke kostelu sv. Jindřicha v N. m. (2004, f. D 11).

13. R. 1512 Zuzana Bábová z Tarmarku, m. St. m., koupila sobě a své dceři Dorotě od Magdaleny Macurové, vdovy, a jejího syna Jana 2 korce vinice, ležící v Konstancii osaměle mezi cestami (2006, f. 160 [170]). Tu vinici prodala Zuzana Bábová v r. 1523 Petrovi od bab, m. pr. (2007, f. 88).

Poloha téže vinice je v zápise z r. 1528 označena rčením: „v Šlacích, jinak v Konstancii" (2007, f. 245). Podobně se praví v r. 1471 o vinici Fraňka jircháře na Rejchlince neboli v Konstancii, že leží „v Šlacích" (2003, f. M 5). Podle toho bylo by si představovati vinici Zuzany Bábové kdesi nablízku Svatojanské vinice.

14. R. 1516 Svata, býv. vdova Mikuláše Moravského s Karlova, manželka Víta, zedníka na Karlově, dala sobě a svému manželu Vítovi zapsati vinici ležící za Svinskou branou vedle pozemku Huspekova se strany jedné a pole Žlutického s druhé strany (2006, f. 273).

Ze jmenovaného sousedstva poznáváme, že se ten zápis týká dílu vinice Litochlebky I. Označení polohy vinice manželů Vítových rčením „za Svinskou branou" není tedy vhodné.

Résumé.

Jiří Čarek:

Les sceaux des princes et des rois de Bohême de la famille des Přemyslides.

Dans les pays tchèques, de même que dans toute l'Europe centrale, il n'y eut pas, avant le XIe siècle, de documents authentiqués par des sceaux. Tous les actes juridiques s'effectuaient de vive voix, par devant témoins et en public, ou bien encore, pour que le souvenir en fût conservé, on les consignait par écrit sans qu'aucun sceau vînt les authentiquer: Vratislas Ier (1061—1092), qui fut le premier roi de Bohême, est aussi le premier qui ait eu son propre sceau. Par malheur, l'original du sceau de ce prince ne nous a pas été conservé. D'après les faux dont on s'est servi pour imiter certains sceaux authentiques de Vratislas Ier nous voyons qu'ils représentaient le roi assis sur un trône.

Le plus ancien sceau authentique qui ait appartenu à un souverain tchèque a été conservé sur un document du prince Vladislas II, document qui remonte aux années 1146—1148. Il porte l'image de saint Venceslas. Lorsque Vladislas II eut été, en 1158, couronné roi de Bohême, il se fit faire un autre sceau. Ce sceau était à double face de même étendue, comme les pièces de monnaie. Il portait au droit l'image du roi assis sur un trône, au revers l'image de saint Venceslas assis également sur un siège princier et portant un étendard avec un écu. Le sceau des souverains tchèques reçut ainsi une forme qui devait, dans ses lignes générales, se maintenir jusqu'au milieu du XIIIe siècle. Le successeur de Vladislas, le prince Soběslas II, usait d'un sceau qui portait, au droit, le souverain sur un trône avec le gonfanon et l'écu et, au revers, l'image de saint Venceslas. Les princes Frédéric et Othon ne modifièrent le sceau qu'au droit et remplacèrent le prince assis sur un trône par un type debout, armé de toutes pièces. Plus tard, le prince-évêque Henri Břetislas eut un sceau tout pareil, mais il joignait ordinairement au droit de son sceau princier son sceau épiscopal, marquant ainsi, par son sceau monétaire, le double pouvoir dont il était investi.

Entre 1192 et 1197 l'image d'un cavalier apparut, pour un temps, sur les sceaux des princes tchèques. Du sceau de Vladislas III il ne nous a été conservé qu'un fragment peu net, mais Přemysl Ier utilisa de 1192 à 1193 un sceau qui portait, au revers, l'image habituelle de saint Venceslas et, au droit, l'image du prince à cheval dans son armure de chevalier. Tout à la fin du XIIe siècle, quand Přemysl Ier eut ceint son front de la couronne royale, il revint à la forme du sceau dont Vladislas Ier s'était servi après avoir été couronné roi. Le sceau présentait, au droit, le type dit „de majesté“ et, au revers, l'image de saint Venceslas. Le fils de Přemysl, Venceslas Ier, eut bien, du vivant de son père, son propre sceau avec l'image d'un cavalier, mais une fois monté sur le trône il garda le sceau royal de son père; il n'en modifia que la légende. L'année 1253 constitue une étape importante dans l'évolution du sceau des souverains tchèques. En effet, à la mort du roi Venceslas Ier, le sceau portant au revers l'image de saint Venceslas disparut; on lui substitua le type équestre.

Le successeur de Venceslas, le fameux roi Přemysl II (1253—1278) utilisa d'abord un sceau qui portait sur chacune de ses faces l'image d'un cavalier; le droit symbolisait son gouvernement en Bohême, le revers son gouvernement dans les pays autrichiens. Ce n'est qu'après avoir été couronné roi, en 1261, que Přemysl II se fit représenter en majesté au droit, assis sur le trône. Cette face du sceau symbolisa alors la dignité de Přemysl comme roi de Bohême; le revers avec l'image d'un roi-chevalier à cheval signifiait son pouvoir dans les autres pays (Autriche, etc.). Nous retrouvons le même type, sans grandes variantes, sur les sceaux de Přemysl II, de Venceslas II et de Venceslas III, jusqu'en l'année 1306. Venceslas II posséda même un petit sceau secret, mais son empreinte ne nous a pas été conservée.

Les sceaux des margraves de Moravie appartenant à la famille des Přemyslides (Vladislas-Henri gouverna en Moravie de 1197 à 1222, Přemysl de 1225 à 1239 et Přemysl II de 1247 à 1253) portaient toujours — du moins ceux qui nous sont parvenus — l'image d'un cavalier armé de toutes pièces.

Les princesses et reines de Bohême avaient aussi leurs sceaux particuliers. Le plus ancien sceau de princesse remonte à l'an 1188. Ce petit sceau de la princesse Elisabeth, épouse du prince Frédéric, représentait la souveraine sur son trône. Par la suite, c'est la même effigie que l'on trouve sur les sceaux des princesses tchèques, de même que sur ceux des margravines de Moravie antérieurs à l'an 1306. Les épouses des derniers Přemyslides eurent même de petits sceaux secrets sur lesquels était figurée une tête couronnée.

L'évolution des sceaux, chez les Přemyslides, comprend donc deux périodes: une première, qui est celle des débuts, où le sceau primitif simple évolue vers le type double „prince-saint Venceslas", et une seconde que caractérise le sceau double „majesté-cavalier". L'avènement de Přemysl II en 1253 marque la frontière de ces deux périodes.

Dans la première période, ce qui nous intéresse avant tout, c'est l'origine du sceau monétaire tchèque et le sens du revers portant l'image de saint Venceslas. Ces deux problèmes sont en corrélation étroite. La forme monétaire des sceaux princiers tchèques et d'autant plus intéressante qu'elle est à ranger parmi les plus anciennes en Europe. C'est seulement dans l'Italie méridionale, en Angleterre et au Danemark que l'on utilisa des sceaux monétaires avant de le faire en Bohême; le cas unique qui nous est fourni par la chancellerie française paraît appartenir à la même époque que les sceaux tchèques. Les autres sceaux monétaires sont de date plus récente; c'est seulement sous l'influence des sceaux de Bohême qu'ils sont apparus çà et là (Pologne, Hongrie). Ce qui empêche de voir une relation de dépendance entre les sceaux de Bohême et ceux des trois pays que nous avons nommés ci-dessus, c'est déjà le fait que les sceaux de ces pays ont généralement une autre signification: ils marquent le double pouvoir dont leurs détenteurs sont investis; ce n'est qu'après 1251 que les sceaux tchèques furent l'objet d'un remaniement analogue.

Quelques sigillographes (Koss, Bauer) ont voulu expliquer l'aménagement spécial des sceaux tchèques princiers en disant qu'on y avait associé, tout simplement, deux sceaux d'abord distincts. Le revers avec l'image de saint Venceslas était, selon eux, le sceau du tribunal provincial ou encore le sceau de la province de Bohême, et cette face du sceau symbolisait peut-être la part qui était départie aux souverains dans l'administration de la justice. Cette conception est probablement erronée. Le premier sceau du prince Vladislas était un sceau simple et il portait l'image de saint Venceslas. Ainsi donc le sceau le plus ancien dont nous possédions l'original portait, bien qu'il fût certainement personnel, une image que l'on devait retrouver plus tard au revers des sceaux monétaires. Cette image, par conséquent, était bien le symbole personnel du souverain. Même par la suite le revers n'eut pas de signification juridique particulière. Ce qui le prouve, en dehors de ce fait que la légende du revers finit par passer au droit sur les sceaux de Přemysl Ier, c'est que l'image de saint Venceslas

disparaît brusquement en 1253, sans qu'apparaisse un nouveau sceau judiciaire provincial ou un nouveau sceau de la province exprimant ce pouvoir judiciaire des souverains qui était, comme par le passé, associé à leur pouvoir royal. Il y eut bien un sceau de la province — un sceau judiciaire —, dont la matrice paraît être du XIIIe siècle et nous a été conservée, mais nous ne le rencontrons sur aucun document du pouvoir royal, et pourtant — si l'on en croit les sigillographes dont nous signalions plus haut l'hypothèse — ce sceau judiciaire aurait remplacé le revers du sceau provincial portant l'image de saint Venceslas.

On renonça donc à l'ancienne image et on ne la reporta sur aucun autre sceau. Cette transformation, qui s'opéra en un temps où l'influence des seigneurs, et donc de la „province", allait croissant, constitue un argument décisif. S'il n'y a pas eu de sceau judiciaire provincial ou de sceau général provincial sur les documents royaux à une époque où le pouvoir du souverain était amputé, il n'y en a pas eu sans doute antérieurement, à une époque où le pouvoir du prince était total, illimité. Par conséquent, le revers du sceau avec l'image de saint Venceslas n'avait pas de signification particulière; il ne constituait pas le sceau de la province. La forme monétaire des sceaux princiers tchèques et leur aménagement avec l'image du prince régnant et de saint Venceslas viennent sans aucun doute de ce qu'on a voulu imiter les deniers tchèques qui portaient ordinairement au droit l'image du prince et au revers, dès le XIe siècle, presque toujours l'image du saint national.

La première période est donc caractérisée par un sceau dont l'aménagement n'est pas dû à une imitation de modèles étrangers, mais a été conçu en terre tchèque. Cela n'exclut aucunement, en ce qui concerne les détails d'exécution, l'influence de sceaux étrangers. Cette influence extérieure s'est principalement manifestée dans l'emploi périodique du type équestre sur le sceau princier; après 1253, c'est ce type équestre qui a même finir par prévaloir complètement. En cela on imitait évidemment ce qui se pratiquait en Autriche. Přemysl II, avant de régner en Bohême, avait régné dans les pays autrichiens. Il se servit donc, en Bohême, de sceaux qui imitaient les sceaux de ses prédécesseurs autrichiens. En 1261, quand il eut été couronné, il fit mettre, au droit du sceau, son image en majesté; mais au revers il laissa l'image d'un cavalier pour symboliser les pays non-tchèques sur lesquels il régnait. Le sceau ainsi aménagé demeura tel, dans ses lignes générales, jusqu'au temps de Jean de Luxembourg.

Sur de nombreux sceaux des Přemyslides nous voyons aussi des armes, en rapport avec les titres des souverains. Il n'en fut pas ainsi au début. Jusqu'à la fin du XIIe siècle nous ne connaissons pas de sceaux qui aient porté des armes. Sur les sceaux tchèques, ce sont les armes tchèques qui figurent en tout premier lieu, c'est-à-dire le lion à deux queues et l'emblème plus ancien de l'aigle. De plus, notamment sur les sceaux des derniers Přemyslides, nous rencontrons les armes de Moravie, d'Autriche, de Carinthie, du pays de Krainburg, de la Styrie et l'aigle de Pologne.

Le premier blason qui soit ainsi représenté se trouve sur l'écu du cavalier princier figurant au premier sceau du prince Přemysl Ier (1192—1193). C'est l'emblème de l'aigle. Nous retrouvons ce même emblème sur le dernier sceau royal de ce souverain et sur les sceaux de Venceslas Ier, mais ici l'écu est tenu par saint Venceslas. Ces armes tchèques primitives firent place, plus tard, à l'emblème du lion à deux queues.

Les nouvelles armes tchèques, le lion, apparaissent pour la première fois au début du XIIIe siècle sur le sceau du margrave de Moravie Vladislas-Henri. Sur les sceaux royaux on ne les trouve qu'après 1253. En effet, les anciens sceaux royaux sont des sceaux de majesté et n'ont pas de place pour l'écu. Les sceaux confirment l'opinion que le lion à deux queues était l'emblème du roi de Bohême, tandis que l'aigle était l'emblème du prince.

Sur les sceaux de Moravie on voit apparaître successivement le lion, l'aigle et le lion. Cette alternance est vraisemblablement en rapport avec la situation politique du moment et avec l'attitude que le margrave observait à l'égard du roi de Bohême. Vladislas-Henri, quand il reçut de son frère Přemysl Ier la Moravie en partage (1197), fit mettre sur son sceau l'emblème tchèque pour bien marquer le lien de parenté qui l'unissait au roi. Le margrave Přemysl Ier eut d'abord, probablement, le lion sur son sceau, mais ensuite, quand il se fut détourné du roi de Bohême pour se réconcilier avec les Allemands, il mit l'aigle sur l'écu de son sceau. Cette aigle apparut sans doute en même temps que le titre de margrave de Moravie (1182); elle signifiait un relâchement du lien unissant la Bohême et la Moravie et une alliance directe avec l'empereur. Přemysl II eut ensuite le lion sur son sceau, ce qui était en accord avec l'inscription du sceau où il s'appelait lui-même „le roi plus jeune".

Les inscriptions qui figurent sur les sceaux des Přemyslides se présentent toujours sous la forme de légendes: c'est seulement avec Přemysl II qu'un exergue vient s'ajouter à l'inscription. A l'origine, l'inscription du droit indique le propriétaire du sceau; quand à celle du revers, elle fait mention de saint Venceslas (Pax regis X in manu sancti Wencezlai). Plus tard la légende du revers passa au droit et il n'y eut plus, au revers, que la mention du saint. Les sceaux de la seconde période indiquent seulement le nom et les titres du souverain. Les lettres sont d'abord des capitales, mais avec le temps elles évoluent graduellement vers les formes de la majuscule gothique.

Les sceaux-matrices des souverains tchèques de la famille de Přemysl ne nous ont pas été conservés. Cependant, quelques faibles traces sur les sceaux nous renseignent sur leur forme. Jusqu'au milieu du XIIIe siècle les sceaux-matrices avaient seulement des trous assez petits à leur bord supérieur; ils étaient disposés ou bien au niveau de la plaque gravée ou bien verticalement par rapport à celle-ci, comme sur les médaillons. Cependant, le premier sceau-matrice de Přemysl Ier, qui était à double face, avait trois trous sur l'une de ses faces et dans ces ouvertures trois pointes de l'autre face venaient s'appliquer. Il est probable que cette forme du sceau-matrice se maintint par la suite.

Les souverains avaient parfois à leur disposition deux sceaux-matrices semblables, mais en ce qui concerne la Bohême on ne peut l'affirmer à coup sûr que pour les années 1222—1225. Autrement on se servait d'un exemplaire unique. La plupart des souverains ont d'ailleurs changé plusieurs fois de sceau au cours de leur règne.

Un seul nom de graveur est parvenu jusqu'à nous: celui de Gotfrid, orfèvre et graveur de sceaux-matrices à la cour de Přemysl II. Aussi bien il nous est impossible de dire si c'est lui qui a gravé les sceaux que nous connaissons.

Les sceaux des princes et rois tchèques, avant 1306, sont toujours en cire. Seul le roi Přemysl Ier, pour s'égaler à l'empereur, scella de bulles d'or un certain nombre de pièces officielles. Deux d'entre elles nous ont été conservées: l'une se trouve aux archives du Vatican (1217), l'autre est aux archives du monastère de Břevnov à Prague (1224).

La cire des sceaux des souverains tchèques est le plus souvent colorée. Sur les plus anciens sceaux la cire noire apparaît aussi. Plus tard on se servit de la couleur rouge ou verte, mais nous ne possédons que très peu de sceaux ainsi colorés. Dans les premiers temps on procédait ainsi: on faisait une incision en forme de croix sur le bas du parchemin, on relevait les pointes centrales de la partie incisée et l'on appliquait les sceaux sur l'une et l'autre face de l'ouverture ainsi obtenue; mais dès le milieu du XIIe siècle nous rencontrons, parmi les sceaux plaqués de type ancien, des sceaux pendants. Ce mode de scellement, qui fut seul en usage à partir du début du XIIIe siècle, se pratiquait au moyen d'une bande de parchemin ou bien d'un fil

ou d'un cordonnet qui était presque toujours en soie. Les lacs de soie sont de couleur variée, mais tant que régnèrent les Přemysl on n'établit pas de règle pour déterminer l'emploi de lacs de telle ou telle couleur.

En Bohême comme ailleurs il y a eu beaucoup de sceaux non authentiques. La falsification des sceaux s'y pratiquait de la même manière que dans les pays voisins et c'est ainsi que nous trouvons des sceaux authentiques sur des documents faux, des sceaux non authentiques sur des documents authentiques et des sceaux falsifiés sur des privilèges également supposés. Mais le plus grand nombre de sceaux non authentiques se rapporte à la période la plus ancienne, voire même aux Xe et XIe siècles, c'est-à-dire à une époque où, en Bohême, on ne se servait pas encore de sceaux. Nous devons donc considérer comme non authentiques les sceaux des princes Boleslas II (993), Břetislas Ier (1045 et 1048) et Spytihněv II (1057). Quant aux autres sceaux supposés, ils constituent des imitations de sceaux authentiques.

Les sceaux non authentiques du roi Vratislas Ier ont été exécutés d'après les originaux et c'est ainsi que la forme de ceux-ci nous est connue. De même le sceau de Vladislas Ier (1115) a été fait d'après le cachet authentique de Vladislas III; de l'original de ce cachet nous possédons encore un petit fragment. Ces faux eux-mêmes sont donc importants pour nous, puisqu'ils nous ont conservé dans leur jet les exemplaires authentiques disparus.

Zdeňka Karlová-Fröhlichová:

Transformations opérées après 1547 dans l'organisation des corps de métiers à Prague.

Dans son désir de relever en Bohême son pouvoir royal affaibli, Ferdinand Ier ne manqua pas une occasion d'intervenir dans les affaires et dans l'évolution des villes royales, des cités pragoises surtout. Cependant le grand rôle politique, économique et militaire que jouait l'„état" des villes ne lui permit pas d'agir aussi vite et aussi rudement qu'il l'aurait voulu pour assurer l'application de son principe, qui était que les villes sont la Chambre royale et qu'elles sont dans la dépendance immédiate du roi. C'est seulement la victoire remportée sur le malheureux soulèvement des villes en 1547 — soulèvement qui avait des causes politiques et religieuses — qui fournit au roi l'occasion de transformer radicalement la situation des villes du royaume (jusqu'alors elles étaient libres), et en particulier des cités pragoises, de briser leur puissance et de mettre fin à leur autonomie, laquelle n'avait cessé de se développer. Abandonnées par les deux autres „états", c'est-à-dire par les seigneurs et les chevaliers, les villes furent dépouillées de tous les avantages politiques, militaires et administratifs qu'elles avaient conquis dans le passé; d'autre part, sous le rapport économique, elles furent frappées de confiscations, d'amendes et d'impôts si lourds que jamais plus par la suite elles ne connurent la prospérité d'antan.

Le 8 juillet 1547 les trois cités pragoises — la Vieille-Cité, la Nouvelle et la Petite — remirent au roi tous leurs privilèges, y compris les privilèges accordés aux corporations. C'était par là même se livrer pieds et poings liés au pouvoir central. Le 24 septembre et le 7 novembre de la même année, le roi Ferdinand leur remit des privilèges nouveaux, bien différents des anciens. En ce qui concerne l'autonomie administrative, le roi enlevait aux villes un privilège important. Le conseil municipal, qui était dans chaque ville l'organe de l'administration et de la justice urbaines, avait été jusqu'alors renouvelé par le roi lui-même; il fut décidé que désormais il pourrait

être renouvelé aussi par les commissaires royaux. Deux fonctionnaires royaux, le capitaine et le bailli, assureraient dans chaque ville le contrôle administratif; le conseil municipal ne pourrait plus se réunir sans leur autorisation et en leur absence. On décida également que désormais, dans la Vieille-Cité, le maître des vignobles serait considéré comme fonctionnaire royal; ce maître avait à juger les différends et les procès concernant les vignobles de la banlieue de Prague. La taxe de main-morte, qui jusqu'alors allait aux villes, serait désormais perçue au profit du roi. Les amendes imposées aux criminels iraient à la chambre royale. Quant aux douanes, aux octrois et au produit de la vente du sel, des ordonnances royales en régleraient la perception et l'emploi. La Vieille-Cité perdit la suprématie juridique qu'elle avait eue jusqu'alors sur les autres villes; en effet interdiction fut faite aux villes de province d'en appeler, en matière de droit, à son conseil municipal; dorénavant, elles en appelleraient au roi ou, en son absence, au nouveau tribunal du souverain, aux cours d'appel du Château de Prague. De plus, sous bien des rapports, les cités pragoises furent mises sous la dépendance de la noblesse, ce qui confirmait avec éclat leur abaissement. Les dispositions nouvelles abolissaient aussi les corporations de tous les métiers et le roi se réservait d'intervenir dans la fixation des salaires et des prix des objets fabriqués en publiant ultérieurement un tarif officiel des prix.

Les corporations, en effet, avaient pris une part active à la rébellion contre le roi; elles avaient même, de concert avec le menu peuple, usé de leur influence pour exercer une pression directe sur les échevins indécis et prudents. Et c'est pourquoi le bras du roi s'abattit aussi sur elles. D'abord par une voie détournée: les corporations virent la puissance des villes s'effondrer complètement et disparaître. Elles ressentirent l'effet de ce désastre au point de vue non seulement économique, mais aussi politique, car elles reçurent, elles aussi, des contrôleurs et des conseillers en la personne du capitaine royal et du bailli royal. Cela n'empêcha pas le roi de leur infliger des châtiments directs. Parmi les privilèges que le roi rendit aux villes en 1547, les privilèges des corporations ne figuraient point. Au contraire, dans les documents publiés le 24 septembre et le 7 novembre, un passage assez étendu stipulait que le roi supprimait et abolissait les corporations, et que dorénavant rien d'elles ne serait plus autorisé à subsister, „si ce n'est l'ordre observé jusqu'à ce jour pour l'admission à un métier et pour les compagnons de chaque branche de métier". On soulignait plus spécialement ceci, que désormais les artisans n'auraient plus le droit de fixer eux-mêmes le prix des objets fabriqués; ils devraient se conformer aux règlements et instructions qui seraient publiés par la suite.

Quand on dit que les „corporations furent abolies" en 1547, cela signifie tout simplement que leurs privilèges furent rendus au roi et ne furent pas confirmés par lui. A coup sûr, il est impossible de prétendre que Ferdinand, en portant son édit, a voulu supprimer les organisations d'artisans; elles étaient trop importantes pour les villes, trop nécessaires à leur vie économique. Il n'a pas voulu davantage rendre aux métiers la liberté. Les contemporains eux aussi tentèrent plusieurs fois d'interpréter ainsi, à leur bénéfice, les instructions royales; mais rien ne justifie, rien n'a jamais justifié une interprétation de cet ordre.

Les corporations se trouvèrent donc quelque temps dans une situation incertaine. Leur existence ne reposait plus sur une base juridique définie; elle dépendait uniquement du bon plaisir du roi. Cette situation se prolongea jusque dans les années 1560. A cette époque, le roi, cédant aux prières des artisans, commença à confirmer et à rendre — moyennant de fortes taxes — les anciens privilèges des corporations. Pour être bien sûr que dans les nouveaux privilèges il ne se glisserait aucune disposition qui fût en désaccord avec les tendances générales de sa politique, le roi décida, en 1558, que les anciens privilèges, avant d'être confirmés, seraient examinés par une commission spéciale, composée des capitaines urbains et de quatre

personnalités appartenant à l'„état" des villes. Les premiers privilèges renouvelés furent publiés en 1561; les autres en 1562. (En fait, deux corporations pragoises avaient reçu, dès 1553 et 1558, confirmation de leurs privilèges; mais dans les deux cas il s'agissait de privilèges accordés par Ferdinand lui-même antérieurement à 1547, si bien qu'il n'y avait pas à redouter qu'ils fussent en désaccord avec ses intentions.)

Le plus curieux en tout cela, c'est que si l'on compare les privilèges corporatifs renouvelés avec leurs devanciers, on n'y trouve pas de changements substantiels. Entre les articles anciens et les articles nouveaux se rapportant à l'organisation intérieure des corporations on ne découvre, dans la plupart des cas, que des divergences de style. Il y a cependant une modification vraiment radicale, mais une seule. Un article des anciens privilèges stipulait que le maître, pour obtenir le droit de maîtrise, serait de religion hussite et admettrait, avec elle, que la communion devait être distribuée sous les deux espèces. Cet article a été supprimé. Le roi, en ce domaine encore, est donc demeuré fidèle à sa politique qui visait à relever le catholicisme et à faire reculer le hussitisme. Dans un de ces documents on a supprimé aussi un article des anciens privilèges où il était nettement souligné que le conseil municipal aurait qualité juridique pour nommer les notables, les chefs de chaque corporation, comme si l'autorité conférée à ces notables eût été une émanation de la souveraineté du conseil. Enfin, dans le privilège des teinturiers d'étoffes (16 septembre 1562), nous trouvons une disposition assez singulière spécifiant que les registres des compagnons seraient tenus en deux langues, en tchèque et en allemand. Cette disposition était en contradiction formelle, semble-t-il, avec ce principe que le royaume de Bohême était un royaume national tchèque. Mais comme cette disposition est unique en son genre, il ne semble guère possible de la considérer comme une démonstration officielle tendant à abolir le caractère purement tchèque du pays et à reconnaître les nouveaux venus allemands comme habitants réguliers de la Bohême. Ce sont les artisans eux-mêmes, bien plutôt que Ferdinand, qui ont été les auteurs de l'article en question. C'est une nécessité d'ordre pratique qui l'a imposé. Les compagnons étaient des gens essentiellement mobiles et il est hors de doute que beaucoup d'Allemands venaient à Prague pour apprendre, et aussi pour trouver du travail.

Pour avoir une idée d'ensemble sur les transformations qui s'opérèrent au sein des corporations pragoises après 1547, on ne saurait donc faire état de ce que nous apprennent les privilèges renouvelés par le roi. Car, à lire ces privilèges, on constate que les transformations réalisées furent de peu d'importance. En revanche, une observation attentive des faits, à condition qu'elle s'étende sur un certain nombre d'années, nous fournit une documentation plus complète. En effet, le bouleversement qui survint, il ne faut pas le chercher dans les modifications apportées aux règlements qui déterminaient l'organisation interne et la marche des corporations, mais bien plutôt dans les changements qui affectèrent les relations des organisations corporatives avec la vie de la communauté.

Les membres des corporations avaient le monopole de tous les travaux d'artisan exécutés dans la ville. A la base même des corporations était le „přímus" corporatif. Autrement dit, quiconque voulait, en toute indépendance, exercer un métier dans la ville devait entrer dans l'organisation corporative. Ce qui ne veut pas dire que tous pouvaient s'y faire admettre. En effet, pour y entrer, il fallait acquitter de lourdes taxes, exécuter des chefs d'oeuvre coûteux, offrir aux maîtres des collations onéreuses, fournir la preuve que l'on connaissait à fond le métier et mener une vie privée qui fût à l'abri de tout soupçon. Les maîtres établis dans la ville avaient donc en main bien des moyens pour canaliser le flot de ceux qui aspiraient à devenir artisans avec pleines qualités juridiques. Les obstacles qu'ils mettaient ainsi à l'admission de nouveaux maîtres leur garantissaient à eux-mêmes un certain niveau de prospérité économique. Ensuite, du monopole corporatif un droit important découlait, le droit —

voire même le devoir — de poursuivre tous ceux qui travaillaient sans faire partie d'une corporation. Aux avantages économiques que l'organisation corporative procurait aux membres ayant pleines qualités juridiques correspondait cependant un devoir, celui de donner toute satisfaction à la clientèle, pour la qualité comme pour le prix des objets fabriqués. En ce qui concerne la qualité, la corporation faisait son devoir: tous étaient tenus de bien travailler. Mais quant aux prix, les corporations s'étaient, de bonne heure, habituées à les dicter, ce qui allait évidemment à l'encontre des intérêts de la clientèle. Ce qui avait rendu possible ce fâcheux état de choses, c'est le fait qu'au XVe siècle et dans la première moitié du XVIe le lien de dépendance qui rattachait les corporations au conseil municipal s'était sensiblement relâché et les corporations s'étaient arrogé une partie de la juridiction du conseil. Celui-ci, en raison de ses nombreuses attributions, avait cédé sans trop de mauvaise grâce et c'est ainsi que les corporations étaient devenues, au sein du conseil de ville, des facteurs autonomes. (Par exemple, les notables des corporations constituaient une première instance judiciaire lorsque des artisans avaient un procès soit entre eux soit avec leurs clients, en matière purement commerciale bien entendu.)

Les changements qui s'opérèrent, après 1547, dans le régime des corporations n'affectèrent pas, en réalité, l'essence même de l'organisation corporative. Ils furent plutôt une conséquence de ce fait que les villes n'étaient plus rattachées au roi de la même manière qu'auparavant. Le monopole des corporations ne fut pas le moins du monde touché. Si des exceptions se produisirent dans la pratique, elles s'expliquent par le système protectionniste du capitaine royal et du bailli royal, système qui prit sans cesse plus d'ampleur après 1547. D'ailleurs, le roi lui-même intervint plus d'une fois. La fausse interprétation que l'on donnait de l'expression employée par le roi: „les corporations sont abolies“ provoquait des contestations perpétuelles mettant aux prises les particuliers et les corporations ou les corporations entre elles; d'autre part, chacune des parties en conflit s'efforçait de gagner à sa cause le conseil municipal ou quelque personnage plus puissant. Cependant il convient de reconnaître loyalement que, même en pareil cas, les interventions du pouvoir n'avaient lieu que lorsque les corporations suscitaient de parti pris des embarras aux particuliers, mais les privilèges corporatifs essentiels ne subissaient aucune atteinte. Le roi, à en juger par tous les documents où sa volonté s'est affirmée, n'a jamais songé à relâcher le lien corporatif non plus qu'à introduire la liberté des métiers.

Le but de sa politique artisanale — il le proclamait dès 1547 — c'était de retirer aux corporations le privilège de fixer le prix des objets fabriqués. Il ne voulait guère que cela, mais il le voulait bien. Ce qui le prouve, c'est qu'à la première diète qui se tint après le soulèvement manqué, c'est-à-dire encore en 1547, il manifesta sa volonté de liquider cette question des prix. Ce faisant, il se conformait aux voeux des hauts „états“ de la province, lesquels, jaloux du brillant essor économique que les villes royales avaient pris, ne cessaient de protester contre la cherté des artisans. L'intervention royale amena, dès 1547, la publication d'un tarif des prix et salaires. C'était là le premier anneau d'une longue chaîne. Sous Ferdinand deux autres tarifs furent ainsi publiés (en 1549 et en 1562); sous Rodolphe II parut le grand tarif de 1578, suivi d'un autre en 1605. Les gens de métier travaillant pour l'alimentation, boulangers, bouchers, brasseurs, etc., recevaient un tarif des prix quatre fois l'an. Ces tarifs avaient tous le même effet, celui de provoquer les récriminations des artisans qui se plaignaient de ne pas pouvoir écouler leurs denrées. Il arriva même parfois que des résistances se produisirent.

Un autre dommage sérieux que les corporations subirent en 1547 fut la conséquence inévitable de ce fait que l'autonomie municipale avait été sapée. On retira aux membres des corporations le droit de se réunir librement. Ferdinand Ier installa ses représentants, le capitaine et le bailli, dans les conseils municipaux et fit défense

à ceux-ci de se réunir en l'absence de ces deux personnages. Le capitaine et le bailli furent également chargés de surveiller les assemblées corporatives. A partir de 1547 les membres des corporations ne purent plus se réunir sans l'autorisation du capitaine royal et celui-ci déléguait le bailli pour assister à l'assemblée des maîtres. Dans les premières années, ces assemblées ne furent d'ailleurs autorisées qu'avec parcimonie. Le but de Ferdinand n'était sans doute pas d'empêcher par là la libre discussion des questions intéressant l'organisation corporative, mais il avait un autre souci. L'artisanat constituait, dans la ville, un „état" intermédiaire, mais qui, en tant que corps spécial, ne prenait aucune part à l'administration de la cité. Certains de ses membres siégeaient bien dans les conseils municipaux, mais non comme représentants de leur „état"; ils y figuraient en simples particuliers; leur fortune seule les avait fait entrer dans les conseils de la ville. Par ailleurs, les notables de la commune, que le conseil municipal choisissait chaque année parmi les bourgeois et qui l'aidaient dans toutes les affaires importantes, comptaient dans leur sein des gens de métier; mais ces notables n'avaient pas une influence bien considérable. Quant à „la grande commune", qui était l'assemblée générale de tous les bourgeois, elle comprenait bien une majorité d'artisans, mais il avait été interdit, dès avant 1547, de la convoquer sans autorisation expresse du roi. Il arriva cependant plus d'une fois que les corporations, unissant leurs efforts à ceux du petit peuple, obligèrent les conseillers municipaux à respecter leurs volontés. Il en avait été ainsi lors du dernier soulèvement contre Ferdinand et c'est principalement leur intervention qui avait décidé les villes à entrer dans la lutte. L'interdiction portée par le roi contre les réunions corporatives avait donc un autre but nettement défini: empêcher la majorité des bourgeois de manifester leur volonté. En retirant aux corporations le droit de se réunir librement et de discuter les problèmes d'intérêt général, le roi leur enleva aussi toute possibilité d'intervention dans la marche des affaires publiques.

François Vacek:

Histoire des vignes praguoises sur le territoire du quartier actuel de Královské Vinohrady depuis le début du XVe siècle jusqu'en 1526.

Le roi Charles IV, voulant accroître l'importance économique de Prague, ordonna, le 16 février 1358, que, sur une étendue de trois milles autour de Prague, on plantât des vignes, et il soutint par tous les moyens possibles cette entreprise. En tant que les vignes furent plantées sur le sol libre des bourgeois de Prague, elles étaient soumises au contrôle d'une autorité royale, le „perkmistr" (bergmeister) des collines vinifères (magister moncium vinearum). Le choix de ce dernier devait être fait chaque année, ou suivant le besoin, parmi les bourgeois de Prague par le Conseil de la Vieille-Ville. Il lui appartenait de diriger l'exploitation et la culture des vignes et de juger les affaires de droit privé et pénal en tant qu'il s'agissait des vignes, des vignerons et de leurs aides. Cette fonction importante fut transformée à l'époque de la révolution hussite en un office de la commune et il en fut ainsi jusqu'en 1547. Le roi Ferdinand Ier en fit de nouveau une fonction royale.

Les vignes furent plantées très rapidement dans les environs de Prague lorsque Charles IV en donna l'ordre. Václav Vladivoj Tomek, historien de la ville de Prague, a parlé de leur nombre aux XIVe et XVe siècles, aux IIe et VIIIe volumes de son „Histoire de la Ville de Prague", où il donne en général une description des

environs de la ville. En ce faisant, il s'est heurté à de grosses difficultés et lui-même était peu satisfait des résultats obtenus, en ce qui concerne leur certitude et la foi qu'on pouvait y ajouter. Tomek avait une grande expérience des travaux topographiques; dans un autre de ses ouvrages intitulé „Fondements de l'ancienne topographie de Prague", il a donné une liste de tous les renseignements qui nous ont été conservés sur les maisons des villes praguoises au XIVe siècle et au commencement du XVe siècle (jusqu'en 1436) et qu'il a utilisés dans son „Histoire de la Ville de Prague". Mais il était plus compliqué et difficile d'établir les données sur les vignes, en particulier parce que Tomek, pour accélérer son travail, ne procédait pas de vigne en vigne et ne s'occupait pas de toutes les indications relatives à leur situation et à leurs possesseurs. Aussi le travail de Tomek a besoin d'être revu et complété dans le détail et dans l'ensemble; les études de ce genre constituent des chapitres importants de l'histoire de la ville de Prague. Maintenant le sol qu'occupaient autrefois les vignes célèbres a été pour la plus grande partie bâti depuis 60 ou 70 ans et les constructions n'ont cessé de devenir plus serrées.

L'étude de François Vacek s'occupe des vignes qui étaient cultivées au sud-est de Prague aux endroits où, dans la seconde moitié du XIXe siècle, a grandi la grande commune de Královské Vinohrady, aujourd'hui XIIe arrondissement de la capitale. En 1849 et 1875 on procéda à la délimitation de cette commune, qui fut encore retouchée au sud-est, mais qui s'est maintenue dans son ensemble. Ce territoire a embrassé, outre les vignes possédées en franc-alleu par des bourgeois de Prague, des partis des territoires cadastraux des villages d'Olšan, de Strašnice, de Vršovice et de Nusle. L'étude de Fr. Vacek est arrangée de telle sorte qu'il passe d'une vigne à l'autre et pour chacune, il indique comment elle s'est formée, qui en était propriétaire aux diverses époques; il dit comment elles ont été réunies et partagées, comment elles sont passées d'une personne à l'autre et les noms qui leur ont été donnés. Mais sur tous ces points l'auteur n'est pas parvenu à être absolument complet, bien que ses résultats marquent un grand progrès sur Tomek. Si son travail et ses conclusion présentent des incertitudes et des lacunes, cela vient de ce qu'il n'a pas eu à sa disposition les moyens nécessaires. Le magister moncium vinearum a, sans doute, dès le début tenu des livres officiels, dans lesquels étaient inscrits les actes concernant les vignes de Prague. Mais les livres du bureau des vignes de 1358 à 1436 ont péri et n'existent plus. Ils auraient pu être remplacés en partie par les livres municipaux qui étaient tenus pour les besoins juridiques des citoyens au tribunal de la Vieille-Ville et dans lesquels on inscrivait aussi les vignes. Mais il n'a été conservé que ceux qui ont été tenus après 1399, car les livres plus anciens du tribunal ont presque entièrement disparu dans l'incendie qui éclata cette année à l'Hôtel de Ville de la Vieille-Ville. Les inscriptions conservées des livres du tribunal méritent toute louange; elles sont brèves, il est vrai, mais donnent toutes les indications nécessaires pour localiser les fonds de terre.

Les vignes praguoises, même sur le territoire actuel de Královské Vinohrady étaient, au début du XVe siècle florissantes et fertilles. Mais lorsqu'éclata la révolution hussite (1419—1436) de grands changements se produisirent en ce qui concerne les vignes. Des dommages leur furent infligés par plusieurs sièges de Prague, mais ils furent réparés. Il est important de noter que la plupart changèrent de propriétaire. En effet, dans les villes praguoises, une grande partie des citoyens, avant la révolution, étaient des Allemands qui restèrent fidèles à la foi catholique et s'opposèrent aux tendances nationales du peuple tchèque. Dès le début de la révolution, ils s'enfuirent dans leur patrie allemande, de bien furent expulsés lorsqu'ils ne voulaient pas se concilier dans leur croyance avec les Hussites et leurs biens fonciers furent confisqués par les communes. Beaucoup de vignes furent conservées par les villes elles-mêmes, d'autres furent données ou vendues aux citoyens hussites, le cas échéant affermées ou parcellées ou données à bail emphy-

téotique. Tout changement de propriété était noté suivant l'ancienne manière au bureau du „perkmistr", mais la déclaration judiciaire était rare, parce ques les tribunaux municipaux tenus avec la participation de tous les citoyens avaient cessé de fonctionner. C'est alors ques le Conseil municipal se chargea dans chacune des villes praguoises de la justice municipale et c'est aussi devant lui qu'étaient déclarées, pour plus de certitude juridique et de sûreté, les affaires concernant les vignes. Aussi les transferts de propriété relatifs aux vignes et autres actes furent-ils inscrits dans les livres de la ville et ces inscriptions sont très précieuses et très instructives. Ces livres, surtout ceux du „perkmistr", qui furent tenus systématiquement et avec beaucoup de soin depuis 1436, sont des sources de connaissance absolument sûres. On ne rencontre de difficultés que lorsqu'il se produit un changement du nom de famille des propriétaires, ce qui était fréquent à cette époque, ou bien lorsque les greffiers ont oublié de noter quelque indication, par exemple quand ils ont omis le nom de l'acheteur ou du vendeur ou n'ont pas indiqué où la vigne était sisé. Mais, même là où les indications sont complètes, l'étude exige de la précaution et parfois de la perspicacité, parce que pour déterminer la situation d'une vigne on n'indique en général que les noms des propriétaires des vignes voisines. Certaines d'entre elles portent un nom, mais celui-ci n'est pas constant parce qu'il dépend du nom des propriétaires et varie souvent. Il n'y a que certaines vignes plus remarquables qui conservent un nom une fois acquis pendant des ciècles.

Il appert des livres des vignes que les inscriptions de celles-ci dans ces livres n'étaient pas au début absolument obligatoires. C'est ainsi que se produisent des lacunes dans les études topographiques. Le caractère non-obligatoire des inscriptions dans les livres des vignes ne disparut, par ordre du roi Vladislav qu'en 1497, date à partir de laquelle on peut marcher avec plus de sûreté dans une étude topographique. Cette étude a fourni à Vacek un tableau si clair que l'on peut dire de quelle façon la situation des anciennes vignes des XIVe et XVe siècles correspond à la répartition actuelle de la ville, à ses rues et places, à ses blocs de maisons.

Il va sans dire que les résultats des études de l'ancienne topographie apportent aussi de précieux renseignements sur les bourgeois de Prague, sur leur façon de vivre, sur leur situation économique et patrimoniale, sur les réglements et sur l'histoire intime de Prague en général.

(Traduit par le professeur René Ruelle et le docteur A. L. Castan.)

Oprava. Na str. 80 třeba opraviti v řádce 2. letopočet 1459 na **1359** a v řádce 8. letopočet 1470 na 1370.